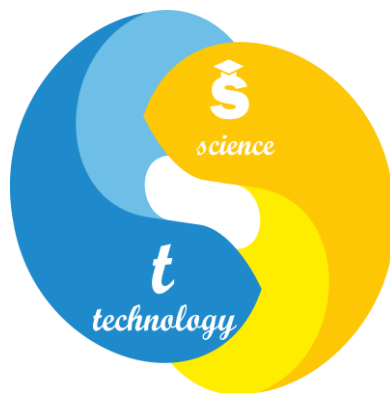

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 24”**

Дніпро
2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 24”
23-24 травня 2024 року**

ЗБІРНИК ТЕЗ

Том 3

Дніпро
2024

УДК 669(043.2)

М 75

Молода академія - 24. Т.Ш: зб. тез доп. Міжнар. наук.-техн. конф. студентів і молодих учених, Дніпро, 23-24 травня. 2024 р.-Дніпро: УДУНТ, 2024, 208 с

У збірці приводяться тези доповідей Міжнародної науково-технічної конференції студентів і молодих учених «Молода академія – 24» в яких узагальнюються підсумки науково-технічної творчості студентів і молодих учених закладів вищої освіти України та закордонних країн. Розглянуті питання створення нових та удосконалення існуючих технологічних процесів, вирішення проблем сучасного виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Надано рекомендації щодо успішного функціонування провідних галузей шляхом вирішення окреслених в тезах проблем в Україні в умовах воєнного стану.

У матеріалах III тому торкнулися аспектів щодо забезпечення якості та оцінювання відповідності продукції, процесів та систем, метрології та кваліметрії, що базуються на новітніх міжнародних, регіональних та національних стандартах і актуалізованій нормативно-технічній документації. Розглянуті питання енергетичних ресурсів, транспортної електроенергетики. Також висвітлюються актуальні питання науки, освіти, технологій та суспільств, питання: історії та культури України, філософії та політології, документознавства та інформаційної діяльності, української мови, педагогіки і психології, перекладу, іноземних мов та фізичного виховання.

.

Організаційний комітет конференції:

Голова: д.т.н., професор Пройдак Ю.С.- проректор з наукової роботи УДУНТ

Члени організаційного комітету:

д.т.н., професор Нізяєв К.Г.

к.т.н., доцент Бобух О. С.

д.т.н., професор Білодіденко С.В.

к.т.н., доцент Негруб С.Л. ;

д.т.н., професор Дейнеко Л. М.

к.т.н., доцент Усенко А.Ю.

к.т.н., доцент Селівьорстова Т.В.

д.е.н., професор Довбня С.Б.

к.е.н., доцент Козенков Д.Є.

д.т.н., професор Должанський А.М.

д.т.н., професор Єрьомін О.О.

к.т.н., доцент Ніколенко А.В.

д.ф.-м.н., професор Штапенко Е.П.

д.іст.н, професор Кривчик Г.Г.

бібліотекар 1 категорії Мартинова Л.З.

№.№ з/п	ЗМІСТ ЗБІРНИКА	Стор
I	Секція «Якість, технічне регулювання та метрологія»	12
1	Дерешев П.П. (СТ01-18М) «Застосування принципів самоконтролю при забезпеченні якості зварних виробів відповідального призначення» (кер. проф. Должанський А.М., Дороніна М.А.)	12
2	Блохін О.Р. (СТ01-18М) «Управління ризиками діяльності при наданні поштових послуг з використанням підходів стандартів ДСТУ ISO 31000» (кер. доц. Бондаренко О.А., Чайка В.М.)	13
3	Петльований Є.О. (СТ01-23М) «Удосконалення системи управління якістю фінансової установи з використанням підходів TIME-менеджменту» (кер. доц. Бондаренко О.А.)	14
4	Барабаш О.О. (СТ01-18М) «Аналіз ризиків в умовах функціонування системи якості підприємства з фармацевтичної галузі» (кер. доц. Даніліна О.Б.)	16
5	Козаченко В.Д. (СТ01-18) «Використання АВС-аналізу, як частини системи «ощадливого виробництва» для покращення якості роботи трубопрокатного підприємства» (кер. доц. Ломов І.М.)	17
6	Лабунець В.М. (СТ901-22М) «Розробка системи оцінювання якості виконавців аутсорсингу будівельних робіт із застосуванням аналізу ризиків» (кер. доц. Ломов І.М.)	17
7	Біла Л.А. (СТ901-22М) «Розробка системи кваліметричного оцінювання та оцінка задоволеності споживачів у сфері надання комунальних послуг» (кер. доц. Максакова О.С.)	18
8	Можаяев Д.О. (СТ01-23М) «Застосування рекомендацій із забезпечення безпеки праці за ДСТУ ISO серії 45000 в умовах машинобудівного підприємства» (кер. доц. Максакова О.С.)	19
9	Афанасьев А.В. (СТ01-23М) «Аналіз міжнародних та європейських стандартів на компоненти рідинно-енергетичних систем з метою визначення перспектив розвитку стандартизації України» (кер. доц. Максакова О.С.)	20
10	Ткаченко П.Ю. (СТ901-22М) «Аналіз та узагальнення нормативних вимог для кормів тварин з урахуванням рекомендацій WORLD CAT FEDERATION» (кер. доц. Полякова Н.В.)	21
II	Секція «Електромеханіка»	22
I	Підсекція «Електротехніка та електромеханіка»	22
1	Манзя Р. Ф. (АП01-21) «Модернізація програмно-апаратного комплексу автоматичної системи контролю електричного режиму рудовідновлювальних електропечей (АСКЕР)» (кер. доц. Ніколенко А. В.).	22
2	Котій О. В. (АП01-21) «Врахування нелінійності електричної дуги при моделюванні процесів в дугових печах змінного струму» (кер. ст. викл. Куваєв В. Ю.).	23
3	Бондар Д. П. (АП01-23М) «Модернізація потужних електромеханічних систем генератор - двигун» (кер. доц. Стьопкін В. В.).	24
4	Момот Д. С. (АП01-23М) «Реконструкція електромеханічної станції керування на базі асинхронного двигуна з фазним ротором» (кер. доц. Стьопкін В. В.).	25
5	Орловський В. В. (АП01-23М) «Розробка мікроконтролерних систем на	26

	основі програмованого логічного контролеру Mitsubishi Alfa» (кер. доц. Бур'ян С. О.).	
6	Коваленко Б.А. (ЕТ21120) «Підвищення ресурсу бандажів колісних пар тягового рухомого складу» (кер. проф. Афанасов А.М.)	27
7	Краєв М.М. (ЕТ2011) «Аналіз технічних рішень та властивостей накопичувачів енергії» (кер. проф. Афанасов А.М.)	28
8	Люцко В.В. (ЕТ2011) «Оцінка динамічних властивостей електрорухомого складу» (кер. проф. Афанасов А.М.)	29
9	Сідельник О.С. (ЕТ21120) «Система діагностування технічного стану вузла щітка-колектор» (кер. ст.викл. Васильєв В.Є.)	30
10	Смирнов Я.М. (ЕТ21120) «Удосконалення вібродіагностичних методів контролю вузлів рухомого складу» » (кер. ст.викл. Васильєв В.Є.)	31
11	Носач О.Є. (ЕТ21120) «Вдосконалення тягової передачі електропоїздів» (кер. ст. викл. Голік С.М.).	32
12	Васінцев А.В. (ЕТ21120) «Тяговий асинхронний привод для сучасних електровозів» (кер. ас. Шаповалов О.С.).	33
13	Омелянчук П. Ю. (АП01-23М) «Дослідження питомого опору шихтових матеріалів для виплавки феромарганцю» (кер. доц. Нежурін В. І.).	34
14	Биби́к Н. П. (АП01-21) «Технологічні особливості одержання технічного кремнію» (кер. доц. Нежурін В. І.).	34
15	Шляхетко М. В. (АП01-23М, УДУНТ) «Аналіз технології виробництва сонячних панелей» (кер. доц. Нежурін В. І.).	35
II	Підсекція «Транспортна електроенергетика»	35
1	Гапотченков Г.В. (ЕП23120) «Обробка експериментальних даних при оцінці динамічних показників систем автоматичного регулювання» (кер. проф. Муха А.М.)	35
2	Большак А.В. (АС23275) «Вплив характеру зміни електротягових напруги та струму на технологічні втрати електричної енергії в силових колах електровозу ВЛ8» (кер. доц. Бондар О.І.).	36
3	Гречановський А.Є. (ЕП23120) «Стійкі перехідні процеси, показники якості перехідних процесів » (кер. проф. Муха А.М.)	37
4	Гук Я.Г. (ЕЕ2321) «Напрямки підвищення енергоефективності систем вуличного освітлення» (кер. доц. Устименко Д.В.).	37
5	Васильєв Б.С. (КЕФК(ЕТ 21-2/9) «Застосування проводів СІП напругою 35 кВ для живлення тягових підстанцій»(кер. с.п.к., викл. Коваленко В.В.)	38
6	Колеснік Р.Ю. (ЕП23120) «Передмонтажна перевірка засобів контролю. Вимоги до точності» (кер. проф. Муха А.М.)	39
7	Куковський В.Є. «Надійність електромеханічних систем. Визначення. Показники» (кер. проф. Муха А.М.)	40
8	Колодій Б.В. (ЕП23120) «Критерії вибору оптимальних параметрів налагодження систем автоматичного регулювання»(кер.проф.Муха А.М.)	41
9	Яременко В.А. (ЕЕ2321) «Вплив несиметрії живлячої напруги на роботу асинхронного двигуна» (кер. доц. Балійчук О.Ю.)	41
10	Чумак М.В. (ЕП22120) «Автоматика сучасних систем вуличного освітлення» (кер. доц. Устименко Д.В.)	42
11	Власюк Є. (ЕЕ2321) «Підвищення експлуатаційної надійності блоків живлення зарядних пристроїв електромобілів» (кер. проф. Муха А.М.)	43
12	Сандул Т.А. (АС23275) «Економічні переваги впровадження відновлених джерел енергії у системах тягових та нетягових споживачі залізниць» (кер. доц. Устименко Д.В.)	43

13	Антонюк А.П. (АС23275) «Датчик визначення куту нахилу екіпажу під часу разгону, ходу та гальмування моделі високошвидкісного транспорту» (кер. проф. Муха А.М.)	44
14	Чуприна Є. (АС22275) «Обґрунтування вибору драйвера керування потужними напівпровідниковими ключами» (кер. проф. Муха А.М.)	45
15	Голота О. (АС22275) «Одноплатний комп'ютер Arduino Mega – базовий керуючий блок для стенду високошвидкісного транспорту» (кер. проф. Муха А.М.)	45
16	Доскоч В.І. (АС22275) «Деякі аспекти роботи асинхронного електропривода, що працює в мережах з електроенергією незадовільної якості» (кер. проф. Муха А.М.)	46
17	Косяченко Д.П. (ЕС2011) «Майбутні моделі сонячних електростанцій: використання штучного інтелекту для підвищення ефективності» (кер. доц. Босий Д.О.)	47
18	Косяченко Д.П. (ЕС2011) «Як штучний інтелект може допомогти енергетиці України» (кер. доц. Босий Д.О.)	47
19	Більцан К. М.(ЕС2011) «Електрифікація транспорту: переваги, виклики та потенційність інновацій» (кер. доц. Босий Д.О.)	48
III	Секція «Фундаментальні дисципліни»	49
I	Підсекція «Фізика»	49
1	Куцоконь О. А. (АП01-23) «Поняття механічної та електромагнітної дії» (кер. доц. Кузнецов Є. В.).	49
2	Внуков О. О. (МВ01-23-1) «Поняття термодинамічної дії та його застосування до аналізу процесів обробки конструкційних матеріалів» (кер. доц. Кузнецов Є. В.).	50
3	Клименко А. Ю. (МЕ03-20) «Синергетичні закономірності технологічних процесів виробництва» (кер. доц. Кузнецов Є. В.).	51
4	Мінухін М. Г. (МЕ03-20) «Вдосконалення методу вилучення металів з відходів гальванічного виробництва» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.)	51
5	Чорний Є.В. (АТ 23120) «Перспективність цифрових лічильників енергії» (кер. доц Гулівець О.М.)	52
II	Підсекція «Математика»	53
1	Ярмоменко М. А.(КБ2111) «Задачі оптимізації проектування конструкцій» (кер. доц. Михайлова Т.Ф.)	53
2	Борисенко А. А. (ПЗ2211) «Побудова математичних моделей для часових рядів» (кер. ст.викл. Максименкова Ю.А.)	54
3	Мельникова Н. Я. (ПЗ2112) «Математичне моделювання в дослідженні економіки транспорту» (кер. доц. Михайлова Т.Ф.)	55
4	Держко З. О. (ЛНУ) «Роль математики у розвитку сучасного моделювання» (кер. доц. Цаповська Ж. Я.)	56
III	Підсекція «Хімія»	57
1	Кухаренко Р.А. (МЕ03-20) «Особливості взаємодії Титана з Нітрогеном в сплавах заліза» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.).	57
2	Шанька В.А. (МЕ03-20) «Вплив легуючих добавок на розчинність Нітрогену в сталях» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.).	57
3	Внуков О. О. (МВ01-23-1) «Властивості високоазотистих сталей» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.).	58
4	Вішковський М.О. (МЕ03-20) «Особливості гідротранспортування твердих полідисперсних матеріалів» (кер. доц. доц. Кузнецова Є.В.).	58
5	Олійник М.М. (МЕ03-20) «Вивчення кінетики виходу летких продуктів	59

	напівкоксування вугілля з десульфуруючими мінеральними добавками» (кер. доц. Ісаєва Л.Є.).	
IV	Секція «Гуманітарні дисципліни»	59
I	Підсекція «Історія та культура України»	59
1	Батеженко А.О. (гр.ФК01-23) «Розвиток кінематографії в радянській Україні» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	59
2	Дугар С.Р. (гр.МБ01-23) «Особливості розвитку архітектури у Київській Русі» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	60
3	Калиніна М.О. (гр.МН01-23) «Наукові відкриття в 20-х-30-х роках ХХ ст.» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	61
4	Корнієнко А.О. (гр.МЕ03-23) «Богдан Хмельницький–реформатор і фундатор української державності» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	62
5	Кочет Р.Р.(гр.МЕ01-23) «Козацтво як історичне явище» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	63
6	Кузнецов Б.Ю. (гр.МЕ07-23) «Столипінська аграрна реформа, її зміст та наслідки для України» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	63
7	Мальчуков М.А. (гр.МВ01-23) «Революційні події 1905—1907рр. на Катеринославщині» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	64
8	Мохнар Г.О. (ІМ01-23)«Кирило-Мефодіївське братство та його діяльність» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	65
9	Пачковський Р.Д. (гр.ЕК02-23) «Культурне життя доби “застою”» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	65
10	Пісчанський Б.С. (гр.МЛ01-23) «Декабристські організації в Україні» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	66
11	П'ятничук В. В. (гр.МЕ04-23) «Соціально-економічний та політичний устрій Київської Русі» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	67
12	Старостенко А.О. (гр.МЕ04-23) «Роль Києво-Могилянської академії як центру науки, освіти, культури» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	67
13	Тангамян Є.Г. (гр.МН01-23) «Модернізм як літературний стиль» (кер. ст. викл. Савич А.В.)	68
14	Таранська Є.І. (гр.ФІ01-23) «Розвиток науки і техніки в Україні у II полов. ХХ ст.» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	69
15	Федорук У.В. (гр.ФІ01-23) «Причини і характер лютневої революції (1917 р.) в Росії та її вплив на Україну» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	69
16	Хребто М.Є. (гр.МН01-23) «Гетьманство І. Мазепи» (кер. ст. викл. Савич А.В.)	70
17	Чалик Д.С. (гр.МН01-23) «Соціально-економічний розвиток України в умовах десталінізації» (кер. ст. викл. Савич А .В.)	71
18	Базиліук І.Д. (МЕ09-22Н) «Давньоруські попередники козацтва» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	72
19	Зикова А.Н. (МЕ09-23Н) «Джерела формування українського козацтва» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	73
20	Фещенко М.О. (МЕ09-23Н) «Із історії формування українського козацтва» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	74
21	Хлебніков Б.О., (МЕ09-23Н) «Українське козацтво на Великому Кордоні» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	75
22	Зимін А.О. (МЕ09-23Н) «Українське козацтво. Формування національної держави» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	76
23	Янкіна М.В. (МЕ09-23Н) «Становище козацтва Лівобережної України у другій половині ХVІІІ ст.» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	77

24	Пунанов С.Я. (МЕ09-23Н) «Наказний гетьман Лівобережної України Павло Полуботок» (кер. доц. Кузнецов А.А.)	78
25	Спірін Е.І. «Із історії мовного питання в Україні (1960-ті — 1985 роки)» (кер. ст. викл. Гуцалова В.І.)	79
26	Неплюй О.Л. (ПДАБА) «Історична освіта як спосіб подолання викликів сьогодення: погляд здобувача» (кер. доц. Лисенко Г.І.)	80
27	Сінчукова Ю.Г.(ПДАБА) «Шляхи популяризації історико-культурної спадщини серед молоді України» (кер. ст. викл. Волкова С.П.)	81
28	Іваненко Д.Ю. (ЕТ2311) «Проблема української спадщини і відмова від неї на користь ілюзій» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	82
29	Костенко К.Л. (СК2011) «Підгорецький замок: містицизм чи історичні факти?» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	84
30	Мельникова Н.Я. (ПЗ2112) «Мілітарна поезія як ментальне переживання війни та “окопна правда”» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	86
31	Москвітіна А.Р. (УЗ2111) «Національні коди в сучасних українських піснях» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	87
32	Ризоль А.О. (УА2211) «Причини завершення холодної війни» (кер. доц. Айтєв С.Ш.).	88
33	Салім Сархам Мустафа (КС2014) «Відображення національного коду у прислів'ях і приказках (на прикладі української та арабської мов)» (кер. доц. Заваруєва І.І.).	89
34	Степаненко Г.О. (КБ2311) «Історія розвитку Військово-морських сил Збройних сил України (1991-2024 рр.)» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	90
35	Терещенко Д.М. (ЕД2311) «Світло Маріуполя, або хто такий Архип Куїнджі (1842-1910)» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	91
36	Ярьоменко М.А. (КБ2111) «Вироби з тіста в українській фразеології» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	93
37	Богатир М. Є.(ПДАБА) «Теорія і практика публічного управління: формування конституційних засад в Україні» (кер. проф. Євсєєва Г. П.)	94
II	Підсекція «Українська мова»	95
1	Алтухова К.А. (ПБ2311) «Взаємодія діалектів та літературної мови» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	95
2	Бакало Т.В. (ПЗ2312) «Терміни з кібербезпеки в українській мові» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	97
3	Боднар Є.О. (ПБ2311) «Історія кличного відмінка» (кер.ст.викл.Лагдан С.П.).	98
4	Бордовський О.О. (ПЗ2311) «Риси самобутності української мови» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	100
5	Власова В.І. (УЛ2311) «Сленгові неологізми періоду російсько-української війни» (кер. доц. Ляшенко І.С.).	101
6	Данілов К.М. (ПБ2311) «Діалекти, наріччя, говори та говірки української мови» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	102
7	Казакова А.Е. (ПС2211) «Регіональні особливості мовного етикету» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	104
8	Карнаушенко А.В. (ПЗ2311) «Спорідненість української мови» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	105
9	Клоченко Г.М. (ДА2211) «Гендерні відмінності в мові» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	106
10	Коваль Є.А. (УА2211) «Особливості сільського та міського мовлення»	108

	(кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	
11	Мамчиц В.М. (УЗ2211) «Просторіччя як мовне явище» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	109
12	Ризоль А.О. (УА2211) «Зросійщення прізвищ як спосіб денаціоналізації українців» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	110
13	Солдатенко В.О. (ПС2311) «Вплив релігії на мовний етикет» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	111
14	Фурсенко М.А. (ПЗ2111) «Фемінітиви в українській та європейських мовах» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	112
15	Цокур А.О. (УА2211) «Варіативність у творенні фемінітивів» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	114
16	Ядаменко М.О. (УА2211) «Сленг у мовленні водійської спільноти» (кер. ст. викл. Лагдан С.П.).	115
17	Старостенко А.О. (МЕ04-23) «Мова як найважливіший засіб соціалізації людини» (кер. доц. Решетілова О.М.)	116
18	Бакун А.К. (КН01-22) «Мовні аспекти рекламного дискурсу» (кер. доц. Решетілова О.М.)	117
19	Школа С.В. (КТ01-22) «Роль лексичної компетентності у мовленнєвому розвитку здобувачів вищої освіти» (кер. доц. Решетілова О.М.)	118
20	Хориш А.О. (ДІ01-22) «"Спілкування" та "комунікація": співвідношення понять» (кер. доц. Решетілова О.М.)	119
21	Крат Н.С. (КТ01-22) «Роль мови у професійній сфері» (кер. доц. Решетілова О.М.)	120
22	Казакова А.Е.(ПС 2311)«Гендерні аспекти мови»(кер. доц. КупцоваТ. А.)	121
III	Підсекція «Філософія, психологія та політологія»	122
1	Бакун А.К. (КН01-22) «Дослідження політичних уподобань виборчої поведінки та психологічних аспектів лідерства» (кер. доц. Цурканова І.О.).	122
2	Бондар В.Р. (КТ01-23) «Філософський ідеалізм у поглядах Платона» (кер. доц. Борисова Т.В.).	123
3	Волошин О.К. (КТ901-21) «Глобальні наслідки війни в Україні» (кер. доц.ЦуркановаІ.О.).	124
4	Кудря А.В. (ТЗ901-23) «Порівняльний аналіз авторитаризму в Європі та Азії» (кер. доц. Цурканова І.О.).	125
5	Ніколаєв О.О. (ЕО01-23) «Роль уявлення про тілесне у розумінні процесів становлення штучного інтелекту» (кер. доц. Бескаравайний С.С.).	126
6	Христова О.О. (ПЗ01-22) «Державне регулювання як ключовий фактор стабільності та розвитку економіки» (кер. доц. Цурканова І.О.).	127
7	Школа С.В. (КТ01-22) «Роль держави у регулюванні економіки» (кер. доц. Цурканова І.О.).	128
8	Балачук В.Д. (МО2211) «Філософія історії Джамбаттіста Віко» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	129
9	Білоконенко Г.В. (АТ2211) «Філософія доби Відродження» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	130
10	Браткевич А.В. (УЛ2211) «Психологічні механізми інтуїції» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	131
11	Гаркуша Д.Л. (ТМ23120) «Філософія і творчість» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	132
12	Гулько В.О. (УЛ2322) «Чинник стабільності персоналу у психології управління» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	133
13	Коваль Є.А. (УА2211) «Проблема утворення позитивного морально-	133

	психологічного клімату у психології управління» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	
14	Мамчиц В.М. (УЗ2211) «Національно-культурні моделі управління колективами» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	134
15	Надопта М.Ю. (КБ2211) «Вплив штучного інтелекту на розвиток соціуму» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	135
16	Піскунова А.Ю. (ПЗ2211) «Етика у філософській думці Сократа» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	136
17	Русакевич С.Р. (КБ2211) «Філософсько-антропологічні аспекти штучного інтелекту» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	137
18	Сливець О.Д. (КБ2211) «Філософські проблеми розвитку нейромереж» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	138
19	Ставська В.С. (УЗ2212) «Психологічні засоби управління конфліктами у колективі» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	139
20	Шевченко А.О. (УЛ2211) «Моральні чинники авторитету керівника у психології управління» (кер. доц. Айтов С.Ш.).	139
IV	Підсекція «Педагогіка і психологія»	140
1	Вакар К.В. (ЕП01-21) «Психологічні бар'єри у діловому спілкуванні» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	140
2	Компанець М.О. (КТ-21-01) «Гуманістичні аспекти розвитку сучасного суспільства» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	141
3	Логвіненко М.В. (МЕ01-23) «Особистість як психологічний і соціальний феномен» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	142
4	Кочет Р.Р. (МЕ01-23) «Сутність поняття «мотивація» на виробництві» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	143
5	Люльченко О.А. (ФІ01-23) «Мотивація як інструмент життєвої сили людини» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	144
6	Таранська Є.І. (ФІ01-23) «Мотивація як рушійна сила в житті людини» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	145
7	Федорук У.В. (ФІ01-23) «Вплив піраміди Маслоу на розвиток людини» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	146
8	Сівачинська Є.В. (ФІ01-23) «Мотивація в житті людини» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	146
9	Мішкевич О.А. (МЕ07-20) «Особливості вербальної та невербальної комунікації» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	147
10	П'яник О.О. (ТЗ01-21) «Німецький стиль ведення переговорів» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	148
11	Рибалка А.М. (ФК01-21) «Конфлікти у діловому спілкуванні» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	149
12	Роговська К.Л. (ЕП01-23-М) «Сімейне консультування та психотерапія» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	149
13	Нуштаєва А.М. (ФК01-21) «Особливості ділового спілкування в Україні» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	150
14	Левківська Є.Р. (ЕП01-20) «Педагогічне спілкування як провідна складова професійно-педагогічної комунікації» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	151
15	Зінцов Д.Ю. (МЕ07-21-1Т) «Формування особистості як складний і багатовимірний процес» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	152
16	Лапій Є. А. (ЕП01-21) «Фінансова грамотність як стратегія життя» (кер. проф. Лучанінова О.П.)	152

V	<i>Підсекція «Документознавство та інформаційна діяльність»</i>	153
1	Подоляк Є.І. (ДІ01-20) «Переваги і вади електронного документообігу» (кер. доц. Савченко С.В.)	153
2	Батеженко А.О. (ФК01-23) «Система управління електронними документами» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	154
3	Наумкіна С.В. (ФК01-23) «Управління документами як стратегічна складова організаційного процесу» (кер. доц. Решетілова О.М.)	155
4	Пачковський Р.Д. (ЕК02-23) «Управління документами як контролююча діяльність» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	155
5	Тангамян Є.Г. (МН01-23) «Історія виникнення договору як виду документації» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	156
6	Фатєєв К.А. (ЕП01-23) «Оперативні та поточні функції документа» (кер. доц. Решетілова О.М.)	156
7	Хекало А.С. (ДІ01-23) «Культура професійного спілкування фахівців сфери обслуговування» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	157
8	Хребто М.Є. (МН01-22) «Цикл “життя” документів» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	158
9	Палига А.А. (ДІ01-20) «Аналіз закономірностей документознавства» (кер. доц. Савченко С.В.)	158
10	Гончаренко І.І. (ЕК02-23) «Вплив штучного інтелекту на процеси документування» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	159
11	Геймур П.І. (ДІ01-23) «Документно-комунікаційна система» (кер. доц. Решетілова О.М.)	159
12	Березанська Е.С. (МН01-23) «Рух службових документів» (кер. доц. Прокоф'єва К.А.)	160
13	Хориш А.М. (ДІ01-22) «Еволюція систем соціальної комунікації» (кер. проф. Михайлюк О.В.)	161
VI	<i>Підсекція «Переклад»</i>	161
1	Артюшенко В.В. (ФІ01-20) «Лексико-граматичні особливості перекладу англійських загальнотехнічних текстів» (кер. ст. викл. Громова О.П.)	161
2	Гніппа А.М. (ФІ901-19) «Про особливості використання штучного інтелекту при письмовому перекладі технічних текстів з англійської мови» (кер. доц. Шаркова Н.Ф.)	163
3	Григорєвська Є.О. (ФІ901-19) «Основні класифікації прийменників в англійській мові» (кер. доц. Абрамова О.В.)	163
4	Єрмакова О.В. (ФІ01-20) «Основні характеристики неологізмів» (кер. доц. Абрамова О.В.)	164
5	Кошіль В.І., (ФІ901-19) «Рекламний дискурс як джерело концептуальних метафор» (кер. доц. Проніна Г.М.)	164
6	Покотиленко О.І. (ФІ01-20) «Особливості асиміляції запозичень» (кер. доц. Абрамова О.В.)	165
7	Романяк А.С. (ФІ01-20) «Лінгвістичний статус та особливості перекладу англійської стилістично маркованої лексики» (кер. ст. викл. Піддубна Л.М.)	165
8	Сисоева Д.О. (ФІ01-21) «Особливості перекладу газетно-інформаційних заголовків та назв книг з англійської мови на українську» (кер. ст. викл. Громова О.П.)	166
9	Федорук У.В. (ФІ01-23) «Анотування тексту як основний вид компресованої презентації інформації» (кер. ст. викл. Піддубна Л.М.)	167

VI	<i>Підсекція «Іноземна мова»</i>	168
1	Батеженко А.О. (ФК01-23) «The study of economics» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	168
2	Дворковой О.І. (МЕ07-23) «Materials diagnostics for technical expertise and pressure metal processing processes» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	168
3	Мальчуков М.А. (МВ01-23-2) «Design of composite lattice materials in combination with fabrication approaches» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	169
4	Пачковський Р.Д. (ЕК02-23) «International economics» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	170
5	П'ятничук В.В. (МЕ04-23) «Modern technologies of iron-making and steel» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	171
6	Старостенко А.О. (МЕ04-23) «The role of language in human life. The Ukrainian language as the language of professional communication» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	172
7	Рябчій Д.Т. (МЕ04-23) «The evolution of metallurgy: from ancient craft to modern science» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	172
8	Косенко М.А. (МЕ07-23) «Modern methods and technologies of metal processing under pressure: achievements and perspectives» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	173
9	Хребто М.Є. (МН01-23) «The impact of digital transformation on organizational structure and leadership dynamics» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	174
10	Наумкіна С.С. (ФК01-23) «The impact of international financial markets on the operations of commercial banks: analysis and adaptation strategies» (кер. доц. Кирпита Т.В.)	174
11	Білецький (ЛГ2123), «Історія розвитку високошвидкісного рухомого складу» (кер. доц. Мунтян А.О.)	175
12	.Крантов Д.О. (ЕТ-2321) «Важливість вивчення мов в сучасному світі» (кер. доц. Мунтян А.О.)	176
13	Рябець К.К. (ЕТ 2311) «Адаптація програм навчання англійської мови для студентів технічних спеціальностей» (кер. доц. Мунтян А.О.)	177
14	Сердечний І.М. (ЕТ 2311) «Важливість та актуальність вивчення іноземних мов» (кер. доц. Мунтян А.О.)	178
15	Яременко В.А. (ЕЕ 2321) «Актуальність вивчення іноземної мови у ВНЗ» (кер. доц. Мунтян А.О.)	179
16	Абала К. О. (ЕД 2311) «Опанування англійської в технічних закладах» (кер. доц. Мунтян А.О.)	180
17	Власюк Є.О.(ЕЕ2321) «Важливість вивчення іноземних мов у сучасних закладах вищої освіти» (кер. доц. Мунтян А.О.)	181
18	Хижняк А.О. (УЛ 2321) «Опанування англійської мови в технічних закладах» (кер. доц. Мунтян А.О.)	182
19	Адилін А.А. (УЛ 2321) «Важливість та переваги англійської мови у сучасному світі» (кер. доц. Мунтян А.О.)	182
20	Khodachok Dmytro (YL2321) “Learning English in technical institution” (language advisor Muntian A. O.)	185
21	Yelnikov A.Y. (УЛ2321) “Communication problems in a team from different countries” (language supervisor: Muntian A.O.)	185
22	Shpilievyi M. O. (AC0023), “International language of communication in the conditions of European integration” (language supervisor: Muntian A.O.)	186
23	Зашко Я. М. (СК 2321) «Щодо навчальних навичок сучасного студента» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	187

24	Івашенко М. Д. (КБ 23120) «Політика ЄС стосовно вивчення іноземних мов» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	188
25	Корж А. С. (АП 2211) «Постановка особистих цілей у вивченні іноземних мов» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	188
26	Шевченко А. О. (УЛ 2211) «Самостійна робота з інтернет-ресурсами під час вивчення іноземних мов» (кер. доц. Мірошніченко І. Г.)	189
27	Bondariev V. S. (УЛ 2211) «The Disadvantages of Remote Learning of English in a Group» (research adviser Miroshnuchenko I. H.)	189
28	Леонова Ю.Р.(МО 2321) «Особливості науково-технічного стилю англійської мови» (кер. доц. Купцова Т. А.)	190
29	Гулько В.О.(УЛ 2322) «Специфіка англійського терміну» (кер. доц. Купцова Т. А.)	191
VI	Підсекція «Фізичне виховання»	192
1	Батеженко А.О., (ФК01-23) "Організація дистанційного навчання студентів закладів вищої освіти в умовах воєнного стану з дисципліни «Фізична культура» (кер. доц. Чекмарьова Н.Г.)	192
2	Васюк Я.С. (АП01-22) "Особливості мотивації студентів до занять фізичною культурою" (кер. ст. викладач Матлахов М. В.)	192
3	Гапонова В.М., (МН01-21) "Самоконтроль студентів у процесі самостійних занять з фізичної культури" (кер. доц. Чекмарьова Н.Г.)	193
4	Ніколаєв О.О. (ЕО01-23) "Використання популярних оздоровчих методик студентською молоддю на самостійних заняттях з фізичної культури" (кер. ст. викл. Максимов А. В.)	194
5	Хаджинов Р.В. (КН04-23) Стан здоров'я і фізична підготовленість студентів борців (кер. доц.Хаджинов В.А.)	194
6	Хаджинов Р.В. (КН04-23) Фізична культура та її значення у формуванні здорового способу життя студентів (кер. доц.Хаджинов В.А.)	195
7	Міщенко П.С. (КГ 2211) «Психологічна підготовка футболістів у передігрові та ігрові дні як об'єкт наукових досліджень» (кер. доц. Пічурін В.В.)	195
8	Бондарєв В.С. (УЛ 2211) «Техніко-тактичні показники змагальної діяльності як складова управління підготовкою футболістів» (кер. доц. Дутко Т.Р.)	196
9	Коваль Є.А. (УА 2211) «Плавання як вид оздоровчої рухової активності» (кер. ст. викл. Лугаєва Н.В.)	197
10	Фурсенко М.А. (ПЗ 2111) «Гендерні аспекти в спортивній діяльності» (кер. ст. викл. Лугаєва Н.В.)	198
11	Терек Б.О. (ФП 2111) «Фізична активність як інструмент для вирішення широкого спектру соціальних задач» (кер. ст. викл. Лугаєва Н.В.)	199
12	Москвітіна А.Р. (УЗ 2111) «Мистецтво шахів» (кер. ст. викл. Дорош В.А.)	200
13	Положечко О.Ю. (ПБ 2321) «Дихальна гімнастика як провідний засіб покращення здоров'я студентів» (кер. ст. викл. Дорош В.А.)	201
14	Наумов Є.О. (ЕЕ 2321) «Соціальні аспекти формування здорового способу життя студентської молоді» (кер. ст. викл. Дорош В.А.)	202
15	Зінюк К.В. (МО 21120) «Силові вправи в системі фізичного виховання студентської молоді» (кер. викл. Умеренко В.Л.).	203
16	Лесик Є. В. (ПДАБА) «Самомасаж як засіб впливу на фізичний стан та здоров'я» (кер. доц. Сологубова С. В.)	204
17	Дмитрієва В. Р. (ПДАБА) «Особливості харчування при бронхіальній астмі» (кер. доц. Шиян В. М.)	205

- 18 Панков М.О.(ПДАБА) «Вплив вікових особливостей організму на фізичний розвиток і фізичну підготовленість» (кер. доц. Шиян О.В.) **206**
- 19 Іванюк Д.О.(БДАБА)«Психолого-педагогічні та медико-біологічні аспекти фізичного виховання» (кер. доц. Марусич О. Г.) **207**

ЯКІСТЬ, ТЕХНІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕТРОЛОГІЯ

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ САМОКОНТРОЛЮ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ЗВАРНИХ ВИРОБІВ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Дерешев П.П., Дороніна М.А., керівник проф. Должанський А.М.
Український державний університет науки і технологій;
ДП «Дніпростандартметрологія»

Одним із методів забезпечення якості продукції, процесів та систем є впровадження механізму самооцінки як складової Всеохопного управління на основі якості [1]. Це також дозволяє уникнути зайвих втрат при виробництві, що особливо важливо при виготовленні виробів відповідального призначення.

Тому актуальною стала робота, яка пов'язана із забезпеченням дієвого самоконтролю на одному з металургійних підприємств Придніпровського регіону при виконанні зварювальних збірних операцій для продукції відповідального призначення з легованих сталей і сплавів: ролики для рольгангів та термічних і нагрівальних печей; електричні та газові радіантні нагрівачі; відцентрово литі труби з фланцями тощо.

Якість такої продукції суттєво залежить від якості зварювального шва. В ньому не допускаються тріщини, непровари, пори, шлакові включення. Відповідний контроль здійснюється перш за все візуально. Також можуть застосовуватись методи неруйнівного контролю за ДСТУ EN ISO 17635 і ДСТУ EN ISO 5817 та руйнівного контролю за ДСТУ EN ISO 17639 [2].

Зазвичай контроль здійснює начальник виробничої зміни спільно з представником відділу технічного контролю, що може стримувати продуктивність та оперативне удосконалення виробничого процесу. Першою ланкою при зварюванні виступає безпосередній виконавець робіт. Це робить доцільним застосування методу самоконтролю.

Необхідними умовами переходу до самоконтролю є перепідготовка персоналу і зміна організаційної структури підприємства.

Як перший крок з унормування дій при впровадженні самоконтролю авторами розроблений проект технологічної інструкції для процесу зварювання внутрішньопічного ролика. В ній регламентується наступне.

Для заповнення зварювального шва слід використовувати тільки присадкові матеріали того ж хімічного складу, що і матеріал роликів.

При підготовці до виконання зварювальних робіт, на додаток до раніш регламентованих дій, на Першому етапі впровадження самоконтролю необхідно здійснювати:

- заповнення журналу реєстрації (форма якого розроблена авторами) застосованих зварюваних матеріалів та захисних газів;
- ухвалення рішення на проведення подальших зварювальних робіт.

Після освоєння робіт Першого етапу на Другому етапі впровадження самоконтролю проводяться:

- ухвалення рішення про доопрацювання (у разі необхідності) операції з підготовки до виконання зварювальних робіт;
- виправлення виявлених невідповідностей з документуванням всієї роботи за технологію.

Після освоєння дій за Першим та Другим етапами на Третьюму етапі впровадження самоконтролю дозволяється здійснювати:

- проведення досліджень і аналізу процесу підготовки щодо виконання зварювальних робіт (наприклад, з проведенням зварювання на окремих дослідних зразках);
- ухвалення самостійного рішення про доступ до зварювальних робіт;
- внесення коригувань до технологічних документів.

При зварюванні, на додаток до раніш регламентованих дій, на першому етапі впровадження самоконтролю необхідно освоїти дії щодо:

- заповнення журналу реєстрації при заданій якості виконаного зварювання;
- ухвалення рішення на завершення зварювальних робіт (якщо якість задовольняє) чи на переробку виконаних робіт (якщо якість не задовольняє).

Після освоєння робіт Першого етапу на Другому етапі впровадження самоконтролю слід освоїти наступні дії:

- ухвалення рішення про доопрацювання (у разі необхідності) операції зварювання;
- виправлення виявлених дефектів зварювання з документуванням виконаної роботи.

Після освоєння дій за Першим та Другим етапами на Третньому етапі впровадження самоконтролю дозволяється здійснювати:

- проведення досліджень і аналізу технологічного процесу зварювання з метою його удосконалення силами виконавців;
- приймати рішення про результати вихідного контролю продукції;
- внесення коригувань до технологічних документів.

У рамках експертного оцінювання при використанні розробки можна очікувати: зменшення браку, що надходить до споживача, і відповідної кількості рекламаций на 20...50%; зменшення собівартості виробів за рахунок удосконалення технології зварювання на 3...5%; зменшення штрафних санкцій за рахунок ретельного виконання вимог з техніки безпеки та охорони довкілля на 70...90%.

Результати роботи можуть бути корисними іншим підприємствам.

Джерела інформації

1. Системи менеджменту якості: підручник / Должанський А.М., Мосьпан Н.М., Ломов І.М., Максакова О.С. Дніпро : «Свідлер А.Л.», 2017. 563 с.
2. Власенко А.М. Основи зварювання. Навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2007. 106 с.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ НАДАННІ ПОШТОВИХ ПОСЛУГ З ВИКОРИСТАННЯМ ПІДХОДІВ СТАНДАРТІВ ДСТУ ISO 31000

**Блохін О. , керівники: доц. Бондаренко О.А., Чайка В.М.
Український державний університет науки і технологій
ДП «Дніпростандартметрологія»**

У сучасному світі глобалізації та інтеграції національних економік, міжнародний ринок відіграє важливу роль в розвитку великого бізнесу. Вивчення та оцінка різного виду ризиків, пов'язаних з виходом компаній на міжнародний ринок, набуває особливої актуальності в умовах зростання конкуренції, політичної та економічної нестабільності. У подібних умовах великий бізнес отримує додаткові можливості щодо розширення своїх географічних кордонів, залучення нових клієнтів та партнерів, оптимізації виробничих процесів та відкриття нових каналів збуту, що і має на меті Українська компанія з надання поштових послуг ТОВ «Нова Пошта».

Основною послугою ТОВ «Нова пошта» є організація перевезення відправлень територією України та за кордон.

Міжнародні перевезення - це вид діяльності, який завжди пов'язаний з підвищеним ризиком, що зумовлений рівнем невизначеності, непередбаченою зміною

потенціалу або результатів роботи, які можуть погіршити функціонування організації та відношення до неї стейкхолдерів.

Тому доцільним стало оцінювання ризиків на ТОВ «Нова пошта».

Така діяльність є важливим елементом у процесі прийняття рішень і включає наступні етапи: *ідентифікація ризиків; кількісне оцінювання ризиків; якісне оцінювання ризиків.*

В процесі виконання роботи на етапі «ідентифікації ризиків» з урахуванням Діаграми Ісікава визначено всі значущі фактори, які впливають на якість перевезення вантажу: *внутрішні ризики* (невідповідна упаковка вантажу; невідповідне маркування вантажу; неправильне кріплення вантажу; неправильне розвантаження вантажу; недостатня кваліфікація водія (культура водіння); *зовнішні ризики* (природно-кліматичний вплив; політичний вплив; аварійність; технічний стан засоба транспортування).

На другому етапі у відповідності до рекомендації стандарту ДСТУ ISO 31010 «Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику» обрали метод «Ймовірності-наслідків» - простий схематичний метод, який дозволяє описати та проаналізувати ймовірність настання тієї, чи іншої події з урахуванням наслідків її настання.

За допомогою методу «Ймовірності-наслідків» вказані небезпечні властивості описаних ризиків, їх ймовірність та тяжкість настання такого ризику для підприємства. Ймовірність та тяжкість настання ризику формує «Оціночне число ризику», яке знаходиться у межах від 1 (якщо ймовірність та тяжкість настання такого ризику мінімальна) до 25 (коли ймовірність та тяжкість ризику мають катастрофічні наслідки).

Аналіз отриманих даних дозволив оцінити ризики в процесі міжнародних перевезень вантажу компанією ТОВ «Нова пошта» та дати відповідні рекомендації щодо усунення або суттєвого зменшення ризиків.

Аналіз ризиків та проведення заходів щодо мінімізації ризиків є останнім етапом оцінювання ризиків у загальній схемі у відповідності до загальних рекомендацій стандарту ДСТУ ISO 31000 «Управління ризиками».

Отримані результати можна використовувати для всіх підприємств України та зарубіжних компаній, що надають послуги у сфері перевезень вантажу.

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ФІНАНСОВОЇ
УСТАНОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПІДХОДІВ *TIME*-МЕНЕДЖМЕНТУ**
Петльований Є.О., керівник доц. Бондаренко О.А.,
Український державний університет науки і технологій

У сучасних умовах тайм-менеджмент («управління часом») є невід'ємною частиною діяльності будь-якої успішної компанії. Під цим розуміється технологія організації часу і підвищення ефективності його використання.

Управління часом - це дія або процес тренування свідомого контролю над кількістю часу, витраченого на конкретні види діяльності, при якій у процесі виробництва мають місце підвищені ефективність і продуктивність. Управління часом може допомогти використовувати інструменти і методи, при виконанні конкретних завдань, проектів і цілей. Цей набір включає в себе широкий спектр видів діяльності, а саме: планування; розподіл та визначення цілей; делегування повноважень та відповідальності; аналіз витрат; моніторинг; організація, складання списків і розстановка пріоритетів тощо.

Традиційний менеджмент не завжди дозволяє витримати конкуренцію інноваційним компаніям. Тоді інструментами покращення діяльності виступають:

використання командної роботи, формування інноваційної організаційної культури, розвиток креативного мислення, - що призводять до зміни якості робочої сили та підвищення продуктивності.

В якості предметної сфери для можливої реалізації пропозицій щодо ефективного застосування прийомів тайм-менеджменту обрано одну з великих та відомих своїми інноваційними підходами фінансову установу Придніпровського регіону.

Цьому сприяють застосовувані на теперішній час у банківській сфері компютерні програми, які розділяються на корпоративні та особистісні, що розвивають операційну та духовну складові менеджера. До операційних методів планування часу у банківській установі можна віднести: органайзери, Outlook, за допомогою якого можна ставити цілі та планувати зустрічі, та інші носії інформації. До духовних відносять різні тренінги чи учбові блоки для менеджерів, де питання тайм-менеджменту йдуть не відокремлено, а представлені як загальні програми розвитку працівників.

Але існуючі тренінги стосуються лише окремих компонентів роботи, які не повністю охоплюють цикл цілого робочого дня працівника.

Саме тому, доцільним стало створення загальної схеми використання робочого часу менеджеру для максимальної оптимізації роботи та планування поточного та перспективного результату.

Банки мають на меті отримання прибутків та збільшення своїх продажів на відділеннях.

У відповідності з цим на основі «Матриці Ейзенхауера» та застосування «Аналізу ABC» для умов банківської установи було розроблено матрицю продажів з урахуванням розподілу часу та направленістю на отримання максимального позитивного результату.

Застосування ідеалізованої матриці дозволило контролювати продажі звичайному менеджеру та досягати поставлених задач керівництвом, згідно з концепцією «Аналізу ABC» стало можливим розподілити день роботи менеджера на хвилини.

Виявлено, що виходячи з такого розподілу, робочій день менеджера у банку умовно можна розділити на дві складові: «поточна робота» та «додаткові продажі». На поточну роботу в день повинно йти приблизно 65% загального часу і це вплине на результат продажу лише на 15%.

У свою чергу, додаткові «продажі» менеджера можна поділити на ефективні та менш ефективні з відношенням витраченого часу за день 15% та 20% відповідно. Ефективні – вплинуть на 65% продажів, а менш ефективні – на 20%.

До *ефективних продажів* можна віднести зустрічі з клієнтами, які призначив сам менеджер. Якщо клієнт все ж погодився прийти на таку зустріч, – це вже 50% успіху. Згідно з розрахунками на такі зустрічі необхідно витратити 63 хв. Загалом, для проведення зустрічі з одним клієнтом необхідно приблизно 20 хв. А отже, максимальна кількість зустрічей за день – 3...4. Їх ефективність складає 65%.

До *менш ефективних* продажів можна віднести телефонування. Згідно розрахунків у день на дзвінки потрібно витратити 84 хвилини. На один дзвінок менеджер витрачає приблизно 4 хвилини. Мінімально необхідна кількість дзвінків на день – 21 дзвінок, ефективність яких складає 20%.

Отже, якщо менеджер зможе розставляти пріоритети та чітко розділяти справи на поточні, ефективні та менш ефективні продажі, він зможе у середньому за день роботи зробити 9 продажів, а при довгостроковому місячному плануванні розподіляти роботу так, щоб виконувати встановлені нормативи та досягати позитивного результату.

Слід також не забувати про необхідність враховувати власні особистісні характеристики при виборі інструментів управління часом. Кожна людина – індивідуальна, тому розподіл часу у банківській матриці повинен створюватися унікально під особу. Саме створення концепції за своїми характеристиками та особливостями надасть змогу максимально ефективного управління часом та своїми можливостями у рамках тайм-менеджменту.

АНАЛІЗ РИЗИКІВ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЯКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Барабаш О.О., керівник доц. Даніліна О.Б.

Український державний університет науки та технологій

Об'єктом аналізу роботи було українське фармацевтичне підприємство. Воно випускає лікарські засоби у таблетках, капсулах та розчинах для лікування широкого спектру застосування, всього 16 різних засобів. Підприємство має сучасне обладнання, кваліфіковані кадри, систему якості що відповідає ДСТУ ISO 9001 та Належній виробничій практиці.

Впровадження у дію стандарту ДСТУ ISO 9001 редакції 2015 року вимагає від виробників якісної і безпечної продукції наявної системи управління ризиками.

Серед ефективних інструментів управління ризиками можна назвати, наприклад, *FMEA* – «Аналіз характеристик та наслідків дефектів», *FMECA* – «Аналіз характеру, наслідків та критичності дефектів», «Аналіз небезпек і критичні контрольні точки». Також використовують «*RHA*-аналіз первинної небезпеки» і статистичні методи.

Найбільш прозорим і зручним для використання є «*FMEA*-аналіз» – це системний метод аналізу, який направлений на попередження невідповідностей (помилки, відхилень, дефектів). Він широко застосовується в промисловості Японії, США, активно впроваджується в країнах ЄС. Його використання дозволяє різко скоротити кількість дефектів при впровадженні розробок у виробництво. Як універсальний метод «*FMEA*-аналіз» може ефективно застосовуватись в ділових процесах зі сфери послуг і адміністративного управління. Метою аналізу є забезпечення якості виконання запланованого процесу. Виявлені в ході аналізу потенційні причини дефектів і невідповідностей дозволяють визначити причину нестійкості системи, а запропоновані коригуючі заходи повинні обов'язково передбачати впровадження статистичних методів, у першу чергу, для тих операцій, де виявлений підвищений ризик.

Основні задачі «*FMEA*-аналізу» це визначення можливих відмов (дефектів) продукції і/або процесу, їх причин і наслідків, а також розробка заходів для зменшення відмов або виникнення дефектів.

На підставі викладеного, із використанням підходів «*FMEA*-аналізу» виконано оцінювання ризиків конкретного промислового підприємства. Для попередження виявлених дефектів запропоновано посилити аудит постачальника, знайти кращих постачальників, покращити вхідний контроль якості сировини за допомогою інструментальних методів.

ВИКОРИСТАННЯ ABC-АНАЛІЗУ, ЯК ЧАСТИНИ СИСТЕМИ «ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА» ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ ТРУБОПРОКАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Козаченко В.Д., керівник доц. Ломов І.М.

Український державний університет науки та технологій

Головне управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області

Використання концепції «Ощадливого виробництва» дозволяє підприємству значно збільшити прибуток, ефективність та рентабельність, знизити собівартість продукції за рахунок економії виробничих ресурсів, більш раціональної організації праці працюючих, підвищення продуктивності праці.

Основа ощадливого виробництва – це процес усунення зайвих втрат. Такими втратами вважають будь-які дії, що споживають ресурси, але не створюють цінності для споживача.

В роботі розглянуто одне з підприємств Придніпровського регіону з випуску труб. Виявлено, що однією з проблем на підприємстві є втрати від зайвих запасів продукції.

У цьому сенсі проведено аналіз джерел утворення запасів. Показано, що значну роль в управлінні запасами підприємства відіграє контроль ритмічності формування запасів. При цьому відхилення фактичного значення запасів від планового спостерігалось на початку року та наприкінці року.

Для виявлення категорії зайвих запасів та їх кількості використали ABC-аналіз. В результаті, визначили що, товарами групи А є товари, які займають 73,3% у загальній структурі товарів. Такі товари слід зберегти в асортименті запасів.

Товари групи С (складали 5% від загальної структури запасів), і їх запропоновано виключити із асортименту.

Оцінка ефективності таких пропозицій показала, що їх впровадження призведе до зменшення вартості запасів на більш ніж 7 млн. грн. на рік. Одночасно це буде супроводжуватись зменшенням відхилення виробництва від плану з наявних 25,6% до 6,9%, що значно покращить процес планування і управління виробництвом.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАВЦІВ АУТСОРСИНГУ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ

Лабунець В.М., керівник доц. Ломов І.М.

Український державний університет науки та технологій

Головне управління Держпродспоживслужби України в Дніпропетровській області

В якості предметної сфери розробки у роботі розглянуто українське підприємство будівельної галузі. Основними напрямками діяльності підприємства є ремонтні роботи і післяремонтне обслуговування об'єктів.

Підприємство має постійний склад колективу, який опікується питаннями отримання замовлень, контролю робіт та закупівлі матеріалів.

На ділянках будівельних робіт працюють інші підприємства, які є виконавцями робіт на умовах аутсорсингу. Особливістю такого становища є те, що відповідальним за якість робіт та можливе виявлення споживачем невідповідностей виступає саме головне підприємство як відповідальний виконавець договору.

Для виявлення невідповідностей діяльності і запобігання їх прояву використаний аналіз ризиків на основі підходів FMEA.

Це передбачало виконання систематизованого комплексу дій, що проводяться для того, щоб:

- виявити невідповідності продукції та процесів, а також наслідки виникнення цих невідповідностей, а також дати їм кількісну оцінку;
- створити ранжируваний список видів і причин невідповідностей для планування коригувальних і запобіжних дій.

В роботі також виконано розробку документованої методики виконання процесу оцінки постачальників послуг будівництва (аутсорсингу). За оцінкою, впровадження методики дозволить покращити вибір постачальників, сприятиме зменшенню витрат на брак в роботі, зниженню кількості рекламацій, а також покращити імідж підприємства у замовників та збільшити обсяг договірних робіт.

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КВАЛІМЕТРИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ТА ОЦІНКА ЗАДОВОЛЕНOSTІ СПОЖИВАЧІВ У СФЕРІ НАДАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Біла Л.А., керівник доц. Максакова О.С.

Український державний університет науки і технологій

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є важливою складовою національної економіки, яка покликана обслуговувати потреби населення та суб'єктів господарювання стосовно забезпечення послугами водо, газу, електро- та теплопостачання, а також забезпечення утилізації відходів. Зазначена галузь охоплює комплекс санітарно-технічних, енергетичних та транспортних підприємств, які відзначаються специфічними умовами функціонування та проблемами, що зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами.

У наявний час реалізується великомасштабна реформа ЖКГ у рамках загального переходу економіки до ринкових відносин, заснованих на приватній власності громадян на об'єкти житлового фонду. Єдиним замовником послуг управління стали власники об'єктів у житловому фонді, а виконавцями послуг стали керуючі компанії (КК), об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) або самі власники (тобто безпосереднє управління). Органи державної влади нині виконують законодавчі, координуючі, методичні та наглядові функції, і навіть можуть реалізовувати нову важливу функцію – ліцензування діяльності управляючих підприємств.

У цих умовах стає актуальною проблема розробки методичних основ контролю якості послуг з боку як замовників, так і споживачів послуг (власників житлових приміщень).

Розроблена Методика ґрунтується на удосконаленій концепції оцінювання якості послуг керуючої компанії об'єктом ЖКГ. Така Методика може використовуватися на практиці всіма учасниками процесу управління житлофондом.

На першому етапі роботи досліджено вимоги, встановлені до критеріїв якості понад 20-ма нормативними документами, а потім – споживчі пріоритети (для тих критеріїв, обов'язкові вимоги до яких не встановлено).

Виходячи з нормативних вимог до бізнес-процесів щодо послуг керуючої компанії, власного досвіду та пріоритетів споживачів, визначено 26 суттєвих критеріїв якості послуги для кожного з чотирьох бізнес-процесів з позиції споживача. Для можливості виконання комплексної оцінки якості послуг побудовано відповідну модель якості послуги, що надаються керуючою компанією.

В основі моделі покладена сукупність неоднорідних характеристик (26 вказаних вище характеристик), що по-різному впливають на підсумкову оцінку різних бізнес-процесів та на якість управління будинком в цілому. Виділено такі основні бізнес-процеси послуги:

- Якість управління наданням комунальних послуг (4 критерії);
- Якість управління утриманням та ремонтами (11 критеріїв);
- Якість управління фінансовим станом будинку (7 критеріїв);
- Якість адміністрування (4 критерії).

Формування комплексної оцінки такого складного об'єкту, як «якість послуги Керуючої компанії (ОСББ)», доцільно виконувати на основі побудови ієрархічної структури (дерева) критеріїв.

Оцінка якості виконується з урахуванням механізму комплексного оцінювання з допомогою математичних методів кваліметрії.

ЗАСТОСУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ЗА ДСТУ ISO СЕРІЇ 45000 В УМОВАХ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Можаєв Д.О., керівник доц. Максакова О.С.

Український державний університет науки і технологій

Світова практика довела, що серед існуючих превентивних заходів, які запобігають виникненню травматизму і професійним захворюванням, найбільш ефективний захід – це реалізація вимог стандартів до системи менеджменту безпеки праці та охорони здоров'я працюючих.

Ризик-орієнтований підхід, відповідно до визначень міжнародного стандарту ISO 45001, заснований на оцінці величини ризиків, управлінні ризиками та на коригуючих діях керівництва та управління ризиками (менеджмент ризиків).

Управління безпекою та гігієною праці є важливою складовою успішної діяльності будь-якого підприємства, оскільки від цього залежить здоров'я та життя працівників, а також якість та результативність їхньої роботи. Одним з ключових підходів до управління безпекою та гігієною праці є ризик-орієнтоване управління, яке передбачає ідентифікацію, оцінку та управління професійними ризиками.

При цьому ідентифікація професійних ризиків передбачає визначення потенційно небезпечних факторів, які можуть впливати на здоров'я та безпеку працівників.

Оцінка ризиків зазвичай здійснюється за допомогою визначення ймовірності виникнення небезпечної ситуації та її наслідків. Управління професійними ризиками включає в себе прийняття заходів для запобігання небезпечним ситуаціям та мінімізації наслідків, які можуть виникнути.

Проте, процедура оцінки професійних ризиків має в собі багато недоліків, які можуть призвести до невірних висновків та неправильного вибору стратегії управління діяльністю. Серед таких ризиків особливе місце займають недостатня об'єктивність експертів, неадекватність методик та неповне врахування індивідуальних особливостей працівників. Тому, удосконалення ризик-орієнтованого управління безпекою та гігієною праці, зокрема, етапу оцінки професійних ризиків має велике значення для підвищення ефективності діяльності підприємства та забезпечення безпеки працівників.

При розробленні методики оцінки професійних ризиків авторами за основу було взято методику оцінки професійних ризиків Міжнародної організації праці, яку, окрім

звичних імовірності настання наслідків або небажаної події та тяжкості наслідків доповнено урахуванням частоти можливості нараження на небезпеку.

Запронована матриця складається з трьох шкал, структурованих у порядку зростання тяжкості, ймовірності та частоти небажаної події. При цьому критерії: вірогідність настання, тяжкість наслідків та частота оцінювання події, можливість нараження на небезпеку отримали шкали від 1 до 5, а загальний ризик визначається добутком цих величин. Встановлено рівні професійних ризиків за результатами оцінки: незначний – 1...3 бали; мінімальний – 4...9 балів; помірний – 10...27 балів; суттєвий – 28...64 бали; високий – 65...125 балів.

Високий рівень професійного ризику вказує на недостатність існуючих заходів із захисту та необхідність розробки та реалізації додаткових дій, спрямованих на зниження або мінімізацію рівня ризику.

Розроблена форма оцінки професійних ризиків передбачає реєстрацію небезпек, опис небезпек, можливих наслідків, оцінки ризику: вірогідності, наслідків, частоти, рівня самого ризику, впровадження заходів: превентивних заходів, визначення відповідальних, терміни виконання та оцінку залишкового ризику.

**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ НА
КОМПОНЕНТИ РІДИННО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМ З МЕТОЮ
ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ**
Афанасьєв А.В., керівник доц. Максакова О.С.
Український державний університет науки і технологій

На сучасному етапі розвитку науки і техніки важко визначити будь-яку галузь машинобудування, де б не застосовувались гідродинамічні передачі, гідравлічні або пневматичні приводи.

Проектування, виготовлення та експлуатація сучасних машин та механізмів, оснащених гідро- та пневмоприводом, нерозривно пов'язані з вивченням законів рівноваги та руху рідин, з умінням застосовувати ці закони при вирішенні інженерних завдань. Отже зростаючі темпи освоєння нової техніки, оснащеної гідравлічним та пневматичним приводами пов'язані з науково-технічним прогресом. Це пояснює актуальність розробки та необхідність впровадження стандартів різного рівня на відповідну продукцію.

У міжнародній організації стандартизації ISO функціонує ISO/TC 131 Fluid power systems (Гідравлічні системи). Функції його секретаріату виконує Американський національний інститут стандартів American National Standards Institute, ANSI).

Сфера діяльності: стандартизація в галузі гідравлічних систем і компонентів, що включає термінологію, конструкцію, основні розміри, вимоги безпеки та методи випробувань і перевірки.

На європейському рівні роботами у сфері стандартизації рідинно-енергетичних систем займається CEN/TC 114/WG 12 – Fluid power systems and components (Гідравлічні системи та компоненти) в рамках функціонування CEN/TC 114 Безпека машин. Наразі CEN/TC 114/WG 12 – неактивний. Функції секретаріату CEN/TC 114 виконує AFNOR (Франція).

В Україні питаннями стандартизації гідравлічних систем займався ТК 45 «Об'ємні гідроприводи, пневмоприводи та змащувальні системи» (Закрите акціонерне товариство Науково-виробниче підприємство «Е.Г.П. Регулятор», м. Харків). На даний час його діяльність призупинено.

Коди ICS (в Україні НК 004) наступні: 23.100 – Гідравлічні та пневматичні системи; 23.100.01 – Гідравлічні та пневматичні системи взагалі; 23.100.10 – Помпи/насоси та мотори; 23.100.20 – Циліндри; 23.100.40 – Системи труб і муфти; 23.100.50 – Елементи системи регулювання; 23.100.60 – Фільтри, ущільники та забруднювання рідин і газів; 23.100.99 – Інші елементи гідравлічних і пневматичних систем.

Аналіз прийняття міжнародних стандартів на рідинно-енергетичні системи Європейським комітетом стандартизації та Національним органом стандартизації України виявив наступне:

- з прийнятих міжнародних стандартів в якості національних стандартів 6% прийнято методом «підтвердження»;

- з прийнятих міжнародних стандартів в якості національних стандартів 50% потребують перегляду у зв'язку з виходом нової редакції ISO;

- лише 26% стандартів є актуальними.

Також слід зазначити, що 100% існуючих EN ISO прийняті в якості національних; всі вони прийняті методом «підтвердження».

За результатами аналізу, можна надати рекомендацію щодо переприйняття методом «перекладу» стандартів, прийнятих раніше методом «підтвердження», аби уникнути невірного трактування змісту стандарту та відповідних вимог при виробництві, випробуванні, постачанні та використанні.

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ НОРМАТИВНИХ ВИМОГ ДЛЯ КОРМІВ ТВАРИН З УРАХУВАННЯМ РЕКОМЕНДАЦІЙ WORLD CAT FEDERATION

Ткаченко П.Ю., керівник доц. Полякова Н.В.

Український державний університет науки і технологій

Значну частку асортименту товарів на ринку України займають корми для домашніх тварин. Їх виготовлення та використання базується на принципах безпеки і раціональності, які узгоджуються з принципами благополуччя та здоров'я тварин та не спричиняють побічну дію на здоров'я людей чи довкілля.

У теперішній складний час особливого значення набуває наявність в продажу готових збалансованих кормів, оскільки під час війни кількість тварин, що гостро потребують здорового харчування, збільшилась, а волонтерські організації, які раніше могли опікуватися цими питаннями, перевантажені іншими завданнями.

Корми на ринку України представлені широким асортиментом сухих, вологих кормів та консервів, які в свою чергу можуть поділені на різновиди залежно від віку, статі та фізіологічного стану тварини. Основну характеристику корму надає його склад.

Наприклад, слід зауважити, що повноцінний корм, який призначений саме для котів, повинен містити більшу частку білків, ніж раціон інших ссавців, оскільки ці тварини не можуть синтезувати їх самостійно або отримати у достатній кількості із рослинної їжі. Також корм для котів повинен містити деякі незамінні для цих тварин речовини, наприклад, таурин, арахідонову кислоту, вітаміни А і В12.

Нормативні вимоги та рекомендації до кормів прописані в законах України, стандартах, технічних умовах, ветеринарних керівництвах, рекомендаціях світових фелінологічних організацій (наприклад - World Cat Federation), і тому актуальною є потреба в їх аналізі та узагальненні.

В рамках роботи, що виконана авторами, було розглянуто сучасні вітчизняні та європейські ринкові вимоги до якості промислових кормів для непродуктивних тварин. Спеціальну увагу було приділено уточненню загальних норм та їх регламентації для національного законодавства у порівнянні з європейськими та

світовими нормами у цій сфері діяльності. Для цього було проведене зіставлення характеристик кормів «Преміум-» та «Суперпреміум-класу» виробництва України та відомих європейських країн.

Органолептичні дослідження довели, що всі оцінені реальні зразки кормів відповідають нормативним вимогам. При цьому було здійснено оцінювання фізико-хімічних показників кормів, вмісту поживних та мінеральних речовин, вітамінів та харчових добавок у порівнянні із заявленими на маркуванні показниками якості, а також перевірку на дефекти пакування та якість маркування.

Комплексний аналіз одержаної інформації дозволив визначити узагальнені вимоги до кормів для котів, які були включені до відповідного розробленого проєкту технічних умов щодо сухих кормів для котів.

Заходи, що розроблено, доцільно використовувати для підвищення якості та конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників кормів для тварин, що в подальшому може сприяти досягненню вільного переміщення кормів українського виробництва на європейські та світові ринки.

Розрахунками доведено, що впровадження заходів, що пропонуються, є економічно доцільними. Запропоновані рішення мають позитивний вплив на інші складові життєдіяльності людей, тварин і довкілля, що відповідає вимогам соціальної відповідальності підприємств.

ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА

ПІДСЕКЦІЯ «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА»

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОГРАМНО-АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ АВТОМАТИЧНОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЕЛЕКТРИЧНОГО РЕЖИМУ РУДОВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОПЕЧЕЙ (АСКЕР)

Манзя Р. Ф., керівник, доц. Ніколенко А. В.

Український державний університет науки і технологій

В цеху виробництва феросплавів (ЦВФ) АТ «Нікопольський завод феросплавів» проведено моніторинг ефективності функціонування впровадженої кілька років тому автоматичної системи контролю електричного режиму рудовідновлювальних електропечей (АСКЕР). В результаті проведених досліджень було виявлено ряд недоліків в роботі системи. Так, наприклад, при дослідженні роботи комп'ютерного парку пічних пультів керування було виявлено, що програмне забезпечення встановлене на відносно застарілому промисловому комп'ютерному блоці діючої системи АСКЕР іноді видає не коректні результати, а на деяких машинах часто дає збій. Одним з варіантів вирішення цієї проблеми є модернізація системи АСКЕР на базі більш сучасного програмного та апаратного забезпечення. Вхідними вимогами для модернізації були прийняті: робота з новими операційними системами Win-10, Win-11; робота через локальні Інтернет мережі; наявність віддаленого доступу до системи; наявність багатопортового високошвидкісного аналого-цифрового перетворювача (АЦП) з не менш ніж 9-ма аналоговими входами для триелектродної печі та 15-ма входами для шестиелектродної печі, а також дискретних виходів для керування виконавчими механізмами устаткування печі.

В результаті аналізу ринку систем автоматизації з урахуванням можливостей сучасних промислових комп'ютерів та контролерів був вибраний промисловий програмно-апаратний комплекс WebHMI (рис.1). Це невеликий компактний промисловий контролер заснований на SCADA-системі для моніторингу інженерних

систем з безліччю послідовних інтерфейсів із вбудованим веб-сервером, що дозволяє здійснювати моніторинг та керування будь-якою системою автоматизації в локальній мережі та через Інтернет з комп'ютера та мобільних пристроїв, за допомогою VPN з'єднання.

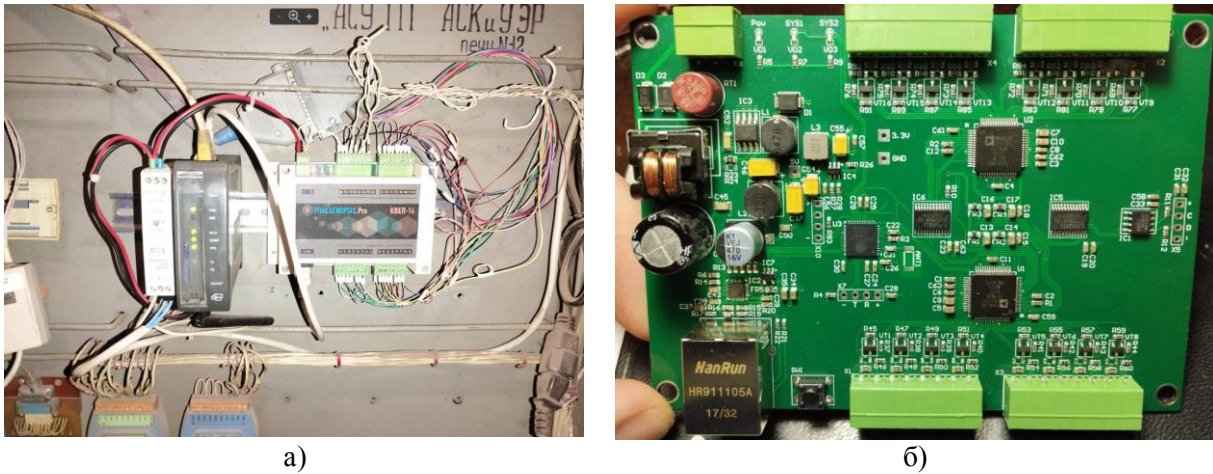

Рис.1. Загальний вигляд інтеграційного контролера WebNMI

При укладанні угоди фахівцям WebNMI була поставлена задача додатково розробити спеціальний модуль АЦП під завдання вимірювання електричних параметрів печі, який зв'язується з контролером WebNMI за допомогою TCP/IP тобто звичайним інтернет-патчкордом, що є зручним.

Після отримання дослідного зразку, обладнання було змонтовано на електричній панелі печі та введено в тестову експлуатацію паралельно із системою АСКЕР.

У процесі тестів та порівняння з АСКЕР було виявлено як позитивні так і негативні сторони нової системи. Недоліки були викладені фахівцям WebNMI, які в свою чергу оперативно модернізували модуль АЦП та передали до тестування на реальному об'єкті.

Система WebNMI добре показала себе в плані надійності та безвідмовної роботи, легкому доступі операторів печі до інтерфейсу управління, організованому доступі через Інтернет, зборі даних про плавильні процеси.

ВРАХУВАННЯ НЕЛІНІЙНОСТІ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ДУГИ ПРИ МОДЕЛЮВАННІ ПРОЦЕСІВ В ДУГОВИХ ПЕЧАХ ЗМІННОГО СТРУМУ

Котій О. В., керівник ст. викл. Куваєв В. Ю.

Український державний університет науки і технологій

Традиційний підхід до розрахунку електричних параметрів дугового розряду полягає у визначенні залежностей, які описують зв'язок між напругою та струмом дуги (вольт-амперну характеристику), тоді як сама характеристика отримується на основі експериментальних даних. Основними недоліками такого способу є, по-перше, невисока відповідність отриманих залежностей фізичній сутності процесу горіння дуги змінного струму, а по-друге – технічна неможливість отримання вольт-амперної характеристики «чистої» дуги у феросплавних печах, де дуговий проміжок зашунтований матеріалами, які заповнюють робочий простір ванни печі.

Запропонований у представленій роботі алгоритм орієнтований на використання сучасних апаратних та програмних засобів моделювання. Відтак, виникає можливість відмовитися від використання функціональних або інших залежностей та виконувати обчислення при моделюванні покроково, для миттєвих значень електричних

параметрів. Таким чином, метою роботи є спосіб визначення кривої миттєвих значень струму дуги для подальшого використання в алгоритмах керування електричним режимом печі у реальному часі.

Для визначення електричних параметрів дуги, придатних для використання у моделі, слід вирішити дві взаємопов'язаних задачі: визначити форму часової кривої струму дуги та визначити масштаб цієї кривої.

Методика визначення форми кривої представлена на рис. 1. У якості вихідних даних використані синусоїда напруги дуги у відносних одиницях (II квадрант) та вольт-амперна характеристика «чистої» дуги (I квадрант). Точки миттєвих значень струму у IV квадранті складають необхідну криву, також у відносних одиницях.

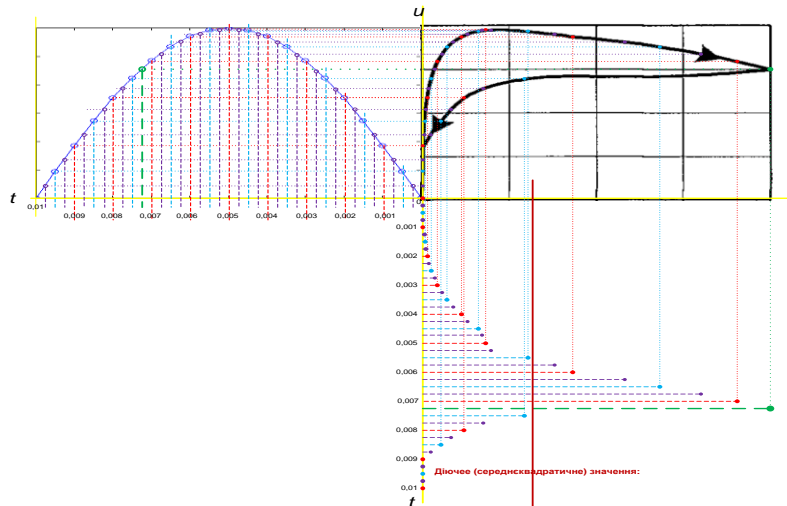

Рисунок 1 – Визначення форми кривої струму дуги

Для визначення масштабу кривої пропонується:

- визначається фактичне діюче значення струму дуги на основі рекомендацій щодо розподілення енергії у ванні печі для конкретного процесу та печі, що досліджуються;

- визначити діюче (середньоквадратичне) значення струму по отриманій кривій у відносних одиницях;

- діленням першого на друге визначається масштаб кривої струму.

Отримані результати можуть бути використані як елемент моделі або керуючого алгоритму, які ґрунтуються на використанні схеми заміщення пічного кола.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПОТУЖНИХ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ ГЕНЕРАТОР - ДВИГУН

Бондар Д. П., керівник доц. Стьопкін В. В.

Український державний університет науки і технологій

На металургійних підприємствах Дніпропетровської області досить часто в машинних залах можна побачити потужні системи генератор – двигун на приводах прокатних станів: головний електропривод блюмінгу 1050, привод чистових та чорнових клітей стану 800 в умовах ПрАТ «ДМЗ», м. Дніпро; електропривод блюмінгу 1050, чистових та чорнових клітей рейкового стану ПрАТ «КАМЕТ – СТАЛЬ», м. Кам'янське. На даних приводах встановлена система Вард-Леонарда (система Г-Д), спроектована ще у 1891 році американським електротехніком Гаррі Вард-Леонардом. На теперішній час одним з актуальних напрямків модернізації систем Г-Д є встановлення високовольтних перетворювачів частоти. Актуальним напрямком

модернізації системи керування на базі Г-Д є встановлення сучасного високовольтного перетворювача частоти однієї із фірм виробників – АВВ, Siemens або Schneider Electric.

Наприклад, в даний час на головному приводі блюмінгу 1050 ПрАТ «ДМЗ» встановлена система Г-Д з наступними параметрами: двигун постійного струму МПС-11500-63У, 10 МВт, 900 В, $I_n = 11700$ А, $I_z = 430/170$ А, 63/100 об/хв. (1); генератор постійного струму ГП 5700-375, 5700 кВт, 900 В, 6300 А (2); синхронний (гонний) двигун ДСЗ-2174-16МУ4, 12500 кВт, 6000 В, 375 об/хв.; перетворювач обмотки збудження ГП – КТУ-460/320ВР, 460 В, 350 А (2); збудник синхронного двигуна КТУ-460-1000ВС-У3, 460 В, 1100 А (2); перетворювач кола якоря двигуна постійного струму КТУ-460/500, 460 В, 550 А (2).

Сучасний напрямок модернізації існуючих потужних електроприводів запропонований фірмою АВВ. До впровадження пропонуються такі типи приводів: ACS1000 (315 кВт - 5 МВт); ACS2000 (250 кВт - 2600 кВт); ACS5000 (2 - 36 МВт); MEGADRIVE-LCI (2 - 72 МВт). У ПЧ використовується силовий напівпровідниковий прилад – тиристор IGCT (Integrated Gate Commutated Thyristor). Використання IGCT тиристорів призводить до значного зменшення кількості компонентів, забезпечуючи надійність та економічність привода. Основними перевагами є: сумісність зі стандартними асинхронними двигунами без втрати потужності; можливість використання із старими двигунами; ККД двигуна такий же як при роботі від мережі; знижений шум двигуна; використання стандартних кабелів; відсутність обмеження за довжиною кабелів живлення двигуна.

Для модернізації системи керування електроприводом блюмінгу 1050 (10 МВт) можна використовувати спеціалізовані високовольтні перетворювачі частоти типу ACS5000, які використовуються в таких галузях промисловості як заготівельні та прокатні стани, повітрорудки доменних печей, вентилятори та насоси. Привод ACS5000 працює з вихідною напругою від 6 до 13,8 кВ у діапазоні потужностей від 5 до 36 МВт. У перетворювачі встановлений конвертор VSI. Максимальна частота на виході складає 75 Гц.

Основні характеристики привода ACS5000: висока продуктивність системи завдяки багаторівневій топології, застосуванню напівпровідникових приладів IGCT та прямому керуванню моментом (DTC); висока надійність, завдяки мінімальній кількості елементів; оптимальні умови роботи мережі завдяки 36-пульсній схемі випрямлення; модульна конструкція для оптимальної конфігурації; швидкі та точні характеристики регулювання завдяки методу прямого керування моментом (DTC).

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНОЇ СТАНЦІЇ КЕРУВАННЯ НА БАЗІ АСИНХРОННОГО ДВИГУНА З ФАЗНИМ РОТОРОМ

Момот Д. С., керівник доц. Стьопкін В. В.

Український державний університет науки і технологій

Електромеханічна станція керування асинхронним двигуном з фазним ротором знаходиться на кафедрі електричної інженерії УДУНТ. Реконструкції підлягала релейна частина керування двигуном.

На рисунку 1 наведений загальний вигляд програмованого логічного реле EASY-512-DC-RC з елементами керування асинхронним двигуном з фазним ротором (проектна система).

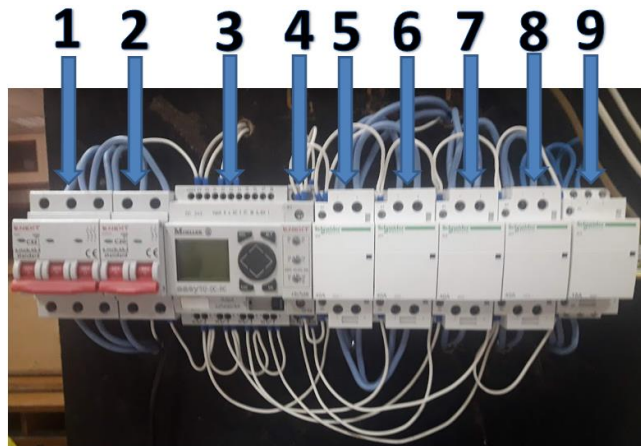

Рисунок 1 – Загальний вигляд програмованого логічного реле EASY-512-DC-RC з елементами керування асинхронним двигуном з фазним ротором

До складу схеми керування на базі програмованого реле EASY-512-DC-RC входять наступні елементи:

1. Автоматичний вимикач триполюсний (ENEXT 32A).
2. Автоматичний вимикач двополюсний (ENEXT 20A).
3. Програмоване реле EASY-512-DC-RC.
4. Блок індикації ENEXT (пуску двигуна та перемикання ступенів).
5. Контактір Schneider 40A з двома нормально розімкненими контактами для пуску двигуна «Вперед» на першому ступені.
6. Контактір Schneider 40A з двома нормально розімкненими контактами для пуску двигуна «Назад» на першому ступені.
7. Контактір Schneider 40A з двома нормально розімкненими контактами для пуску двигуна на другому ступені.
8. Контактіри Schneider 40A, Schneider 16A з двома та трьома нормально розімкненими контактами для пуску двигуна на третьому ступені.

Лінійка програмованих реле фірми EATON (раніше MOELLER) має у своєму арсеналі такі серії як EASY500, EASY700, EASY800 та більш сучасні easy-E4 у вигляді стартового блоку з релейними або транзисторними входами. В нашому випадку буде розглянутий приклад зібраного стенду на базі EASY512-DC-RC.

Напруга живлення 24 В DC, напруга вхідних сигналів співпадає за видом та величиною з обраною напругою живлення. Вихідні кола пристрою релейні. Усі внутрішні функції реле реалізуються в програмній формі. Програма складається у вигляді рисунку електричної схеми, яка містить вхідні кола, контакти та котушки відповідних реле та з'єднувальні лінії. Введення програми відбувається з вбудованого пульта з клавіатурою та індикацією на рідкокристалічному дисплеї, або з персонального комп'ютера за допомогою програмного середовища EASY-SOFT 6.

**РОЗРОБКА МІКРОКОНТРОЛЕРНИХ СИСТЕМ НА ОСНОВІ
ПРОГРАМОВАНОГО ЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЕРУ MITSUBISHI ALFA**
Орловський В. В., керівник доц. Бур'ян С. О.
Український державний університет науки і технологій

Програмне середовище «ALPHA Programming» використовується для перевірки правильності розробленої програми і її налагодження. Основне вікно програми показано на рисунку 1. Більшу частину робочого вікна займає «Display Manager» – це

поле для набору програми, яку ще називають областю з'єднань. Програмне середовище «ALPHA Programming» дозволяє застосовувати при програмуванні 5 наборів функціональних блоків: «IN», «FUNC», «LOGIC», «OUT», «USER» які можна обрати відповідними кнопками на панелі інструментів зліва від вікна з'єднань. Ці набори включають різні типи входних сигналів, математичні функції, логічні блоки, функціональні блоки користувача і виходи відповідно.

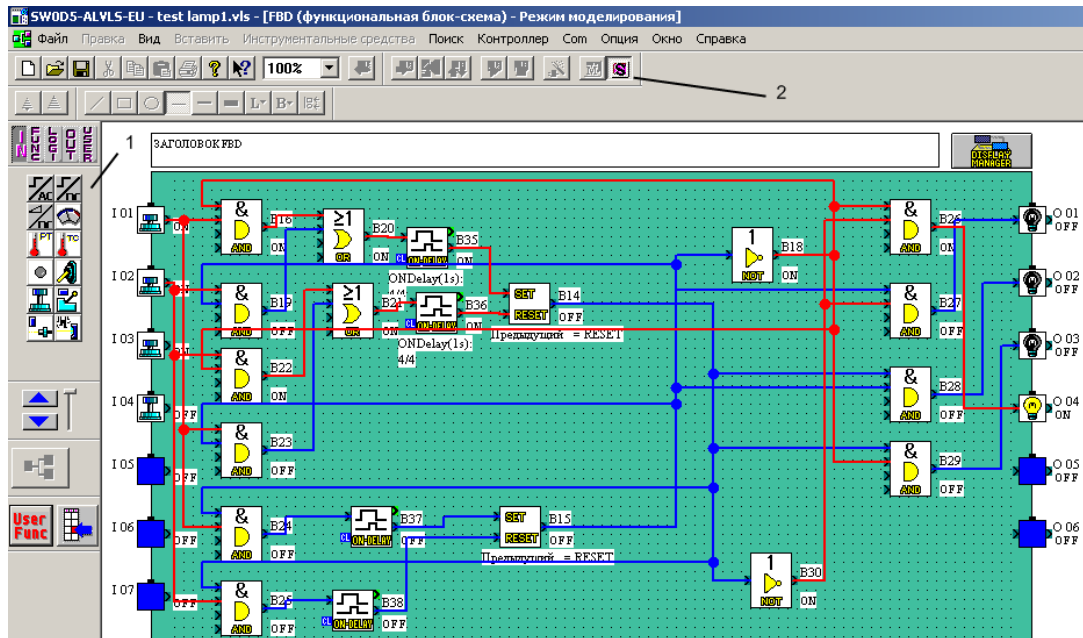

Рисунок 7.2 – Програмне середовище «ALPHA Programming»

Входи контролера знаходяться в правій частині вікна з'єднань, позначаються I01 - I08 і представлені у вигляді квадратів, в які необхідно вставити блок з бібліотеки «IN», що буде формувати необхідний входний сигнал. Аналогічно необхідно налаштувати виходи контролера, які розміщені праворуч і позначаються O01 – O06.

Налаштування входів і створення програми в «ALPHA Programming» виконується шляхом перетягування мишкою значків блоків з бібліотеки на поле для набору програми і з'єднання цих блоків між собою. Прокладання лінії з'єднання виконується автоматично після послідовного натискання на вході і виході елементів, які необхідно з'єднати. Відображення з'єднань на екрані спрощує процес програмування як для початківців так і для досвідчених користувачів.

Після з'єднання всіх блоків між собою, підключення їх до входів і виходів необхідно виконати моделювання роботи схеми натиснувши кнопку «запуск моделювання». Під час моделювання можна змінювати входні сигнали за допомогою входних блоків і спостерігати зміну сигналів на виході за допомогою ламп на виходах.

ПІДВИЩЕННЯ РЕСУРСУ БАНДАЖІВ КОЛІСНИХ ПАР ТЯГОВОГО РУХОМОГО СКЛАДУ

Коваленко Б.А., керівник проф. Афанасов А.М.
Український Державний університет науки та технологій

В теперішній час при економічному стані, який є на Україні, необхідно підвищувати ефективність роботи всіх галузей народного господарства і в тому числі залізничного транспорту. Однією з найважливіших ланок залізничного транспорту є

локомотивне господарство. На його долю припадає 11,5% основних фондів і 40% експлуатаційних витрат залізниць. Зі всіх експлуатаційних затрат, що витрачаються на локомотивне господарство 10% припадає на технічне обслуговування локомотивного парку.

За строк служби локомотиву затрати на ремонт в 10-12 разів перевищують його початкову вартість.

Основним завданням підвищення ефективності системи технічної експлуатації локомотивів є забезпечення такої інформаційної підтримки процесів експлуатації і ремонту локомотивного парку, яка б забезпечила безумовне виконання заданих обсягів перевезень з мінімальними затратами в сферах експлуатації і ремонту локомотивів.

Розв'язання такої складної проблеми, як удосконалення системи технічної експлуатації локомотивів, потребує удосконалення теоретичних і експериментальних досліджень і повинне здійснюватися на основі техніко- економічних методів розрахунку.

Серед багатьох проблем залізничного транспорту особливе місце займає проблема підвищення ресурсу таких важливих елементів як «колесо-рейка».

Наступні роботи, які планується виконати, повинні дати загальне уявлення про знос бандажів колісних пар локомотивів, вплив твердості металу рейки і бандажа на знос колісних пар, описати вплив стану шляху і кліматичних умов на знос колісних пар, ефективність від застосування різних профілів бандажів колісних пар, а також від застосування змащення в контакті рейка-гребінь колеса, дати аналіз впливу різних методів зміцнення на знос бандажів. Як результат роботи – необхідно розробити пропозиції по зменшенню зносу колісних пар локомотивів.

Для цього необхідно:

- зробити аналіз причин інтенсивного зносу елементів колісної пари, а також дані пропозиції по зниженню зносу гребенів бандажів колісних пар локомотивів;

- визначити, як залежить загальний темп зносу від багатьох факторів експлуатаційного (вага потяга, середня технічна швидкість, середньодобовий пробіг локомотива, складність ділянок обертання і стан шляху), технологічного (якість виготовлення і ремонт екіпажної частини, дотримання технології обточування колісних пар) і конструкційного характеру.

- встановити, як знос колісних пар залежить: від твердості металу рейки і бандажа;

- отримати залежність між ресурсом бандажа і загальним зносом.

- визначити, наскільки особливий ефект у зниженні зносу дає застосування гребнезмашувачів.

У результаті проведеного аналізу досліджень динаміки зносу гребенів бандажів колісних пар локомотивів і методів зменшення зносу необхідно виробити пропозиції до яких можна віднести: впровадження систем гребнезмашувачів; застосування плазмового зміцнення бандажів колісних пар; збільшення ширини колії.

АНАЛІЗ ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ НАКОПИЧУВАЧІВ ЕНЕРГІЇ

Краєв М.М., керівник проф. Афанасов А.М.

Український державний університет науки та технологій

Тема ефективного використання енергоресурсів є всеохоплюючою проблемою для всіх сфер людського життя. Для промисловості ефективність використання матеріальних та енергетичних ресурсів є основною задачею, адже це впливає в першу чергу на собівартість продукції та безпеку навколишнього середовища. Генерація

електроенергії з поновлюваних джерел енергії, різко зросла в останні кілька десятиліть, і одна з найважливіших проблем такої енергетики є сталість доступності енергії, тому енергосистеми поновлюваних джерел повинні бути з'єднані з системами зберігання енергії, які зможуть накопичувати її коли існує надлишок і віддавати в період відсутності.

В електроенергетиці можуть використовуватись численні технології накопичення енергії, які можуть класифікуватися різним чином, але зазвичай поділяються на шість груп: електричні, механічні, електрохімічні, термохімічні, хімічні та теплові.

Серед механічних накопичувачів можна розділити наступні. Гідроакумулюючі електростанції є однією з найбільш ранніх технологій акумулювання великих обсягів енергії. У накопичувачах на стислому повітрі повітря стискається і утримується під тиском в спеціальній ємності великого об'єму. Зазвичай використовуються печери в скельному ґрунті, соляні печери, пористі породи, водоносні шари або нафто/газоносні шари. Роторні накопичувачі енергії відносяться до класу фізичних систем накопичення - електрична енергія при цьому перетворюється в кінетичну. Накопичення енергії виробляється за допомогою ретельно симетрованих дисків. Диски можуть обертатися зі швидкістю до 5000 оборотів в хвилину майже без тертя титанової осі на магнітному підшипнику.

Електричні системи. Надпровідникові магнітні накопичувачі запасують енергію в магнітному полі, створюваному постійним струмом, що протікає по котушці з надпровідного матеріалу, вміщеного в криогенну середу. Ємнісні накопичувачі запасують електричну енергію у вигляді електростатичного заряду. Для промислового застосування використовуються суперконденсатори.

Електрохімічні системи, що включають до себе різні видів сучасних акумуляторів (сірчано-натрієві акумулятори, літій-іонні акумулятори, цинк-бромні акумулятори та ін).

Хімічні системи. Паливний елемент подібний до батареї в тому, що він виробляє постійний струм шляхом хімічної реакції. Паливний елемент включає анод, катод та електроліт. Однак, на відміну від батарей, паливні елементи/комірки не можуть накопичувати електричну енергію, не розряджаються та не вимагають електрики для повторної зарядки.

В процесі впровадження накопичувачів необхідно враховувати різні аспекти їх застосування, зокрема, технічні (ємність, термін служби, час заряду та розряду, час відгуку, кількість циклів заряду/розряду) та економічні (вартість, витрати на одиницю потужності та електроенергії, що акумулюється) характеристики різних технологій акумулювання енергії, ступінь їх зрілості з погляду комерціалізації, вплив на навколишнє середовище, запланований характер їхнього застосування.

ОЦІНКА ДИНАМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЕЛЕКТРОРУХОМОГО СКЛАДУ **Люцко В.В., керівник проф. Афанасов А.М.** **Український державний університет науки та технологій**

На залізницях більшості країн світу для вантажних і пасажирських перевезень на основних і найбільш завантажених напрямках застосовується електричний рухомий склад.

Конструкція ходової частини повинна забезпечувати безпеку руху в усьому діапазоні допустимих швидкостей як на прямих, так і в кривих ділянках колії, в тому числі малого радіусу.

Всі елементи конструкції, обладнання, елементи монтажу проектується таким чином, щоб вони безвідмовно функціонували в умовах великих динамічних впливів, які виникають при проходженні коліс по стиках рейок і нерівностей колії, при зчепленні локомотива зі складом і через вібрації.

Аналіз багатьох робіт по динаміці рухомого складу показує, що на основі застосування детермінованих напружень були успішно вирішено багато питань вибору раціональних параметрів ресорного підвішування і динамічного напруження ходових частин.

В сучасних локомотивах найбільше використовують гумові, гумо металічні елементи амортизації. Проте, в більшості випадків, гумові елементи працюють в умовах змінних навантажень і складних деформацій, які не витримують встановлений термін служби. Головним критерієм працездатності і довговічності гумових елементів являються їх фізико-хімічні властивості. Відносно мала межа міцності при розриві, невисока морозо- і теплостійкість, накопичення залишкової деформації, мала зносостійкість і інші причини створюють перешкоди для довговічності гумометалічних елементів. В теперішній час найбільш перспективним варіантом використання є застосування поліуретанових еластомерів, які являються своїми характеристиками пружними матеріалами, які володіють більш високою міцністю, хорошою зносостійкістю і меншою схильністю до накопичення залишкових деформацій при збереженні кращих якостей гумових елементів. Це дає можливість використовувати матеріали у навантажених вузлах. Всі ці методи покращення динамічних властивостей тягового рухомого складу являються більше конструктивними вирішеннями проблем. Основною ж проблемою низьких динамічних показників тягового рухомого складу застарілих серій являється їх висока чутливість до високочутливого впливу колії, яке безпосередньо сприймається необресореної масою і передається через ресорне підвішування верхній будові екіпажній частині. В певній мірі цю проблему вирішують заміною елементів, які використовують в ресорному підвішуванні. Тому, необхідно вибирати інший підхід для вирішення проблеми динамічної взаємодії рухомого складу і колії.

Таким чином, коли виконується розрахунок, математична модель взаємодії екіпажу і колії повинна відображати найбільш суттєві характеристики досліджуваної динамічної системи і процесів, що в ній протікають. При цьому для спрощення розрахунків і зменшення трудомісткості розрахунків деколи приймають певні допущення, які дозволяють не враховувати деякі параметри і взаємне переміщення елементів. Зменшення сил інерції, головним чином сприяє зменшенню динамічної взаємодії рухомого складу і колії, так як являється основною складовою цих сил при високих швидкостях.

СИСТЕМА ДІАГНОСТУВАННЯ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ВУЗЛА ЩІТКА-КОЛЕКТОР

Сідельник О.С., керівник ст.викл. Васильєв В.Є.

Український державний університет науки та технологій

Основні експлуатаційні характеристики колекторних машин постійного струму, у тому числі і тягових двигунів рухомого складу, значною мірою визначаються їх комутаційною стійкістю. Рішення цієї задачі неможливе без теоретичних і експериментальних досліджень в області комутації, що дозволяють з'ясувати причини виникнення іскріння під щітками в різних режимах їх роботи і визначити заходи по їх усуненню.

Підвищення якості функціонування тягових електродвигунів в експлуатації можливо шляхом вдосконалення систем технічного обслуговування на основі проведення діагностичних заходів з метою об'єктивнішого і достовірнішого контролю технічного стану відповідальних деталей і вузлів ТЕД і, передусім - колекторно-щіткового вузла.

Для адекватної оцінки ступеня іскріння щіткового вузла необхідно обґрунтувати вибір діагностичних сигналів і їх параметрів для оцінки інтенсивності іскріння і стану поверхні колектора тягових двигунів, а також розробки спеціальної методики для обробки діагностичної інформації з метою досягнення максимальної достовірності діагностування. Тільки в цьому разі діагностування колекторно-щіткового вузла і контроль його працездатності будуть задовольняти вимогам доступності виміру, достовірності результатів виміру, інформативності і розрізняльної здатності.

Найдостовірніше характеризують процес комутації імпульси напруги дугових розрядів на збігаючому краю щітки. Пристрої, які основані на вимірі цього сигналу за допомогою додаткової щітки-датчика, доцільно використовувати для дослідження впливу різних чинників на процес комутації конкретної машини.

Контроль інтенсивності іскріння електричної машини в цілому при перевірці її працездатності доцільно здійснювати по сигналу з різнополярних щіток, що містить інформацію про іскріння всіх щіток і не вимагає установки яких-небудь первинних перетворювачів.

Пропонується розробити спосіб оцінки міри іскріння по тривалості дугових розрядів при порівняльних випробуваннях однотипних машин, який полягає в тому, що одночасно вимірюють і порівнюють з сигналами уставки добуток середнього і середньоінтегрального значень тривалості розрядів і їх максимальне значення, усереднене за декілька обертів колектора. Оцінку якості комутації роблять по найбільшому сигналу з результатів порівняння.

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІБРОДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ВУЗЛІВ РУХОМОГО СКЛАДУ

Смирнов Я.М., керівник ст.викл. Васильєв В.Є.

Український державний університет науки та технологій

У залізничній галузі актуальна проблема збалансованості вимог споживчого ринку на транспортні послуги і прибутковості вантажопасажирських перевезень. Один зі шляхів її вирішення - оптимізація життєвого циклу тягового рухомого складу, що забезпечує вантажні і пасажирські перевезення.

Життєвий цикл будь-якого технічного виробу включає чотири основних процеси: створення (конструювання і виготовлення), експлуатація, обслуговування і ремонт, утилізація. Технічне обслуговування, вирішуючи питання підвищення його якості, збільшення надійності, керування тривалістю терміну служби тягового рухомого складу, повинне організовуватися таким чином, щоб у центрі уваги перебували доходи.

Для реалізації такого підходу на залізничному транспорті необхідно створити глобальну інформаційну систему, що дозволяє одержати необхідні відомості про технічний стан кожної тягової одиниці, необхідних матеріалах, устаткуванні, запасних частинах для забезпечення життєвого циклу тягового рухомого складу на етапі його експлуатації. Діагностика як одна зі складових цієї системи повинна вирішувати завдання оцінки фактичного стану тягового рухомого складу в процесі експлуатації, даючи необхідну вихідну інформацію для відповідної організації ремонтного циклу. Щоб діагностика стала реальним інструментом в оцінці стану тягового рухомого

складу в системі технічного обслуговування, орієнтованого на доход, вона повинна відповідати певним вимогам, зокрема бути досить достовірною, оперативною, технологічною (нетрудомісткою, мати докладний опис технології), інформативною для визначення необхідного обсягу робіт при проведенні профілактики і ремонту, швидкокоупною.

Для виявлення дефектів вібраційного характеру при обслуговуванні рухомого складу пропонується застосувати датчик для вимірювання вібрації (акселерометр) та ноутбук з програмою, яка буде виявляти вид дефекту, робити висновки, щодо подальшої роботи об'єкта діагностування та зберігати результати вимірів. Використання комплексу вібродіагностичного контролю при проведенні технічного обслуговування і поточного ремонту дозволить вирішити найбільше часто зустрічаючі проблеми при експлуатації електровозів - недолік змащення в підшипникових вузлах і редукторах, істотно знизити зношування вузлів і забезпечити продовження їхнього ресурсу до викочування, своєчасне виявлення дефектних вузлів, стан яких визначається неспіввісностями муфти, ослабленням кріплення, підвищеним зношуванням і поверхневими дефектами контактуючих і тертьових деталей у підшипниках і зубчастих зачепленнях.

В результаті очікується істотне зменшення кількості дефектів по всім діагностуючим вузлам, скорочення загальної кількості викочувань колісно-моторного блоку, скорочення затрат та простою локомотива на ремонті.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЯГОВОЇ ПЕРЕДАЧІ ЕЛЕКТРОПОЇЗДІВ

Носач О.Є., керівник ст. викл. Голік С.М.

Український державний університет науки і технологій

Одним з провідних операторів пасажирських перевезень в Україні є АТ «Укрзалізниця». Зокрема, воно надає послуги залізничних перевезень пасажирів у приміському сполученні електропоїздами серій ЕР та ЕПЛ. Як відомо, моторні вагони цих поїздів обладнані тяговими передачами II класу з гумокордними тороподібними тяговими муфтами.

На електропоїздах застосовують два види гумокордних оболонок: 580×130 мм (ЕР1, ЕР2) та 520×150 мм (ЕР2Т, ЕПЛ2Т). Дані оболонки забезпечують взаємне паралельне зміщення валів до 15 мм, поздовжнє – до 20 мм та кутове до 4°.

До суттєвих недоліків гумокордних тороподібних тягових муфт можна віднести виникнення осьових сил, які виникають під дією обертового моменту та відцентрових сил.

На основі аналізу досвіду експлуатації електропоїздів у Дніпровському моторвагонному депо (РПЧ-1 Дніпро) було встановлено, що ресурс гумокордних оболонок є досить низьким. Наприклад для оболонок розміром 580×130 мм ресурс становить 70...80 тис. км., а для оболонок 520×150 мм – до 50 тис. км. Зниження ресурсу в останньому випадку пов'язане з використанням електричного гальмування, яке призводить до виникнення змінних моментів на елементах тягової муфти.

Для покращення експлуатаційної надійності, зниження динамічних навантажень та підвищення безпеки руху електропоїздів пропонується встановлювати більш досконалі тягові муфти – високоеластичні. Дані муфти застосовуються в гірничій, енергетичній та машинобудівній галузях промисловості.

Спираючись на проведений аналіз технічних характеристик високоеластичних муфт, що виготовляються різними виробниками, була запропонована муфта «TETRAFLEX», яка за своїми параметрами здатна заміни гумокордну. Дана муфта від

компанії «Paulstra» являє собою пружну каучукову муфту, котра може забезпечити кутові зміщення валів до 8°.

Для порівняння технічних характеристик гумокордної муфти та муфти «TETRAFLEX» наведемо їх у таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняння технічних характеристик тягових муфт

Найменування	Гумокордна муфта	Муфта «TETRAFLEX»
Номінальний обертальний момент, кН·м	2000	4000
Максимальний обертальний момент кН·м	4200	6000
Максимальна частота обертів, об/хв	2300	3000
Радіальна жорсткість, Н/мм	645	720
Крутильна жорсткість, кН·м/рад	100-387	29
Зовнішній діаметр, мм	520	408
Ширина, мм	177	108

ТЯГОВИЙ АСИНХРОННИЙ ПРИВОД ДЛЯ СУЧАСНИХ ЕЛЕКТРОВОЗІВ

Васінцев А.В., керівник ас. Шаповалов О.С.

Український державний університет науки і технологій

Залізничний транспорт в Україні є ключовим у соціально-економічному розвитку країни, виконуючи значну роль у перевезенні вантажів та пасажирів. Це свідчить про необхідність його трансформації шляхом впровадження інноваційних технологій та підвищення ефективності. Покращення інфраструктури та всіх аспектів перевезень допоможе розширити роль залізничного транспорту як важливої ланки у транзитних маршрутах та сприятиме загальному оновленню транспортної системи країни.

Наразі управління залізничним транспортом в Україні, стан виробничо-технічної бази та технологічний рівень перевезень не відповідають зростаючим вимогам суспільства та європейським стандартам якості. Брак інвестицій в галузь призвів до фізичного зносу основних активів залізничної галузі на рівні понад 80%, зокрема тяговий рухомий склад – майже 95%. Ця ситуація вимагає негайного будівництва та введення в експлуатацію нового рухомого складу.

Світові тенденції у будівництві як пасажирського так і вантажного рухомого складу підтверджують доцільність та економічну доцільність використання асинхронного тягового приводу. Протягом останніх двох десятиріч він використовується виключно в нових проектах рухомого складу. Це пояснюється розвитком напівпровідникової техніки, яка забезпечує повноцінне керування асинхронним тяговим приводом, та його перевагами перед колекторним приводом. Основні переваги асинхронного приводу полягають у більшій потужності, економії матеріалів, менших витратах енергії, надійності та інших показниках.

При проектуванні асинхронного тягового двигуна рухомого складу необхідно звернути увагу на вибір підшипників кочення, використання електроізоляційних матеріалів з високою теплостійкістю, використання мідних провідників обмотки та інші технічні аспекти.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТОМОГО ОПОРУ ШИХТОВИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИПЛАВКИ ФЕРОМАРГАНЦЮ

Омелянчук П. Ю., керівник доц. Нежурін В. І.

Український державний університет науки і технологій

Одним із суттєвих факторів, що впливає на величину активного опору ванни діючої рудовідновлювальної електропечі, є величина активного опору шихтових матеріалів, які використовуються для одержання сплаву. Для виключення впливу контактних опорів на результати вимірювань було розроблено вимірювальний пристрій на основі використання чотирьохзондового методу. Шихтові матеріали розташовуються у вогнетривкому тиглі, на дні якого встановлено графітовий електрод. Зверху шихтові матеріали контактують з рухомим електродом, за допомогою якого можна забезпечити певний тиск на шихту. До цих двох електродів під'єднане джерело живлення зі змінною напругою. Додатково у тиглі встановлені на каліброваній відстані один від одного ще два електроди, виконані із жаротривкої сталі. Знаючи величину струму, що протікає через зразок, різницю потенціалів між додатковими електродами, довжину каліброваної відстані між додатковими електродами, площу перерізу тигля, можна обчислити величину питомого опору шихти. В процесі вимірювань зразок нагрівається до необхідної температури, яка контролюється термопарою. При виконанні досліджень контроль усадки шихтових матеріалів здійснюється за допомогою індикатора. Вимірювання питомого опору шихтових матеріалів печей феромарганцю показали, що він визначається як фракційним складом шихти, так і вмістом відновника в ній. Це дає можливість рекомендувати оптимальний фракційний склад шихтових матеріалів діючої електропечі, який сприяє підвищенню активного опору ванни.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДЕРЖАННЯ ТЕХНІЧНОГО КРЕМНІЮ

Бибик Н. П., керівник доц. Нежурін В. І.

Український державний університет науки і технологій

Кремній отримують з діоксиду кремнію (SiO_2), який у великій кількості міститься в земній корі. Процес виробництва кремнію починається з вилучення сировини, яка проходить хімічну обробку для отримання високочистого металургійного кремнію. У цьому процесі кремнезем змішують з нафтовим коксом і піддають дії високої температури в печі. Нафтовий кокс діє як відновник, видаляючи домішки, присутні в кремнеземі, і виробляє чистий металевий кремній. Потім металургійний кремній додатково очищається за допомогою процесу відновлення. У цьому процесі кремній піддається дії високих температур разом із відновником, таким як вуглець, для видалення домішок, таких як кисень та інші небажані елементи.

Далі металевий кремній піддається процесу, який називається очищенням зонним плавленням, де його нагрівають і пропускають через розплавлену зону для видалення будь-яких залишкових домішок. Цей процес повторюється кілька разів, доки не буде отримано кремній високої чистоти з вмістом домішок менше однієї частини на мільярд. Після отримання кремнію високої чистоти, його перетворюють на злитки або блоки кремнію. Для цього кремній розплавляють і розливають у відповідні форми. Отримані злитки кремнію нарізають на тонкі листи. Кремнієві пластини проходять процес легування, під час якого в кристалічну структуру кремнію вводять контрольовані домішки для зміни його електричних властивостей. Це досягається за допомогою таких елементів, як бор або фосфор, які додають електрони або дірки в структуру кремнію. Використання кремнію в сучасних технологіях виробництва

сонячних батарей добре зарекомендувало себе та забезпечує надійний продукт із гарантованим виходом енергії протягом щонайменше 25–30 років. Надійність, зростаючий попит на електроенергію в економіці, що розвивається, можливість зняття навантаження при перевантаженнях мережі, а також зростання цін на електроенергію, що генерується традиційними джерелами енергії, додають привабливість використанню кремнію у розвитку ринку сонячної фотоенергетики

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА СОНЯЧНИХ ПАНЕЛЕЙ

Шляхетко М. В., керівник доц. Нежурін В. І.

Український державний університет науки і технологій

Основною сировиною в даному виробництві є кремній, а точніше кварцовий пісок певних порід. Технологія підготовки сировини складається з 2 процесів:

1. Етап високотемпературного плавлення.

2. Етап синтезу, що супроводжується додаванням різних хімічних речовин.

Шляхом цих процесів досягають максимального ступеня очищення кремнію до 99,99%. Для виготовлення сонячних батарей найчастіше використовують монокристалічний і полікристалічний кремній. Після того, як кремній пройшов очищення, його розрізають на тонкі пластини, які, в свою чергу, ретельно тестують, виконуючи замір електричних параметрів за допомогою світлових спалахів ксенонових ламп високої потужності.

Другий етап технології являє собою процес пайки пластин в секції, з подальшим формуванням з цих секцій блоків на склі. Секції формують з 9 або 10 сонячних елементів, а блоки – з 4 або 6 секцій. 3 етап – це ламінування. Спаяні блоки фотоелектричних пластин ламінують етиленвінілацетатною плівкою і спеціальним захисним покриттям. На останньому етапі виготовлення блоків сонячних батарей монтується алюмінієва рама і сполучна коробка. Після чого сонячні батареї проходять тестування, де вимірюють показники струму короткого замикання, струму і напруги точки максимальної потужності і напруги холостого ходу. За результатами американського дослідницького інституту Global Data, у 2017 році 9 китайських компаній покрили половину світового ринку сонячних панелей. Лідером став бренд Jinko Solar, друге місце впевнено утримує Trina Solar, і тільки на четвертому місці розташувався перший не китайський, але з виробництвом у Піднебесній, бренд Canadian Solar (Канада). Проте, європейські і американські компанії успішно працюють над здешевленням і збільшенням ефективності панелей, а також пошуком альтернативи кремнію, як основної сировини для виробництва.

ПІДСЕКЦІЯ «ТРАНСПОРТНА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА»

ОБРОБКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДАНИХ ПРИ ОЦІНЦІ

ДИНАМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СИСТЕМ АВТОМАТИЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Гапотченко Г.В., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

В умовах діючого підприємства технологічні параметри постійно змінюються, тому при знятті характеристик майже ніколи не вдається відокремитись від завад. Розгінні характеристики, які зняті з одного і того ж каналу від частоти обертання тарілчастого живильника до температури газоходу не можуть бути використані для апроксимації типових динамічних характеристик через ті спотворення, які викликані неконтрольованими збуреннями (завадами).

Щоб позбутися завад, можна кілька характеристик усереднити (мінімум три). У результаті отримаємо часові характеристики. Якщо збільшити число експериментальних характеристик, то усереднена характеристика прийме вигляд ще більш згладженої.

При високому рівні завад знімають частотні характеристики. Обробити частотну характеристику – це означає визначити амплітуду вхідних коливань.

При наявності завад вигляд перехідного процесу спотворюється: змінюється симетричність періоду T , середнє значення коливань, однак і період T і амплітуда A зберігаються достатньо стабільно. Якщо завади сильні, можна визначити декілька значень T і A і істинне значення визначити як середньоарифметичну величину.

ВПЛИВ ХАРАКТЕРУ ЗМІНИ ЕЛЕКТРОТЯГОВИХ НАПРУГИ ТА СТРУМУ НА ТЕХНОЛОГІЧНІ ВТРАТИ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ В СИЛОВИХ КОЛАХ ЕЛЕКТРОВОЗУ ВЛ8

Большак А.В., керівник доц. Бондар О.І.

Український державний університет науки і технологій

Електрична тяга на залізничному транспорті є ключовим елементом для забезпечення ефективного та сталого руху поїздів. Підвищення продуктивності та ефективності системи електропостачання є ключовим завданням. У зв'язку з цим, одним із важливих аспектів є дослідження впливу характеру зміни електротягових напруги та струму на технологічні втрати електричної енергії в силових колах електровозу.

Процес перетворення електричної енергії у механічну тягову силу та навпаки не є ідеальним. Кожен зв'язаний з цим процес має певну ефективність. Зміна напруги та струму може впливати на роботу цих систем, змінюючи їх ефективність і, відповідно, збільшуючи технологічні втрати. Також зміни напруги та струму можуть впливати на стабільність роботи електровозу, особливо під час прискорення, гальмування та роботи в різних режимах. Неконтрольовані зміни можуть викликати надмірні втрати енергії через неправильне використання електричних систем. Залежно від конкретного режиму руху, зміни напруги та струму можуть впливати на втрати електричної енергії різним чином. Наприклад, під час прискорення можуть виникати більші втрати через потребу в більшому струмі для подачі енергії на тягові мотори. Впливати на технологічні втрати електричної енергії в силових колах електровозу може старіння обладнання, знос, недостатній обслуговування - все це може збільшувати технологічні втрати електричної енергії навіть при незначних змінах напруги та струму. Зміни струму у тяговому режимі виникає внаслідок зниження енергетичних показників ЕРС і збільшення в ньому додаткових втрат електроенергії.

Існує кілька способів зменшення технологічних втрат електричної енергії в силових колах електровозу, до яких відносяться: ефективне керування системою електропостачання, використання високоефективних електротехнічних пристроїв, оптимізація тягових систем за допомогою інверторів частоти, регулярне обслуговування та підтримка обладнання, оптимізація режимів руху. Також важливою частиною є налагодження правильних процедур експлуатації та навчання персоналу енергоефективним методам роботи.

Отже, вплив характеру зміни електротягових напруги та струму на технологічні втрати електричної енергії в силових колах електровозу ВЛ8 є складним і може варіюватися в залежності від багатьох факторів. Для оптимізації роботи системи електропостачання та зменшення втрат потрібно систематично контролювати та коригувати робочі параметри електровозу з урахуванням усіх перерахованих вище

факторів. Застосування сучасних технологій керування, модернізація обладнання та оптимізація режимів роботи можуть сприяти зменшенню технологічних втрат електроенергії та підвищенню ефективності залізничного транспорту.

СТІЙКІ ПЕРЕХІДНІ ПРОЦЕСИ, ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ПЕРЕХІДНИХ ПРОЦЕСІВ

**Гречановський А.Є., керівник проф. Муха А.М.
Український державний університет науки і технологій**

Стійкі перехідні процеси - це процеси, які відбуваються в системах автоматичного регулювання та відрізняються тим, що після виникнення збурення або зміни вхідного сигналу система повертається до установленого режиму роботи або до цільового значення вихідного сигналу без значних відхилень. Це означає, що система відновлює стійкий стан без відхилень від бажаних параметрів після того, як виникли тимчасові зміни.

Стійкі перехідні процеси є важливим аспектом у проектуванні систем автоматичного управління, оскільки вони визначають, наскільки швидко та ефективно система реагує на зміни вхідних сигналів та як швидко відновлює свій стан рівноваги чи бажаний режим роботи.

Показники якості перехідних процесів - це параметри, що використовуються для оцінки ефективності та якості функціонування систем автоматичного регулювання. Вони дозволяють оцінити, наскільки швидко та точно система реагує на зміни вхідного сигналу і досягає стійкого стану. Основні показники якості перехідного процесу: статична помилка регулювання; величина динамічної помилки; тривалість перехідного процесу; ступінь згасання періодичних перехідних процесів

Нестійкі перехідні процеси - це процеси, які також відбуваються в системах автоматичного регулювання і різниця в тому, що після зміни вхідного сигналу система не повертається до стійкого стану або до бажаного значення вихідного сигналу. Це може призвести до небажаних коливань, перевищень або нестабільності системи, що ускладнює її ефективне функціонування і може призвести до непередбачуваних результатів. Такі процеси вимагають уваги та корекції для забезпечення бажаної працездатності системи.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМ ВУЛИЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ

**Гук Я. Г., керівник доц. Устименко Д.В.
Український державний університет науки і технологій**

За останні роки для України питання підвищення енергоефективності, створення й удосконалення та підвищення ефективності функціонування енергетики в цілому набули особливої актуальності і безпосередньо пов'язані з енергобезпекою країни.

Проблема неефективного використання енергоресурсів присутня в усіх секторах. Особливо гострою є проблема енергозбереження у сфері вуличного освітлення у зв'язку з застарілими системами електрифікації які призводять до значних втрат коштів, а також значного збільшення витрат ресурсів на генерацію енергії.

Одним із заходів щодо економії електроенергії – це заміна ламп розжарювання на енергозберігаючі. Лампи розжарювання застаріли в технологічному плані, тому в більшості країн від них або повністю відмовилися, або обмежили по потужності. LED лампи є напівпровідниковими пристроями, тому вони більш енергоефективні. Вони

виробляють мало тепла та забезпечують більш якісне освітлення, ніж будь-яка інша лампа. У ламп LED термін експлуатації до 50 000 годин, що в 50 разів більш ніж термін експлуатації у ламп розжарювання також вони споживають на 75 відсотків менше енергії, ніж традиційні лампи розжарювання. Так LED лампа потужністю 10 Вт з яскравістю 500 люменів є аналогом 60 Вт-ної лампи розжарювання.

Досить перспективним напрямком підвищення енергоефективності є використання сонячних панелей в якості основного джерела живлення систем вуличного освітлення. Подібна заміна звичайної системи живлення на сонячну панель може зовсім усунути потребу у інших джерелах живлення. До плюсів таких систем живлення також слід віднести відсутню необхідність у прокладенні проводів, що дає змогу встановити подібне освітлення у раніше не доступних через технічні причини місцях. Але такий спосіб потребує накопичувачів енергії, оскільки за відсутності сонячних променів генерація в панелях відсутня.

Освітленням можна керувати за допомогою різних датчиків, що дозволяє лампам вмикатися у будь-який час, коли вони необхідні. Ці датчики виявляють присутність людей, рух, час або присутність людей і на основі вихідних сигналів датчика включають та вимикають лампи. Такі світильники можуть встановлюватися біля входних дверей та входів у будинки, на подвір'ях та біля воріт приватних будинків, використовуватися у якості вуличного освітлення. Тип керування освітленням який зазвичай використовується при вуличному та зовнішньому освітленні є фотодатчики. Вони контролюють умови денного освітлення і відповідно відправляють сигнали на головний контролер для автоматичного вимкнення ламп на світанку та включення у сутінках.

Одним із основних факторів підвищення ефективності використання електричної енергії на вуличне освітлення є впровадження сучасних автоматизованих систем диспетчерського управління з перспективою послідовного впровадження нових вискоелективних регульованих джерел світла. Популярною централізованою системою управління є система SCADA (диспетчерського управління та збору даних), що забезпечує дистанційне керування роботою вуличного освітлення із центрального пункту. Системи на базі GSM/GPRS також використовуються для дистанційного керування вуличними ліхтарями. Такі системи допускають зниження рівня освітленості у нічний час, що дозволяє дещо економити на електроенергії.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОВОДІВ СІП НАПРУГОЮ 35 кВ ДЛЯ ЖИВЛЕННЯ ТЯГОВИХ ПІДСТАНЦІЙ

Васильєв Б.С., керівник с.п.к. Коваленко В.В.

Кам'янський енергетичний фаховий коледж

На даний час виконується модернізація місцевих електричних мереж напругою 35 кВ проводами СІП, так як тягові підстанції мають живлення від цих електричних мереж, то є доцільним провести заміну головних вводів з АС проводів на СІП напругою 35 кВ, і також перевести живлення споживачів по напрузі 10 кВ на СІП дроти.

Така модернізація надає можливість зменшити охоронну зону біля самої підстанції та дає можливість збільшення кількості ліній, які будуть використовувати на існуючих опорах, і також це надає можливість інтегрувати споживачів не тягових споживачів підстанції в загальну мережу напругою 10 кВ.

Робота контактної мережі а відповідно і електроустаткування підстанції періодично знаходиться під тимчасовим перевантаженням, що впливає на стан ізоляції

струмопровідних частин, а також впливає і змінення кліматичних умов з довгостроковим триванням високої температури.

А дроти СІП в свою чергу менш підвернені впливанню зазначених кліматичних умов та перепадів температури. Можливо зазначити що дроти СІП мають високу стійкість до механічних пошкоджень, стійкість до хімічних речовин, низьке вологопоглинання, надійні в експлуатації.

Таблиця 1 - Порівняння характеристики АС-35 кВ та СІП 3

Параметри	АС 70/11	СІП -3
Номинальна змінна напруга, кВ	35	35
Допустимий струм навантаження, А	265	270
Температура навколишнього середовища при експлуатації, °С	-60°С до +40°С	від -60 °С до +50 °С
Вага проводу, 1 км/кг	276	263
Площа перетину, мм ²	70	50

Висновок

За проведенням порівняння можливо зробити висновок що технічні характеристики СІП проводів не погіршать експлуатацію тягової підстанції при цьому повністю інтегруючись у модернізовані місцеві електричні мережі.

ПЕРЕДМОНТАЖНА ПЕРЕВІРКА ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ. ВИМОГИ ДО ТОЧНОСТІ

**Колісник Р.Ю керівник проф. Муха А.М.
Український державний університет науки і технологій**

Під час передмонтажної перевірки засоби автоматизації виконують: візуальний зовнішній огляд; готують до перевірки основні характеристики та перевіряють їх, проводять вирівнювання; готують справну апаратуру до державної перевірки та монтажу.

Зразкові вимірювальні прилади, обрані для перевірки, повинні відповідати стандартам методів і засобів перевірки конкретних пристроїв.

Основну похибку перевіряють, як правило, на шести точках шкали приладу, що відповідає 0;20;40;60;80 і 100% діапазону вимірювання. Для оцінки основної похибки на кожній з зазначених точок необхідно визначити абсолютну похибку. Для цього на кожній перевірній точці за допомогою імітаційного пристрою встановлюють показчик (стрілку, циферблат, індикатор). Дійсне значення вимірюється зразковим приладом. Абсолютна похибка приладу на цій точці визначається як найбільша різниця між розрахунковим значенням величини на перевіряваній точці і дійсним її значенням, виміряним зразковим приладом при найближчі показчика до точки, що перевіряється, з боку 0 і максимального значення.

Деякі апаратні засоби мають особливості, які кожен налагоджувач повинен враховувати при проведенні передмонтажної перевірки. Таким чином, для визначення основної похибки всіх типів регуляторів достатньо підрахувати відношення різниці між заданими та підтримуваними значеннями регульованої величини, віднесеними до діапазону регулювання. Регулятори, які не мають оцифрованих у фізичних одиницях шкал, перевіряють градуйовану характеристику, на основі якої вони налаштовуються.

Про проходження перевірки та передачу приладу до монтажу зазначається в журналі. Несправні прилади передаються замовнику для ремонту або заміни. За взаємною домовленістю, після закінчення перевірки, прилади можуть бути

підготовлені до державної перевірки працівниками пуско-налагоджувальних організацій.

Підготовка до державної перевірки. Вони встановлюють обладнання на стенди, підключають живлення та прогрівають.

У разі пред'явлення перевіреного обладнання органом Держстандарту протоколи не складаються, а рішення про придатність засобу для використання засобу автоматизації вирішується перевіреним, який засвідчує це підписом і відбитком.

НАДІЙНІСТЬ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ. ВИЗНАЧЕННЯ. ПОКАЗНИКИ

Куковський В.С., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Технічні характеристики приладу чи системи автоматизації визначають можливості апаратури, які можуть бути використані при її експлуатації. У процесі ці характеристики повинні зберігатися. Здатність будь-якого виробу, у тому числі приладів і засобів автоматизації, зберігати свої характеристики в заданих межах протягом необхідного проміжку часу називається надійністю.

Будь-який виріб завжди перебуває в одному з двох станів – працездатному або непрацездатному. Перехід з одного стану в інший може відбуватися поступово або раптово. Якість зображення телевізора може поступово погіршуватися доти, доки воно не стане неприйнятним для сприйняття. Той самий телевізор може вийти з ладу миттєво в момент нормального прийому зображення без видимих на перший погляд причин.

Постійний вихід з ладу виробів зумовлюється, як правило, двома основними факторами – зносом і старінням.

Для системи автоматизації важливого значення надійність набуває з таких об'єктивних причин:

- скорочення кількості обслуговуючого персоналу технологічних процесів і апаратів завдяки створенню автоматизованих і автоматичних систем управління;
- розробка і впровадження нових інтенсифікованих і складних комплексів технологічних процесів, для яких фізіологічні якості людини - швидкість ухвалення рішення - стають гальмом до впровадження;
- розробка і впровадження ускладнених систем управління на базі інформаційних і керуючих обчислювальних машин.

Для аналізу надійності виробу необхідно визначити межу, за якою прилад перестане задовольняти вимогам надійності. Нерозривно пов'язана з надійністю працездатність – стан виробу, за якого він здатний виконувати задані функції з параметрами, встановленими вимогами технічної документації (ДСТУ, ТУ тощо). Не рекомендується змішувати поняття "працездатність" і "справність". Якщо у приладу контролю температури перегоріла лампа контролю напруги, то вважати його справним не можна, хоча він і працездатний, бо вимірює температуру в заданому діапазоні із заданою точністю. Подія, що полягає в порушенні працездатності приладу, називається відмовою. Правильне розуміння сутності відмов (причин, наслідків і способів боротьби з ними) є найважливішою умовою вирішення практичних питань забезпечення надійності.

Надійність виробу характеризується низкою властивостей, оцінка кожної з яких необхідна під час її аналізу: безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність і

збереженістю. Основна властивість – безвідмовність – визначається як властивість виробу зберігати працездатність протягом деякого часу без вимушених перерв.

КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ НАЛАГОДЖЕННЯ СИСТЕМ АВТОМАТИЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Колодій Б.В., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Критерії вибору оптимальних параметрів для систем автоматичного регулювання включають коефіцієнт посилення регулятора та час ізодрому, які забезпечують відповідність перехідного процесу вимогам, таким як ступінь загасання або мінімальна площа під кривою перехідного процесу. Найпоширенішим критерієм оптимальності є мінімізація площі під кривою перехідного процесу, яка відображає динаміку регульованої величини від заданого значення з часом. Динамічне налаштування систем автоматичного регулювання передбачає вибір оптимальних параметрів, що відповідають динамічним властивостям об'єкта регулювання. Оптимальні параметри можна вибирати за допомогою організованого пошуку, розрахункових методів, алгоритмічних підходів або моделювання на обчислювальних машинах. Вибір таких параметрів є важливим для ефективної роботи систем автоматичного регулювання та досягнення оптимальної продуктивності та стійкості.

ВПЛИВ НЕСИМЕТРІЇ ЖИВЛЯЧОЇ НАПРУГИ НА РОБОТУ АСИНХРОННОГО ДВИГУНА

Яременко В.А., керівник доц. Балійчук О.Ю.

Український державний університет науки і технологій

В даний час трифазні асинхронні двигуни (АД) змінного струму є найпоширенішим типом електричних машин. Як правило, АД випускаються великими серіями, серед яких найбільшого поширення набули машини загального призначення серій 4А, АІР. Названі серії є наймасовішими серіями асинхронних двигунів, призначених для використання в різних галузях промисловості.

АД розраховані на термін служби 15 – 20 років без капітального ремонту за умови правильної їх експлуатації. Під правильною експлуатацією розуміється їх робота при номінальних параметрах, зазначеними в паспорті АД. Однак, в реальних умовах експлуатації двигунів в залежності від різних факторів, спостерігається значне відхилення від номінальних режимів роботи.

Як показують дослідження та багаторічний досвід експлуатації, однією з домінуючих причин виходу з ладу двигунів є несиметрія напруги живлення. Робота АД в умовах несиметрії напруг живлення призводить до зміни максимального моменту обертання, ковзання, струмів в обмотках двигуна. Як наслідок, через перевищення номінальних значень фазних струмів, відбувається нагрівання активних частин АД, що призводить до перегріву ізоляції обмоток і зниження ресурсу АД. Так, при несиметрії напруг 2%, термін служби асинхронного двигуна за рахунок додаткових реальних втрат потужності зменшується на 10 %.

Для отримання більш повної картини впливу несиметрії напруг на АД, необхідно порівняти залежності фазних струмів АД, споживаної активної потужності та електромагнітного моменту від коефіцієнта несиметрії напруг K_{2U} при різних значеннях навантаження на валу двигуна.

Вплив несиметрії напруг живлення на режими роботи асинхронних двигунів можна дослідити за допомогою комп'ютерних імітаційних експериментів, програмного

комплексу Matlab та пакету програм Simulink. Актуальність такої роботи визначається необхідністю проведення порівняльного аналізу рівня впливу несиметрії живлячих напруг на асинхронні двигуни різних серій і потужностей. Для дослідження було змодельовано шість двигунів трьох різних потужностей (5,5; 55; 160 кВт) та двох різних серій (4A, AIP). Величина несиметрії напруг живлення змінювалася від 0 до 5%. Навантаження на валу двигуна змінювалося від 0 до 120% від номінального. Проведено порівняння залежностей фазних струмів від коефіцієнта несиметрії напруг за зворотною послідовністю (K_{2U}) асинхронних двигунів з короткозамкненим ротором серії 4A та AIP.

Очевидно, що такі дослідження дозволять вирішити питання визначення рівня впливу несиметрії живлячої напруги на потужність АД, а також виявити допустиму норму K_{2U} (при стандартному режимі роботи АД) в залежності від навантаження на нього. Зрозуміло, що експериментальні дослідження такого плану в цілому відіграють важливу роль у забезпеченні надійності роботи АД. Вони дозволять сформулювати пропозиції, спрямовані на підвищення експлуатаційної надійності роботи АД і запобігання виникненню ситуацій, пов'язаних з перегрівом ізоляції обмоток.

Проведений аналіз та обговорення отриманих результатів досліджень, дозволило розробити рекомендації щодо експлуатації асинхронних двигунів серій 4A та AIP в умовах несиметрії живлячої напруги, яка часто зустрічається в реальній експлуатації електричних машин.

АВТОМАТИКА СУЧАСНИХ СИСТЕМ ВУЛИЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ

Чумак М.В., керівник доц. Устименко Д.В.

Український державний університет науки і технологій

Інтелектуальна система керування вуличним освітленням - це технологічне рішення, спрямоване на оптимізацію енергоспоживання та підвищення ефективності освітлення в міських та сільських територіях. Сучасний розвиток технологій дозволяє створювати системи, які забезпечують автоматизоване керування освітленням з урахуванням різноманітних факторів, таких як час доби, погодні умови, рух пішоходів та автотранспорту.

Інтелектуальні системи є важливою складовою інфраструктури сучасного міста. Протягом десятиліть розвитку ця технологія зазнала значних змін, починаючи з простих механічних таймерів до сучасних систем, що використовують передові технології для ефективного управління освітленням.

Перші спроби автоматизувати управління вуличним освітленням з'явилися в кінці 19-го століття. Вони включали в себе прості механічні пристрої, які вмикали і вимикали лампи в залежності від часу доби. Ці системи були досить обмеженими в функціональності та ефективності, але становили перший крок у напрямку автоматизації освітлення.

У другій половині 20-го століття із розвитком електроніки та комп'ютерної технології з'явилися більш складні системи керування. Вони використовували програмовані таймери та реле для автоматичного ввімкнення та вимкнення освітлення. Ці системи вже могли реагувати на зміни часу доби, але не були здатні адаптуватися до інших факторів, таких як погода або рух пішоходів.

З появою сучасних технологій, таких як сенсори руху, системи збору та аналізу даних, інтелектуальні системи керування вуличним освітленням стали реальністю. Вони можуть автоматично регулювати яскравість освітлення в залежності від часу доби, погодних умов та руху пішоходів та автотранспорту. Це дозволяє забезпечити

ефективне та енергоефективне освітлення вулиць, зменшуючи витрати енергії та підвищуючи безпеку громадян.

Інтелектуальні системи керування вуличним освітленням базуються на використанні сучасних технологій, таких як сенсори руху, фотореле, системи збору та аналізу даних. Однією з ключових функцій таких систем є можливість автоматичного регулювання яскравості освітлення залежно від часу доби. Наприклад, протягом ночі система може забезпечувати потрібний рівень освітлення на вулицях, зменшуючи його вдень для економії енергії.

Інтелектуальні системи є ефективним та перспективним рішенням для міст та сіл, спрямованим на забезпечення безпеки громадян, економію енергії та зменшення викидів парникових газів. Впровадження таких систем дозволить оптимізувати витрати на енергію та підвищити комфорт життя у міських та сільських середовищах.

ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ БЛОКІВ ЖИВЛЕННЯ ЗАРЯДНИХ ПРИСТРОЇВ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ

Власюк Є., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Проведений аналіз відмов зарядних пристроїв електромобілів показав, що більшість їх пов'язана з ушкодження елементів схеми живлення низьковольтної частини, внаслідок:

- неякісного монтажу елементів;
- помилок конструкторів при розміщенні елементів;
- не вірний розрахунок теплових режимів роботи елементів схеми;
- невірний розрахунок режимів роботи за напругою живлення, не враховано значний розкид живлячих напруг.

Автором проведено дослідження більш як п'ятдесят конструкцій різних зарядних пристроїв, що дозволило зробити наступні висновки:

- блоки живлення залишаються не ушкодженими в разі їх модульного використання з широким діапазоном живлячих напруг від 140 до 260В;
- при використанні модульних блоків живлення із запасом потужності який дорівнює 2 і більше;
- встановлення додаткових запобіжників з ефектом самовідновлення.

Таким чином доцільно встановлювати у складі зарядних пристроїв модульних блоків живлення з широким діапазоном живлячих напруг.

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДНОВЛЕНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ У СИСТЕМАХ ТЯГОВИХ ТА НЕТЯГОВИХ СПОЖИВАЧІВ ЗАЛІЗНИЦЬ

Сандул Т.А., керівник доц. Устименко Д.В.

Український державний університет науки і технологій

Застосування відновлювальних джерел енергії може призвести до зменшення витрат на енергопостачання в довгостроковій перспективі через зниження витрат на паливо та обслуговування. Як відомо, фінансова складова є важливою в питанні впровадження новітніх технологій, Одні з основних витрат у залізничному транспорті - це витрати на паливо для дизельних локомотивів або електроенергію для електричних локомотивів. Застосування відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна або вітрова енергія, може значно зменшити ці витрати.

Одноразові інвестиції в обладнання для виробництва енергії з відновлювальних джерел можуть виявитися економічно вигідними в довгостроковій перспективі через зменшення потреби у купівлі палива.

Можливості для генерації прибутку: Великі залізничні компанії можуть використовувати свої установки відновлювальних джерел енергії не лише для власних потреб, а й для генерації додаткового прибутку. Наприклад, вони можуть продавати надлишкову електроенергію на місцевому ринку енергії або укласти договори на постачання енергії третім сторонам. Зниження витрат на обслуговування та технічне обслуговування: Залізничний рух вимагає постійного обслуговування та технічного обслуговування локомотивів та інфраструктури. Застосування електричних локомотивів, які живляться від відновлювальних джерел енергії, може знизити витрати на обслуговування через менший рівень зносу та меншу складність систем.

Для підвищення економічної ефективності від впровадження відновлених джерел також дає можливість реалізації надлишкової електроенергії споживачам, які отримують її від систем повздовжнього енергопостачання.

**ДАТЧИК ВИЗНАЧЕННЯ КУТУ НАХИЛУ ЕКІПАЖУ ПІД ЧАСУ РАЗГОНУ,
ХОДУ ТА ГАЛЬМУВАННЯ МОДЕЛІ ВИСОКОШВИДКІСНОГО ТРАНСПОРТУ
Антонюк А.П., керівник проф. Муха А.М.
Український державний університет науки і технологій**

Під час розробки стенду для дослідження режимів високошвидкісного транспорту було проведено аналіз існуючих засобів контролю і автоматизації з метою визначення датчику ухилу екіпажу стенду.

Серед доступних датчиків ми зупинили свій вибір на MPU-6500 — це 6-осьовий пристрій Motion Tracking, який поєднує в собі 3-осьовий гіроскоп, 3-осьовий акселерометр і цифровий процесор руху™ (DMP) у невеликому корпусі 3x3x0,9 мм. Він також має 4096-байтний FIFO, який може зменшити трафік на інтерфейсі послідовної шини та зменшити енергоспоживання, дозволяючи системному процесору пакетно зчитувати дані датчика, а потім переходити в режим низького енергоспоживання. Завдяки спеціальній шині датчиків I2C MPU-6500 безпосередньо приймає вхідні дані від зовнішніх пристроїв I2C. MPU-6500 із 6-осьовою інтеграцією, вбудованим DMP і мікропрограмою для калібрування під час виконання дозволяє виробникам усунути дорогий і складний вибір, кваліфікацію та інтеграцію на системному рівні дискретних пристроїв, гарантуючи споживачам оптимальну продуктивність руху. MPU-6500 також призначений для взаємодії з кількома безінерційними цифровими датчиками, такими як датчики тиску, через допоміжний порт I2C. Гіроскоп має програмований повномасштабний діапазон ± 250 , ± 500 , ± 1000 і ± 2000 градусів/с і дуже низький рівень шуму при 0,01 dps/Hz. Акселерометр має програмований користувачем повний діапазон акселерометра $\pm 2g$, $\pm 4g$, $\pm 8g$ і $\pm 16g$. Відкалібрована на заводі початкова чутливість обох датчиків зменшує вимоги до калібрування виробничої лінії.

Також наявні функції включають вбудовані 16-розрядні АЦП, програмовані цифрові фільтри, точний годинник із відхиленням 1% від -40°C до 85°C , вбудований датчик температури та програмовані переривання. Пристрій має послідовні інтерфейси I2C і SPI, робочий діапазон VDD від 1,71 до 3,6 В, а також окреме джерело цифрового вводу-виводу, VDDIO від 1,71 до 3,6 В. Зв'язок з усіма регістрами пристрою здійснюється за допомогою або I2C на 400 кГц, або SPI на 1 МГц. Для додатків, які потребують швидшого зв'язку, датчик і регістри переривань можуть читатися за допомогою SPI на 20 МГц. Використовуючи свою запатентовану та перевірену

виробничу платформу CMOS-MEMS, яка об'єднує пластини MEMS із супутньою електронікою CMOS через з'єднання на рівні пластин, InvenSense зменшив розмір корпусу до розміру та товщини 3x3x0,90 мм (24-контактний QFN). , щоб забезпечити дуже маленький, але високопродуктивний недорогий пакет. Пристрій забезпечує високу міцність, підтримуючи ударну надійність 10 000g.

ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ДРАЙВЕРА КЕРУВАННЯ ПОТУЖНИМИ НАПІВПРОВІДНИКОВИМИ КЛЮЧАМИ

Чуприна Є., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Драйвер транзисторів - це закінчений вузол з переліком функцій, що склався. Крім основної функції - гальванічно розв'язаної передачі логічного сигналу керування в сигнал керування затвором транзистора, драйвер виконує і захисні функції. При цьому практично всі драйвери всіх виробників містять однакові види захисту, список яких представлений у таблиці.

Драйвером також можливо керувати транзисторами, подаючи на них керуючі сигнали від мікроконтролера.

Ми обрали драйвер HCPL-3120, FOD-3120 та аналогічні системи. HCPL-3120 містить а світлодіод GaAsP в той час як HCPL-J312 і HCNW3120 містить світлодіод AlGaAs. Світлодіод оптично з'єднаний з інтегральною схемою з живленням вихідний каскад. Ці оптрони ідеально підходять для водіння силові IGBT і MOSFET використовується в інверторі керування двигуном станда. Висока експлуатаційна діапазон напруги вихідного каскаду забезпечує широкий діапазон напруг стандового приводу. Напруга і струм що постачаються цими оптронами зробити їх ідеально підходящими для безпосередньо керуючи IGBT з напругою до 1200 В/100 А. За IGBT з вищими номіналами Серію HCPL-3120 можна використовувати для керувати дискретним силовим каскадом який керує затвором IGBT.

ОДНОПЛАТНИЙ КОМП'ЮТЕР ARDUINO MEGA – БАЗОВИЙ КЕРУЮЧИЙ БЛОК ДЛЯ СТЕНДУ ВИСОКОШВИДКІСНОГО ТРАНСПОРТУ

Голота О., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

При розгляді питання системи керування масштабним стендом для дослідження високошвидкісного транспорту ми обрали плату Arduino Mega,

Arduino Mega 2560 - це пристрій на основі мікроконтролера ATmega2560. У його склад входить все необхідне для зручної роботи зі стендовим обладнанням: 54 цифрових входу/виходу (з них 15 відповідають якості ШИМ-виходів), 16 аналогових входів, 4 UART (апаратних прийомопередавача для реалізації послідовних інтерфейсів), кварцевий резонатор на 16 МГц. Роз'єм USB, роз'єм живлення, роз'єм ICSP для внутрішньосхемного програмування і кнопка скидання.

У якості зовнішнього джерела живлення (без USB) може використовуватися мережевий адаптер змінного/постійного струму або акумулятор/батарея. Штекер адаптера (діаметр - 2.1мм, центральний контакт - позитивний) необхідно встановити у відповідний роз'єм живлення на платі. У разі живлення від акумулятора/батареї, її провoda необхідно підключити до виводів Gnd і Vin роз'єму POWER. Напруга зовнішнього джерела живлення може бути в межах від 6 до 20 В. Однак, зменшення напруги живлення нижче 7В призводить до зменшення напруги на виводі 5В, що може стати причиною нестабільної роботи пристрою. Використання напруги більше 12В

може призвести до перегріву напруги стабілізатора і виходу плати з ладу. З урахуванням цього, рекомендується використовувати джерело живлення з напругою в діапазоні від 7 до 12В.

В Arduino Mega 2560 є самовідновлювані запобіжники, що захищають USB-порт комп'ютера від коротких замикань і перевантажень. Незважаючи на те, що більшість комп'ютерів мають власний захист, такі запобіжники забезпечують додатковий рівень захисту. Якщо від USB-порту потрібен струм більше 500 мА, запобіжник автоматично розорує з'єднання для усунення причини короткого замикання або перевантаження.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОБОТИ АСИНХРОННОГО ЕЛЕКТРОПРИВОДА, ЩО ПРАЦЮЄ В МЕРЕЖАХ З ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЄЮ НЕЗАДОВІЛЬНОЇ ЯКОСТІ

Доскоч В.І., керівник проф. Муха А.М.

Український державний університет науки і технологій

Як відомо, робота асинхронного двигуна в мережах з неякісною електроенергією призводить до негативних наслідків, а саме: зростає температура обмоток двигуна; знижується його термін служби; зменшуються техніко-економічні показники останнього, такі як коефіцієнт потужності та коефіцієнт корисної дії; зростають втрати та збільшується обсяг споживаної реактивної потужності. Аналіз попередніх досліджень дозволяє зробити висновок, що робота електромеханічних перетворювачів в умовах неякісної електроенергії призводить до зниження працездатності та надійності такого класу обладнання.

Однак, опубліковані результати досліджень не містять економічної оцінки втрат, що отримуються при цьому. Розглянутий у них вплив неякісної електроенергії працювати двигуна не зачіпає головного – фінансового аспекту проблеми. Питання вартісного характеру досі практично не вивчені і, як наслідок, немає можливості зробити порівняльну оцінку економічної шкоди, пов'язаної з неякісною електроенергією, та необхідних для забезпечення цієї якості витрат.

Частка витрат за електроенергію є домінуючою складовою сумарних коштів, необхідних експлуатації електроустаткування. За різними оцінками, вона становить 75-80%. Тому навіть незначне збільшення втрат, пов'язаних із погіршенням показників якості електроенергії (ПКЕ), призводить до суттєвого збільшення річних витрат на утримання електроприводів. В результаті підприємства змушені здійснювати заходи щодо попередження збитків, обумовлених низькою якістю електроенергії в їх внутрішньозаводських мережах.

Разом з тим, запровадження відповідних технічних засобів має бути економічно доцільним, враховувати специфіку виробництва та обладнання, що в ньому задіяно. При цьому нині немає відповідних інструментів, які забезпечують економічне обґрунтування доцільності заходів щодо боротьби з негативними наслідками експлуатації електродвигунів в умовах неякісної електроенергії. Це пов'язано, перш за все, з неможливістю здійснення точного прогнозу збитків, завданих саме неякісною електроенергією.

Таким чином, актуальним науковим завданням є розробка нового універсального інструментарію, що дозволяє персоналу підприємства оперативно оцінювати економічні показники асинхронних двигунів, що працюють у мережах з неякісною електроенергією та вибирати прийнятні засоби підвищення їх енергоефективності з урахуванням випадкових змін ПКЕ в цеховій мережі та специфіки конкретної, приводом якого є аналізовані АД.

МАЙБУТНІ МОДЕЛІ СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ: ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Косяченко Д.П., керівник доц. Босий Д.О.

Український державний університет науки і технологій

Одним з перспективних напрямків є інтеграція штучного інтелекту (AI) в розробку та управління сонячними електростанціями, що відкриває шлях до стійкості, стабільності та ефективності.

Штучний інтелект має потенціал революціонізувати ландшафт сонячної енергетики, оптимізуючи проектування, експлуатацію та обслуговування сонячних електростанцій. Завдяки передовому аналізу даних та передбачувальним алгоритмам системи AI можуть аналізувати величезні обсяги інформації для визначення оптимальних місць для сонячних установок, враховуючи такі фактори, як освітленість, рельєф та екологічні умови. Це може спростити процес планування, максимізуючи виробництво енергії при мінімальних витратах та впливі на навколишнє середовище.

Крім того, технології, що працюють на основі AI, можуть покращити ефективність сонячних панелей самі за себе. Шляхом постійного моніторингу показників ефективності та змінних середовища системи AI можуть динамічно налаштовувати орієнтацію панелей, кут нахилу та графіки очищення для оптимізації захоплення енергії протягом дня та в змінних погодних умовах. Цей адаптивний підхід забезпечує максимальний вихід енергії та подовжує термін служби сонячної інфраструктури, покращуючи загальний прибуток від інвестицій.

Крім того, системи передбачувального обслуговування, приводимі в дію штучним інтелектом, можуть попередньо виявляти потенційні проблеми у сонячних електростанціях, такі як несправності обладнання або деградація, що дозволяє проводити проактивні ремонти та мінімізувати прострочені відключення. За допомогою алгоритмів машинного навчання ці системи можуть аналізувати історичні дані про ефективність для передбачення майбутніх потреб у обслуговуванні, оптимізуючи розподіл ресурсів та знижуючи оперативні витрати.

Крім технічних аспектів генерації сонячної енергії, AI може також революціонізувати розподіл енергії та управління мережами. Шляхом інтеграції сонячних електростанцій з інтелектуальними технологіями мереж та системами управління енергією, стає можливим динамічне балансування пропозиції та попиту, оптимізація зберігання та розподілу енергії, а також інтелектуальна реакція на зміни доступності та споживання енергії. Це не лише покращує стабільність та надійність мережі, але й сприяє безшовному впровадженню віднов.

ЯК ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ МОЖЕ ДОПОМОГТИ ЕНЕРГЕТИЦІ УКРАЇНИ

Косяченко Д.П., керівник доц. Босий Д.О.

Український державний університет науки і технологій

У складний для України час, коли війна з Росією руйнує інфраструктуру та економіку, важливо шукати нові шляхи для розвитку та модернізації. Штучний інтелект (AI) може стати ключовим фактором у цьому процесі, адже він має потенціал для революційних змін в енергетичному секторі. Системи штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги інформації та визначати пріоритетні напрямки відновлення та ремонту енергетичних мереж та об'єктів. Крім того, штучний інтелект може допомогти в прогнозуванні та управлінні енергетичними потоками навіть у складних умовах війни. Алгоритми машинного навчання можуть враховувати нестабільність

ситуації та швидко адаптуватися до змін у попиті на електроенергію та можливості постачання ресурсів. Це дозволить створити більш гнучку енергетичну систему.

Штучний інтелект також може сприяти розробці енергоефективних будівель та промислових об'єктів. Аналізуючи дані про конструкції та матеріали, використані в будівництві, системи AI можуть надавати рекомендації щодо оптимальних рішень для підвищення енергоефективності. Це може включати в себе використання інноваційних ізоляційних матеріалів та ефективних систем опалення та кондиціонування повітря.

Важливим аспектом є також покращення систем освітлення у громадах. Сучасні інтелектуальні системи освітлення, що базуються на штучному інтелекті, використовують більш складні алгоритми та технології, що дозволяють працювати на основі різноманітних даних та зв'язків, щоб оптимізувати використання енергії. Це сприятиме зменшенню енергетичних витрат та покращенню якості освітлення для мешканців.

Не останнім аспектом є захист від кіберзагроз. Застосування штучного інтелекту у сфері кібербезпеки може забезпечити захист критичної інфраструктури, такої як енергетичні мережі, від кіберзлочинців. Інтелектуальні системи кібербезпеки можуть виявляти й блокувати шкідливий вміст, а також виявляти атаки та підвищувати рівень захисту в реальному часі.

Отже, використання штучного інтелекту у сфері енергетики може допомогти Україні не лише відновити руйнування, спричинене війною, але й зробити крок у напрямку стабільності та ефективності енергетичного сектору.

ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ ТРАНСПОРТУ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПОТЕНЦІЙНІСТЬ ІННОВАЦІЙ

Більцан К. М., керівник доц. Босий Д.О.

Український державний університет науки і технологій

Українська транспортна система перебуває в складному стані через війну, що триває в країні. Вантажний автотранспорт, згідно з даними Державної служби статистики України, займає друге місце за обсягами перевезень вантажів, проте в контексті конфлікту його функціонування та розвиток значно ускладнені. Незважаючи на це, важливо враховувати, що, навіть у військових умовах, вантажний автотранспорт лишається важливою ланкою у транспортній системі країни. Для майбутнього розвитку екологічно чистих транспортних технологій, як електричний транспорт, інноваційні рішення можуть стати ключовими, коли ситуація в країні дозволить відновити мир та стабільність.

Згідно з даними Державної служби статистики України станом на 2021 р., автомобільний транспорт є одним з основних гравців, посідаючи друге місце за обсягами перевезень вантажів у країні. Вантажний автомобільний транспорт забезпечує 36% обсягу перевезень вантажів, що свідчить про його значну роль у транспортній системі. Вантажовласники віддають перевагу автотранспорту для перевезень через декілька причин. По-перше, автомобільні дороги мають широку мережу, що полегшує перевезення. По-друге, автотранспорт має високу маневровість, що дозволяє легше організувати маршрути та доставлення вантажів. По-третє, на ринку існує різноманіття типів вантажних автомобілів, що спрощує вибір оптимального транспортного засобу для конкретного завдання та зменшує кількість логістичних операцій. У результаті вантажні автомобілі здатні перевозити практично будь-який вид вантажів навіть на значні відстані, автоперевізники успішно конкурують із залізницями, коли є важливою швидкістю доставки та невеликі обсяги вантажу.

У світі наразі спостерігається тренд до електрифікації приватного автотранспорту, що обумовлено загостренням екологічних проблем, зокрема забруднення повітря та зміни клімату. Електричні автомобілі вважаються більш екологічно чистими порівняно з традиційними автомобілями з двигунами внутрішнього згоряння, оскільки не виділяють в атмосферу викидів шкідливих газів. Крім того, розвиток технологій дозволив збільшити запас ходу електромобілів і полегшити їхнє використання, експлуатація електроавтівок зменшує шумове забруднення населених пунктів та відкриває додаткову сферу для використання альтернативних та відновлювальних джерел електроенергії, що сприяє зниженню залежності від нафтопродуктів та зменшенню викидів парникових газів.

Наступним еволюційним етапом розвитку вантажного автотранспортного сектору є електрифікація, яка відкриває шлях до більш сталого та екологічно чистого перевезення вантажів. Здійснення цього переходу вимагає вивчення і досліджень на даному етапі для визначення оптимальних шляхів впровадження електрифікованих систем у вантажній автомобільній промисловості та інфраструктурі. Очевидною є проблема забезпечення безперервних перевезень на великі відстані. Сучасні технології накопичувачів електроенергії, на сьогодні, не забезпечують оптимальних рішень, спроможних забезпечити повну автономність транспортних засобів, відповідно, існує необхідність в розгляді питання електрифікації автомобільних доріг між населеними пунктами.

Отже, використання інноваційних технологій спільно з розвитком електричного транспорту може допомогти створити більш сталий та екологічно чистий транспортний сектор, що відповідає вимогам сучасності та сприяє створенню здорового екологічного середовища для майбутніх поколінь.

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЗИКА»

ПОНЯТТЯ МЕХАНІЧНОЇ ТА ЕЛЕКТРОМАГНІТНОЇ ДІЇ

Куцоконь О. А., керівник доц. Кузнєцов Є. В.

Український державний університет науки і технологій

У 1687 році британський вчений сер Ісак Ньютон сформулював закони механічної взаємодії матеріальних тел. Вони утворюють систему логічно пов'язаних тверджень, справедливості яких, всупереч поширеному уявленню, не обмежується лише випадком механічного руху і поширюється на інші форми руху матерії. Ключову роль в системі законів Ньютона грає поняття фізичної дії. Це скалярна величина, що визначається роботою dA , здійсненої над матеріальним об'єктом або системою об'єктів протягом проміжку часу dt . Її найменше можливе значення характеризується квантом дії, відомим також під назвою постійної Планка $h = 6,625 \cdot 10^{-34} \text{ Дж} \cdot \text{с}$.

Залежно від природи сил, які виконують роботу dA , розрізняють дію механічну, термодинамічну, електромагнітну, ядерну тощо. Для випадку механічної дії із законів Ньютона випливає, що

$$dAdt = d(mv)ds,$$

де m – маса тіла, v – його швидкість, s – довжина шляху, пройденого тілом під дією прикладеної сили.

У разі ж, наприклад, електромагнітної дії на основі законів електродинаміки отримаємо, що

$$dAdt = \int lqdt = d\Phi dq = d(LI)dq,$$

де E – електрорушійна сила, що діє в провідному контурі, Φ – магнітний потік, зчеплений з цим контуром; dq – заряд, що проходить через поперечний переріз провідника за час dt ; L – індуктивність контуру; $I = dq/dt$ – сила струму в ньому.

Крім іншого, наведені вирази дозволяють обґрунтувати причину виникання в розглянутих системах протидії будь-яким змінам їхнього початкового стану. Це дає можливість охарактеризувати інерційну поведінку систем, яка пов'язана в першому випадку з наявністю у тіл, що взаємодіють, маси m , а в другому – з наявністю у провідному контурі індуктивності L .

ПОНЯТТЯ ТЕРМОДИНАМІЧНОЇ ДІЇ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДО АНАЛІЗУ ПРОЦЕСІВ ОБРОБКИ КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

Внуков О. О., керівник доц. Кузнєцов Є. В.

Український державний університет науки і технологій

Розвиток сучасної технології конструкційних матеріалів спрямований на інтенсифікацію процесів виготовлення виробів та вдосконалення методів надання їм необхідних експлуатаційних властивостей. У зв'язку з цим особливого значення набуває правильна оцінка поведінки матеріалу заготівлі в процесі надання на нього технологічного впливу.

При наданні на тіло заготівлі технологічного впливу в ньому, внаслідок теплового збудження його речовини, виникає просторова неоднорідність об'ємної густини потенційної енергії внутрішньої взаємодії. Це призводить до появи в об'ємі тіла поля додаткових внутрішніх сил \bar{f} . Їх дія спрямована на відновлення внутрішньої рівноваги. Зовні це виражається в зміні лінійних розмірів і форми тіла, тобто в його деформації ε . Залежно від властивостей і ступеня теплового збудження його речовини, тіло може вести себе як пружне, малопластичне або крихке. Характер його поведінки можна оцінити на основі загальних закономірностей термодинаміки збудженого стану.

З першого початку термодинаміки випливає, що робота A додаткових внутрішніх сил відбувається за рахунок енергії теплового збудження речовини. Його природна здатність перетворювати частину енергії такого збудження в роботу характеризується величиною термодинамічної потенціалу Гіббса G об'єму, що розглядається. З урахуванням цього, термодинамічна дія, яка здійснюється протягом проміжку часу $\Delta t = t - t_0$ в об'ємі V тіла заготівлі внаслідок надання зовнішнього впливу,

$$A\Delta t = \int_{t_0}^t \int_V dG dt - \int_{t_0}^t \int_V \int_0^\varepsilon f d\varepsilon dV dt.$$

Відповідно до цієї рівності, якщо $dG > f d\varepsilon dV$, речовина заготівлі буде вести себе як пластична, при $dG \approx f d\varepsilon dV$ її поведінка буде малопластичною, якщо ж $dG < f d\varepsilon dV$, речовина буде вести себе як крихка.

Інша частина енергії теплового збудження витратиться на нагрівання тіла заготівлі та перебудову його структури. За умови сталості агрегатного стану та збереження цілісності об'єму речовини можливість таких змін обмежується її питомою теплоємністю. Оскільки при температурах, характерних для більшості технологічних операцій обробки, теплоємність конструкційних матеріалів залишається практично постійною, основна частина енергії, не витраченої на роботу додаткових внутрішніх сил, витратиться на структурну перебудову речовини заготівлі. Зміна структури супроводжується збільшенням потенційної енергії внутрішньокристалічної взаємодії. Враховуючи, що можливість зміни потенціалу Гіббса кінцева, у разі сильного

енергетичного перенасичення це може призвести до порушення природного розвитку функціонального відгуку речовини заготівлі на технологічний вплив аж до повної втрати здатності сприймати його. Зовні таке порушення виражається у зниженні ефективності обробки заготівель і навіть появи браку. Навпаки, ефективність технологічного впливу виявиться найбільшою, якщо цей вплив здійснюватиметься з урахуванням природних властивостей оброблюваного матеріалу.

СИНЕРГЕТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ВИРОБНИЦТВА

Клименко А. Ю., керівник доц. Кузнєцов Є. В.

Український державний університет науки і технологій

Будь-який технологічний процес виробництва є результатом взаємодії двох незалежних систем, одна з яких – обурювальна (виконавчий орган або пристрій) – здійснює синергетичне управління іншою – обурюваною – системою (матеріал, що обробляється, або заготівля). Метою такого управління є отримання необхідного функціонального відгуку системи, що обурюється. Це може бути зміна агрегатного стану, хімічного складу, структури та властивостей матеріалу, що обробляється, або, наприклад, зміна геометричної форми тіла заготівлі. Інтенсивність відгуку та його якісний склад визначають ефективність кожного конкретного виробничого процесу. Їх оптимізація є одним з найважливіших технологічних завдань.

Виникнення функціонального відгуку об'єкта синергетичного управління пов'язано з природними процесами адаптивної внутрішньої самоорганізації всієї сукупності його структурних рівнів. Їх динаміка залежить від ступеня відповідності параметрів зовнішнього впливу, що обурює, інформаційного змісту системи, що обурюється, тобто сукупності характеристик, які відображають її стан у поточних умовах. З теорії взаємодії систем відомо, що у випадку, коли вплив, що обурює, відповідає інформаційному змісту системи, що обурюється, інтенсивність її функціонального відгуку виявляється найбільшою. В іншому випадку виникають різні форми неузгодженості обурювального впливу і природних процесів самоорганізації в обурюваній системі, внаслідок чого вона починає активно перешкоджати зміні свого первісного стану. Врахування цих особливостей дозволяє на якісно вищому рівні підходити до питання технологічного проектування процесів виробництва. Це має особливе значення у зв'язку з інтенсивним розвитком сучасних нанотехнологій.

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДУ ВИЛУЧЕННЯ МЕТАЛІВ З ВІДХОДІВ ГАЛЬВАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Мінухін М. Г., керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

Зростання виробництва супроводжується безперервним збільшенням обсягу незворотних відходів. У багатьох випадках вони містять велику кількість важких та кольорових металів, попит на які також постійно зростає. Такими є, наприклад, відходи (шлам) гальванічного виробництва. Найчастіше вміст у них міді, цинку, нікелю, хрому чи заліза може бути навіть вище, ніж у рудах. У зв'язку з цим велике практичне значення набуває завдання вилучення цих металів з метою їхньої подальшої переробки та повторного використання.

Як один із способів рішення поставленого завдання було запропоновано змішувати гальванічний шлам (осад) з добавками, що містять хлорид-іони, механохімічно активувати цю суміш шляхом подрібнення в кульовому млині сухого

помелу, потім, з метою інтенсифікації утворення водорозчинних сполук хлоридів металів, піддавати її термічній обробці при температурі від 450 до 550 °С з наступними вилуговуванням спікання стічною водою, фільтрацією отриманого розчину і вилученням з нього металів методом електрофлотації. Запропонований метод може бути вдосконалений шляхом заміни операції подрібнення в кульовому млині подрібненням методом тертя маси по масі. Практика показує, що такий спосіб дозволяє отримувати дрібніші, аж до наночастинок, фракції, які мають надзвичайно високий рівень поверхневої активності. Це сприятиме підвищенню ефективності процесу за рахунок подальшого збільшення реактивної здатності вихідної речовини.

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ЦИФРОВИХ ЛІЧИЛЬНИКІВ ЕНЕРГІЇ

Чорний Є.В. керівник доц. Гулівець О.М.

Український державний університет науки і технологій

Принцип дії індукційних приладів засновано на механічній взаємодії змінних магнітних потоків зі струмами, індуктованими в рухливій частині приладу. У лічильнику один потік створюється електромагнітом, обмотка якого включена на напругу мережі. Цей потік перетинає рухливий алюмінієвий диск і індуктує у ньому вихрові струми, що замикаються навколо полюсу. Другий потік створюється електромагнітом, обмотка якого включена послідовно в ланцюг струму. Взаємодія потоку електромагніта напруги з наведеними струмами в диску потоком струмового електромагніта, з одного боку, і взаємодія потоку струмового електромагніта з наведеними струмами в тому ж диску потоком електромагніта напруги, з іншого боку, викликають електромагнітні сили, спрямовані по хорді диска та створюють обертаючий момент. Це двохпотоківі лічильники. Сучасні лічильники трьохпотоківі, з подвоєним обертаючим моментом, який створюється за рахунок того, що магнітний потік ланцюга струму двічі перетинає алюмінієвий диск. Момент обертання, який створюється результуючою електромагнітною силою, приводить в обертання диск. Частота обертання диска визначається частотою мережі і числом полюсів, і не залежить від навантаження.

Щоб цю індукційну систему перетворити у вимірювальний прилад, необхідно створити протидіючий момент обертання, що змінюється пропорційно зміні вимірюваної величини. Тоді кожному значенню вимірюваної величини буде відповідати протидіючий момент, при якому настає рівновага, тобто $M_{об} = M_{прот}$. Рівновага може бути статичною і динамічною. Протидіючий момент у таких приладів здійснюється за рахунок закручування спіральної пружини. При динамічній рівновазі диск індукційного лічильника, обертається з рівномірною частотою обертання, і в цьому випадку зберігається умова $M_{об} = M_{прот}$. Протидіючий момент для обертового диска здійснюється за рахунок індукційного гальмового моменту за допомогою постійного магніту, що охоплює своїми полюсами диск.

В цифровому лічильнику для розрахунку електричної енергії, споживаної за визначений період часу, необхідно інтегрувати в часі миттєві значення активної потужності $P=U \cdot I$. Реалізація цифрового лічильника електричної енергії вимагає спеціалізованих систем, здатних робити перемножування сигналів і надавати отриману величину в зручній для мікроконтролера формі. Наприклад, перетворювач активної потужності в частоту проходження імпульсів. Загальна кількість імпульсів, що прийшли, підраховується мікроконтролером, прямо пропорційну споживаної електроенергії.

Цифровому лічильнику на 8-розрядному мікроконтролері потрібно підсумовувати число імпульсів, виводити інформацію на дисплей і здійснювати її захист у різних аварійних режимах. Сигнали, пропорційні напрузі і струму в мережі,

знімаються з датчиків і надходять на вхід перетворювача. Система перетворювача перемножує вхідні сигнали, одержуючи миттєву споживану потужність. Цей сигнал надходить на вхід мікроконтролера, що перетворює його у *Вт·ч*, і, по мірі накоплення сигналів змінює показання лічильника. Часті збої напруги живлення приводять до необхідності використання системи захисту для збереження показань лічильника. Оскільки збої по живленню є найбільш характерною аварійною ситуацією, такий захист необхідний у будь-якому цифровому лічильнику. Для сучасного енергозбереження цифрові лічильники більш ефективні для попередження несанкціонованого відбору електроенергії та автоматизації контролю над показниками.

ПІДСЕКЦІЯ «МАТЕМАТИКА»

ЗАДАЧІ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЕКТУВАННЯ КОНСТРУКЦІЙ

Ярьоменко М.А., керівник доц. Михайлова Т. Ф.

Український державний університет науки і технологій

Задачі про визначення спектру власних частот коливань відносяться до числа найбільш складних задач математичної теорії пружності. Ці труднощі обумовлені складністю досліджуваних диференціальних рівнянь і крайових умов, а також нетривіальністю областей, в яких знаходяться розв'язки задач.

Для розв'язку задач про власні значення часто використовуються методи, запропоновані академіком Б.М.Бубликом. За допомогою цих методів можна розв'язувати задачі про власні коливання пластин з одним жорстко затисненим краєм та іншими вільними, якими є лопатки газових турбін. Ефективним для розв'язування задач оптимізації проектування конструкцій є метод локальних варіацій.

Для розв'язання варіаційної задачі в частинних похідних з неаддитивним функціоналом було застосовано метод локальних варіацій. Чисельна реалізація методу була здійснена для знаходження перших власних частот $\omega_1(x), \omega_2(x)$ продольних коливань стержня.

Потрібно визначити на відрізку $[0, \ell]$ функцію $u(x)$, яка задовольняє обмеженням виду $u(0)=0$ і доставляє мінімум функціоналу

$$\omega_1^2 = \frac{\int_0^\ell EF(u')^2 dx}{\int_0^\ell \rho Fu^2 dx}, \quad (1)$$

де $u(x)$ – перша власна функція, що відповідає заданій площі перерізу стержня $F(x)$, E і ρ – відповідно модуль Юнга і густина матеріалу стержня, ℓ - довжина стержня.

При знаходженні другої власної частоти додається обмеження у вигляді ізопериметричної умови типу рівності

$$\int_0^\ell u_1(x)u_2(x)dx = 0 \quad (2)$$

Це обмеження додається до основного функціоналу, що мінімізується, використовуючи метод штрафних функцій. Штрафну функцію обираємо у вигляді

$$\Phi(u_2) = \left(\int_0^\ell u_1(x)u_2(x)dx \right)^2$$

Шукаємо мінімум функціонала

$$I = \frac{\int_0^\ell EF(u_2')^2 dx}{\int_0^\ell \rho Fu^2 dx} + r \left(\int_0^\ell u_1(x)u_2(x)dx \right)^2 \quad (3)$$

Штрафна функція корисна тим, що при скінченному значенні забезпечує співпадання точки мінімуму функціоналу (3) з розв'язком початкової задачі (1) з умовою (2).

Для максимального розсуну першої та другої частот спектру потрібно знайти розподіл товщини $F(x)$, який забезпечує максимум відповідному функціоналу на розв'язку відповідної крайової задачі за виконання умов

$$F_1 < F(x) < F_2$$

Безпосереднє врахування нерівності в задачах оптимізації приводить до необхідності визначення ліній виходу функції $F(x)$ на обмеження та «зшиття» на цих лініях шуканих рішень.

На основі алгоритма методу локальних варіацій для неаддитивного функціонала була написана програма в Maplesoft Maple для визначення першої і другої власних частот $\omega_1(x), \omega_2(x)$ для стержня $l=30$ см, $F(x)=\text{const}=6$ см, $E=1,96 \cdot 10^7$ н/см, $\rho=0,0078$ кг/см. Отримані значення $\omega_1=0,262 \cdot 10^5$ сек⁻¹, $\omega_2=0,791 \cdot 10^5$ сек⁻¹ задовольняють діапазон для звільнення резонансно небезпечних зон від власних частот.

ПОБУДОВА МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ЧАСОВИХ РЯДІВ.

Борисенко А.А., керівник ст.викл. Максименкова Ю.А.
Український державний університет науки і технологій

Важливе місце в економічному реформуванні будь-якої країни займає податкова система. Державне регулювання економіки через використання податкових важелів за сучасних умов спрямоване на забезпечення і підтримку збалансованого економічного зростання, ефективне використання ресурсів, стимулювання інвестиційної і підприємницької діяльності. Тому необхідність і можливість створення оптимальної податкової системи в сучасних умовах є досить актуальною.

В роботі розглянуто прогнозування обсягів податкових надходжень по Дніпропетровській області на базі місячних даних у період за 2021-2023 роки. Для прогнозу податку з доходів фізичних осіб (Y) у цінах 2024 року проаналізована структура часового ряду. Виходячи з даних спостережень побудовано модель виду

$Y_t = 383,9 + 1,53t + 5,76x_{1t} + 12,1x_{2t} + 13,1x_{3t} + 28,9x_{4t} + I_t$, (1), де Y_t – податок з доходів фізичних осіб в тис. грн.; t – змінна часу (номер періоду), x_1, x_2, x_3 – фіктивні змінні, що відображають сезонні коливання в надходженні даного податку та набувають значень 1 для I, II, III кварталів і значення 0 для всіх інших періодів часу; x_4 – фіктивна змінна, яка набуває значення 1 для грудня місяця кожного року та значення 0 для інших періодів.

Оцінки всіх параметрів моделі можна вважати значущими, використовуючи t -статистику Стьюдента. Значення коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,91$, а відносна похибка регресії, що відображає прогнозні властивості моделі, складає 6,1%.

За допомогою моделі, що побудовано, отримано прогнозні значення надходжень від податку з доходів фізичних осіб на 2024 рік.

Аналіз гістограми залишків моделі (1), а також результатів перевірки наявності автокореляції в системі за тестом Дарбіна - Уотсона, який дозволив прийняти гіпотезу про відсутність автокореляції ($DW=1.77 > d_2=1.682$ для 1% рівня значущості), дозволив зробити припущення про нормальний закон розподілу залишків даної моделі.

За методикою Вітлінського визначено величину ступеня ризику як ймовірність недоотримання податкових надходжень від податку з доходів фізичних осіб по Дніпропетровській області. Ймовірність 10%-го недовиконання планового показника за прогнозування на один крок складає $P(Y \leq 0.9Y_p) = 1 - \Phi(0.1/V)$, де V -аналог коефіцієнта варіації: $V = s/Y_p$, де s -похибка прогнозу, отримана на базовому інтервалі, Y_p -прогнозоване значення податкових надходжень; $\Phi(Y)$ - функція Лапласа. Згідно отриманого прогнозу очікуються надходження в обсязі 820,5 млн.грн., похибка

прогнозу 25,9 млн.грн., $V=0.025$. Величина ступеня ризику як ймовірність недоотримання податкових надходжень становить $P=0,0129$. Тобто ймовірність 10% недовиконання планового показника податку з фізичних осіб складає 1,29%. Зі збільшенням прогнозованого інтервалу похибка прогнозу також збільшується. На річному інтервалі похибка розраховується за її максимально можливим значенням $s^2(1+2+\dots+12)$.

Якщо аналіз залишків моделі на основі побудованої гістограми та дослідження автокореляції за допомогою статистики Дарбіна - Уотсона не дозволяє зробити висновки про їх нормальний розподіл, то це збільшує порядок інтеграції часового ряду і він стає нестационарним. Для дослідження поведінки його залишків потрібно використовувати ARIMA моделі. Прогнозні значення податкових надходжень потрібно розрахувати як суму прогнозу показника за формулою моделі та прогнозних значень отриманих за ARIMA моделлю.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ДОСЛІДЖЕННІ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ

Мельникова Н. Я., керівник доц. Михайлова Т. Ф.

Український державний університет науки і технологій

Завдання транспорту – виконання необхідних обсягів перевезення вантажів з відповідною якістю та мінімальними витратами. Для вирішення цих проблем необхідні поглиблені дослідження процесів, що відбуваються в економіці транспорту.

Одним із методів, який доцільно використовувати при аналізі економічних явищ та процесів, є економетричне моделювання. Для оцінки параметрів лінійних рівнянь регресії доцільно використовувати метод найменших квадратів (МНК), згідно з яким визначається вектор оцінок коефіцієнтів $\bar{a} = [a_0, \dots, a_m]$ регресійних рівнянь.

При оцінюванні параметрів нелінійних рівнянь регресії, як правило, ці рівняння спочатку зводяться до лінійних.

Розглянута статистична залежність від часу обсягів перевезень вантажів та вантажообороту транспорту України. Для побудови рівнянь регресії використовувались статистичні дані за період з 2012 по 2022 рік.

Розрахунки виконано за допомогою табличного процесору Excel та інтегрованої системи статистичного аналізу та обробки даних STATISTICA.

У результаті досліджень різноманітних видів залежностей від часу T (значення фактора $T=1$ відповідає 2012 року і т.п.) обсягів перевезень вантажів Y_1 встановлено, що найбільш адекватною даним спостережень є квадратична залежність:

$$Y_1 = 8123 - 1422T + 65,5T^2 + L_1,$$

де L_1 – відхилення спостережених значень показника Y_1 від згладжених.

Лінія регресії, що отримана, та надійна зона регресії задовольняють умовам адекватності моделі. Середньоквадратична помилка регресії дорівнює $s=295$ млн.т, що складає 9,5% відносно середнього вибіркового значення обсягів перевезень вантажів з 2012 по 2022 рік. Коефіцієнт детермінації R^2 для даної моделі регресії дорівнює 0,986, іншими словами, модель на 98,6% пояснює зміни обсягів перевезень вантажів, і тільки на 1,4% зміни обумовлені чинниками, що лежать поза межами моделі.

Для довірчої ймовірності 0,95 згідно з критерієм Фішера гіпотеза про значущість цієї залежності не відкидається.

Побудована гістограма відхилень спостережених значень показника від згладжених. Вона вказує на те що, розподіл відхилень достатньо добре відповідає нормальному закону.

За допомогою тесту Дарбіна–Уотсона перевірено гіпотезу про наявність в системі автокореляції. Розрахункове значення $d_r = 1,98 < 2$, що свідчить про відсутність автокореляції в системі.

Оцінена залежність об'ємів перевезень від часу має задовільні статистичні якості. Аналіз отриманої моделі показує, що на протязі 2012–2022 років мало місце значне щорічне зниження об'ємів перевезень, яке починаючи з 2017 року істотно сповільнилось. Враховуючи сучасну тенденцію випередження росту світової торгівлі порівняно з ростом світового виробництва, розвинення міждержавних транзитів через територію України є вагомим фактором розвитку не тільки економіки транспорту, але й економіки усього народного господарства країни.

РОЛЬ МАТЕМАТИКИ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Держко З. О., керівник доц. Цапівська Ж. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Математичне моделювання використовують у прикладних науках для опису процесів реального світу та розробки методів математичного дослідження моделей, що описують ці процеси, отримання якісних та кількісних властивостей явищ і процесів, що вивчаються. Математична модель у науковому дослідженні являє собою деякий спрощений аналог об'єкта, функціонування якого за певними параметрами відповідає функціонуванню реального об'єкта [1]. Вона відображає властивості об'єкта – закони, яким він підпорядковується, зв'язки, які притаманні його складовим частинам. Моделі застосовують також для діагностування стану системи (процесу), аналізу і формування доцільного керування ним. Зазначимо, що модель має перевагу над описовою системою, оскільки слугує інструментом для прогнозування подій, що досі не спостерігалися, а також дозволяє вивчати різні аспекти розвитку і функціонування досліджуваного об'єкта.

Отже, математичне моделювання – це метод наукового пізнання, що використовується для розв'язання прикладних задач та ґрунтується на побудові системи математичних співвідношень [2]. Математика відіграє важливу роль у моделюванні, адже, об'єктами математичного моделювання є рівняння, нерівності, їхні системи, графіки, графічні схеми, логічні структури, таблиці, графи тощо.

Розробнику математичної моделі часто допомагають математичні схеми, які пройшли апробацію для певного класу систем. Такі схеми називають типовими математичними схемами. Уведення цього поняття дозволяє розглядати математику не лише як метод розрахунку, а як метод мислення, як засіб, що дозволяє здійснити перехід від словесного опису системи до формального подання процесу її функціонування у вигляді деякої математичної моделі. Зазначимо, що різні досліджувані явища можуть мати однаковий математичний опис.

Процес математичного моделювання можна розділити на такі характерні етапи:

- аналіз предметної області;
- побудова моделі предметної області;
- математичне формулювання задачі;
- вибір методу досліджень;
- числовий експеримент;
- тестування моделі;
- аналіз та інтерпретація результатів.

Із зазначеного вище випливає, що математика є невід'ємною складовою сучасного моделювання, яка дозволяє формалізувати, аналізувати, прогнозувати та оптимізувати процеси, що підлягають вивченню.

Перелік посилань:

1. Балтовський О.О., Форос Г.В., Сіфоров О.І. Основи математичного моделювання: Навчальний посібник. Одеса, 2023.
<https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/927f2726-1957-4b92-8996-23c87725a2dd/content>
2. П. М. Павленко, С. Ф. Філоненко, О. М. Чередніков, В. В. Трейтяк Математичне моделювання систем і процесів: Навчальний посібник. НАУ Київ, 2017.
http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2020/Pavlenko_2017_392.pdf

ПІДСЕКЦІЯ «ХІМІЯ»

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ТИТАНА З НІТРОГЕНОМ В СПЛАВАХ ЗАЛІЗА Кухаренко Р.А., керівник доц. Ісаєва Л.Є. Український державний університет науки і технологій

Одним з перспективних напрямів у галузі створення сплавів з покращеними фізико-механічними властивостями відносять нітридне зміцнення як доступне і менш дороге. Як легуючі елементи для зміцнення сталей застосовують алюміній, титан, ванадій, ніобій, хром. Вважають, що зв'язки Me-N ковалентного типу визначають твердість і крихкість сплаву, а взаємодія Me-Me - високі електро-і теплопровідність. Однак, утворення єдиної валентної зони, наприклад, Ti-Ti та Ti-N зв'язків, змінює загальноприйнятну картину зв'язків та властивостей, призводить до формування спотворених кристалічних ґрат нестехіометричних твердих розчинів нітридів титану з широкою областю гомогенності: TiN (кубічна ґратка), Ti₂N (тетрагональна ґратка), TiN_{0,45} –TiN_{1,16} (кубічна ґратка), серед яких більш досконалі ґрати має TiN_{0,70}. Природа нітриду титану, як фази застосування, змінює властивості металу: зумовлює його високу твердість, зносостійкість, крихкість, відсутність пластичності при нормальних температурах. Нітрид титану має високу хімічну стійкість; однак, починаючи з 400⁰С відбувається послідовне окиснення з утворенням оксинітридів TiN_xO_y (при x > 0,5 за умови: x+y=1); при високих температурах починається взаємодія з концентрованою сульфатною кислотою (у присутності сульфату натрію), фтористоводневою кислотою, сумішшю хлоридної та нітратної кислот, з розплавами лугів: TiN + 3HF = TiF₃ + NH₃; TiN + 2KOH + H₂O = K₂TiO₃ + NH₃ + ½ H₂.

ВПЛИВ ЛЕГУЮЧИХ ДОБАВОК НА РОЗЧИННІСТЬ НІТРОГЕНУ В СТАЛЯХ

Шанька В.А., керівник доц. Ісаєва Л.Є.
Український державний університет науки і технологій

Промислові сталі містять Нітроген у межах 1·10⁻³–1·10⁻²%, який може перебувати як у молекулярній формі в газових бульбашках та мікропорах, так і у вигляді твердих розчинів та хімічних сполук із залізом та іншими елементами. У твердих розчинах застосування Нітрогену може неоднорідно розподілятися або виділятися у вигляді самостійних нітридних фаз. Вплив легуючого елемента R на розчинність Нітрогену у сплавах заліза залежить від співвідношення сил хімічної спорідненості між атомами Fe-R, Fe-N, R-N. У системах, що містять елементи, що утворюють міцні зв'язки R-N у порівнянні з Fe-R и Fe-N розчинність Нітрогену зростає; збільшення відбувається також внаслідок підвищення концентрації легуючих елементів, таких як Ti, V, Cr. При

введенні цих елементів в сталь Нітроген починає зв'язуватися в важко розчинні сполуки: нітриди. При азотуванні залізного сплаву за низьких температур розчинність Нітрогену дуже низька. Зі способів азотування залізних сплавів у рідкому стані відомі: 1) продування газоподібним азотом розплаву у печі; 2) насичення розплаву азотом під впливом високого тиску; 3) розпилення сплаву у середовищі азоту. Нітриди, що утворюються, можуть істотно вплинути на фізико-механічні властивості сплаву: підвищити ударну в'язкість, зменшити чутливість до перегріву, привести до зменшення зерна, поліпшити характеристики міцності.

ВЛАСТИВОСТІ ВИСОКОАЗОТИСТИХ СТАЛЕЙ

Внуков О. О., керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

Нітроген, залежно від складу сталі і вимог, що пред'являються до нього, може бути шкідливою домішкою або корисним елементом, що покращує багато властивостей сталі. Протягом другої половини 20-го століття вміст Нітрогену в сталі змінювалося і в бік зниження, і в бік підвищення: у бік зниження - у конструкційних сталях шляхом продування киснем для запобігання крихкому зламу в процесі старіння при температурі навколишнього середовища і в бік підвищення - нержавіючих сталях для підвищення міцності, корозійної стійкості та стабільності аустеніту. Поступове визнання сприятливого впливу Нітрогену на властивості високолегованих сталей призвело до посиленої розробки марок високо азотистих сталей: які містять 0,1% Нітрогену в сталях, стійких до повзучості, 0,9% в нержавіючих сталях або 2,0% в інструментальних сталях.

Порівняння дій Нітрогену і Карбону на атомну структуру та опис взаємодії всередині кристалічних ґрат, зумовлює наявність специфічних мікроструктурних особливостей, що забезпечують необхідні механічні та хімічні властивості високо азотистих сталей.

ОСОБЛИВОСТІ ГІДРОТРАНСПОРТУВАННЯ ТВЕРДИХ ПОЛІДИСПЕРСНИХ МАТЕРІАЛІВ

Вішковський М.О., керівники доц. Кузнецов Є.В.

Український державний університет науки і технологій

Головним недоліком напірного трубопровідного гідротранспорту твердих матеріалів, який широко використовується у технологіях видобутку та переробки мінеральної сировини, а також на металургійних підприємствах, є її висока енергоємність. У певних випадках тривале перебування у турбулентному потоці призводить до зміни характеристик транспортованого матеріалу, несучої рідини й інших гідравлічних характеристик потоку. В окремих випадках одночасно з переміщенням відбувається поліпшення якості транспортованого матеріалу (збагачення, агрегація, знесолювання тощо), що суттєво впливає на економічність процесу.

Енергоспоживання при гідротранспорті визначається напором насосів, що перекачують гідросуміш, який, у свою чергу, залежить від швидкості, з якою повинен рухатися потік, та втрат напору на трасі трубопроводу. Тому дуже важливою є точність розрахунку параметрів гідротранспорту – критичної швидкості (швидкості, при якій тверді частинки випадають на дно трубопроводу) та гідравлічного ухилу (втрат напору). Для розрахунку параметрів гідротранспорту полідисперсних матеріалів зручно використовувати методику А.Є. Смолдирева. Відповідно до цієї методики, гідравлічний

ухил при транспортуванні гідросуміші визначається як сума гідравлічного ухилу води та додаткових гідравлічних ухилів, обумовлених присутністю частинок різних класів крупності. Формула А.Є. Смолдирева для розрахунку додаткового гідравлічного ухилу, обумовленого присутністю частинок дрібних класів крупності, містить емпіричний коефіцієнт c , значення якого змінюється в широких межах, залежить від швидкості потоку, діаметра трубопроводу, щільності і крупності частинок, що транспортуються, і в кожному конкретному випадку повинно визначатися експериментально. Таким чином, можна визначити залежність коефіцієнта від коефіцієнта гідравлічного опору, що дозволить отримати універсальну формулу, в якій коефіцієнт c' від цих факторів практично не залежить.

ВИВЧЕННЯ КІНЕТИКИ ВИХОДУ ЛЕТКИХ ПРОДУКТІВ НАПІВКОКСУВАННЯ ВУГІЛЛЯ З ДЕСУЛЬФУРУЮЧИМИ МІНЕРАЛЬНИМИ ДОБАВКАМИ

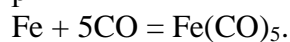
Олійник М.М., керівник доц. Ісаєва Л.Є.

Український державний університет науки і технологій

Досліджено вплив мінеральних домішок у вугіллі Західного Донбасу на кінетику виділення коксового газу. Оскільки отримання якісного доменного коксу з вугілля Західного Донбасу обмежене через великий вміст у них летких речовин, мінеральних домішок та сірки, вивчення кінетики виходу летких продуктів напівкоксування вугілля різного ступеня метаморфізму з десульфуруючими мінеральними добавками становлять значний інтерес.

Зміна виходу газу для різних марок вугілля (газового, жирного, коксового, виснажено-спекаючогося) при дії добавок CaO , AlCl_3 , Fe(Hn) в діапазоні температур $200 - 600^\circ\text{C}$ пояснюється зміною самого ходу деструкції. Для всіх марок вугілля під дією даних добавок змінюються температурні межі та кінетика виділення летких продуктів ($\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{S}$). Добавки мінерального характеру сприяють більш ранньому піролізу вугілля, збільшуючи при цьому вміст газової фази. Під час вивчення питання перерозподілу сірки у різних фазах при коксуванні вугілля у діапазоні температур $380 - 440^\circ\text{C}$ спостерігається

Збільшення у сумарному показнику сірководню. Під дією скелетного каталізатора відбувається деяке зменшення кисню та оксиду вуглецю, яке можна пояснити гідрувальною дією скелетного заліза та утворенням карбонільної форми за рівнянням

ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ

ПІДСЕКЦІЯ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»

РОЗВИТОК КІНЕМАТОГРАФІЇ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

Батеженко А.О., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і техніки

У 20-30-ті роки ХХ століття кінематографія стала одним з найпопулярніших видів мистецтва в радянській Україні. Цей період був пов'язаний зі створенням нових технологій та підходів до кіно, а також з політичними змінами в країні.

У 1926 році було створено Український державний кінофонд, який став основною установою для збереження та розвитку кіноіндустрії в Україні. Також у цей

період було створено першу українську кіностудію - "Укрнафтакіно", яка стала однією з найбільших в СРСР.

У 1930 році було запущено перший український звуковий фільм "Тарас Шевченко", який отримав великий успіх серед глядачів. Цього ж року було створено першу українську анімаційну студію - "Укркінохроніка", яка займалася виробництвом мультфільмів.

Одним з найвідоміших режисерів того часу був Олександр Довженко, який створив такі фільми, як "Земля" та "Арсенал". Його фільми були визнані не тільки в Україні, але і за кордоном.

У 1932 році було створено кіностудію "Київнаукфільм", яка спеціалізувалася на створенні документальних фільмів про наукові досягнення та життя українського народу. Було засновано кіностудію "Одесафільм", яка стала однією з найбільших в СРСР.

У 1935 році було запущено перший український кольоровий фільм "Захар Беркут" за романом Івана Франка. Цей фільм став одним з найуспішніших у радянському кіно.

Загалом, у 20-30-ті роки ХХ століття кінематографія в Україні активно розвивалася і займала важливе місце в культурному житті країни. Багато фільмів того часу стали класикою радянського кіно та визначили подальший розвиток української кіноіндустрії.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ У КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Дугар С.Р., керівник ст.викл. Савич А.В

Український державний університет науки і техніки

Архітектура Київської Русі розвивалася під впливом візантійської архітектури, яка була поширена в тогочасній Європі. Однак, уже в ранньому періоді архітектури Київської Русі проявляються її місцеві особливості, що пов'язані з природно-кліматичними умовами, культурними традиціями та економічним розвитком країни.

Однією з основних особливостей архітектури Київської Русі є використання дерев'яних конструкцій. Дерево було основним будівельним матеріалом у Київській Русі, що пояснюється його доступністю та простотою обробки. Дерев'яні будівлі були легкими та швидко зводилися, що було важливо в умовах швидкого зростання міст та містечок.

Іншою особливістю архітектури Київської Русі є багатий декор. Зовнішні стіни храмів і інших будівель були прикрашені різьбою по дереву, фресками, мозаїками та іншими видами декоративного мистецтва. Це було пов'язано з прагненням створити святкове та одухотворене середовище.

У розвитку архітектури Київської Русі можна виділити кілька основних періодів:
-Дохристиянський період (ІХ-Х ст.). У цей період архітектура Київської Русі була представлена переважно дерев'яними культовими спорудами. До цього періоду відносяться Десятинна церква в Києві, зведена в 989 році, та інші культові споруди, які не збереглися до наших днів. Період розквіту (ХІ-ХІІ ст.). У цей період архітектура Київської Русі досягла свого найвищого розвитку. Було збудовано багато величних храмів, що стали шедеврами світової архітектури. До цього періоду відносяться Софійський собор у Києві, Успенський собор Києво-Печерської лаври, Михайлівський Золотоверхий собор у Києві та інші храми. Період занепаду (ХІІІ-ХІV ст.). У цей період архітектура Київської Русі зазнала значних руйнувань унаслідок монголо-татарської навали. Однак, і в цей період було збудовано кілька значних храмів, зокрема, Успенський собор у Переяславі-Хмельницькому.

Найбільш відомими пам'ятками архітектури Київської Русі є: Софійський собор у Києві (1037 р.) — головний храм Київської Русі, найвища споруда тогочасної Європи,

Успенський собор Києво-Печерської лаври (1073-1089 рр.) — один із найбільших і найкрасивіших храмів Київської Русі, Михайлівський Золотоверхий собор у Києві (1108-1113 рр.) — один із найвідоміших храмів Києва, що славиться своїми мозаїками,

Успенський собор у Переяславі-Хмельницькому (1240 р.) — один із останніх великих храмів Київської Русі, зведений у стилі пізньої романики.

Архітектура Київської Русі мала значний вплив на розвиток архітектури в інших слов'янських країнах, а також у країнах Балтії та Скандинавії.

НАУКОВІ ВІДКРИТТЯ В 20-Х - 30-Х РОКАХ ХХ СТ.

Калиніна М.О., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

ХХ ст. характеризується проникненням науки не тільки у виробництво, але її зростаючим впливом на всі без винятку сторони життя людини, аж до побуту.

Важливі відкриття відбувалися в медицині і фармацевтиці, багатьох інших галузях науки. Наукові відкриття зроблені в 20-ті – 30-ті роки ХХ століття мали дуже важливе значення для подальшого розвитку і впливу, як на науку і техніку, так і на побутове, буденне життя майже всіх жителів планети. Таким чином, науковий розвиток і пов'язаний з ним прогрес матеріальної культури у ХХ ст. зумовили багаторазове посилення єдності людської культури в масштабах всієї планети, а також поєднання двох протилежних тенденцій - з одного боку, зросли можливості людини, а з іншого - людина стала своїм власним заручником.

27 січня 1926 року з'явилося перше телезображення. Джон Берд при всіх продемонстрував телевізійну передачу простих зображень.

Перші спроби з'єднати зображення й звук на кіноплівці робилися ще Едісоном в 1899 році й Гомоном в 1906 році за допомогою спеціальних грамофонних пластинок.

1924 року по 1944 рік – було дуже багато других відкриттів, таких як: ракета на рідкому паливі, знайдена теорія «Великого вибуху».

Володимир Іванович Вернадський – розробив цілей не вчення про біосферу, живу речовину – яка утворює земну оболонку. Відкрив революцію – від біосфери в ноосферу. Дякую чи його відкриттю - наукова думка стають визначальним фактором розвитку, потужною силою, порівнянної по своєму впливі на природу з геологічними процесами. В 1920 році Лев Термен, фізик і музикант, сконструював перший у світі електромузичний інструмент - терменвокс. В 1931 році американський математик, електроінженер і великий науковий адміністратор Ванневар Буш (1890-1974) побудував перший із серії пристроїв, які він називав «диференціальними аналізаторами»

Протягом тисячоліть інфекційні захворювання були основною причиною високої смертності населення. У 1929 р. англійський мікробіолог А. Флемінг відкрив перший антибактеріальний препарат – пеніцилін. Під час дослідження властивостей грибка пліснявки

Висновок про існування античастинок уперше був зроблений П. Діраком в 1930 році. Він вивів рівняння, що доводить існування елементарних часток, що мають ті ж масу, спин, час життя й деякі інші внутрішні характеристики, що і їх «двійники» - частки, але, що відрізняються від часток знаками електричного заряду й магнітного моменту, баріонного заряду, лептонного заряду.

Курт Гедель в 1931 році довів, що в математику, яка претендує на зв'язок із зовнішнім світом, що є досить розвинутою системою, щоб містити в собі, наприклад, арифметику, ми при будь-якому вихідному наборі аксіом, визначень і правил у процесі розвитку логічних побудов, формулювання нових теорем і т.д., неминуче зустрінемося з висловленням, у відношенні якого в межах прийнятої аксіоматичної основи вже не можна буде сказати, істинно воно або помилково.

В 1932 році в лабораторії ім. Кавендіша Кембриджського університету у Великобританії був створений лінійний прискорювач заряджених часток, у якому траєкторії часток близькі до прямої лінії.

В 1934 році американський хімік Уоллес Хьюм Карозерс синтезував поліамідну смола - високомолекулярне з'єднання, на основі якого ним була розроблена технологія одержання волокна, що одержало фірмову назву «нейлон» (англійське написання - «nylon»), так що, звичайно, більш правильно було б вимовляти «найлон»).

Всі ці відкриття, так чи інакше - лише вершина айсберга, який включає більш ніж сотню значущих відкриттів за минуле століття.

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – РЕФОРМАТОР І ФУНДАТОР УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Корнієнко А.О., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

Саме, Богдан Хмельницький вперше надає терміну "Україна" політичного звучання, за його гетьманства Україна розпочинає відлік як держава.

Спочатку Хмельницький в союзі із татарами блискавично переміг у битвах на Жовтих Водах та під Корсунем. Там йому вдається розбити коронне військо, а двох польських гетьманів узяти у полон. Проте навіть після таких перемог та колосальної підтримки населення Хмельницький ще не думає про Україну як державу. Починаючи повстання, Богдан переслідував обмежену ціль.

І лише на початку 1649 року гетьман поставив перед собою іншу мету – звільнити від Речі Посполитої всю територію, де проживали етнічні українці, а також об'єднати її у військово-територіальному устрої Війська Запорозького.

За Богдана Хмельницького Україна отримала всі ознаки державності. Вперше Хмельницький створює структури, які працюють суто на українську державу. Це власні збройні сили, митна, фінансова, поштова судова служби, внутрішня та зовнішня торгівля. Гроші вже зосереджувалися в державній скарбниці, а не в королівській. За Хмельницького Україна здобула не лише внутрішньополітичне визнання, а й міцно утвердилася на міжнародному рівні. 1654 року Хмельницький шукає союзника у війні із Річчю Посполитою та укладає договір із Московською державою. Так, на основі спільного ворога народився військовий союз з Московією. При цьому за Гетьманщиною залишались практично всі автономні повноваження. Проте майже одразу Московія почала вести політику на їхнє обмеження.

Переяславська рада, на якій і обговорювали умови союзу з Московією, стала першою спробою Москви нав'язати Україні "русский мир" вже у 17 столітті.

Зародки української нації як етнічного утворення сягають часів великого переселення народів у 5-6 століттях. Але офіційно, на політичному рівні, називатися Україною, українським народом, українцями ми стали саме за часів Хмельницького.

КОЗАЦТВО ЯК ІСТОРИЧНЕ ЯВИЩЕ

Кочет Р.Р., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

Козацтво, історичне явище, пов'язане з формуванням та існуванням козацьких громад і армій у різних регіонах Європи та Азії, в основному в XVI-XVIII століттях. Географічне розташування та військова дисципліна відіграли важливу роль у становленні козацтва.

Географічне розташування: Географічні особливості регіону: Багато козацьких громад виходили з регіонів, де склалася особлива географічна середовища. Наприклад, українські козаки (запоріжці) оселилися в сухих степах України, що зробило їх незалежними від центральної влади і сприяло формуванню козацьких спільнот як суспільства найманих воїнів. Кордонні території: Багато козацьких громад знаходилися на кордонних територіях між різними державами або імперіями. Це робило їх вразливими перед постійними військовими загрозами та стимулювало формування збройних козацьких спільнот для самозахисту і контролю території. Річки і водні шляхи: Деякі козацькі громади розташовувалися поблизу важливих річок та водних шляхів. Це забезпечувало їм доступ до торгових маршрутів і дозволяло проводити набіги на каравани та володіння супротивників. Військова дисципліна: Самостійність і автономія: Козаки були відомі своєю самостійністю та відсутністю жорсткої центральної влади. Проте, вони дотримувалися жорсткої військової дисципліни в військових операціях. Це дозволяло їм успішно брати участь в боях і координувати дії в бою. Навчання військовому мистецтву: Козаки були добре підготовлені в військовому мистецтві і стратегії. Вони навчалися обробці зброї, військовій тактиці та проведенню військових операцій, що зміцнювало їх бойову готовність. Строгость і порядок: Військова дисципліна була строгою, і порушення могли призвести до покарання. Це допомагало підтримувати внутрішній порядок в козацьких громадах. Таким чином ми можемо зробити висновок що ці два а також інші (перелічені і розкриті іншою частиною групи) фактори були в сукупності своїй і дали поштовх до утворення такого феномену як козацтво.

СТОЛИПІНСЬКА АГРАРНА РЕФОРМА, ЇЇ ЗМІСТ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Кузнецов Б.Ю., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

Після придушення революції 1905-1907 років царський уряд зрозумів, що одними репресіями соціальну напругу не вирішити. Аграрне питання було однією з головних причин революції, і П. Столипін, голова Ради міністрів і міністр внутрішніх справ, запропонував її вирішення: Він розробив проект указу, який був затверджений царем у листопаді 1906 року і став законом 14 червня 1910 року.

Проводячи реформи, Столипін виходив з того, що скасування приватної власності на землю призведе до втрати годувальників, що, в свою чергу, спричинить повторне виникнення проблеми дрібного землеволодіння. Столипін запропонував реформувати сільське господарство шляхом знищення селянських громад і перерозподілу селянської землі на користь багатих фермерів (куркулів). Куркулі стали головною опорою царського режиму і водночас додатковими виробниками товарного хліба.

Столипінські реформи включали- 1)Знищення комун, які відігравали активну роль у селянських протестах під час революції, та виділення приватної власності на землю для індивідуальних власників домогосподарств; 2)Кредитна допомога селянам

через селянські поземельні банки; 3) Переселення селян у менш заселені райони Сибіру, Північного Кавказу та Середньої Азії.

Селяни, які отримали земельні наділи, могли об'єднати свої землі у так звані "відруби". Вони також могли продовжувати жити у своїх старих будинках або переїхати на ферми, побудовані на власній землі.

Впроваджуючи земельну реформу, Столипін зіткнувся з сильним опором як з боку правих, які не хотіли руйнувати традиційний сільський уклад, так і лівих (особливо соціалістів-революціонерів і більшовиків), які не бажали зменшувати соціальну напруженість на селі заради майбутньої революції. Побоюючись руйнування, селяни також чинили опір реформам.

Ці реформи були найбільш успішними в Україні: Між 1907 і 1915 роками 48% селян на Правобережжі, 42% на Півдні і 16,5% на Лівобережжі перейшли у приватну власність; до 1916 року в Україні було створено 440 000 селянських господарств, з яких 5,5 мільйона належали поміщикам.

Реформи значно активізували діяльність Селянського поземельного банку, який між 1906 і 1916 роками продав українським селянам 596 400 гектарів землі (переважно поміщицької). Столипінські реформи також збільшили еміграцію з української території на схід (до Сибіру, Казахстану та Північного Кавказу): Між 1906 і 1912 роками емігрувало близько мільйона людей, і майже чверть з них повернулася.

Однак, незважаючи на ці успіхи, столипінська земельна реформа не досягла своєї головної мети. Вона не стала опорою царського режиму і не усунула соціальну напруженість на селі, а навпаки, загострила її.

Економічні наслідки цієї реформи були вражаючими: зросло комерційне виробництво хліба, збільшилося виробництво товарного хліба, а міста наповнилися дешевою робочою силою, оскільки частина селян була розорена, були освоєні нові землі на сході.

Столипін не зміг завершити свої реформи; він був застрелений у Київському оперному театрі 1 вересня 1911 року. Столипін був похований у Києво-Печерському монастирі.

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ 1905—1907рр. НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ **Мальчуков М.А., керівник ст. викл. Савич А.В.** **Український державний університет науки і технологій**

Революція 1905–1907 в Україні – перша загальнонародна демократична [революція](#), котру традиційно називають першою російською революцією; найбільш активними її учасниками на території українських земель стали проросійськи налаштовані політичні сили. Політичними факторами стали: архаїчність державного управління у формі самодержавства; недоліки державної "бюрократичної машини"; поглиблення "кризи еліт"; відсутність політичної свобод для підданих імперії. Економічними чинниками революції були: наявність залишків кріпосництва на селі; необхідність зміни форм селянського землекористування; економічна криза 1900–03 та ін. Причинами соціально-психологічного характеру стали: посилення протистояння між працею і капіталом; селянськими товарними і технологічно застарілими поміщицькими господарствами; протиріччя між центром та окраїнами, державним централізмом та місцевим патріотизмом; зростання національної самосвідомості окраїн і національних рухів, революційний романтизм, психологічне піднесення. Важливим зовнішньополітичним чинником стала поразка імперії в [російсько-японській війні 1904–1905](#). Катеринослав з кінця 1880-х років переживав, як і весь Південь, небувалий підйом. Кайдаки, Чечелівка, Фабрика, саме звідси «розгоралося полум'я» революційної

боротьби. Перші гуртки, які так чи інакше ставили собі за мету зміну суспільного ладу революційним шляхом, з'явилися в нашому місті ще в 1870 - 1890-х роках. У 1897 р виник катеринославський «Союз боротьби за визволення робітничого класу» - перша революційна підпільна організація, перетворена потім в місцевий комітет Російської соціал-демократичної робітничої партії (РСДРП).

КИРИЛО-МЕФОДІВСЬКЕ БРАТСТВО ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

Мохнар Г.О., керівник ст. викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і техніки

Кирило-Мефодіївське братство – українська таємна політична організація, що виникла в грудні 1845 – січні 1846 р. у Києві. Ініціаторами створення Братства і його замовниками виступили В. Білозерський, М. Гулак, М., Костомаров П, Куліш О., Маркевич С. Організація була названа іменами відомих слов'янських просвітителів Кирила і Мефодія. У квітні 1846 року до Братства вступив Тарас Шевченко. Загальна кількість активних членів братства становила 12 осіб, і діяло воно до кінця березня 1847 року. Програмні положення були викладені у «Книзі буття українського народу» і «Статуті Слов'янського братства св. Кирила і Мефодія», основним автором яких був М. Костомаров. В основу документів лягли ідеї українського національного відродження.

Значення Кирило-Мефодіївського братства полягало у тому, що воно було першою спробою української інтелігенції вдатися до політичної боротьби, розробило широку політичну програму національно-визвольного руху, що стало дороговказом для його наступників.

Ця тема є важливою бо Кирило-Мефодіївське товариство не лише явило собою першу, хоч і невдалу, спробу інтелігенції перейти від культурницького до політичного етапу нацрозвитку, а й привернуло увагу царського уряду до потенційної небезпеки зростаючої національної свідомості українців; ліквідація товариства дала сигнал до наступу антиукраїнської політики і ознаменувала початок довгої безупинної боротьби української інтелігенції з російським царатом.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ДОБИ “ЗАСТОЮ”

Пачковський Р. Д., керівник ст.викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і техніки

Екстенсивний економічний розвиток Радянського Союзу та його складової частини - УРСР у 70-80-ті роки мав безпосередній вплив на життєвий рівень населення, стан його забезпеченості товарами, освіти та розвитку культури в суспільстві. "Золота епоха" Брежнєва з її регулярною виплатою заробітної плати, пенсій, стипендій, щомісячними преміальними, безкоштовним медичним обслуговуванням, освітою, культурою, дешевими товарами і послугами і до сьогодні для великої частини українського суспільства є недосяжним ідеалом.

Застій, що поступово охоплював суспільно-політичне та економічне життя

СРСР після закінчення короткої хрущовської «відлиги» торкнувся і культури. Радянська культура при Л. І. Брежнєві розвивалася багато в чому за інерцією, заданою їй попереднім періодом. Не можна сказати, що досягнень не було, але більшість із них сягають корінням у той короткий період відносної свободи творчості, який був результатом ХХ з'їзду. Росли кількісні показники, але яскравого та нового було створено небагато.

Десятирічна "відлига", попри всю свою недосконалість та обмеженість, стала потужним імпульсом розвитку творчості багатьох літераторів і митців.

У 70-ті р. все виразніше спостерігається поділ культури на офіційну та «підпільну», державою не визнану. У сталінські роки не визнаної державою культури існувати було, а неугодні діячі просто знищувалися. Тепер, коли радянський народ мав за плечима велику школу страху, таких брутальних методів можна було уникнути. Не було потреби влаштовувати гучні судові процеси та широкомовні кампанії, як це було в 30–40-х р. Натиснути на неугодного можна було легко, позбавивши доступу до глядача, читача. Більшість талановитих поетів, письменників, художників, режисерів зазвичай опинялися у прикордонному просторі між офіційною та неофіційною культурою.

Тому достатньо було невеликого натяку, і видавництва припиняли приймати рукописи, знімалися з репертуару вистави, лягали на полицю фільми. Можна було не розстрілювати, а змусити виїхати закордон і оголосити після цього зрадником. Навіть видні, заслужені митці відчували на собі тиск так званих «художніх порад», які вирішували, що може бути потрібно і зрозуміло радянському глядачеві, а що ні.

Отже, в період правління Л.І. Брежнєва спостерігалася тенденція слідування так званому «соцреалізму», тобто митці повинні були дотримуватися конкретної ідеології та стилю, а публікувати лише схвалені владою роботи. Як наслідок, з'являється течія підпільного мистецтва.

ДЕКАБРИСТСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Пісчанський Б.С., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

Тема розглядає роль та вплив декабристських організацій на історію України в першій половині XIX століття. Акцент робиться на аналізі діяльності декабристів, їх ідеології та спробах реалізації реформ у відношенні до України.

Обумовлена тим, що декабристський рух в Росії мав значний вплив на політичний розвиток України, сприяючи появі національного свідомості та ідей національного визволення. Також, в контексті сучасних дискусій щодо демократії, прав людини та громадянського суспільства, вивчення історії декабристського руху надає можливість взяти на увагу досвід боротьби за політичні права та свободи.

Діяльність декабристських організацій в Україні: 1) Південне товариство проводило свою діяльність в основному в Україні, де офіцери мали більше свободи, ніж у Петербурзі. Товариство було засновано у 1821 році в Тульчині, а його головою був Василь Давидов. До складу товариства входили такі відомі декабристи, як Петро Кірсанов, Павло Пестель, Сергій Муравйов-Апостол та інші. 2) Північне товариство було засновано в Петербурзі, де дворяни мали більше доступу до інформації та освіти. Товариство було засновано у 1823 році, а його головою був Михайло Лунін. До складу товариства входили такі відомі декабристи, як Кондратій Рилєєв, Микола Муравьєв-Апостол та інші. 3) Тульчинська філія Південного товариства була заснована у 1822 році в Тульчині, де офіцери, які були членами Південного товариства, перебували на військовій службі. Філію очолював Павло Пестель.

Декабристи в Україні були прихильниками ідей Просвітництва та Французької революції. Вони вважали, що Росія повинна стати республікою, а в країні повинні бути проведені демократичні реформи, які б забезпечили свободу слова, віросповідання та особистості.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

П'ятничук В. В., керівник ст. викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і техніки

У IX столітті в результаті тривалого внутрішнього розвитку східнослов'янських племен, збагаченого впливами сусідніх народів, склалася одна з найбільших держав середньовічної Європи - Русь. У зв'язку з тим, що центром нової держави впродовж багатьох століть був Київ, в історичній літературі вона дістала назву Київської Русі. Широко вживаються також назви Давньоруська держава, Київська Держава, Давня Русь.

Існування відносно єдиної Київської держави охоплює період з IX по 30-ті роки XII ст. Політична форма - ранньофеодальна монархія з елементами федералізму. В 30-х рр. XII ст. вона вступила в період феодальної роздробленості, який характеризувався подальшим розвитком продуктивних сил і виробничих відносин, кристалізацією окремих князівств. Видозмінюючи свою феодальну структуру, Русь проіснувала до 40-х рр. XIII ст. і впала під ударами монголо-татарських завойовників.

Вивчення питань соціально-економічного та політичного розвитку Київської Русі неможливе без залучення археологічних джерел. Їх незнання або ігнорування, що, на жаль, також має місце, призводить до значних дослідницьких втрат. Нерідко в історичних працях повторюються висновки, висловлені ще в XIX ст., але давно вже спростовані археологією.

В останні десятиріччя археологічна база Київської Русі значно поповнилась, особливо багато дали для дослідження Київської Русі в цілому та економічного розвитку, зокрема, розкопки Києва в 60-80-х роках XX ст. Цінні археологічні матеріали виявлено розкопками у Чернігові, Любечі, Галичі, Луцьку, Новгород-Сіверському, Переяслав-Хмельницькому та ін. містах, де працювали В.Й.Довженок, Р.О.Юра, П.П.Толочко та інші.

Проведено планомірні та систематичні розкопки багатьох городищ, селищ, могильників уздовж Дніпра, Стугни, Росі, Десни, Горині. Матеріали цих досліджень підсумовані в колективній праці "Археологія Української РСР".

РОЛЬ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ЯК ЦЕНТРУ НАУКИ, ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ

Старостенко А.О., керівник ст. викл. Савич А.В.
Український державний університет науки і технологій

Рівень духовної культури будь-якого народу визначається насамперед станом освіти і поширенням наукових знань у суспільстві. Розвиток їх в Україні у другій половині XVII- в кінці XVIII ст.- яскраве свідчення духовного прогресу українського народу. Важливим осередком духовної культури була Києво-Могилянська академія. Вона мала величезний вплив не лише на українську, а й на культуру слов'янських народів. Водночас діяла широка мережа початкових шкіл, народних училищ, гімназій і середніх спеціальних навчальних закладів (колегіумів), у яких навчалися діти старшин, шляхти і духовенства, а також заможних прошарків міщан, козаків і селян.

Виникненню Києво-Могилянської Академії передувало культурно-національний рух, що в умовах посиленого наступу на соціальні і духовні інтереси українців, який чинився правлячим колами Речі Посполитої, швидко набрав характерних особливостей. Свідомі громадяни, світські й духовні, інтелігенція і козацтво об'єдналися до справи захисту духовних та національних інтересів України. Найголовнішим завданням вони

вважали виховання громадян, гідних своєї історії і відповідальних за майбутнє вітчизни. Поступово центром духовного життя стає Київ. Ось чому до Києва потягнулись культурно-освітні діячі за різних земель України, особливо з тих, де польсько-католицький гніт ставав нестерпним.

Києво-Могилянська академія довгий час була єдиним вищим загальноосвітнім всестановим навчальним закладом України, Східної Європи, всього православного світу. Заснована на принципах гуманізму і просвітництва Академія поширювала освіту, знання. Її вихованці відкривали школи, фундували бібліотеки, сприяли розвитку культури, мистецтва, літератури, музики, театру. Академічні наставники і професори свято вірили в те, що освічений розум справляє благодійний вплив на характер і вчинки людини, долю суспільства.

МОДЕРНІЗМ ЯК ЛІТЕРАТУРНИЙ СТИЛЬ

Тангамян Є.Г., керівник ст.викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

Модернізм, це літературний стиль та період в історії української літератури, який досяг найбільшого поширення у 1900—1940-х роках, а його елементи присутні в літературному процесі до 1980-х років. Цей рух прагнув змінити традиційні форми мистецтва, літератури та архітектури, щоб відобразити нові реалії суспільства.

Виник модернізм через широкомасштабні та далекосяжні трансформації у західному суспільстві в кінці XIX — початку XX століть. Відомі наступні фактори формування модернізму ,по-перше відбувся розвиток сучасних індустріальних суспільств та швидке зростання міст, а по-друге реакції на жахи Першої світової війни. Слід зазначити що модернізм був широким рухом який охоплював різні сфери життя ,такі як література, мистецтво, архітектура, музика, філософія та різні інші. На той час модернізм вважався своєрідним стилем сучасного мистецтва ,його особливостями були—поєднання романтичного та реалістичного типів творчості, синтаз різноманітних стилів модернізм

Тісний зв'язок модернізму з національним та соціальним життям, що до прикладу можна згадати твори таких письменників, як Михайло Коцюбинський, Іван Франко, Леся Українка, Олександр Олесь та інші. Вони використовували національні мотиви та традиції, щоб відобразити українське суспільство та його проблеми. Наприклад у творі Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» було зображено життя гуцулів, їхні звичаї та традиції. Також виділяють наступні напрями модернізму, такі як імпресіонізм, символізм, експресіонізм, футуризм, авангардизм, сюрреалізм, неоромантизм футуризм абстракціонізм та ін. Імпресіонізм це мистецький рух який виник вперше у Франції у 1860 роках і остаточно сформувався на початку XX ст. Імпресіоністи у своїх творах намагаються відтворити шляхетні, витончені особисті враження та спостереження мінливих миттєвих відчуттів і переживань, природу а також схопити мінливі ефекти світла. Символізм - це літературно-мистецький напрямок, що з'явився у Франції на початку XX століття. Його основоположники вважали, що мистецтво повинно відображати таємничі ідеї, які перебувають за межами чуттєвого розуміння, з використанням символів. Експресіонізм відзначається використанням експресивних засобів виразності, щоб передати внутрішній світ персонажів. Сюрреалізм відзначається використанням нереальних образів, щоб відобразити підсвідомість. Авангардизм напрямок у художній культурі XX ст., який полягав у відмові від існуючих норм і традицій, перетворення нових художніх засобів у самоціль; відображенні кризових, хворобливих явищ у житті й культурі у перекрученій формі. Авангардизму притаманне бунтарство.

Футуризм (від лат. "майбутнє") виник 1909 р, в Італії, його родоначальником був Ф. Марінетті. Звідти поширився по всій Європі, отримавши назву кубізму у Франції а Український футуризм, започаткований М. Семенком, отримав згодом назву "панфутуризм".

Всі ці напрями відрізняються але мають спільну мету. А саме ,відображення нових явищ суспільства новими художніми засобами.

РОЗВИТОК НАУКИ І ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ У II ПОЛОВ. XX СТ.

Таранська Є.І., керівник ст.викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

XX століття - це епоха науково-технічної революції: відкриття ядра атома, політ у відкритий космос, синтез органічних речовин, проникнення в геном, пізнання механізмів поведження живих систем, століття інтеграції знань і комплексного вирішення науково-практичних завдань.

Науково-технічна революція обумовила перехід на переважно інтенсивний шлях розвитку виробництва, коли основним фактором економічного росту стає зменшення числа зайнятих у виробництві і кількості використовуваної сировини й енергії.

Завдяки науково-технічному прогресу вдається зберегти працю і матеріали, підвищуючи при цьому продуктивність праці і якість продукції, відмова від територіальної прив'язки підприємств, випускаючих готову продукцію, до безпосередніх джерел сировини.

З'явилися комплексні науково виробничі об'єднання й інші інтегральні організації, що поєднують науку, виробництво, освіту, сферу обслуговування. Нова технологія зміцнила життєздатність дрібних і середніх підприємств, особливо тих, які прямо чи побічно пов'язані з новими галузями виробництва.

Під впливом НТР змінюється вигляд робітничого класу, по-перше, відбуваються зміни в його галузевій і професійній структурі та, по-друге, спостерігається загальний ріст кваліфікації робітничого класу. Одночасно відбувається загальний ріст кваліфікації робітничого класу. Робітники великих підприємств наближаються до певних категорій інженерно-технічних кадрів

НТР має всеосяжний характер, поширюючись як на промисловість, так і на сільське господарство, сферу обслуговування та управління і на економіку в цілому, науково-технічна революція - це стрибок у розвитку продуктивних сил суспільства, перехід їх у якісно новий стан на основі корінних зрушень у системі наукових знань.

ПРИЧИНИ І ХАРАКТЕР ЛЮТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 Р.) В РОСІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

Федорук У.В., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і техніки

Лютнева революція 1917 року в Росії — революційні події лютого-березня 1917 року, що завершилися падінням монархії у Російській імперії.

Причинами революції є тривала і виснажлива Перша світова війна, яка призвела до економічної кризи та масового невдоволення в Росії:

-Нездатність царського уряду ефективно керувати країною та військовими діями;

-Зростання революційних настроїв серед робітників та селян через погіршення умов життя;

27 лютого до загального страйку петроградських робітників приєдналися солдати Волинського, Преображенського та Литовського гвардійських полків. Петроград опинився в руках повсталих. Відновлення порядку в столиці та встановлення зв'язку з урядовими установами і особами — такі завдання поставив перед собою Тимчасовий комітет Державної Думи (голова — [Михайло Родзянко](#)), створений вранці.

Характер лютневої революції відзначалася широкою підтримкою серед різних верств суспільства, включаючи працівників, селян, солдатів та інтелігенцію. Масові протести, забастовки та демонстрації стали важливими знаряддями народної волі;

Цар Миколай II проявив безпорадність та неспроможність контролювати ситуацію. Він втратив підтримку армії та інших соціальних груп, що призвело до його відставки;

Під час Лютневої революції утворилися робітничі та солдатські ради (депутатські органи), які взяли на себе проведення реформ та контроль над урядом. Ці ради стали важливим елементом революційної архітектури;

Лютнева революція створила передумови для поглиблення соціальних та політичних конфліктів в Росії, які в подальшому призвели до жовтневої революції того ж року;

Наслідки революції для України послаблення Російської імперії дало можливість активізації українського національного руху. Була створена Центральна Рада на чолі з Михайлом Грушевським, яка почала відстоювати інтереси України;

Піднялася хвиля українізації - почалося створення українських шкіл, газет, театрів. В Києві був створений перший український університет;

Проголошення Центральною Радою автономії України у складі федеративної Росії та прийняття I Універсалу. Це стало важливим кроком на шляху до незалежності;

Проте більшовицький переворот у Петрограді та початок радянсько-української війни послабили позиції Української Центральної Ради, що зрештою призвело до встановлення більшовицької влади в Україні наприкінці 1917 - на початку 1918 років;

ГЕТЬМАНСТВО І. МАЗЕПИ

Хребто М.Є., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

1639 р. 20 березня – в селі Мазепинці на Київщині народився Іван Степанович Мазепа, військовий та політичний діяч, меценат, гетьман України. Походив з відомого правобережного українського шляхетного роду Мазеп-Колединських. Закінчив Києво-Могилянський колегіум, Єзуїтську колегію у Варшаві, протягом трьох років навчався у Німеччині, Італії, Франції, Голландії. Грав на бандурі, захоплювався мистецтвом, колекціонував зброю, був талановитим поетом. Вільно володів польською, італійською, німецькою, французькою, татарською, латинською мовами. Тривалий час служив при дворі польського короля Яна II Казимира. В 1663-му повернувся в Україну. Вступив на службу до гетьмана Петра Дорошенка (1669), виконував важливі дипломатичні місії. Згодом став довіреною особою гетьмана Івана Самойловича. Після обрання гетьманом (1687) прагнув об'єднати українські землі в єдиній державі, відродити авторитет гетьманської влади. Припинилася громадянська війна («Руїна»), розпочалося економічне відродження країни, зміцнився міжнародний імідж України. Спрямовував чималі кошти на церковне та цивільне будівництво в Києві, Чернігові, Батурині, Переяславі, Глухові. Фінансував будівництво Києво-Могилянської академії та Чернігівського колегіуму. Власним коштом збудував 12 нових храмів, ще 20 відреставрував, дарував церквам дорогоцінні речі (зокрема – Пересопницьке Євангеліє,

на якому присягають нинішні українські президенти). Відстоював інтереси українського православ'я в суперечках із верхівкою Московського патріархату. Для оборони південних рубежів побудував Новобогородицьку та Ново-Сергіївську фортеці. Мазепа подобався жінкам. Однак після одруження з вдовою Ганною Фридрикевич прожив із нею майже 35 років, а по її смерті опікувався двома своїми пасинками. Прагнення Івана Мазепи розширити автономію Гетьманщини йшли врозріз із політикою російського царя Петра I. Під час Північної війни уклав угоду зі шведським королем Карлом XII, за якою Швеція мала забезпечити звільнення України з-під влади Москви за допомогу українців у війні проти московитів. Звідтоді всіх українців, що брали участь у національно-визвольному русі, росіяни зневажливо називали «мазепинцями». Після поразки в Полтавській битві (17 червня 1709-го) відступив у Бендери (Молдова), де й помер у ніч на 22 вересня 1709-го.

Актуальність теми: У Івана Мазепи не вийшло втілити в життя всі свої плани і наміри, але він був і залишається видатним діячем своєї епохи, великим борцем за кращу долю України. Навіть за умов сильного наступу на українську державність з боку Петра I та його прибічників йому все одно вдалось піднести українську самобутність і культуру, і насамперед, зберегти основні чинники державності та національної самосвідомості, досягти певної стабілізації суспільства. Набір Мазепи зробити з України незалежну європейську державу, його політика в сфері освіти й культури мали далекоглядну мету і вплинули на подальший розвиток українського народу та його державних традицій, на формування національної культури.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ

Чалик Д.С., керівник ст. викл. Савич А.В.

Український державний університет науки і технологій

У середині 50-х років УРСР відігравала одну з головних ролей у єдиному господарчому механізмі країни. Вона перетворилася на потужну металургійну і паливну базу СРСР, стала одним з найрозвинутіших районів машинобудування. У 1957 р. за кількістю виробництва чавуну на душу населення Україна випередила всі капіталістичні держави світу. За видобутком вугілля вона вийшла на друге місце у світі, а за виробництвом сталі - на третє. Однак паралельно зростанню індустріальної могутності в Україні поглиблювалися і дедалі більше виявлялися негативні тенденції, які набували рис хронічності. По-перше, це помітне відставання від провідних капіталістичних країн у якісних показниках - затратах матеріальних і трудових ресурсів тощо. По-друге, диспропорційне, безсистемне моделювання економіки України, перенасичення її промисловими підприємствами. По-третє, зниження темпів зростання продуктивності праці в промисловості тощо. Головним завданням на початку 50-х років стало вирішення продовольчої проблеми, яка вимагала радикальних реформ усього процесу сільськогосподарського виробництва. Початок реформування було покладено на вересневого (1953) Пленумі ЦК КПРС, який намітив заходи, спрямовані на піднесення сільського господарства. На пріоритетність вирішення цього завдання вказує той факт, що за 12 років (1953 - 1964) відбулося 11 пленумів ЦК КПРС та 14 пленумів ЦК КПУ з питань розвитку сільського господарства. У середині 50-х років сільське господарство саме завдяки пріоритетності його розвитку вперше за довгі роки стало рентабельним. Це був період найбільшого піднесення в історії колгоспно-радгоспного виробництва в СРСР. Валова продукція сільського господарства за 1954 - 1958 рр. порівняно з попередньою п'ятирічкою зросла на 35,3%. Вагому роль у цьому відіграли насамперед підвищення продуктивності праці та врожайності. Валовий збір

зерна в Україні зріс за 1954 - 1958 рр. майже на 20%, цукрових буряків - удвічі, виробництва м'яса - більш як у два рази, молока - втричі.

Різке піднесення сільськогосподарського виробництва було зумовлене сукупною дією низки чинників: посилення матеріальної зацікавленості колгоспників у суспільному виробництві. Протягом 1952—1958 рр. закупівельні ціни на зерно зросли майже в 7 разів, на картоплю — у 8, на продукти тваринництва — у 5,5 раза; здійснення переходу від жорсткого планування до поєднання централізованого планування з господарською самостійністю колгоспів та радгоспів; зміцнення матеріально-технічної бази сільського господарства. Якщо 1951 р. для забезпечення МТС УРСР тракторами та іншими машинами держава витратила 686 млн. крб., то 1957 р. — 1678 млн. крб., тобто у 2,4 раза більше. Було значно збільшено асигнування на потреби колгоспів і радгоспів — протягом 1951—1960 рр. капіталовкладення держави у сільське господарство республіки зросло в 6 разів порівняно з роками четвертої п'ятирічки; підвищення освітнього рівня керівників сільськогосподарського виробництва. Якщо 1953 р. серед керівників колгоспів України вищу освіту мали лише 3%, середню спеціальну — 19%, то 1960 р. 65,5% керівників колгоспів мали вищу та середню спеціальну освіту.

Позитивну роль відіграли також і застосування нових технологій, і заохочення використання зарубіжного досвіду, і отримання колгоспниками паспортів та ін.

ДАВНЬОРУСЬКІ ПОПЕРЕДНИКИ КОЗАЦТВА

Базиліук І.Д. керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Південь території розселення східних слов'ян був ареною міграцій і проживання кочових і некочових народів. Авари і гунни, готи й угри, хазари та печеніги, берендеї й ковуї, торки і половці – всі вони загрожували східним слов'янам, а далі і їхній державі – Київській Русі. Захист південних кордонів країни від ворога був чільним зовнішньо-політичним завданням київських князів. Починаючи з часів князювання Володимира Святославовича, уздовж південних кордонів Русі зводяться захисні лінії, що склалися з земляних валів, дерев'яних стін і башт. У Північному Причорномор'ї, зокрема в нижньому Подунав'ї та Подністров'ї, слов'яни з'явилися в II-й пол. IV ст. Між Дніпром і Дністром виникла квазі-держава антів. З VI ст. анти почали справляти тиск на північні рубежі Візантії по Дунаю. Він був такий сильний, що імператору Юстиніану (527-565 рр.) довелось будувати там систему захисних укріплень. І хоча автори писемних джерел на кілька століть втратили антів із свого поля зору, археологічні пам'ятники свідчать, що слов'яни втрималися в цьому регіоні, переживши навали і готів, і гуннів, і аварів.

«Повість временних літ» згадує про слов'ян на Дніпрі й Дунаї, починаючи принаймі з VIII-IX ст.

Починаючи з 40-х років XII ст. давньоруські та іноземні джерела називають войовничу людність Північного Причорномор'я – бродниками. Перша згадка про них зберіглася в Київському літопису під 1147 роком. З контексту літописного повідомлення виходить, що бродники прийшли здалеку.

Етимологія терміну «бродники» залишається дискусійною.

Сповнене небезпек життя в нижньому Подунав'ї та Подністров'ї, де їм загрожували кочовики-половці, візантійські загони, перетворили бродників на військових людей. Поступово вони створювали збройні загони, які відіграли помітну роль у політичному житті Східної та Південної Європи. Бродники брали участь і міжкнязівських чварах на Русі доби феодальної роздробленості.

Давньоруські джерела лише згадують бродників, не визначаючи ні їх географічних координат, ні етнічної приналежності. Однак з уривчастих звісток джерел можна зробити висновок, що вони були руськими. Так, під час битви на Калці з монголо-татарами воєвода бродників Плоскиня (поза сумнівом, це – руське ім'я) цілував хрест присягаючи на вірність руським князям. Візантійський історик Нікіта Хоніат назвав бродників руськими людьми.

Одним з відгалужень бродників були берладники, згадка про яких на сторінках літописів пов'язана з діяльністю Івана Ростиславича, звенигородського князя. У 1145 році він зробив спробу відняти Галич у свого дядька Володимира Володаревича, але не досяг успіху, чим поставив себе поза законами феодального суспільства.

Вперше згадка про берладників з'являється в Київському літопису під 1158 р., коли Іван Ростиславич атакував дністерські рубежі Галицького князівства, маючи під рукою безліч половців і шість тисяч берладників.

Фахівцям відомо, що термін «козак» виступає вже у джерелах I-ї пол. XIII ст. насамперед у «Таємній історії монголів» від 1249 року. Походить він з протюрської мови, звідкіля перейшов до монгольської й татарської і означає людину «самітну, не зв'язану ні з домівкою, ні з сім'єю». Слово «козак» було відоме в Криму принаймні з початку XIV ст. У приписці на полях грекомовного синаксаря (збірка коротких житій святих) під 1308 р. повідомляється про вбивство козаками людини на ім'я Альмачу. А в словнику половецької молвти «Codex Cumanicus» 1303 року слово «козак» перекладається як «страж, конвоїр». Отже, ця назва войовничих людей півдня з'являється тоді, коли з давньоруських джерел зникають згадки про бродників. Інакше кажучи, бродники протягом століть переросли у козаків.

В XV ст. на історичній арені з'являється категорія войовничої людності, відома під назвою українське козацтво.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Зикова А.О., керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Складний і тривалий процес зародження та формування козацтва як суспільного стану досить рельєфно простежується при дослідженні відповідних джерел. Насамперед слід відзначити їх різнобічність та переважання тих чи інших джерел у певні історичні епохи. Інтенсивність зростання козаччини значною мірою залежала від перебігу окремих подій і явищ у житті українського суспільства з другої половини XV - до кінця XVI століття.

Термін «козак» - тюркського походження. Він запозичений українцями від татар. У широкому розумінні це слово означало вільну, незалежну людину, шукача військових пригод. Перші документальні відомості про козаків належать до останнього десятиріччя XV ст. Не набагато раніше зустрічаються й окремі літописні згадки про них. Козаками називали людей, які тривалий час займалися ухощуванням – мисливством, рибальством – у степах та в пониззі Дніпра. Сутички з татарськими кочівниками гартували характер козаків, формували з них справжніх воїнів, зумовлювали необхідність згуртовуватися у своєрідні об'єднання – ватаги на чолі з отаманом. Ухощуванням, або ж козакуванням, займалися переважно населення Подніпров'я - міщани, селяни. Водночас природні багатства південних степів приваблювали сюди й жителів Поділля, Волині, Поділля, Волині, Галичини.

Поряд з ухощуванням важливим джерелом формування козацтва була військово-службова верства. Необхідність оборони південного прикордоння потребувала створення при місцевій адміністрації спеціальних збройних загонів, як правило з

дрібного боярства. Такі ж загони мали у своїх маєтках й окремі магнати. Відомі випадки коли зацікавлені в козацьких промислах старости й самі брали участь у походах проти татар. Можливо, тому в старшинських літописах XVII – XVIII ст. їх оголошували організаторами українського козацтва, першими гетьманами. Старости намагалися не афішувати своїх спільних з козаками дій, бо це загрожувало їм монаршою немилістю, а то й відшкодуванням за власний рахунок збитків, заподіяних татарами. Улітку 1541 року уряд Великого князівства Литовського надіслав на Україну спеціальні грамоти, в яких містився наказ не допускати організації козацьких походів, щоб не ускладнювати стосунки з Кримським ханством.

Проте, кінець XVI і початок XVII століття в історії України відзначилися активізацією козацьких морських походів на Крим і Туреччину. В період між 1590 і 1620 рр. козаки нападали на турецькі міста на чорноморському узбережжі, ходили на Кілію, Перекоп, Трапезунд, Синоп, Кафу і навіть на Стамбул, чим сприяли руйнуванню Османської імперії і стримували розгортання турецько-татарської агресії вглиб українських земель.

Вітчизняна історіографія займається даним сюжетом уже понад два століття, це відбувається переважно в контексті загальної історії козацтва. Прикладом можуть слугувати твори Д. Бантиша-Каменського, М. Максимовича, М. Костомарова, В. Антоновича, які містять багато історичних фактів та розкривають причини морських походів козаків.

Співставлення різних поглядів на дії українських козаків та їхніх тлумачень допоможе наблизитися до адекватної оцінки того, які наслідки мали походи козаків на Крим і Туреччину для України в цілому. Козацька військова організація виникла саме в ході протистояння татаро-турецькій експансії і сформувалася в період найбільших військових успіхів у цій боротьбі на переломі XVI-XVII століть.

ІЗ ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА

Фещенко М.О., керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Українське козацтво надзвичайно цікаве та важливе явище в історії як країни так і світу. Українське козацтво як суспільний стан в Україні почало формуватися з кінця XV – початку XVI ст. Перша згадка про українських козаків датована 1492 роком. Відомості про козаків знаходяться в різних джерелах, державних документах, листуванні посадовців, у люстраціях придніпровських замків середини XVI ст. Наприклад, у Черкасах, Каневі крім міщан, проживали козаки, які не мали власного житла, мешкали там тимчасово, і навесні, коли відкривалися шляхи, суходолом, відходили на степові промисли. В документах знаходимо також посвідчення про козаків, які служили представникам місцевої ладі і навіть обрамим міщанам. Про різницю між цими категоріями козацтва можна судити з переліку повинностей. Зокрема в люстрації Черкаського замку зазначалося про козаків, які не мають власного житла повинні сплачувати деякі грошові податки та виконувати повинності у вигляді сіна, меду та ін. Звільнення від виконання повинностей служило козацтво сприймало як недостатню пільгу, і тому більшість його представників прилучалися до степового промислу. Під проводом старост Предслава Лянцкоронського, Остафія Дашковича, Берната Претвича та інших вони здійснювали походи не лише в степи, а й до Чорноморського узбережжя, оказували допомогу Молдавії.

Так, наприклад, відомо, що у 70-х рр. XVI ст. Запорозька Січ боролася переважно за визволення Молдавії від турецького поневолення. Всупереч урядовій забороні Кіш Запорозький у березні 1574 р. спорядив на допомогу повсталому молдавському

народові 12 сотень козаків на чолі з гетьманом Іваном Свирговським (Сверчевським). Прибуття запорожців активізувало визвольний рух молдаван. Спільно з козаками вони розгромили велике турецьке військо під Фокшанами, визволили столицю Волощини Бухарест, фортеці Бреїла й Бендери. Але у битві під Кагулом 10 червня 1674 р. молдавсько-козацьке військо зазнало поразки. Тяжко поранений Свирговський потрапив у полон і був страчений турками. Майже одночасно з цими подіями козацький загін отамана Покотила захопив Аккерман і кілька менших придністровських замків. Успішніше діяв запорозький отаман, молдаванин за походженням, Іван Підкова, який раніше не знав поразок від "нечестивців". Разом з патріотично налаштованими молдаванами він у 1677 р. розгромив військо султанського ставленика Петра Мірчича і 31 листопада взяв Ясси й став молдавським господарем. Але наступного року під натиском турецьких військ Підкова почав відступати на Запорожжя, у Немирові потрапив до рук польської шляхти й на вимогу султана був прилюдно страчений у Львові. Побратими перевезли його прах на Запорожжя.

Заснування Запорозької Січі в середині XVI ст. поклало початок новому етапу у формуванні козацької верстви. На Запоріжжі виникає своєрідний центр козацьких вольностей, який притягує до себе маси люду. За часом ці процеси збіглися з посиленням соціального гноблення на Україні, юридичним оформленням кріпацтва. Кожної весни чисельна хвиля втікачів з панських маєтків вливалася до січового товариства, вступало на службу до магнатів у надвірні загани. Інші – осілялися у південних та південно-східних районах, засновувалися слободи і хутори, оголошували себе вільними людьми, намагаючись повністю уникнути будь-якої залежності від феодалів. Таким чином, селяни й міщани, які не мирилися з наступом кріпосницьких порядків та панського свавілля, стали новим, чи не найголовнішим джерелом поповнення рядів українського козацтва.

Цікаві для дослідника дані про походження козацтва знаходимо в реєстрі 1581 року. Поряд з відомостями про адміністративний поділ реєстрового війська знаходимо в ньому вказівки на місце проживання окремих козаків. Більшість з них мають прізвища, які походять від назви міст і містечок. Серед козацької старшини переважали вихідці із шляхти. Історія – це наука, що вивчає минуле людства, творить історію люди. В історії козацтва це – Криштоф Косинський, Северин Наливайко, Григорій Лобода, Дмитро Байда-Вишневецький, Самійло Кішка, Тихін Байбуза, Петро Сагайдачний, започаткували славу плеяду ватажків, котрі повели боротьбу за формування і організацію саме козацтва, за розширення козацьких вольностей, прав і свобод, за визволення України від іноземного гніту.

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО НА ВЕЛИКОМУ КОРДОНІ

Хлебніков Б.О., керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

Пояснити специфіку політичного, економічного, соціально-культурного розвитку України можна лише враховуючи той факт, що вона протягом багатьох століть була і залишається наразі і на сьогодні, форпостом Європи на Сході і тому змушена відбивати натиски його народів. Саме на Великому кордоні виник такий феномен, як українське козацтво – окремий стан військового прикордонного населення.

Основним фактором виникнення козацтва, практично на самому Великому кордоні, були не соціальні конфлікти в суспільстві кінця XV – першої половини XVI ст., а необхідність захистити український народ від фізичного знищення – середньовічного геноциду і етноциду, які нависли над Україною внаслідок безперервних нападів кримських і буджацьких татар. Це стало однією із причин

організації козацтва в центральних і південних регіонах Дніпрово-Дністрово-Бузького Басейнів. З часом, на наступних етапах розвитку відбулася трансформація політико-військових спрямувань: поряд із захистом України від зовнішніх ворогів, в першу чергу з турецько-татарського світу, поступово висунулась на перший план його роль у національно-визвольній боротьбі.

Є підстави вважати, що ідеї помсти за лихо, заподіяне народу Україні Кримським ханством при потуранні або навіть підтримці Туреччини, рано виникли у козацькому середовищі. Джерела свідчать, що серед люду, який йшов на Запоріжжя, були люди, родичі яких потрапили в полон, або загинули під час нападів татар. Військові походи зумовлювалися, в першу чергу бажанням помститися. Окрім цього, чималу роль відіграло прагнення захопити військові трофеї, що є характерним для XVI-XVIII ст. і спричинене необхідністю боротьби проти блокади Запоріжжя польськими військами. Більш того, вдалі морські походи запорожців, здійснені в I-й пол. XVII ст., привели до ліквідації турецької монополії на Чорному морі. Завдяки військовим походам козацтво перетворилося на фактор міжнародного значення, відіграло певну роль у подіях Тридцятирічної війни.

Відносини на Великому кордоні були надто напружені, і людське життя цінувалося дуже низько. Відцентрові тенденції в Кримському ханстві (антитурецьке повстання Мехмет Гірея і Шагін Герей 1628 р.) привели до втручання козацтва у внутрішні справи Криму. На жаль, періодично забувалися велетенські жертви українського народу. За підрахунками вітчизняних вчених, протягом XV – першої половини XVII ст. Україна втратила близько 2-2,5 млн. населення вбитими і вивезеними в яsir – вона стала основним посточальником рабів для імперії.

На фоні виникнення реальної загрози геноциду (цілеспрямовані дії з метою повного або часткового знищення груп населення чи народів за національними, етнічними, расовими, культурними або релігійними мотивами) з боку Польського королівства, козацько-тюркський союз став можливим. Турецько-татарську карту намагалися використовувати багато гетьманів: Б. Хмельницький, І. Виговський, Ю. Хмельницький, П. Тетеря, П. Дорошенко. Діапазон союзів був широкий – від військового співробітництва до підданства на умовах васальності, виникнення української політичної еміграції в Туреччині та Криму, наприклад, прибічники І. Мазепи, П. Орлик. Українські землі входили певний час до імперії як залежні або на правах більшої чи меншої автономії. Протягом тривалого періоду Україна перебувала в сфері турецького економічного та культурного впливу. Був час, коли Великий кордон зміщувався по території України на північ.

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ **Зимін А.О., керівник доц. Кузнецов А.А.** **Український державний університет науки і технологій**

Однією з найскладніших і водночас найменш вивчених залишається роль українського козацтва в творенні національної держави та її розвитку до поділу України між Росією і Річчю Посполитою за Андрусівським договором 1667 р., функціонуванні її органів влади, розробки основних аспектів соціально-економічної політики українського уряду.

Інтенсивний процес формування національної держави в роки визвольної війни українського народу 1648-1654 рр. в основному завершився в 1650 р. На думку В.С. Степанкова, цей процес розпочався раніше, другій половині XVI на землях південного регіону України, де швидкими темпами відбувалося формування козацького стану, в

соціальної організації якого утверджувалися демократичні принципи, а Запорізька Січ перетворювалася за висловом К. Маркса, в «християнську козацьку республіку».

Не знайшов ще належного висвітлення комплекс питань, пов'язаний з переходом до козацтва провідної ролі в суспільно-політичному житті українського суспільства оскільки основна маса української шляхти й магнатів, ополячившись та покатоличившись, перестала захищати національні інтереси України. Влившись до складу панівного класу Речі Посполитої і користуючись вигодами її шляхетської демократії, вони не ставили питання про створення незалежної національної держави. За таких умов боротьбу народних мас України проти іноземного поневолення, за незалежність, якої можна було досягти лише шляхом створення власної держави, очолило козацтво.

Внаслідок грандіозного розмаху національно-визвольної та антифеодальної боротьби, що охопила в 1648 р. всю етнічну територію українських земель, процес формування національної держави вступав у завершальний етап. На жаль, в умовах жорстокої боротьби з Річчю Посполитою та політичного протистояння з боку Кримського ханства уряду Б. Хмельницького не вдалося поширити свою владу на всі українські землі, і ядро української держави становила територія Брацлавського, Київського та Чернігівського воєводств. Оскільки державний апарат формувався на основі прототипу установ, які існували на Запорізькій Січі, і провідну роль у створенні державних інститутів відіграло козацтво, українська держава за формою правління і устроєм інститутів політичної влади помітно відрізнялася від монархій Східної та Центральної Європи, бо становила собою республіку з яскраво вираженими демократичними рисами. Феноменом утворення Української козацької республіки є унікальне державне утворення на європейському континенті, основна маса панівного класу якого була позбавлена типового феодального землеволодіння, не виступала експлуататором трудящих мас і переважну більшість населення якого становили вільні мешканці міст і сіл, а селяни мали право продавати і купувати землю й земельні угіддя.

СТАНОВИЩЕ КОЗАЦТВА ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Янкін М.В., керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

У другій половині XVIII ст. козацтво Лівобережної України ще продовжувало залишатися станом, що зберігав на відміну від селянства певні права і привілеї. Козаки були особисто вільними і звільнялися від сплати значної частини державних податків і виконання повинностей. Основним обов'язком козацтва, як і раніше, було виконання військової повинності. Процес майнового розшарування, який у II-й пол. XVIII ст. охопив найширші верстви лівобережного українського козацтва, був юридично оформлений у 1735 р. спеціальним указом «Правління гетьманського уряду» і царським указом.

Значна частина заможного козацтва перебувала в привілейованому становищі, оскільки входила до групи звільнених від звичайних повинностей – так званих «виборних», які особисто відбували військову службу. Решта – «підпомічники» мала виконувати значну частину повинностей, як і державні селяни, тільки розмір їх був удвоє меншим. За це «підпомічники» постачали «виборним» усе необхідне для військових походів – коней, зброю, провіант, військову амуніцію.

Поступово процес розшарування козацтва значно поглибилися. За ревізією 1782 р. з 415740 козаків Київської Чернігівської і Новгород-Сіверської губерній виборні становили 195561 чол., а «підпомічники» - 219909. Деякі виборні козаки, володіючи

значними земельними наділами, широко використовували працю зубожілих козаків – так званих «підсусідків», а також «слуг» і «робітників». Панівною формою козацького землеволодіння на Лівобережній Україні у другій половині XVIII ст. продовжувало залишатися особисте землеволодіння.

За структурою і економікою козацьке господарство в основному не відрізнялося від селянського. Одним із головних занять вважалося вирощування зернових культур. Разом з тим, заможна частина козацтва, маючи значні земельні угіддя і велику кількість худоби, нерідко здавала основну частину своїх земель в оренду безземельному і малоземельному населенню, одержуючи таким чином можливість ще й промислами, ремеслами і торгівлею. Втягнення козацьких господарств до системи ринкових відносин сприяло дедалі ширшому застосуванню в заможних господарствах найманої праці.

Таким чином, заможні козаки набували чимало рис сільської буржуазії. В цілому у другій половині XVIII ст. в господарствах лівобережного городского козацтва досить активно визрівали елементи капіталістичного укладу. Факторами, що сприяли цьому процесу, були юридичне становище козака як вільного товаровиробника і специфіка козацького землеволодіння. Остання полягало насамперед у тому, що, будучи породженням феодального ладу, воно водночас стало провісником буржуазних відносин.

НАКАЗНИЙ ГЕТЬМАК ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ПАВЛО ПОЛУБОТОК

Пуанов С.Я., керівник доц. Кузнецов А.А.

Український державний університет науки і технологій

29 грудня 1724 р., у казематові Петропавлівської фортеці помер Павло Полуботок – наказний гетьман Лівобережної України.

Походив майбутній гетьман із заможного козацько-старшинського роду з Чернігівщини. Його батько Леонтій в гетьманському уряді Івана Самойловича дослужився до посади генерального осавула.

Народився Павло Полуботок близько 1660 року. Отримав гарну домашню освіту, згодом – у Києво-Могилянській академії. Одруження на небозі тодішнього гетьмана Єфимії Самойловичевій, що сприяло стрімкій кар'єрі. Полуботок швидко став значним військовим товаришем. Це звання надавали відставним козацьким старшинам та найближчому старшинському резерву. Поступово Полуботки почнуть скуповувати землі на території Чернігівського та Переяславського полків. Вони успішно розвиватимуть різні промисли, споруджуючи гуті, рудні, поташні буди, вироблятимуть скло. Підприємницька активність стане настільки потужною, що переяславські козаки скаржилися гетьманові Івану Мазепі, що для збільшення виробництва поташу Полуботок готовий пустити на переробку навіть кістки покійних.

Попри непрості стосунки родини Полуботків із новообраним гетьманом Іваном Мазепою, 1705р. той призначив Павла Полуботка Чернігівським полковником. У Північній війні він не підтримав виступ Івана Мазепи. У листопаді 1708-го, на Глухівській елекційній раді сподівався отримати гетьманську булаву. Переважна більшість присутніх там козаків воліли бачити гетьманом саме Полуботка. Але вирішальне слово залишалося за Петром I, який затвердив гетьманом Івана Скоропадського. Цар не довіряв Полуботкові, бо «...він дуже хитрий, може Мазепі дорівнятися...». Натомість Полуботок отримав декілька сіл, які належали племіннику Мазепе – Іванові Обидовському. Згодом Любеч з озерами та інші маєтності Івана Мазепи й генерального писаря Пилипа Орика.

Згодом П.Полуботок став одним із найзаможніших магнатів Гетьманщини та Слобідської України. Йому належало понад 3 тисячі селянських дворів, а «двори з хоромами» розкидані по всьому Лівобережжю.

Полуботок мав велику бібліотеку, колекціонував картини, ікони, зброю та речі декоративно-ужиткового мистецтва. Жертвував церкві, особливою прихильністю користувався Вознесенський храм у Чернігові, який розташовувався неподалік садиби полковника. У Полуботка жив бандурист, який супроводжував його у походах. Чернігівський полковник цікавився історією, сам уклав «Хроничку» (історичні нотатки, що охоплювали період з 1452 по 1715 рік). Ці нотатки зберіг та доопрацював його зять Яків Маркович.

У 1722 р. П. Полуботок став наказним гетьманом, та його повноваження були обмежені Малоросійською колегією. Він намагався реформувати устрій Гетьманату, розпочавши із судочинства. Запровадив занедбаний колегіальний розгляд судових справ та винесення вироку. Добивався від російської влади нових гетьманських виборів. Після смерті І.Скоропадського Сенат розробив низку заходів, спрямованих на забезпечення в Україні російських інтересів через Малоросійську колегію. Полуботок, з метою збереження української автономії вступив у протистояння із президентом колегії С. Вельяміновим. Це призвело до ув'язнення Полуботка та його прихильників.

У петербурзьких помешканнях старшини провели обшуки. 26 листопада 1723 р. на основі вилучених документів Сенат висунув Полуботкові звинувачення. Протягом року тривали допити. 1724 р. справу передали на розгляд Вищого суду. До судового процесу не дійшло, бо Полуботок помер. Через місяць помер імператор Петро І.

Похований Полуботок на цвинтарі церкви Св. Сампсонія Прочанолубця у Санкт-Петербурзі.

ІЗ ІСТОРІЇ МОВНОГО ПИТАННЯ В УКРАЇНІ (1960-ті — 1985 роки)

Спирін Е.І., керівник ст. викл. Гуцалова В.І.

Український державний університет науки і технологій

Реальне становище мов у Радянській Україні ніяк не узгоджувалося з декларованим плюралізмом і «розквітом» націй. Реформа освіти, проведена у 1958 р. про впровадження вільного вибору батьками мови навчання і вільного вибору вивчення другої мови у російських школах закріпила панівне становище російської мови в системі шкільної освіти. У цей же час з московського центру нав'язується нова теза, що функції російської мови в СРСР уже не обмежуються роллю засобу міжнаціонального спілкування — вона проголошується другою рідною мовою неросійських народів СРСР.

Спершу ця теза поширюється в лінгвістичній літературі й публіцистиці, а в 1961 році її канонізує Микита Хрущов, увівши в текст своєї доповіді на XXII з'їзді КПРС. На початку 1960-х років у системі Академії наук СРСР було створено Наукову раду з проблеми «Закономірності розвитку національних мов у зв'язку з розвитком соціалістичних націй». Своїм головним завданням рада проголошувала координацію соціолінгвістичних досліджень в СРСР. Однак наукове вивчення різних аспектів відносин мови й суспільства стосувалося лише російської мови. У 1960-х рр. в російському мовознавстві з'явилася низка праць, присвячених дослідженню змін, що відбулися в російській мові після 1917 р., вивченню некодифікованих форм мовлення — жаргонів, арго, просторіччя.

Закон про мови в Українській РСР, прийнятий під тиском громадськості у 1989 р., кардинально розв'язав проблему державності української мови і заклав міцний фундамент для розширення її суспільних функцій. Формулу державної мовної

політики, знайдену в ході «навколомовного» дискурсу, фахівці-конфліктологи характеризують як компромісну, єдино можливу в умовах підпорядкованості республіки союзному центру. Визнання життєдайності та суспільної цінності усіх національних мов сполучалося в ній і з утвердженням державного статусу української мови як одного з вирішальних чинників національної самобутності українського народу, і з кваліфікацією російської мови (поряд з українською) як мови міжнародного спілкування народів СРСР. Уперше держава не лише прокламувала цінність мови як національного надбання, але й брала на себе зобов'язання виховувати у громадян, незалежно від їхньої національної належності, озуміння соціального призначення української мови як державної. Наголос на виборі мови міжособистісного спілкування громадян України як їх невід'ємному праві засвідчив демократизм Закону. Це загальне положення підкріплювалося зобов'язаннями держави створити необхідні умови для розвитку і використання мов усіх національностей. Фіксувалася неприпустимість мовної дискримінації, будь-яких привілеїв чи обмежень прав особи за мовною ознакою. Утім, демократичний закон мав і свої вади: він не вимагав обов'язкового знання службовцями української мови, не був підкріплений належною системою механізмів впровадження. А головне — в Законі не були належним чином враховані консервативність політичної культури, особливості регіонального світосприймання, комунікативна потужність тогочасної української мови. Після здобуття незалежності Україна почала здійснювати власний національний проект і в ідеалі дістала можливість вибудовувати мовну політику без будь-якого зовнішнього тиску.

ІСТОРИЧНА ОСВІТА ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ: ПОГЛЯД ЗДОБУВАЧА

Неплюй О.Л., керівник доц. Лисенко Г.І.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Для українського народу одним з головних викликів сьогодення стала військова агресія РФ. Але їй у відповідь – згуртованість, підвищення рівня національної свідомості, інтересу до рідної культури, мови, історії з боку українців. Країна потребує фахівців, які зможуть задовольнити такі інтереси суспільства.

Захист національної свободи, доведення унікальності українського народу та нашої культури, компетентне трактування історичних подій, вміння знайти зв'язки між подіями минулого та сучасного – справа, що під силу лише людині з історичною освітою.

Завдання історичної освіти – це підготовка професіоналів, які:

- по-перше, мають неупереджений погляд на історичні події та факти, на відміну від пронизаної радянською та неоімперською рашистською пропагандою викладу подій;
- по-друге, можуть задовольнити інтерес українців до власної історії, а також іноземців, адже до України зараз прикута увага всього світу;
- по-третє, вміють зацікавлювати молодь сучасними формами популяризації (подкасти, блоги, створення та розробка ігор, авторських екскурсій), що сприятиме вихованню нового покоління національно-свідомих громадян тощо.

Отже, історична освіта спрямована на підготовку фахівців, які зможуть впливати на хід думок співгромадян, виховувати патріотизм, особливо серед представників молоді. Від національної свідомості наших громадян залежить, наскільки народ України буде готовий продовжувати боротьбу за свої права та свободи, за свою культуру та національну ідентичність. Тому така важлива справа має бути довірена

лише компетентним фахівцям, а головним завданням сучасної молоді вбачається усвідомлення важливості постійного саморозвитку, формування громадянської позиції, зокрема, шляхом вивчення і популяризації національної історії та культури серед молоді та юнацтва. Від держави, в свою чергу, очікується всебічна підтримка – як моральна, так і фінансова – з метою формування свідомого молодого покоління борців за незалежну демократичну державу Україну, що має підтверджене тисячолітньою історією право на вільний розвиток на своїй землі, в межах кордонів незалежної держави, визнаної світовим співтовариством у 1991 році.

Я обрала здобуття освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія, тому що для мене завжди було захоплюючим вивчення рідного Дніпра. Знати, що відбувалося на вулицях та в будівлях, які постійно відвідуєш; який вигляд мало місто на різних етапах розвитку, та завдяки кому воно має сучасний вигляд. Тому дізнавшись про створення нової освітньої програми саме краєзнавчого напрямку зрозуміла, що це мій шанс поєднати вивчення місцевої історії з розумінням контексту подій минулого світу загалом та України, можливість зробити свій внесок в популяризацію цих знань.

На мою думку, основними напрямками формування історичної та національної свідомості сучасної молоді є популяризація рідної мови, традицій, історії, повернення до минулого. Необхідно вдало інтегрувати такі знання у сучасне життя. Адже національно свідомий громадянин розуміє зв'язок між подіями минулого і сучасного, вміє робити вибір на користь розбудови та розвитку власної країни.

Перелік посилань:

Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20/print>

Пристрельська О. О., Карпова І. Г. Роль історичної освіти у формуванні національної свідомості. Новітні технології сучасного суспільства (НТСС-2021) : II Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Чернігів, 17 грудня 2021 р.) : тези доповідей : у 2 ч. Ч. I. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 87-89.

ШЛЯХИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СЕРЕД МОЛОДІ УКРАЇНИ

Сінчукова Ю.Г., керівник ст. викл. Волкова С.П.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

В сучасному світі історія займає одне з найважливіших місць у формуванні історичної свідомості та ідентичності населення, особливо серед молодого покоління. Бо саме через розуміння минулого, подій та особистостей того часу, молодь може краще усвідомлювати світ в якому вона живе. Події минулих епох вчать цінувати культурну спадщину, не забувати наше коріння та розуміти власну ідентичність. Більш того саме вивчення історії допомагає розвивати критичне мислення та вміння аналізувати й формувати висновки відповідно до досліджень. Тож популяризація історико-культурної спадщини серед молоді України відіграє одну з ключових позицій у формуванні національної свідомості та патріотизму.

Зокрема для цього можна виділити такі шляхи популяризації як:

- Організація освітніх заходів, таких як історичні лекції, квести та майстер-класи;
- Тематичні виставки та експозиції в освітніх закладах, музеях та культурних центрах;
- Проведення конкурсів, що пов'язані з національно-культурною спадщиною;
- Створення відеопроєктів, художніх та документальних фільмів, які формують історичну свідомість та ідентичність;

- Співпраця з телебачення та поширення через соціальні мережі, відеохостинги;
- Розвиток туризму з акцентом на історичні та культурні пам'ятки;
- Сприяння екотуризму (зеленого туризму) задля зростання екологічної свідомості та підтримки економіки певної місцевості;
- Створення вебсайтів або додатків, що дозволять молоді вивчати історію та культуру в цікавій для неї формі.

Також окремо можна виділити краєзнавчий напрям популяризації. Під краєзнавством розуміється комплексне вивчення краю –

його історію, економіку, географію та інші сфери. Саме краєзнавство сприяє розвитку соціальної, економічної та культурної сфери життя краю, збереженню та раціональному використанню природних та культурних ресурсів, розповсюдженню краєзнавчих знань для формування національної ідентичності та поважне ставлення до історії та культури краю. Здійснюється поширення краєзнавчих знань через різні форми, з яких окремо можна виділити: історичне, природознавче, мистецтвознавче, літературне, церковне краєзнавство, а також топоніміку, краєзнавчу біографістику та краєзнавчий туризм.

Таким чином, ми можемо бачити безліч шляхів популяризації історико-культурної спадщини серед молоді України, які допоможуть їй розуміти й цінувати історію, культуру та бути активними учасниками суспільства, які неодмінно будуть допомагати зберігати, розвивати та тим самим популяризувати історико-культурне надбання своєї країни.

Перелік посилань:

1. Тупчій Л. Л. Краєзнавство – найпатріотичніша наука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.vn.ua/Konf2017/proceeding.html> (Дійсно на 03.04.2024).
2. Вовк О. І., Куделко С. М. Краєзнавча навчально-виробнича практика : навч.-метод. посіб. – Харків : ХНУ імені В. Н Каразіна, 2021. – 108 с.
- 3.

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ СПАДЩИНИ І ВІДМОВИ ВІД НЕЇ НА КОРИСТЬ ІЛЮЗІЙ

Іваненко Д.Ю., керівник доц. Ляшенко І.С.

Український державний університет науки і технологій

Одна із найважливіших тем в історії України – гетьманство Павла Скоропадського (весна 1918 р. – грудень 1918 р.). Ця тема наповнена всіма спектрами суто українських державотворчих проблем: відсутність фактичної суб'єктності, популізм, відмова від спадщини на користь ілюзій... Останнє ми розглянемо більш детально, бо це є "священною раною" України та українського народу. Будемо послуговуватись категоріями сучасності та історичного досвіду України.

Почнемо з відсутності фактичної суб'єктності України. Для цього ми повинні провести історичний екскурс до початку 1918 року і підписання Берестейського мирного договору УНР з членами Четвертого союзу, до якого входили Німецька імперія, Австро-Угорська імперія, Болгарське царство та Османська імперія. За цим договором Німецька й Австро-Угорська імперії зобов'язувалися допомогти визволити територію УНР від більшовицької окупації. Також, члени-підписанти зі сторони Четверного союзу визнавали суверенітет та незалежність УНР. Натомість УНР зобов'язувалась постачати їжу для Німецької та Австро-Угорської імперій. Проте, влада УНР протрималася не довго: уже наприкінці квітня 1918 року відбувається гетьманський переворот Павла Скоропадського у сприянні тієї ж Німецької імперії

(проблемою для Німецької імперії стала нестабільність влади УНР, інцидент з Адамом Добрим і т.д.). Підтримка влади УНР народом була дуже низькою, більшою мірою це було пов'язано з земельними проблемами, що ніяк не вирішувались. Після приходу до влади Павла Скоропадського, широта повноважень української влади в Україні зберігалася тією ж, проте відсутність суб'єктності зберігалася дуже серйозним чинником – неможливістю створити власну армію, що було важливою умовою окупаційних військ Німецької імперії на території України, що зумовлювало відсутність перспектив у випадку програшу Четверного союзу.

Перейдемо до другого не менш важливого питання – популізм. Найбільшою проблемою для українського народу протягом усього періоду УНР, згодом і держави Скоропадського, було земельне питання. Проблеми посилились ще й тим, що формально Скоропадський був людиною і політиком більш консервативним, ніж його політичні опоненти. Так, Скоропадського звинувачували у постійному "підіграванні" з поміщицьким станом і ладом, що зумовлювало нестабільність його підтримки народом, який під впливом лівих ідей сподівався на нове майбутнє без поміщицтва. Це все накладалося ще й на зобов'язання перед Німецькою імперією та Австро-Угорською імперією. Також, Скоропадський не соромився брати на державну службу колишніх російсько-імперських держслужбовців, проте це все виправдовувалося покращенням становища України під керівництвом цих держслужбовців: покращення стану економіки, розвиток інфраструктури тощо.

Точкою неповернення для України та Четверного союзу став жовтень 1918 року, коли стало зрозуміло, що взяття німцями Парижа не відбудеться і економіка Німецької імперії на межі краху. Розуміючи це Павло Скоропадський приймає неоднозначне рішення – Федерація з Російської імперією. Формально, цей документ не мав чинності, оскільки такої держави тоді вже не існувало, а існувала більшовицька Росія. Проте цей документ став політичним крахом Павла Скоропадського, оскільки, на політичну арену увірвалися прихильники нової революції – Симон Петлюра та Володимир Винниченко. Чому ж тоді Павло Скоропадський пішов на цей крок? Насправді, є декілька версій і до сьогодні не існує консенсусу серед істориків. Розглянемо дві версії. 1. Оскільки Четверний союз скоро повинен був зазнати краху, а Україна – його безпосередній союзник, то потрібно було якомога швидше відійти від цього союзу до федерації з Російською імперією, як з країною іншого військово-політичного блоку в нещодавньому минулому, що означало б неможливість висунення претензій до України з боку Антанти. 2. Гроші. Російська імперія як член Антанти з великою вірогідністю отримала б політичні або навіть економічні дивіденди-репарації від формальної перемоги Антанти (хоча вона й вийшла з війни). Тому Скоропадський, можливо, просто хотів скористатися ситуацією і формально доєднатися до членів Антанти за рахунок федерації з Російською імперією (на той час вже неіснуючої). Але, на нашу думку, перша версія є більш вірогідною.

Повернемось до теми популізму. Після підписання федеративної грамоти український народ втратив повну довіру до гетьмана, на основі цього радикалізм в українському суспільстві зазнав апогею, ще й за рахунок прекрасних ораторських здібностей Симона Петлюри та Володимира Винниченка – вони обіцяли землю одразу. Натомість Скоропадський хотів все це питання вирішувати цивілізовано на основі закону. Тому у листопаді 1918 року спалахнула громадянська війна між військами Директорії (Симон Петлюра) та Гетьманатом (Павло Скоропадський). Треба віддати належне Павлу Скоропадському, який не хотів зайвих жертв. У тих подіях листопада-грудня 1918 року півтисячі людей загинули в бою біля станції Мотовилівка, коли Директорія наступала на Київ. Ця цифра вказує не остаточні, але найбільші одночасні втрати тієї короткочасної української громадянської війни. Остаточний крах

Гетьманату стався 14 грудня 1918 року після зречення від влади Павла Скоропадського. Після цього відбулась його втеча з України, еміграція до Німеччини.

І тепер перейдемо до останнього, на нашу думку, найважливішого питання – відмова від спадщини на користь ілюзій. Це питання є більш філософсько-історичним ніж суто історичним. У чому ж суть цього питання? Україна протягом усієї власної сучасної історії намагалася вибороти власну незалежність, проте усі протоукраїнські держави не були успішними (сучасна Україна у тому ж числі). Чому саме? На мою думку, уся проблема полягає у відмові від спадщини, котра залишається нам за рахунок минулих режимів. Наприклад, тотальна відмова і неповага українців до держслужбовців російського походження під час режиму Скоропадського. Так, вони були людьми старого російсько-імперського менталітету, проте ці люди знали власну справу, були ефективними на посадах. Добре, ми не хочемо бачити росіян на держслужбі, тоді давайте знайдемо рівноцінного українця за освітою, досвідом та навичками... На той момент таких українців було дуже мало. Тому відмовлятися від безальтернативного варіанту – це майже самогубство.

Подивимось крізь призму сучасності. Україна після розпаду СРСР мала третій у світі ядерний потенціал, проте ми відмовились від усього цього на користь ілюзій "гарантії безпеки" – відмова від суб'єктності, світового лідерства та майбутнього. 2003 р. – найважливіший рік в історії сучасної України, чому? Саме тоді Україна входить в аргументовану конфронтацію з РФ (Мешковський інцидент, Тузла), паралельно знищуючи власний військовий потенціал, що у будь-якому випадку призвело б до послаблення геополітичних позицій України. Ви або входите у конфронтацію і посилюєте власні позиції (армія, економіка і т.д.), або не входите і утримуєтесь. Це всі ті помилки, за які зараз доводиться платити українському народові сповна.

На нашу думку, гетьманування Павла Скоропадського було найбільш ефективним серед усіх режимів в історії України протягом 1917-1920 років. Маємо великі сподівання на те, що українці зроблять правильні висновки і зможуть нарешті створити справді сильну державу з усіма основними характеристиками суб'єкта міжнародного права, з ефективними державними органами та прекрасним майбутнім.

ПІДГОРЕЦЬКИЙ ЗАМОК: МІСТИЦИЗМ ЧИ ІСТОРИЧНІ ФАКТИ?

Костенко К.Л., керівник доц. Ляшенко І.С.

Український державний університет науки і технологій

Історія України містить чимало кровопролитних визначних битв, які пов'язані з великими фортецями. Їх називають укріпленнями, вони мають міцні мури, бійниці та оборонні вежі. Однією такою фортецею, що поєднує в собі витонченість та елегантність є Підгорецький замок, який ще українці зовуть «Галицький Версаль».

Замок побудований за років польського полководця Станіслава Конєцпольського у 1633 році, у стилі ренесансу та бароко за проектом венеційського архітектора Андреа дель Аква та французького інженера Гійома Левассера де Боплана. Підгорецький замок змінив багатьох власників, також змінювався його стиль: то розквітав, то підпадав під знищення. Фортеця пережила руйнування та грабування татар, козаків війська гетьмана Хмельницького, російської армії під час Першої світової війни, радянських солдат Золочівського гарнізону у 1945 році.

Найбільшого розквіту та розбудови, турботи та поваги замок отримав, коли належав польському королю Яну III Собеському та багатому магнату Вацлаву Жевуському. Навколо замку звели пишні сади та парки, нові розбудови у вигляді Костелу-усипальниці Воздвиження та Св. Йосипа та урочисті гостьові ворота

«Гетьманський заїзд», а в середині будівлі з'явилися розкішні та рідкісні колекції картин, скульптури та інше мистецтво, старовинна зброя, створено театр. Замок зазнав занепаду та незначних руйнувань під час Першої та Другої світових війн, а з 1947 року перетворюється на санаторій для людей хворих на туберкульоз. Завдяки Борису Григоровичу Возницькому Підгорецький замок почав реконструюватися, віднесений до реєстру 100 пам'яток світу невідкладної реставрації, однак повернути первісного достовірного вигляду замку не вдалося.

Замок, як і будь яка інша історична споруда світу, оповитий містичними історіями, які приваблюють багатьох людей. Історики та скептики задаються питанням: чи дійсно ця історія лише містицизм, видумки місцевих чи все таки історичний факт? Легенда про привид Підгорецького замку досить відома. Головною героїнею історії постає привид Білої Пані. Безліч дилем та легенд існує стосовно її появи, але є розходження у хронології й у постатях, причетних до події.

Перша історія пов'язана із ім'ям польського короля Яна III Собеського та його дружини Марії Казимир д'Аркуїн. Ніби-то чоловік живцем замурував в стіну свою молоду дружину. Історики заперечують цю історія через наявність доказів: король та королева мали тридцять років щасливого шлюбу з 13 дітьми.

Друга легенда про Вацлава Жевуського, який одружився на молодій дівчині Марії. Очевидці підтверджують, що чоловік був лютим ревнивцем, стежив за дружиною, не дозволяв виходити із замку. Через заборони та недоречне поведження Марія змогла втекти до парку, що призвело до трагічного кінця та довічного життя у стінах замку.

Третім учасником можливої історії виступає алхімік Северин Жевуський, який намагався знайти еліксир вічної молодості та працював над пошуком філософського каменю для створення золота. Поряд з ним була його наречена Марія, з кожним днем вона ставала все привабливішою та молодішою, у той час як учений старішав. Северин намагався вивідати секрет довголіття, якого дівчина не мала, через що поплатилася смертю.

Дійові особи останньої історії – Станіслав Матеуш Жевуський та його дружина Людвіга Куницька. Достеменно невідомо, чим жінка не догодила чоловікові, версії розходяться, а до єдиного висновку неможливо дійти. Відомо, що Людвігу вели в підземелля, де вона проклала Станіслава Матеуша зі словами «Скільки сходинок залишилося, на останній буде твій рід останнім». До кінця спуску залишилося чотири сходинки. Останнім представником роду став Леон Жевуський саме в четвертому поколінні.

Достатньо свідків – прислуга та жителі околиць – стверджували про те, що начебто чули дивні звуки, кроки, шелест, стукіт дверей, згасання свічок. Більшість говорила, що на власні очі бачили дух дівчини то в підземеллі, то в парку. Свідчення продовжують існувати та оновлюватися, навіть деякі скептики підтверджують дивне явище в Підгорецькому замку.

Містицизм у замку підтверджує команда телепроєкту «Битва екстрасенсів», які помітили в будівлі паранормальну активність. Також американські дослідник проєкту «Ghost Hunters International», або мисливці за привидами, зафіксували незрозумілі сенсорні феномени за допомогою спеціальних пристроїв з пошуку паранормального електромагнітного поля. Відеоматеріал, який вони записали, містить достатньо незрозумілих та нерозбірливих ефектів, пов'язаних як із чимось містичним, так і зі звичайними звуками старого замку.

Хоч історія Підгорецького замку вважається повністю розкритою, але більшість феноменів залишається нерозгаданими і донині. Стосовно легенди про Білу Пані, все таки є припущення її правдивості та існування в історії замку. Незмінними є і існування

доказів: кімната алхіміка, історія життя сім'ї Жевуцьких, аудіо- та відеозаписи від мисливців за привидами та інше. Неможливо виключити існування чогось потойбічного, знаючи історичне та непереможне минуле величного Підгорецького замку української землі.

МІЛІТАРНА ПОЕЗІЯ ЯК МЕНТАЛЬНЕ ПЕРЕЖИВАННЯ ВІЙНИ ТА «ОКОПНА ПРАВДА»

**Мельникова Н.Я., керівник ст. викл. Лагдан С.П.
Український державний університет науки і технологій**

Україна як багата на історію та культуру країна не раз переживала воєнні події, і місце поезії в цих періодах важко переоцінити. Сучасна історія України зберігає безліч сторінок, де кров і біль перепліталися зі спробами зберегти свою незалежність та національну гідність. З часів Союзу Західної України та Української Народної Республіки до визвольних змагань ХХ століття та сучасної війни мілітарна поезія завжди виступала як невід'ємна складова культурного віддзеркалення цих подій. Відважні воїни, що стали на захист Батьківщини, та їхні подвиги стали не лише предметом віршів, а й символом національної гордості та самопожертви.

Поезія в цих складних моментах історії стає не тільки засобом вираження почуттів та емоцій, але й своєрідним звуковим дзеркалом, у якому відбиваються страждання і героїзм народу. Вона перетворюється на засіб пам'яті та навіть обов'язковий елемент урочистих заходів, присвячених пам'яті загиблих героїв.

Мілітарна поезія в Україні нагадує про важливість відданості Батьківщині не лише в контексті війни, але і в повсякденному житті. Вона стає голосом, що закликає до збереження національної ідентичності, культурних та історичних традицій. Через свої вірші поети підносять патріотизм як найважливішу цінність, яка повинна бути в серці кожного українця. Вони нагадують про відповідальність перед майбутніми поколіннями у збереженні та розвитку своєї держави. Це також підкреслює важливість національної єдності та співпраці всіх верств суспільства у відстоюванні загальних інтересів країни.

Поезія воєнного періоду в Україні відображає ментальне переживання війни через призму особистих драм і трагедій. Ліна Костенко на четвертий день повномасштабного вторгнення в поетичних рядках закумулювала особисте переживання вже другої на своєму віку війни (про першу свідчить її знаменита поезія «Мій перший вірш написаний в окопі»), що відображає і переживання мільйонів:

Підкрадається лихо нечутними кроками.
Але раптом зненацька зупиниться мить.
Почорніє село обгорілими кроквами.
І на білому світі війна загримить.
Захлинаються кров'ю і димом світанки.
Вигинає імперія хижий хребет.
По дорогах повзуть розчепірені танки.
Причаїлася свастика в літері Zet.

Поетеса однією з перших ще 2014 року в поезії «І жах, і кров. І смерть, і відчай» назвала росію «хижою ордою», а її очільника «звіром огидної породи». Мисткиня апелювала до людства, демонструючи вже тоді, що на карту поставлено долю всієї європейської цивілізації: *Куди ж ви дивитесь, народи?! Сьогодні ми, а завтра ви.*

Жорстока «окопна правда» постає з рядків Бориса Гуменюка – поета, прозаїка, військовика з 2014 року, якого з грудня 2022 року вважають зниклим безвісти. У ній – весь жах війни, що вражає своїм натуралізмом, навіть брутальністю, жорстокістю,

наси́льством та абсурдом: *Я з тих які бачили / Теплі випари людських нутроців / Солодку сукровицю незагоєних ран / Сонми вдоволених черв'яків.*

Де́що м'я́кше «око́пна пра́вда» війни подана в текстах поетів-кіборгів Євгена Семеніва та Романа Семисала: *Ми спали там, брате, у ямах холодних, / Де гріють лиш мрії і туга за домом. / Бувало, що пили ми воду з калюж, / Вечеря для десятка – один підсмажений ву́ж; / І мороз, і під нігтями бруд, / І прозора, як трати, посадка, / і запої, і зброя, і блуд, / і зачовгана плащ-палатка.*

Вірші Бориса Гуменюка просякнуті великою кількістю військової лексики, зокрема назвами смертоносно́ї зброї: *берці, БеТееР, бій, вибух, гармата, гаубиця, гільза, двохсоті, «джмель», добровольці, зельонка, калаш, камуфляж, кулеметна стрічка, кулі, окоп, передова, піхотинець, побратими, позивний, полон, розтяжки, ротний, РПГ, граната, танк, тепловізор, траншея, трофеї, трьохсоті, укриття.* У невеличкій за обсягом збірці «Вірші з війни» – майже двісті спеціальних лексем, у деяких поезіях мілітарні лексеми – у кожному рядку: *А захисних лат на солдатів не залишається / У нього стріляють з кулеметів / Довгими чергами / Б'ють з мінометів / Накривають градами / Насамкінець рубають саперними лопатами / Колють штик-ножем.*

Мілітарні лексеми у текстах Б. Гуменюка входять до складу тропів: *ошмаття зораної вибухами землі; складна мова мовчазних автоматів; мовчазний набундючений автомат; чотири ручних гранати крадькома визирали з підсумка; а на зміну дню небо викотить на позицію крупнокаліберну гармату місяця; земля і небо заїдаються кров'ю; кров усе пам'ятає; кров має власний біль і пам'ять.*

Естетизація й вишукані тропи вирізняють поезію Ліни Костенко: *Вигинає імперія хижий хребет; А вибух був – як жовта хризантема, / що на пів неба раптом розцвіла; Посіють бомби – ненависть пожнуть; Режоче диявол / І встає з руїн / Сивий Янгол українського пекла; Мадонна Бомбосховиць; Її палітра – попіл пожарищ. / Її пейзаж руйновище кварталів. / Порожніх вулиць вицвіла постель.*

Мілітарна поезія в Україні відіграє важливу роль у відтворенні тих складних і болісних реалій війни, які зазвичай залишаються поза увагою офіційних пропагандистських кампаній. На жаль, війна – це не тільки героїчні подвиги та перемоги, але й безкінечний страх, втрати і трагедії, які стають частиною життя кожного її учасника. Поезії Сергія Жадана, Катерини Калитко, Галини Крук, Вікторії Амеліної, Павла Коробчука, Павла Вишебаби, Олега Коцарева, Катерини Бабкіної та ін. не маскують жахливу реальність війни, а навпаки, відтворюють її у всій болючій сутності. У ній простежуються страх та тривога перед майбутнім, втрата надії та відчуття безпеки, коли кожен момент може стати останнім, і кожен день – це боротьба за виживання та гідність.

Таким чином, воєнна література в Україні відіграє важливу роль у формуванні громадської думки щодо війни та її наслідків. Вона змушує до роздумів, закликає до дій та надає голос тим, чий слова можуть змінити світ. Ці літературні твори стають вікном у світ особистих драм і трагедій, що допомагають зрозуміти значення миру та вільної, незалежної держави.

НАЦІОНАЛЬНІ КОДИ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСНЯХ

Москвітіна А.Р., керівник доц. Ляшенко І.С.

Український державний університет науки і технологій

Українська сучасна пісня є невід'ємною частиною культурного життя України. Вона має свою історію та еволюцію, яка пройшла крізь багато етапів. Сьогодні вона утримує величезну кількість поціновувачів за оригінальність та емоційність.

У своїх піснях українці розповідають про події та явища суспільного життя, родинний побут, особисті стосунки, героїчні постаті історії, боротьбу з загарбниками та любов до своєї країни. Ці пісні завжди приваблювали істориків, музикознавців, фольклористів. мріяв долучитися до цього народного творіння і додати елементи власної творчості у цей музичний жанр.

Українські митці завжди прагнули до переосмислення етнічних мотивів. Характерними формами такої трансформації є змішування фольклору з електронною музикою, рок-музикою, джазом чи навіть із класикою.

Початки української сучасної пісні можна відслідкувати ще з 60-х років ХХ століття. У той час активно виникали різноманітні гурти та ансамблі, які пропагували українську культуру через пісні. Серед таких гуртів можна назвати "Самі собі", "Сто тисяч", "Дзвіночки", "Еней", "Веснянка" та багато інших. Вони розширювали репертуар та заснували нові течії в українській музиці, зокрема, бардівську.

У 80-ті роки ситуація у сфері музики в Україні значно змінилася. З'явилися нові хіти, гурти та співаки. Популярною стала українська рок-музика, зокрема гурти "Брати Гадюкіни", "Тартак", "Мотор'ролла" та інші, які зробили величезний внесок у розвиток української сучасної пісні.

Сучасна українська пісня має багато напрямів, які відображають різноманітні настрої та відчуття. У ній є декілька основних жанрів: поп, рок, реп, фолк. Також є багато виконавців, які співають українською мовою, зокрема Океан Ельзи, СКАЙ, Jamala, Ivan Dorn, Alyosha, The Hardkiss та багато інших.

Дедалі частіше українські народні мотиви можна зустріти в творчості сучасних українських виконавців та гуртів. Їх поєднують навіть з електронною музикою («Парова машина» - Ярина Квасній, «Я тобі брехала» – Klavdia Petrivna) та репу («Stefania» – KALUSH, «Зелені очі» – Zhenykk). Співачка Onuka використовує в своїй творчості українські народні інструменти, поєднуючи їх із сучасною електронною музикою.

Сучасний український шоу-бізнес часто використовує етнічні мотиви, наприклад, співачка Джамала звертається до рідних їй кримськотатарських мотивів, MamaRika, Аліна Паш, гурти Go_A та KALUSH – до українських.

Сучасна українська пісня відрізняється від традиційної української музики, але водночас не втрачає своєї кореневої спадщини. У неї є своя характерна мелодійність, неповторна мелодика та текстова спрямованість. Вона стала символом боротьби за свободу та незалежність України, її пісні зачіпають серця та залишаються в пам'яті назавжди.

Отже, українська сучасна пісня є важливою складовою культурного життя України. Вона розвивається та еволюціонує, відображаючи настрої та відчуття українського народу. Сьогодні ця музика є дуже популярною в Україні та за її межами.

ПРИЧИНИ ЗАВЕРШЕННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

Ризоль А.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Холодна війна – одне з найбільш збройних протистоянь у світовій історії. Особливою ознакою цього конфлікту було те, що це була боротьба за світове панування двох діаметрально протилежних ідеологій – капіталізму та комунізму. Початком холодної війни вважають Фултонську промову колишнього прем'єр-міністра Великої Британії Уінстона Черчилля. Ця війна мала багато періодів розрядки та загострення, як Карибська криза, «холодна війна» та інше. Але, тим не менш, обидва

гравці намагались знайти консенсус, щоб зменшити свої військові витрати та зосередитись на своїх внутрішніх проблемах.

Перші спроби завершити політичне протистояння можна віднести до кінця 1960-х – початку 1970-х років. Так званий період «розрядки», ініційований тодішнім керівництвом СРСР, був політично та економічно важливий для комуністичного гіганта. По-перше, багаторічна конфронтація з Китаєм призвела до орієнтації останнього на Захід, тобто над СРСР нависла загроза з двох фронтів. По-друге, неофіційна участь СРСР у війні Судного дня потребувала великих витрат на забезпечення Єгипту, а також це могло призвести до прямої військової конфронтації Радянського Союзу та Сполучених Штатів.

На жаль, незважаючи на конструктивний діалог між сторонами, усі дипломатичні досягнення були перекреслені вторгненням радянських військ у Афганістан, або «радянський В'єтнам». Це призвело до санкцій з боку США, а також ефективна зовнішня та внутрішня політика Рональда Рейгана звели нанівець усі досягнення радянської держави.

Можна впевнено сказати, що причини завершення холодної війни тісно пов'язані або є передісторією причин розпаду Радянського Союзу. Їх можна сформулювати так:

- непопулярність ідей комунізму у світі на початку та в середині 1980-х років;
- неефективність планової економіки;
- політична криза у середині СРСР та його сателітів;
- неспроможність радянської держави наздогнати США у гонці озброєнь.

Враховуючи вище сказане, можемо відзначити, що основною причиною закінчення холодної війни є поступове самознищення Радянського Союзу, викликане економічними та політичними проблемами останнього. Щоб вирішити ці проблеми, Кремлю довелося йти на компроміс із Білим домом. Тобто фактично СРСР визнав свою поразку у політично-ідеологічній боротьбі зі США, тим самим завершивши холодну війну.

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО КОДУ У ПРИСЛІВ'ЯХ І ПРИКАЗКАХ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АРАБСЬКОЇ МОВ)

Салім Сархам Мустафа, керівник доц. Заваруєва І.І.

Український державний університет науки і технологій

У сфері фразеології дуже чітко простежується національний спосіб сприйняття світу. Національна картина світу – це єдине ціле, де поєднані людина та історичне природне середовище, яке має вплив на психологію народу, його національний характер. Вивчення семантики і форми фразеологічної одиниці дозволяє встановити особливості світогляду народу, пізнати і зрозуміти культурні прототипи, уявлення-символи про людину, її місце в світі і в суспільстві. Саме фразеологічні звороти становлять інтерес у цьому плані, адже вони мають символічну основу, відображають менталітет нації. Поняття "менталітет" відображає частину основних уявлень людей, які закладені в їхній свідомості культурою, мовою, релігією, наукою, соціальними контактами. Мовна картина світу також формується під впливом географічних, історичних, культурних, релігійних, побутових. Вивчення мовних особливостей української та арабської ментальності дає можливість розкрити процеси формування цього феномену, який є частиною культурного коду нації.

Яскравим проявом "культурного коду" є народна творчість. У нашому випадку - це використання фразеологічних одиниць, а саме прислів'їв та приказок. Прислів'я та приказки є безцінним матеріалом для кожного, хто намагається відчути дух народу, мову якого вивчає.

Наведемо кілька прикладів:

بيتي هو أفضل مكان لإخفاء عيوبي – Мій дім краще місце для приховування моїх недоліків (араб.). Мій дім, моя фортеця (укр.).

ليس له شاة ولا عنزة – У нього немає ні вівці, ні кози (араб.). Ні колу, ні двору (укр.)

تحت جلد كبش قلب ذئب – Під шкірою барана вовче серце (араб.). Вовк в овечій шкірі (укр.).

حصى من الجبال – Камінці з гір (араб.). Яблуко від яблуні недалеко падає (укр.).

قطع الحديد بالحديد – Залізо рубається залізом (араб.). Лихо не без добра (укр.).

حصان أصيل وهو يتعثر في بعض الأحيان – Породистий кінь і той сотикається (араб.).

Кінь на чотирьох (ногах) та й то спотикається / Кожен мудрий свого дурня знайде (укр.).

تظهر المتاعب من خلال الكراك – Біду видно крізь щілину (араб.). Біда сама не ходить, а з собою ще й горе водить (укр.).

تبدو متشابهة مثل تاريخين – Схожі як два фініки (араб.). Схожі як дві краплі води (укр.).

У процесі аналізу прикладів привертають увагу фрази, які містять назви тварин. Таке порівняння полегшує сприйняття, конкретизує висловлювання, сприяє запам'ятовуванню деяких ознак. Побутові та господарські погляди пояснюються географічним принципом, тобто наявністю або відсутністю води, родючої землі, пасовищ. Національно-специфічними є ті вирази, в яких присутні національні символи і звичаї: залізо, гори, кінь (арабська мова) і дерево, вода, тварини, релігія (українська мова). Як і більшість слів мови, прислів'я та приказки також накопичують і зберігають різну інформацію.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (1991-2024 РР.)

Степаненко Г. О., керівник доц. Ляшенко І. С.

Український державний університет науки і технологій

Після розпаду СРСР була невизначеність у багатьох питаннях, одним з яких був чорноморський флот. Передумовою до відродження ВМС України стало звернення Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних сил України Л.М. Кравчука до військовослужбовців, які проходили службу на території України. У зверненні зазначалось, що всі угруповання військ, які базуються на українській території, крім військ стратегічних сил, складають Збройні сили України, а військовослужбовцям належить до 20 січня 1992 р. прийняти військову присягу на вірність народу України.

Після відновлення ВМС України постало питання розподілу Чорноморського флоту між ВМС України та ВМС РФ. Протягом 1992-1997 рр. відбулася низка зустрічей українського та російського президентів, інших керівників обох країн, під час яких були підписані угоди про розподіл Чорноморського флоту, про статус міста Севастополя, про умови та термін тимчасового перебування Чорноморського флоту ВМФ Росії в Криму. За цими угодами було узгоджено поетапний розподіл Чорноморського флоту, Україні відходило 18,3 %, Російській Федерації 81,7 % кораблів та суден Чорноморського флоту.

Період 1998-2014 рр. можна охарактеризувати як занепад флоту. За цей час ВМС України взяли участь у низці навчань, серед яких були й навчання з країнами НАТО, також ВМС України були залучені до міжнародної місії в Аденській затоці. Попри такі здобутки ВМС України не мали розвитку за браком фінансування, кораблі списувалися, продавалися, а ті, що залишилися, не мали належного догляду. Анексія Криму у 2014 р. стала тяжким ударом по ВМС України. Ми втратили понад 80% можливостей флоту та

головне місце базування ВМС, понад $\frac{2}{3}$ особового складу було втрачено.

У 2014-2016 рр. ВМС України були залучені до антитерористичної операції на сході країни. І сьогодні на сході воюють окремі групи морської піхоти.

У 2018 р. був запропонований план розвитку ВМС України. План був розділений на 3 етапи:

1. Перший етап триватиме до 2025 р. Він спрямований на розвиток можливостей встановлення контролю над територіальними водами України (12 миль).

2. Другий етап (2025-2030 рр.) спрямований на розвиток можливостей захисту національних інтересів України у межах її морської економічної зони (200 миль)

3. Третій етап (2030-2035 рр.) спрямований на удосконалення та розвиток перших двох етапів.

Російсько-українська повномасштабна війна внесла корективи у цей план, але це не завадить його реалізації. Війна показала ефективність безпілотників як на суші, так і на морі, тому ВМС України нарощують і активно використовують безпілотні апарати у своїх операціях.

Історія Військово-морських сил України мала багато потрясінь, але вона показує, що попри всі невдачі Україна має флот, що спроможний боротися з ворогом та захищати її незалежність.

СВІТЛО МАРІУПОЛЯ, АБО ХТО ТАКИЙ АРХИП КУЇНДЖІ (1842–1910)

Терещенко Д.М., керівник доц. Ляшенко І.С.

Український державний університет науки і технологій

Серед визначних людей, якими Україна може пишатися і які достойно представляють нашу країну на світовому рівні, – постать Архипа Івановича Куїнджі. Живописець, пейзажист, художник-імпресіоніст, що прославився ефектами освітлення, близькими за природою до ілюзорності. Геніальний митець, який пройшов шлях від роботи на будівництві до виставок своїх робіт у Парижі. Людина, яка не вміла користуватися багатством і, будучи мільйонером, жила у скромному курені в Криму, віддавши більшу частину власних коштів на благодійність. Прийнято вважати його російським живописцем, але перш за все він художник український. Куїнджі родом з України, виріс у її приморських степах, гордився, що Україна – його земля, писав здебільшого про Україну, що й принесло йому визнання і славу, і всі його всесвітньо відомі полотна, присвячені природі України. Зокрема «Українська ніч» і «Місячна ніч на Дніпрі» – дух України, її краса і чари, тому ми з впевненістю можемо назвати Архипа Куїнджі українським художником.

Прізвище Куїнджі з турецької означає «золотих справ майстер». Хоча у метриці він записаний під прізвищем Еменджі – «людина праці».

Майбутній художник народився 27 січня в сім'ї грека-шевця, рік достеменно невідомий – різні документи називають 1841, 1842 і 1843 роки. Ставши сиротою у 6 років, Архип зрозумів, що легкого і безтурботного дитинства чекати йому не варто. Тому роботою хлопець не перебирав: працював і пастухом, і ретушером у фотографів. У рідному Маріуполі обіймав посаду людини, яка слідкувала за обліком цегли на будівництві.

За однією з версій, першим, хто побачив у малюнках майбутнього живописця справжній талант, став колега хліботорговця, у якого працював Куїнджі. Роботи художника-початківця здалися чоловікові настільки перспективними, що він порадив йому поїхати на навчання в Крим до відомого українського живописця Івана Костянтиновича Айвазовського. У 1855 році Куїнджі прибув до Феодосії, де спробував стати учнем художника, однак у той час йому доручили лише товкти фарбу і фарбувати

паркан. Утім, молодший брат Айвазовського вирішив підтримати хлопця та дав йому декілька майстер-класів. Через два місяці Архип повертається до Маріуполя, де починає працювати ретушером у місцевого фотографа, а пізніше їде до Одеси, де також займається ретушуванням.

Освіта Архипа складалася з кількох класів середньої школи, закінчених до того ж далеко не з найкращими оцінками. «Лінивий, недисциплінований, жодного світлого майбутнього цей пройдисвіт точно не побачить», – такої думки були вчителі про нього. Навчання здавалося йому нудним і безперспективним, тому з юних років він знайшов справу, куди міг вилити весь запал, протест і бунтівний дух.

У 1865 році Куїнджі спробував вступити до Петербурзької академії мистецтв, однак обидві спроби завершилися невдачею. Та художник не здається і за декілька років створює картину «Татарська сакля у Криму», яку виставляє на академічній виставці. Робота справила враження на комісію, і в 1868 році йому було надано звання вільного художника, а пізніше художнику дозволили скласти іспити для отримання диплома.

70-ті роки XIX століття стали періодом розквіту творчості Куїнджі – він входить до кола «передвижників» (об'єднання, в межах якого працювали російські та українські художники реалістичного напрямку) та створює безліч картин, зокрема «Осінне бездоріжжя», «Степи», «Українська ніч», «Забуте село» та «Чумацький шлях у Маріуполі». Роботи тих часів відзначаються переважно темною кольоровою гамою, яка передавала настрій Куїнджі. Архип представляє полотна на виставках Товариства передвижників, де отримує безліч схвальних відгуків. Отримавши першу порцію визнання, Куїнджі залишає навчання в Академії та зосереджується безпосередньо на малюванні. Він шукає нові відтінки та художні прийоми для своїх полотен.

Однією з найважливіших рис творчості Куїнджі є його особливий підхід до відображення світла і кольору. Художник відомий своєю здатністю передати різні ефекти освітлення та атмосферні явища – зображення нічних краєвидів та відображення місячного світла стали головними елементами його найвизначніших творів. Важливим новаторським кроком митця став також його оригінальний підхід до презентації картин – він організовував моновиставки в затемнених залах, де потік світла направлявся на полотно, підсилюючи ефект від споглядання. У 1878 році роботи Куїнджі підкорюють критиків та глядачів на Всесвітній виставці в Парижі. У цьому ж році художник почав працювати над картиною «Вечір в Україні», над якою працював 23 роки. А у 1879-му Куїнджі представляє публіці трилогію пейзажів: «Північ», «Березовий гай» і «Після дощу». У роботах простежувався вплив на художника імпресіонізму, його зображення світло-повітряного середовища стає все майстернішим.

У тому ж році художник остаточно виходить з Товариства передвижників. Формальним приводом стала анонімна стаття, у якій митця звинувачували в одноманітності. А вже у 1880-му він влаштовує виставку однієї картини «Місячна ніч на Дніпрі». Черга займала майже цілий квартал, і це повторювалось кілька днів поспіль. На картині зображено берег Дніпра. Лінія горизонту сильно опущена вниз, за рахунок чого більшу площу картини займає небо. Світіння місяця відбивається в річці. Аби підсилити ефект під час споглядання картини, митець задрапував у залі вікна і підсвітив полотно променем світла. Відвідувачів приваблювала реалістичність світла на картині та незвичайні кольори, використані художником. Очевидці розповідали, що дехто заглядав за картину – їм здавалося, що звідти картину підсвічує лампа, настільки реалістичним було місячне сяйво на полотні. Подейкували, що Куїнджі використовує ілюзійні прийоми при демонстрації картини, хтось казав про незвичайні фарби, інші вбачали тут зв'язок художника з нечистою силою. Експерти та критики звинувачували художника у тому, що ніби той поставив позаду картини прожектор або

наніс поверх полотна флуоресцентні фарби. Але жодних фарб чи прожектора у галереї не було. Лише мазки майстра та неповторно підібрана палітра змушували людей вірити у неможливість існування такої картини.

Один із секретів художника: Куїнджі писав фарбами власного виробництва. Брав готову палітру і додавав своїх інгредієнтів залежно від того, що він пише. Так, у картині «Місячна ніч на Дніпрі» у фарби додано асфальт, завдяки чому досягнуто нереальних відтінків (проте саме через це картина із часом почала тьмяніти). Також вдалим рецептурам власних фарб допомагала й дружба Архипа Куїнджі з вченим Дмитром Менделєєвим.

Ще до публічного показу картину було продано Великому князю Костянтину Костянтиновичу, який узяв твір із собою в навколосвітню подорож. Було відомо, як Архип Куїнджі погрожував Великому князю. Знаючи склад своїх особливих фарб, він не міг дозволити взяти картину в довгу поїздку. Але, на жаль, князь не послухав Куїнджі і в результаті пейзаж був пошкоджений. Як не намагався Архип повернути оригінальний вид – нього нічого не вийшло.

ВИРОБИ З ТІСТА В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Ярьоменко М.А., керівник доц. Ляшенко І.С.

Український державний університет науки і технологій

Своєрідність і неповторність кожної мови значною мірою виявляється у її фразеологічному матеріалі. Відомо, що у фразеологізмах – як стійких, відтворюваних, цілісних за значенням зворотах – збереглися найдавніші вірування і звичаї, особливості бачення і сприйняття довколишнього світу. Фразеологізми були і залишаються своєрідним культурним кодом нації.

У межах української мови функціонує багато фразеологічних одиниць, які увібрали в себе назви їжі. Розглянемо фразеологізми, які містять назви виробів з тіста.

Хліб – це майже святість для всіх слов'ян і підстава української кухні ще від праслов'янських часів. Хліб протягом усього цивілізаційного розвитку людини був і до сьогодні залишається головним харчовим продуктом. Це не стільки їжа, скільки – символ, оберіг, показник особистого і суспільного добробуту, наприклад: *Хліб – усьому голова; Не до сорома', якщо хліба нема; Якщо є хліб і вода, то не буде голода.*

Хліб здавна був обов'язковим учасником народних обрядів – із хлібом-сіллю зустрічали і проводжали дорогих гостей, ішли на хрестини і сватання, пекли коровай на весілля, клали хліб на віко труни. До нього ставилися з великою пошаною, не викидали навіть найменших крихт. Хліб тісно пов'язаний у свідомості людей зі щоденним, благополучним життям, тому це символ праці, труду, добробуту і життя.

Було виявлено, що найбільшу кількість одиниць ставлять фразеологізми із компонентом *хліб*. У більшості вони пов'язані з роботою, засобами для утримання: 'заробіток здобутий важкою працею, великими зусиллями' – *тяжкий хліб*, 'позбавляти кого небудь заробітку, беручись за цю саму роботу' – *відбивати (відбирати) хліб*, 'засоби для існування, здобуті власними зусиллями; власні заробітки' – *іти / піти на свій хліб*, 'засоби необхідні для прожитку, існування' – *хліб насущний*, 'жити у нестатках, у бідності, нужді' – *їсти сухий хліб*. Глибоко закоріненими у загальнослов'янській культурі є фраземи *ділити хліб і сіль*, що позначає 'пригощатися разом із ким-небудь'. До сьогоднішнього дня це широко вживаний вислів, який зберігає у собі відповідний звичай. Також багато фразеологізмів зі словом хліб, що позначають людські емоції: 'забезпечити кого-небудь роботою, заробітком' – *дати хліб у руки*, 'карати кого-небудь голодом, обмежуючи найнеобхіднішим у їжі' – *садити на хліб та*

воду, відрізана скиба від хліба – ‘людина, яка відділилася від родини, стала самостійною (наприклад про дочку, що вийшла заміж)’.

Хоч здавна образно вважалося, що хліб – це майже усе, що випечене з тіста, в українській фразеології є також згадування про його різновиди.

Наступною за продуктивністю є група фразеологічних одиниць з лексичним компонентом *пиріг*, наприклад: *надувся як гречаний пиріг* – ‘пихатий (про людину)’; *щоки як пироги* – ‘товстий’; *пиріг – хоч об дорогу кидай* – ‘невдача’.

З-поміж інших назв виробів із тіста в структурі українських фразеологізмів і паремій як компоненти дещо менш продуктивно функціонують слова *вареник*: як *вареник у маслі (у сметані)* – ‘жити дуже добре, безтурботно або заможнo’; *пампушка: попікся, як дід пампушкою*; *плаває, як пампух в олії*; *галушка: всипати на галушки кому* – ‘побити, суворо покарати кого-небудь’ тощо. Очевидно, актуалізація згаданих гастронімів, їхніх характеристик зумовлена звичністю цих страв для української кухні, знанням про їхні якості, спосіб приготування, традицію приурочення, пов’язані з ними ритуали. Ці стійкі звороти оцінюють зовнішні та внутрішні риси людей, їхню поведінку, інтелект, соціальний статус, мають дидактичний характер, прищеплюють моральні цінності.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД В УКРАЇНІ

Богатир М. Є., керівник проф. Євсєєва Г. П.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Конституція (лат. *constitutio* — установлення, устрій, порядок) — основний державний документ (закон), який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов’язки держави, суспільства та громадян.

Конституція незалежної України [1] була прийнята та ратифікована на п’ятій сесії Верховної Ради 28 червня 1996 року. Вона є основним законом України, що визнає країну як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну, і правову державу. У Конституції наголошується на забезпеченні прав і свобод людини, принципі верховенства права, важливості місцевого самоврядування. Вона також окреслює поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. В Україні, як і в кожній країні Європи, Конституція є є первинним елементом, на якому засновуються права та обов’язки більшості суб’єктів державного та суспільного життя, визначає програму державного та суспільного розвитку.

Вона має найвищу юридичну силу, тобто всі правові акти не повинні їй суперечити. Вона має підвищену стабільність, тобто змінити її положення дуже важко. Вона виступає юридичною базою поточного законодавства держави. Вона має специфічний предмет правового регулювання – найважливіші у державі суспільні відносини. Вона розробляється й приймається в особливому порядку.

Конституційний процес виявився в Україні складним, суперечливим і надзвичайно тривалим. Але формування Конституції України стало важливою віхою на шляху країни до незалежності та демократичної правової держави. Під час процесу створення Конституції України було враховано низку політичних, економічних та соціокультурних аспектів, а також враховані інтереси громадян всієї країни.

На створення та формування сучасної Конституції України вплинула низка історичних подій, зокрема, визнання громадян України на референдумі 1991 року Акт проголошення незалежності України [2]. Перший етап (24.10.1990 – 26.10.1993) конституційний процес розпочався підготовкою та напрацювання проєкту нової

Конституції України зразу після прийняття Декларація про державний суверенітет України [3]. Другий етап (10.11.1994 –08.06.1995) характеризується лише напрацюванням багатющого матеріалу альтернативних проєктів Конституції, серед яких є найцікавішими 15 проєктів [4]. Третій етап (24.11.1995 –28.06.1996) Конституційний процес було завершено прийняттям Конституції незалежної Української держави. Зasadничі принципи Конституції України: Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава; в Україні існує єдине громадянство; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; Україна є республікою; народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні; в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування; в Україні визнається і діє принцип верховенства права; європейський вектор розвитку України.

Перелік посилань:

1. Конституція України. Основний закон.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Акт проголошення незалежності України. Постанова УРСР.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>
3. Декларація про державний суверенітет України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> Томенко М. В. Україна: історія Конституції. Київ : Генеза, 2015. 144 с.

ПІДСЕКЦІЯ «УКРАЇНСЬКА МОВА»

ВЗАЄМОДІЯ ДІАЛЕКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Алтухова К.А., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Формування літературної мови відбувалося під впливом об'єктивних суспільно-політичних чинників на полідіалектній основі. Середньонаддніпрянські говори лягли в основу поеми «Енеїда» І. Котляревського, вони відображають східноукраїнський варіант літературної мови. Західноукраїнський варіант базувався на різних діалектах південно-західного наріччя. Такий факт існування двох варіантів літературної мови у ХІХ ст. в радянському мовознавстві ігнорувався, що мало політичний підтекст поділу країни.

Провідна роль у виробленні єдиної української літературної мови належить Т. Шевченкові. На відміну від І. Котляревського, Є. Гребінки, П. Гулака-Артемівського, Г. Квітки-Основ'яненка, які у творчості орієнтувались на середньонаддніпрянські і слобожанські говори, мова Т. Шевченка була зорієнтована на весь україномовний територіальний та історичний обшир. Поет показав потенційну здатність української мови обслуговувати різні сфери життя й діяльності, органічно поєднавши народно-розмовну мову із засобами українського фольклору, зі старослов'янізмами як елементами урочистого стилю і біблійної тематики.

Отже, на кінець ХІХ – початок ХХ ст. на теренах України існували два варіанти літературної мови – східноукраїнський і західноукраїнський. Іван Франко як представник другого варіанту був змушений працювати в умовах, коли поряд із літературною мовою на народній основі існувало «язичіє» – суміш церковнослов'янської, староросійської і книжної галицької мови. Через потребу

використовувати мову в різних функціональних сферах спостерігається виразна орієнтація західноукраїнських письменників і вчених на чолі з І. Франком та М. Грушевським на східноукраїнський варіант літературної мови. І. Франко закликав західноукраїнських письменників працювати над витворенням такої мови, яка ґрунтувалася б на загальнонаціональній мовній основі: «Писатель мусить поперед усього владати добре мовою свого народу, і то не мовою одного села, одного повіту або одної губернії, але мовою такою, котра була б однаково своя, зрозуміла і люба всім повітам, губерніям та селам...». Проблема взаємодії літературної мови та діалектів порушена у статті Івана Франка «Літературна мова і діалекти», у якій автор доводить неможливість існування літературної мови без діалектної: «...кожна літературна мова доти жива і здібна до життя... доки має тенденцію збагачуватися чимраз новими елементами з питомого народного життя і з відмін та діалектів народного говору». Проте водночас він розумів, що потрібна консолідуюча сила, яка змогла б об'єднати весь український народ, і сила ця – літературна мова, «репрезентантка національної єдності».

Лесі Українці, І. Франкові (особливо), М. Коцюбинському, М. Грушевському вдалося переорієнтувати мову на потреби тогочасного європейського суспільства; вони збагатили словниковий склад української мови, розширивши його науковою, виробничою, суспільно-політичною лексикою, новими засобами виразності, зробили значний внесок у формування наукового і публіцистичного стилів української мови.

Із посиленням національно-визвольного руху, який породила революція 1905 р., окреслюються тенденції консолідації елементів української культури, мистецтва, наук, що відбилися і на створенні єдиної української літературної мови. Вони виявились у посиленні впливу мови Галичини й Буковини на східноукраїнський варіант літературної мови. Із галицької мови в загальноукраїнську ввійшов великий шар абстрактної лексики, наукової термінології, правничих і адміністративних висловів, громадсько-політичних найменувань, понять, пов'язаних із міським побутом, що стосувались не тільки процесів, а й виразів ввічливості, етикету тощо.

Сьогодні літературне й діалектне мовлення перебувають у складних взаємозв'язках. Діалекти залишаються основним засобом спілкування для більшості населення. Проте з розвитком освіти, піднесенням культури розширюється соціальна основа літературної мови, а це, у свою чергу, спричиняє виникнення територіальних, просторових різновидів літературної мови.

Яскравим прикладом активної взаємодії літературної мови й діалектів, каналом збагачення літературної мови діалектними елементами є художні твори. Усталення вжитку діалектних слів і форм, їх опрацювання в нормативних словниках і граматиках стає передумовою поступового переходу цих елементів до літературної мови.

Дослідники виділяють два типи художніх текстів, що займають проміжне становище між діалектним і літературним мовленням: а) тексти, насичені говірковими елементами, що містять окремі вкраплення діалектизмів у літературну мову художнього твору, передусім у мову персонажів, в авторській мові вони трапляються рідше; б) тексти, орієнтовані не на літературну мову, а на діалект, у яких авторська мова й мова персонажів, всі діалоги й монологи досить повно відбивають фонетичні, лексико-семантичні та граматичні особливості говірок (на позначення таких творів використовують термін «олітературнений діалект»). Представники другого способу виразно демонструють, що діалектне мовлення сприймається нині вже не як відступ від літературної норми, а як рівноправний вияв національного мовлення, що має значний комунікативний потенціал.

Різні варіанти літературно-діалектної взаємодії представлено у творах сучасних письменників. Як приклади наведемо такі твори: В. Лис «Століття Якова» (2011) –

західнополіські говори; Ю. Винничук «Танго смерті» (2012) – галицькі; повісті Марії Матіос – буковинські; Мирослава Дочинця – закарпатські. Діалектне мовлення відтворено і в діалогах більшості персонажів, і часто в авторській мові (зокрема в спогадах, роздумах, відступах, описах тощо). Завдяки цим творам читачі розуміють значення слів *мацур* (кіт), *мешти* (туфлі), *моква* (дошова погода) тощо.

Натомість поетеси з Підляшшя Ю. Королько та М. Сарнацька пишуть суціль говорами. Так само повністю говорами написано окремі оповідання О. Кулеша. Василь Шкурган («Кілько того світа», «Ади жию») застосовує лише діалект, свідомо уникаючи засобів літературної мови. Популяризація діалекту в таких творах – самодостатня мета авторів, а це означає, що новими, тепер уже органічними формами прояву діалектів стають не лише усна форма мови, але й писемна.

Ще одна нова важлива сфера прояву діалектного різновиду української мови – соціальні мережі. Створюються групи прихильників діалектів, мешканців сіл та вихідців із них («Я люблю Шевченкове», «Говірка нашого села», «Моя Матроска»), де користувачі викладають матеріали з оцінкою діалектних особливостей своєї говірки, репрезентують дописи, насичені діалектними рисами, окремі – додають власні художні твори, вірші, написані діалектною мовою (південнобессарабська поетеса М. П. Слободенюк).

Така сучасна реалізація, «олітературнення» діалектів постає засобом підкреслення авторської індивідуальності, а через проникнення в літературні твори сприяє входженню певних рис діалектного мовлення у загальноукраїнський мовленнєвий фонд.

ТЕРМІНИ З КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Бакало Т. В., керівник доц. Ляшенко І. С.

Український державний університет науки і технологій

У світі передових технологій та інтернету активно зростає кількість нових функцій та можливостей, а разом з ними й кількість хакерів та шахраїв. Комп'ютери та мережі набули широкого поширення в усьому світі: урядові установи, банки, лікарні, повсякденне життя та багато іншого. Усі ці аспекти життя постійно страждають від хакерських атак. Для того щоб боротися з цією проблемою, існує окрема галузь інформаційних технологій – кібербезпека. Для глибшого розуміння цієї сфери та її термінів необхідні знання англійської мови, адже багато найменувань є етранжизмами, деякі – англіцизмами, а деякі можуть здаватися незрозумілими через дослівний переклад.

У цій доповіді розглянемо такі терміни з кібербезпеки, як хакер, фішинг, хайджекер, фаєрвол, а також спробуємо перекласти та пояснити терміни *salami shaving* та *piggybacking*.

Хакер – походить від англійського слова *hacker* (*to hack* – рубати) і означає особу, що намагається отримати несанкціонований доступ до комп'ютерних систем, з метою отримання секретної інформації або виявлення вразливості системи, пише та поширює віруси.

Фішинг – вид шахрайства, метою якого є виманювання персональних даних користувачів: номери кредитних карток, бази інтернет-магазинів, відомості про валютні операції. Шахраї вигадують усілякі маніпуляції, які змушують користувачів самостійно розкривати свої конфіденційні дані – наприклад, надсилають електронні листи з пропозиціями підтвердити реєстрацію облікового запису, що містять посилання на вебсайт в інтернеті, зовнішній вигляд повністю копіює дизайн відомих ресурсів.

Походить від англійського слова phishing, що у свою чергу є калькою від fishing – риболовля.

Хайджекер – походить від англійського слова hijacker – викрадач. Це зловмисники, які намагаються викрасти лістинг, або витіснити підприємця, який його пропонує, замість того щоб створювати власний. Цей термін стосується не лише галузі кібербезпеки та ІТ, а й кримінального права, і використовується на позначення викрадача транспортного засобу. Вважається, що слово походить з часів сухого закону в Америці. Член однієї нелегальної групи підходив до водія контрабандної вантажівки конкуруючої організації з посмішкою та казав «Привіт, Джеку!», після чого вбивав водія та викрадав автомобіль з алкоголем.

Файрвол – узагальнена назва фізичних пристроїв чи програмних застосунків, сконфігурованих, щоб допускати, відмовляти, шифрувати, пропускати мережевий трафік між областями різної безпеки мережі згідно з бажаним набором правил безпеки. Походить від англійського firewall – вогняна стіна.

Salami shaving – вид комп'ютерного шахрайства. Для нефахівця комп'ютерної термінології терміносполучення буде незрозумілим і матиме певні гастрономічні асоціації. Переклад цього терміна українською мовою потребує з'ясування його значення. Відразу варто зазначити, що ковбаса салямі не має безпосереднього відношення до тлумачення цього терміна. Проте деяку подібність все-таки можна помітити. Відповідно до правил гастрономічного етикету, в'ялену ковбасу салямі нарізають тоненькими, майже прозорими скибочками. Звідси й аналогія, оскільки salami shaving – це вид шахрайства, коли з банківського рахунку списується невелика сума, що є абсолютно непомітною для клієнта. Українською можна почути такі варіанти перекладу, як «тактика салямі», «технологія салямі», «метод салямі».

Piggybacking – проникнення в чужу електронну систему через незакритий канал Wi-Fi; несанкціонований вхід у систему під виглядом працівника компанії, або працівника, що має дозвіл на вхід. Під час перекладу терміна українською мовою потрібно врахувати його внутрішнє значення, що має негативну конотацію незаконного проникнення у систему.

Таким чином, можна помітити, що майже всі терміни з кібербезпеки іншомовного походження. І хоча багато з них вже стало частиною української мови, для їх розуміння треба заглибитися у вивчення цієї галузі. У сучасному світі, повному кібернебезпек, важливо залишатися обізнаним, щоб самому не стати жертвою шахраїв та хакерів. Розуміння наведених вище термінів допоможе поглибити знання в кібербезпеці та захистити себе на просторах інтернету.

ІСТОРІЯ КЛИЧНОГО ВІДМІНКА

Боднар Є.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Історія кличного відмінка, або вокативу, є цікавим та важливим аспектом вивчення української мови, у якій його вживають із давніх часів.

Кличний відмінок української мови здійснив тривалу та цікаву подорож від праслов'янської (індоєвропейської) мови до сучасної форми. Використання кличного відмінка можна відстежити ще в давній період: *воєводо, кънаже, кънагыне, земле, отъче, краю, Господи*. У «Граматичі словенській» (1596) Лаврентія Зизанія кличний відомий як «звателный падежь». У «Граматичі слов'янській» (1619) Мелетія Смотрицького так подано його значення: *звателный есть/имже зовемъ: человекъ*.

Доказом давності кличного відмінка можуть слугувати фольклорні тексти, де в колядках, щедрівках, замовляннях, веснянках та інших жанрах наявне звертання саме в

кличній формі: «Добрий вечір тобі, пане господарю. Радуйся! Ой радуйся, земле, Син Божий народився!»; «Ой весно, весно, весняночко, де твоя дочка паняночка?»; «Ой встань, встань, Подоляночко, умий личко, як ту скляночку...»; «Чижіку, чижику, пташку маленький, скажи нам, скажи нам, як сіють мак?»; «Добрий день тобі, сонечко красне...»; «Ой вербо, вербо, де ти зросла...».

Кличний відмінок підкреслює унікальність української мови, її особливість, він є засобом, завдяки якому мова набуває милозвучності. У період існування Радянського Союзу кличний відмінок зазнав утисків, влада намагалася максимально наблизити мову українську до російської. Щоб знищити специфіку української мови, кличний відмінок дозволили замінити називним, тому з 30-х рр. ХХ ст. він зникає з мови. Та незважаючи на те, що зник сам відмінок, форма звертання, яка виражалася за допомогою відповідних закінчень (унікальних для української мови), остаточно не зникла. Лише з 90-х рр. ХХ ст. кличний відмінок повноправно функціонує в українській мові.

Слід зазначити, що на сьогодні вокатив, хоча й не так послідовно, як в українській, переважно в ряді іменників чоловічого роду, є в більш ніж у 15 мовах світу, наприклад:

– грецькій: *ίππος* (кінь) – *ίππε* (коню), *λόκος* (вовк) – *λόκε* (вовче), *Σωκράτης* (Сократ) – *Σώκратες* (Сократе);

– латинській: *lupus* (вовк) – *lure* (вовче), *Dominus* (Господь) – *Domine* (Господи), *Iulius* (Юлій) – *Iuli* (Юлію);

– польській: *Bóg* – *Boże, ojciec* – *ojcze, chłopiec* – *chłopcze, człowiek* – *człowiecze*;

– словацькій: *Boh* – *Bože, Kristus* – *Kriste, pán* – *pane, otec* – *otče, človek* – *človeče, brat* – *bratu, bratku, syn* – *synu, synku, mama* – *tamo, žena* – *ženo* (зараз у словацькій мові вокатив вважають застарілою формою, його вживають тільки в архаїзованому, релігійному, або іронічному контексті);

– чеській: *pan profesor* (пан професор) – *pane profesore* (пане професоре), *Ježíš* (Ісус) – *Ježíši* (Ісусе), *Marek* (Марко) – *Marku* (Марку), *paní Eva* (пані Єва) – *paní Evo* (пані Єво);

– болгарській: *Петър* (Петро) – *Петре* (Петре), *другар* (друг) – *другарю* (друже), *глупак* (дурень) – *глупако* (дурню);

– румунській: *om* (чоловік, людина) – *omule* (чоловіче, людино), *băiat* (хлопець) – *băiete* або *băiatule* (хлопче), *Ion, Ioan* (Іван) – *Ioane* (Іване);

– грузинській: ჯაჯო «*жаці*» (чоловік) – ჯაჯო «*жацо*» (чоловіче); პეტრე «*Петре*» (Петро) – პეტრეო «*Петрео*» або პეტრევ «*Петрев*» (Петре);

– інших мовах (сербській, латвійській, литовській, шотландській, арабській, корейській, чуваській).

Український кличний відмінок має певні особливості. Найголовнішою з них є те, що він активно вживається, і це відрізняє його від багатьох інших мов, де кличний відмінок можуть використовувати лише в офіційних або формальних випадках.

Сучасний кличний відмінок посилює стилістичну функцію звертань, надає їм українського національного характеру та колориту, робить українське звучання привабливішим, використовують його для прямого звернення до людини, тварини чи предмета, для привернення уваги чи вияву поваги: *шановний Іване Васильовичу, дорога пані Стефаніє, рідна земле, моя Україно, український народо*. Одним із найпоширеніших вживань кличного відмінка в українській мові є пряме звертання до когось: *брате, друже, мамо, бабуся, сестричко*. Використовуючи кличний відмінок, сигналізують співрозмовнику, що звертаються саме до нього, і це можна розглядати як спосіб вияву поваги та ввічливості.

Кличний відмінок також використовують в українській мові для вираження сильних емоцій, таких як любов, гнів, захоплення або для підкреслення занепокоєння.

Отже, зараз, як ніколи, важливо прагнути до правильного вживання кличного відмінка в повсякденній розмові, щоб усунути негативні наслідки асиміляції української мови з російською в минулому.

РИСИ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Бордовський О.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

«Жодне суспільство, на якому б рівні розвитку воно не перебувало, не може існувати без мови»
(невідомий автор)

Українська мова є прямим нащадком праслов'янської та належить до слов'янської групи мов, так само як польська, білоруська, чеська, словацька. І хоча мови відрізняються алфавітом, багато слів залишаються зрозумілими для представників слов'янської мовної групи.

Українська мова, як і культура, вступала в контакти з великою кількістю мов, культур, релігій, що вплинуло на місцеві діалекти, різноманітність слів у межах однієї країни. Населення, що спілкувалося українською, було поділене сильнішими державами, що намагалися постійно нав'язати свою мову. На заході України населення піддавалося ополяченню, мадяризації, румунізації, а на сході – русифікації, зокрема через Емський указ та Валуєвський циркуляр. Та незважаючи на це українська мова зберегла самобутність, унікальність завдяки усній народній творчості та митцям слова.

Самобутність української мови передусім виражається в її багатстві, для прикладу, якщо більшість мов запозичила англійське «horizon», зокрема і російська, то українська має такі синоніми: *обрій, крайнебо, небовид, круговид, кругозір, горизонт, видноколо*. До низки запозичень українська мова утворила власні відповідники: *лінгвістика – мовознавство, процент – відсоток*. Англійська мова нараховує близько 600 тисяч слів, за Оксфордським словником, українська – приблизно 256 тисяч слів, згідно з «Великим тлумачним словником сучасної української мови». Але українська, хоч і поступається за кількістю слів, має унікальні слова, які засвідчують її своєрідну культуру: *трембіта, бануш (банош), куліш, жупан, корчма, митець, примара, козак, світлиця*. До того ж багато українських слів запозичили інші слов'янські мови, наприклад, польська запозичила слова *hreczka* (гречка), *chory* (хворий), у російській низка українських запозичень витіснила російські назви: *пасека* (рос. *пчельник*), *сырник* (рос. *творожник*), *хлеброб* (рос. *хлебопашець*), *стерня* (рос. *жнивье*), *гречка* (рос. *гречиха*). Також потрібно відзначити, що назви місяців у нашій мові не мають аналогів, ні на що не схожі.

Український мовознавець Костянтин Тищенко стверджує, що з-поміж 82 специфічних рис української мови (звукових і граматичних) 34 є виключно українськими. Спостерігаються спільні риси з іншими мовами: із верхньолужицькою і білоруською – по 29, із нижньолужицькою – 27, полабською – 19, словенською – 18. Показово, що частина південнослов'янських мов має з українською по 20-21 спільній рисі, а західнослов'янських – по 22-23 спільні риси.

Наведемо деякі з унікальних рис української мови за К. Тищенко:

- збереження старого індоєвропейського **-р** на кінці складу (*матір*);
- специфічно українські суфікси **-інь, -ощ, -енк** (*далечінь, солодощі, поштаренко*);
- специфічно українські префікси **якнай-, щонай-** (*якнайкрайший, щонайгірше*);
- займенники та прислівники з префіксоїдами **будь-, казна-, хтозна-** (*будь-хто, будь-коли, казна-куди*);

- прислівники з часткою **не** (*де-не-де, коли-не-коли, як-не-як*);
- пестливі форми прислівників (*поволеньки, тепереньки, теперечки, недалечко*);
- пестливі форми дієслів з суфіксом **-оньк-:** *їстоньки, питоньки, гулятоньки*;
- сполучник **що** у специфічних синтаксичних структурах: *книжки, що по них послано; земля, що він її продав*;
- праслов'янські закінчення дієслів *дати, їсти, розповісти: даси, їси, розповіси*;
- поряд зі звичайним аналітичним майбутнім (*буду робити, будеш писати*) яскравою й унікальною серед усіх слов'янських мов морфологічною рисою української є синтетичний майбутній час дієслів недоконаного виду (*робитиму, писатимеш*);
- форми з повторенням префікса **по-:** *попоїли, попождеш, попоходити, попоносити, попоїздити, пополякали*.

Українська мова багата на діалекти, кожний регіон має свої неповторні слова, через що подекуди мовцям складно порозумітися між собою. Наразі налічується 14 діалектів, сформованих територіально.

Також індивідуальність української мови полягає в її граматичній основі. Особливості українського синтаксису, такі як розташування слів у реченні та використання різних типів речень (простих, складних, складнопідрядних), також відрізняють його від інших мов. Найбільша кількість фонем з усіх слов'янських мов – 48. Найбільша вокальність – «прозорість», милозвучність. Найбільша кількість пар м'яких і твердих приголосних звуків.

Виходячи з вищевикладеного, відзначимо, що українська мова дуже давня, вона багата й мелодійна, нею складено багато народних пісень, прислів'їв та приказок. Вона має свої неповторні слова. Багато творів, написаних українською, перекладені різними мовами світу. Попри всі обставини наша мова вистояла, і нам, сучасним українцям, є чим пишатися, що берегти і розвивати.

СЛЕНГОВІ НЕОЛОГІЗМИ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Власова В.І., керівник доц. Ляшенко І.С.
Український державний університет науки і технологій

Неологізми характеризуються абсолютною новизною як щодо форми, так і змісту. Вони найменують нові реалії й поняття, людей та їх чесноти. Кожне слово відображає те, що знайоме всім українцям. Крім того, вони підкреслюють особливу характеристику їх авторів: образність мислення, здатність переосмислення дійсності та велике почуття гумору, з якими безперервно виникають нові метафори чи метонімії, звучуються чи розширюються попередні значення слів.

Сленгові неологізми – це новостворені сленгові слова, що мають у собі конотацію новизни. Тобто у нового слова немає синонімів. Виникнення неологізмів зумовлене радикальними змінами в суспільному дискурсі й мовній картині світу, що пов'язані з реаліями загальнонаціональної боротьби проти російських загарбників, яка триває з 2014 р., а в лютому 2022 р. увійшла в стадію повномасштабної війни. Нижче наведемо декілька прикладів сленгових неологізмів сучасності.

1. **«Заукраїнити».** Виникло у відповідь на повномасштабну агресію росіян проти українського народу. Значення слова пояснюється як «спробувати забрати щось силою у невинного й отримати жорстку і сильну відповідь».

2. **Ефект Чорнобаївки.** Феномен боїв під Чорнобаівкою, де війська ЗСУ 18 разів завдавали нищівної відсічі окупантам, пояснюється тим, що село – ворота до Херсона. Тому так вабить окупантів. А ми й не проти, адже це про них тепер приказка: «Побачити Чорнобаївку і померти». Словом «чорнобаїти» позначають феноменальне

вміння наступати на одні й ті ж граблі, вчиняти раз за разом ідентичні безглузді вчинки, що несуть за собою важкі й болісні наслідки.

3. **За три дні.** Слово виникло як відповідь невіглаським планам рашистів «взяти Київ за три дні». Україна зламала ці плани. І відтепер «за три дні» означає нереалістичні, малообґрунтовані ідеї й плани, у які людина щиро вірить, хоча все її притомне оточення намагається підказати, що результату не буде.

4. **Орки.** Прізвисько російських окупантів, запозичене з книги Джона Толкієна «Володар перснів». У книзі сказано, що орки – брудні, неотесані істоти, інтелектуальні здібності котрих ледь можуть конкурувати з рівнем розвитку каменюки при дорозі. Згадаймо епізод, у якому орки за наказом Сарумана нищили Священний ліс лише тому, що їм були потрібні дерева як пальне. І не зупинило їх нічого: ані доброзичливість місцевих жителів, ані жорстокість вчинку, ані краса первозданної природи. Орки сліпо йдуть за повелителем, не думаючи ані секунди власною головою.

5. **Макронити** – демонструвати стурбований вигляд, але нічого не робити по суті. Пов'язано із французьким президентом Еммануелем Макроном, який на перших етапах війни запам'ятався не так реальною допомогою, як фото з Єлисейського палацу із заклопотаним обличчям. Також це слово може означати безглузді дзвінки по телефону.

Сьогодні мова постійно збагачується новими словами, які пов'язані зі всіма сферами життя сучасного суспільства. Активізація словотворчих ресурсів свідчать про життєву енергетику української мови, її внутрішню силу і непереможне прагнення до розвитку, що відкриває перспективи для нових лінгвістичних студій.

ДІАЛЕКТИ, НАРІЧЧЯ, ГОВОРИ ТА ГОВІРКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Данілов К.М., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Українська мова надзвичайно багата та різноманітна, про що свідчить зокрема наявність у її складі своєрідних територіальних слів, які називають діалектами, наріччями, говорами чи говірками.

Найширшим у цьому переліку за значенням є поняття «**діалект**», що походить від грец. *διáλεκτος* (розмова, говір, наріччя) та характеризується як різновид певної мови, засіб спілкування між представниками однієї територіальної чи соціальної групи. Діалект таким чином може бути територіальний та соціальний. Територіальний діалект є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території (у цьому значення його ототожнюють з говором), а соціальний становить відгалуження загальнонародної мови, уживане в середовищі окремих соціальних, професійних, вікових та ін. груп населення (тотожне йому значення – жаргон, сленг).

Говір – одиниця територіального поділу мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, акцентуаційними, граматичними та лексичними ознаками, а **говірка** – це найменша одиниця територіального відгалуження мови, що є засобом спілкування мешканців одного, рідше кількох населених пунктів. Наприклад, мова мешканців с. Шевченкове (стара назва Кара-Махмет) Кілійського району Одеської області становить наддунайську говірку: *братовий вл'іс'ін'ет* замість *братів велосипед, тойі, ц'ойі* замість *тієї, цієї*. Структурно близькі говори входять до ширшого мовного утворення – **наріччя**.

У сучасній українській мові розрізняють три наріччя: північне (поліське), південно-західне та південно-східне. Північне (поліське) наріччя поширене на території Чернігівської, північних районів Сумської, Київської, Житомирської, Рівненської, Волинської областей, а також у ряді південних районів Білорусі. На лексичному рівні характеризується наявністю слів, схожих із польською і білоруською мовами.

Наприклад, слово *болото* в північних говорах має відповідники: *трясовина, драгва, здвіж, драга́, балота*.

Північне наріччя об'єднує західнополіський, середньополіський (правобережнополіський) та східнополіський (лівобережнополіський) говори. Особливості північного наріччя: у ненаголошеній позиції вживається звук *е* після твердого приголосного: *паметь, колодезь*; ствердіння звуків *р* і *ц*: *хлопец, бурак*; вживання закінчення *-є* замість *-я* після довгого приголосного: *житте, весілле, зілле*; вживання закінчення *-и* замість *-і* в прикметниках у називному відмінку множини: *добри, здорови, гарни*.

Південно-західне наріччя охоплює бойківський, волинський, гуцульський, закарпатський, лемківський, наддністрянський, надсянський (долівський), подільський, покутсько-буковинський говори. Поширене на території Вінницької, Хмельницької, Тернопільської, Львівської, Івано-Франківської, Чернівецької, Закарпатської областей, у південних районах Житомирської, Рівненської, Волинської областей, у деяких районах Кіровоградської, Миколаївської, Одеської областей, а також частково у Польщі, Словаччині, Румунії.

Найважливішими фонетичними ознаками південно-західних говорів є: поширення фонем *г, ф, дж, дз*: *гринджоли, филя* (хвиля), *дзв'ір*; перехід *д', т'* в *г', к'*: *д'іти – г'іти, т'істо – к'істо*; перехід *а* після м'яких приголосних і шиплячих в голосні переднього ряду *е, і, и*: *час – чис, шапка – шіпка*; перехід ненаголошеного *о* в *у*: *гулубка, кужу́х*; змішування *е* та *и*: *жеве́, висло́, же́то, девно* (дивно); оглушення дзвінких приголосних у середині і кінці слів: *грип* (гриб), *дуп* (дуб).

Серед морфологічних особливостей південно-західного наріччя можна виділити такі: суфікси *-чи, -ши, -т* в інфінітиві: *б'ігчи, стричи, кричат*; препозиція частки *-ся*: *си виспала*; давні закінчення давального і місцевого відмінка множини іменників чоловічого роду *-ом, -ім, -ох, -іх*: *сино́м, бра́тім, на сино́х, на бра́тіх* замість *сино́м, брато́м, на сино́х, на брато́х*; давні форми давального відмінка однини особових і зворотних займенників: *мі, ми* (мені), *ті, ти* (тобі), *си* (собі); характерне вживання різних форм майбутнього часу: *буду чита́ти, буду чита́в, чита́тиму, му чита́ти*.

Південно-східне наріччя містить середньонаддніпрянський, слобожанський і степовий говори. Поширене на території південних районів Київської, Сумської областей, на всій території Харківської, Луганської, Донецької, Полтавської, Дніпропетровської, Запорізької, Херсонської, Черкаської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської областей та в Криму. Найважливішими ознаками південно-східних говорів є: послідовне зберігання дзвінкості приголосних перед глухими у середині та кінці слів: *дуб, кладка*; заміна фонем *ф* на *хв* або *х*: *хвартух, ту́хлі, хва́брика*; збереження м'яких шиплячих: *лош'а́* (лоша), *ведмеж'а́* (ведмежа), *поспіш'ать'* (поспішать); закінчення *-ій* в багатьох прикметниках твердої групи: *прохідн'ій* (прохідний), *марн'ій* (марний), *біл'ій* (білий); закінчення *-е* в формах дієслів III особи: *хо́де* (ходить), *про́се* (просить), *но́се* (носить); закінчення *-ю* в формах дієслів I особи, варіативність особових форм: *ходитьи – ходжу, хожу і ходю; носити – ношу і носю*; паралельні форми інфінітива на *-ти* і *-ть*: *писати – писать*; в деяких говорах відсутнє чергування *г-з, к-ц, х-с*: *поро́г'і* (порозі), *рук'і* (руці); вживання паралельних форм у лексиці: *ягода – вишня, відро – цеберка* та ін.

Таким чином, у кожному регіоні можна відчути унікальне звучання мови, яке віддзеркалює місцеві традиції, звичаї та етнічну спадщину. Говірки є не лише засобом спілкування, але й важливою складовою культурного та ідентичного обличчя нашого народу, що складалося протягом століть. Ця різноманітність надає кожному регіону власний мовний характер, є його своєрідною візитівкою.

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ЕТИКЕТУ

Казакова А.Е., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Мовний етикет – це сукупність правил мовної поведінки, репрезентованих у мікросистемі національно специфічних стійких виразів у ситуаціях установавання контакту, підтримки спілкування в доброзичливій тональності. Ці засоби ввічливості орієнтовані на вираження поваги до співрозмовника та власної гідності. Вони є органічною частиною культури спілкування та соціальної культури загалом.

Мовна поведінка народу, без сумніву, поєднана із його загальною культурою, народними традиціями. На мовному рівні такі психологічні ознаки українців, як доброзичливість, шанобливе ставлення до співбесідників і почуття власної гідності, виявляються у вживанні слів із коренями **добр-**, **здоров-**, **ласк-:** *добридень, добри вечір, доброго ранку, добри досвіток, на все добре, добродію; здоров був, здорові були, доброго здоров'я, дай Боже здоров'я; будь ласка, ласкаво прошу, з вашої ласки.*

У системі мовленнєвого етикету українців відображено чутливість, гуманізм, прагнення до порозуміння, злагоди, гречності. Загальноукраїнські правила і норми мовленнєвого етикету поширені на всіх теренах, де проживають українці. Але поряд із ними вживаються і засоби, засновані на місцевих традиціях. Наприклад, у поведінці галичан часто відбивається етичний компонент, який дещо виокремлює їх серед подолян і слобожан, поліщуків і волинян. На етикет галичан суттєво вплинула культура етнічних груп – гуцулів, бойків, покутян, опілян, західноукраїнська літературна традиція, а також запозичені від сусідів-поляків елементи підкресленої гречності. Так сформувалися ті мовленнєві правила, що закріпилися в свідомості українського народу як галицизми.

Нині повсюдно активізувалося на заході України заборонене за часів тоталітаризму звертання *пан, пані, панове*, що вказує на повагу до співрозмовника (як, наприклад, *«синьйор»* в Іспанії чи *«сан»* у Японії). Якщо на сході України їхнє вживання закріпилося переважно в офіційно-діловій сфері, то на заході ці звертання знову стали побутовими, загальноприйнятими, їх можна почути на вулиці, в крамниці й на ринку, в автобусі, у школі тощо. В офіційній обстановці вони поєднуються з власним іменем, прізвищем або посадою: *пане Юрію, пані Оксано, пане Ющук, пане вчителю*. Показовими є і зменшено-пестливі імена, якими називають дітей, родичів, близьких друзів: *Іванку, Миколайку, Михасю, Миросю, Марічко* – на відміну від русифікованих *Ваня, Вася, Коля, Міша, Маша*.

Шанобливе звертання до батька, матері і старших на *Ви*, відоме й на сході України, зберігається майже повсюдно, а не тільки в середовищі західноукраїнської інтелігенції. «Тикання» загалом – не галицька традиція; таке слововживання прийшло зі сходу, в ньому відчутний вплив російськомовного населення.

На заході майже не почуєш поширеного на сході *«Здрастуйте!»*, сформованого під впливом старослов'янської мови і спільного з російським відповідником. Прощаючись, можна сказати *«До побачення!»*; *«Прощавайте!»*; *«Бувайте!»*, а в колі близьких, добре знайомих співрозмовників ці слова заміняють більш дружнім *«Па-па!»*.

На заході України популярне вживання виразу *«будьте ласкаві»* замість *«будь ласка»*. На запитання *«Як ся маєш?»* (Як життя? Як справи?) нерідко можна почути *«Може бути»*. На підтвердження чогось можна сказати *«Так»*, але повсюдно звучить і побутове *«Ну!»*. Заперечуючи наявність чогось, нерідко вдаються до полонізованого *«Ніц»* (немає нічого). Одне з найпоширеніших етикетних слів – *прошу (прошу дуже, прошу пана)* – позначає й елементарне прохання, і дозвіл, і задоволення, і

незадоволення, і захоплення, і глузування, і недочування (звичайно із запитанням) тощо. До того ж це слово вимовляють із найрізноманітнішою інтонацією. Для вибачення найчастіше вживають форму «*Перепрошую*». Основним словом подяки є «*Дякую*» і численні форми на кшталт *гарно дякую, fajно дякую, красно (красенько) дякую, дуже дякую*. Поширене на сході України «*Спасибі*» маловживане.

Як на сході, так і на заході близькі знайомі з різної нагоди (на свята, іменини, день народження, під час зустрічі) зичать одне одному добра, щастя, здоров'я: *Дай, Боже!*; *Дай, Боже, щастя і здоров'я!* А ще обов'язково співають «*Многая літа!*». Добрі побажання нерідко супроводжуються висловом «*Бо ви (ми) того варті*». Щоб довести, що сказане є щирим, відвертим, не фальшивим, галичани вдаються до слова «*бігме*» (*свята правда*).

Вивчення регіонального мовного етикету є важливим для успішної комунікації та взаєморозуміння. У наш час демократизації суспільства, культурного відродження надбання галицького мовленнєвого етикету можуть стати в пригоді. Адже в них відтворена споконвічна історія великого масиву українства, віддзеркалено традиційно-народне світобачення. Мовленнєва практика сьогодення підтверджує: все цінне, що нагромаджено в усіх регіонах нашої незалежної держави, є загальним надбанням і може бути використано в подальшому розвитку рідної мови.

СПОРІДНЕНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Карнаушенко А.В., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Спорідненість мов – це структурна подібність мов, зумовлена їхнім походженням від спільної прамови. Вона може бути близькою, помітною під час поверхневого спостереження, і віддаленою, коли виявляється тільки шляхом наукового аналізу за допомогою порівняльно-історичного методу. Структурна подібність поширюється передусім на прості мовні знаки – кореневі слова і морфеми – з властивою кожному з них єдністю матеріальної і семантичної сторін.

Усі слов'янські мови постали з праслов'янської, і українська є лише «родичем» російської. Із точки зору лексики найближчою до української мови є білоруська (84 % спорідненої лексики), потім польська (70 %), словацька (68 %), і лиш тоді – російська (62 %). Спорідненість української мови з іншими слов'янськими завжди привертала увагу вчених. Результати досліджень видатних лінгвістів, серед яких професор Костянтин Тищенко та доктор філологічних наук професор Іван Ющук, підтверджують глибоку спорідненість української мови з іншими слов'янськими мовами.

Сучасні дослідження показують, що українська мова у фонетиці та граматиці має більше спільних рис із верхньолужицькою та білоруською мовами (29 спільних рис), нижньолужицькою (27 спільних рис), чеською та словацькою мовами (23 спільні риси), польською (22 спільні риси), хорватською та болгарською мовами (21 спільна риса), сербською та македонською мовами (20 спільних рис), вимерлою полабською мовою (19 спільних рис), словенською мовою (18 спільних рис), ніж із російською (11 спільних рис). Отже, на підставі цих даних деякі вчені ставлять під сумнів об'єднання української, російської та білоруської мов в одну підгрупу східнослов'янських мов.

Слов'янські мови розвинулися з діалектів праслов'янської мови. Загальна кількість носіїв становить понад 287 млн чоловік. Виокремлення слов'янських діалектів з єдиної прамови відносять до середини 1 тис. н.е. У період розпаду праслов'янська мова складалася з діалектів; сучасні слов'янські мови утворилися внаслідок об'єднання певних діалектів навколо політичних і культурних центрів.

Специфічні мовні риси української мови трапляються вже в пам'ятках XI-XII ст., що походять з Південної Русі. Вони систематично виявляються і в пам'ятках пізніших часів (XIV-XV ст.).

Український народ сформувався передусім на основі населення Київського, Чернігівського, Переяславського, Галицького і Волинського князівств. Консолідації українського народу, становленню його мови перешкоджала та обставина, що після монгольської навали в XIII ст. його землі входили до складу різних держав. Так, Чернігово-Сіверщина, Поділля і Київщина з Переяславщиною, а також більша частина Волині належали до Великого князівства Литовського з офіційною «руською», тобто староукраїнською, мовою; Північна Буковина стала частиною Молдовського князівства – тут теж тривалий час усі державні справи вели «руською» мовою; частину Західної Волині та Галичину захопила Польща, а Закарпаття – Угорщина. Особливе значення для консолідації українського народу та його мови, розвитку його самосвідомості та державності мав Київ. Є безліч доказів і рукописів, що доводять, що українська мова і державність виникла раніше, ніж російська, що російська мова є похідною від староруської і ординської мов, тому вона найбільш відмінна від інших слов'янських мов.

Одним із цікавих аспектів спорідненості є наявність спільних морфологічних рис української мови з іншими слов'янськими мовами. Наприклад, відмінювання іменників за відмінками, часові та модальні форми дієслів – усе це риси, які спільні для багатьох слов'янських мов. Це свідчить про їхнє спільне походження та еволюцію від спільної праслов'янської мови.

На фонетичному рівні спорідненість української мови можна помітити в подібних звукових системах та артикуляційних особливостях. Наприклад, спільними фонетичними особливостями української та інших слов'янських мов є велика кількість м'яких та твердих приголосних, а також наявність двох відмінних звуків «і» та «и».

Українська мова не лише зберігає в собі унікальні особливості, але й має внутрішню будову, що відображає зв'язок із великим слов'янським родом. Робота видатного вченого Станіслава Губерначука розкриває віддалені початки української мови та її зв'язки з іншими мовами, що дозволяє краще розуміти її історію та еволюцію.

Українська мова зосередила в собі унікальну спадщину, проте є невід'ємною частиною слов'янського мовного роду. Вивчення спорідненості української мови з іншими слов'янськими мовами розширює наше розуміння її самобутності та розкриває нові перспективи для дослідження мовного розвитку та взаємодії між народами.

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ В МОВІ

Клоченко Г.М., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Від 70-х років XX ст. активізувалися гендерологічні дослідження в європейській та американській соціолінгвістиці, а від початку 90-х – і в українському мовознавстві. Науковці стверджують, що сучасна лінгвістика переживає своєрідний «гендерний бум». Виникла особлива дисципліна – гендерна лінгвістика, яка вивчає мову та мовну поведінку, зважаючи на соціальну гендерну специфіку. Мовлення постає як акт ідентичності, бо коли ми говоримо, ми ідентифікуємо себе за національною, етнічною належністю або як «чоловік» чи «жінка».

Гендерні особливості в процесі мовної комунікації значною мірою залежать від психічного складу, характеру професії, соціальної ролі. Як зазначає Серж Гінгер, французький психолог і психотерапевт, відповідну роль відіграла й особлива

диференційована діяльність наших предків – чоловіка як мисливця, змушеного більше мовчати, логічно мислити й орієнтуватися в просторі, та жінки як домашньої господині й виховательки дітей, що потребувало відповідної вербальної активності.

Розглянемо дослідження українських мовознавців. Флорій Бацевич у праці «Основи комунікативної лінгвістики: підручник» (К., 2004) виділяє чоловічий та жіночий стилі спілкування. До чоловічого стилю він відносить: інформацію (факти, цифри, результати); чоловіки у комунікації зорієнтовані на соціальні статуси і владу; формулюють пропозиції прямо, у розмовах, дискусіях часто акцентують увагу на власній позиції; конфлікти розв'язують за допомогою аргументів і переконань. Особливості жіночого стилю спілкування: жінки зорієнтовані на атмосферу спілкування, віддають перевагу партнерській комунікації, намагаються скоротити дистанцію між собою і партнером; легко встановлюють контакти; формулюють пропозиції у вигляді запитань; у конфліктних ситуаціях жінки відмовляються від своїх поглядів, позицій.

На його думку, у мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам. Жінки спокійніше реагують на перебивання мовлення, вживають більшу кількість засобів увічливості, меншу кількість грубих і лайливих виразів. У мовленні жінок частіше спостерігається явище неточного («приблизного») називання предметів; чоловіки ж намагаються все називати точно. Жінки частіше вживають слова зі значенням невпевненості (*мабуть, напевне*). «Жінки, як правило, перевершують чоловіків у всьому, що стосується мови (дівчатка починають говорити раніше, мають багатший словниковий запас, утворюють складніші й різноманітніші речення); вони більше схильні до кохання, прихильніші, емоційніші. Чоловіки ж частіше є лідерами; їхня самооцінка залежить від успіхів у сфері предметної діяльності, стабільніша й загалом вища від жіночої», – вважає дослідник.

Мовознавець С. М. Дорошенко у статті «Гендерні особливості спілкування» (2012) вказує на різну мету спілкування: чоловік спілкується для того, щоб передати важливу інформацію, а жінка – щоб зав'язати й укріпити емоційні зв'язки зі співрозмовниками. Тому чоловік у процесі спілкування або задіює весь мозок, або відповідає автоматично, взагалі не сприймаючи слова співрозмовника, у жінки ж активується невелика частка мозку, але паралельно вона може займатися ще десятком інших справ. Гендерні особливості виразно виявляються в етикетному спілкуванні. Під час розмови жінки зазвичай відверто дивляться у вічі співрозмовника, чоловіки ж частіше уникають прямого погляду. Жінки здебільшого починають і підтримують розмову, а чоловіки контролюють і керують перебігом її. Жінки частіше ніж чоловіки просять вибачення, докладно щось пояснюють. У професійній комунікації чоловіки рідше погоджуються з критикою, частіше вдаються до іронії, посилення на авторитети, використовують менше мовних засобів, що виражають невпевненість, і в результаті справляють враження більш компетентних і впевнених у собі і своїй правоті фахівців, тобто більш успішно домагаються так званого «статусу експерта».

Інші дослідники (Г. Куриш, М. Цебрій «Гендерні аспекти спілкування») наголошують, що чоловік частіше схильний до того, щоб у розмові маніпулювати статусом, жінка частіше схильна до встановлення близьких відносин. Увага до деталей у жінок є засобом прояву інтересу, а чоловіків це дратує. Зазвичай чоловік перебиває жінку майже вдвічі частіше. Чоловіки люблять слухати самих себе, вони схильні занадто швидко давати готові поради, не вислуховуючи співрозмовника до кінця і не ставлячи йому запитань. Статистично доведено, що жінки більш комунікабельні за чоловіків. Так, за день у середньому українець вимовляє 11 500 слів, українка – 26 200.

На думку Л. Корнєвої («Гендерний аспект комунікації», 2013), чоловікам притаманна зосередженість на одній темі, розмовляючи, вони більше уваги звертають на суть висловлювання, думки свої виражають прямо, логічно, крок за кроком вибудовуючи висловлювання, тому їх дратує жіноча звичка говорити натяками та про другорядне. Чоловіки використовують стратегії домінування, найчастіше вони вдаються до таких прийомів, як багатослів'я, контроль теми, перебивання співрозмовника, відсутність реакції на його мовлення або її неадекватність, мовчанка тощо. Власну думку вони висловлюють безапеляційно, більш категоричні у формулюваннях, усіяко намагаються продемонструвати власну компетентність, довести правоту, дати пораду, тому їх манера спілкування більш конфліктна й агресивна. Жінки більш поступливі, для них основне – контакт зі співрозмовником, який досягається в діалозі.

У статті «Гендерний аспект комунікативної поведінки людини: параметри вербальної і невербальної комунікації» (2012) Т. Осіпова вказує на те, що для чоловіків важливо те, що говорять, а для жінок – переважно те, як говорять; чоловіків вважають емоційними, а жінок – чуттєвими.

Як бачимо, існують значні розбіжності у поведінці та мовленні чоловіків і жінок, які дають можливість говорити про існування чоловічого та жіночого стилів спілкування, особливості яких необхідно знати та враховувати у процесі спілкування.

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГО ТА МІСЬКОГО МОВЛЕННЯ

Коваль Є.А., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Мовлення є одним із найважливіших засобів суспільної взаємодії, життєдіяльності кожної людини, воно може відрізнитися залежно від різних факторів, зокрема місця проживання. У сільській та міській місцевості панують своєрідні особливості мовлення, які виникають через соціокультурні, демографічні та географічні впливи.

У сільському мовленні можна спостерігати збереження архаїчних фонетичних рис і варіантів вимови. Також воно характеризується використанням специфічної лексики, пов'язаної із сільським господарством та природними умовами. Мовлення сільського населення вирізняється локальними колоритними засобами орфоепії, лексики, граматики, синтаксису – діалектами. Особливості сільського мовлення включають варіанти граматичних конструкцій. Зокрема, у мовленні мешканців Львівської області трапляються випадки, коли в контексті майбутнього часу використовують слова в минулому. Приклад такого застосування можна почути в кліпі до пісні «Павук» співака Дзідзьо: «... чекай продамо, заробимо гроші та й будем їли!».

Міське мовлення часто характеризується використанням широкого словникового запасу, пов'язаного із сучасними технологіями, модними термінами та поняттями. Також у міському мовленні наявні специфічні вирази, які характеризують міське середовище, їх використовують для вираження конкретних міських явищ і понять.

Помітним є вплив інших мов на мову міста, особливо в містах із багатонаціональним складом населення. Це призводить до широкого використання запозичень та адаптації інших мовних структур. Для міського мовлення характерні соціолектні відмінності, які відображають мовні особливості певних соціальних груп або прошарків населення. Прикладом є молодіжний жаргон, студентський (оскільки саме в містах зосереджені великі групи студентів), професійні соціолектні групи (програмістів, комп'ютерників, водіїв, промисловців тощо).

Варто також зазначити, що вплив соціокультурного середовища на мовлення може мати індивідуальні варіації. Наприклад, особливості мовлення можуть залежати від покоління, освіти, родинного виховання та інших факторів. Таким чином, у міському мовленні можна спостерігати різноманітність стилів і варіацій, які відображають мовні особливості різних соціальних груп.

Сільське та міське мовлення можуть відрізнятися за вживанням акцентів, інтонації та темпу мовлення. Наприклад, у деяких сільських регіонах можна помітити повільніший темп мовлення, більш м'який акцент та довші паузи між словами. У містах же, зазвичай, мовлення є швидшим, ритмічним і може мати більш виразну інтонацію.

Усі ці різноманітні риси сільського та міського мовлення відображають складну природу мови як засобу комунікації. Вивчення цих особливостей допомагає краще розуміти багатогранність мовних явищ та їх зв'язок з соціокультурним середовищем.

ПРОСТОРІЧЧЯ ЯК МОВНЕ ЯВИЩЕ

Мамчиц В.М., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Єдиного визначення терміна «просторічна лексика» у сучасній лінгвістиці немає. Просторічними називають ті слова, що перебувають за межами літературної мови, тобто такі, які мовці вживають без дотримання закріплених лексичних, граматичних, орфоепічних норм.

У загальнолітературному мовленнєвому вжитку термін «просторіччя» часто використовують на позначення окремого слова або звороту згрубілого чи грубо-фамільярного забарвлення. У мовознавчих працях спостерігається тенденція розглядати суржик як одну з форм українського просторіччя. Особливістю просторіччя є використання нелітературних шарів лексики і відносно вільних синтаксичних побудов: *манаття, мармиза, мо' (може), дрихнути* тощо.

Просторіччя формується насамперед на основі тих елементів загальнонародної мови, які з різних причин не ввійшли до складу літературної мови або ж вийшли з її складу на пізніших етапах розвитку. Джерелами подальшого поповнення просторіччя є територіальні діалекти, соціальні жаргони, розмовна мова тощо. Соціальна база мовців, що послуговуються просторіччям, складається як із певних прошарків міського населення, так і жителів села, мова яких значною мірою відійшла від архаїчного типу діалекту. Але в обох випадках це мова осіб, які недостатньо володіють літературною мовою. Просторіччя постійно поповнюється за рахунок жаргонної лексики, яка входить до сфери загального користування, як правило, у зміненому вигляді й загалом втрачає семантичний зв'язок зі своїм джерелом виникнення. Просторіччя – це мовлення, загальнозрозуміле для носіїв національної мови. Характерна особливість сучасного українського просторіччя – наявність у ньому російнізмів: *понімати, время, здрасте, щас, вопрос, есть, вот, больница* тощо.

Будучи універсальною для національних мов категорією, просторіччя в кожній із них має специфічні особливості та властиві лише йому взаємовідносини з літературною мовою. У просторіччі представлені одиниці всіх мовних рівнів: фонетичного – вимова (*тишца*); морфологічного (*межою, самий краций*); слововживання (*ставити* замість «класти», *музикальний* у значенні «музичний»). Особливо чітко своєрідність просторіччя виявляється у використанні елементів літературної мови, у граматичному та фонетичному оформленні слів загального словникового фонду. Приклади таких перекручених, спотворених слів: *туточки, осьочки, осьдечки, очевидячки, тронічки, Хведір, кватиря, сумліватися, тіатр (тіятр), тілівізор, калідор, лісапед*.

Яскрава експресивність і оцінність характерна для просторіч-вulgаризмів, що виражають різноманітні емоції і психологічні стани мовців. Вони можуть позначати: 1) назви осіб з різним ступенем експресії, здебільшого зневажливої і вульгарної (*бевзь, вилупок, мурмило, одоробло, паразит, песиголовець, паскудник, халамидник*); 2) грубі номінації частин тіла чи обличчя людини – голови (*баняк, макітра*), ніг (*ступалища*), очей (*буркала, вирла*), обличчя (*мармиза, пика, писок*), шлунка (*кендюх*), волосся (*патли*), нижчеспиння (*огузок, сідалище*); 3) вульгарні назви дій: *верзяти, відсобачити, вкоськати, доконати, жерти, запесиголовитися, здохнути, лигати, обараніти, падлючити, паскудитися, пертися, петрати, плюгавити, пхатися, сікатися*.

Сьогодні просторіччя залишається однією з найбільш уживаних мовних форм на побутовому мовленнєвому рівні. Просторічну лексику використовують і в художній літературі як стилістичний засіб, щоб надати іронічної, грубуватої характеристики зображуваному.

Зважаючи на вищевикладене, можна зробити висновок, що просторіччя є загальнонародним мовленнєвим явищем. Поповнюється просторічна лексика з різних шарів національної мови, а також у деяких регіонах може бути наслідком впливу інших мов. Проте варто зазначити, що незважаючи на поширення просторіччя, потрібно поповнювати свій словниковий запас і вчитися користуватися літературною мовою. Тоді в нас з'явиться жива розмовна мова, яка має менше калькування і просторіч.

ЗРОСІЙЩЕННЯ ПРИЗВИЩ ЯК СПОСІБ ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНЦІВ

Ризоль А.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Кожна нація світу має свою особливу, унікальну мову та культуру. Завдяки цьому ми можемо відрізнити, наприклад, португальця від турка. Ще одним важливим аспектом національної ідентифікації є прізвище людини, оскільки це частина національного коду. Кожне прізвище відображає багато особливостей, у тому числі й мовних. Наприклад, в індіанських іменах закодовано не тільки особисті риси людини, але й певні лінгвістичні особливості кожного племені. За прізвищем ми можемо визначити, представником якого етносу чи народу є людина, і ця особливість показує неповторність кожної нації.

Тому будь-яка імперія, наскрізь просякнута шовіністичними ідеями, намагалась знищити цю ідентичність, асимілювавши прізвища підкорених народів до своїх. На жаль, ця сумна доля не оминула й українців, які багато десятиліть перебували під гнітом чи не найбільших шовіністів у світі – росіян. Останні намагалися докласти максимальних зусиль, аби повністю асимілювати українців до себе. Тому в рамках ідеологічної кампанії, що українці й росіяни – один народ, московська канцелярія намагалась знищити будь-яку розбіжність з їхньою ідеєю.

Майже всі українці мали свої прізвища вже в XVII ст., стабілізація ж прізвищ відбулася в XIX ст. Вони трансформувалися з імен, роду занять, місця проживання: Микола – *Миколаєнко, Миколайчук*; син столяра – *Столяренко*; мешкає за річкою – *Зарічнюк*. Тому будь-яка видозміна прізвищ порушує основи української ідентичності.

Кожній мові властиві свої словотвірні засоби формування прізвищ. Наприклад, у німецькій мові – це суфікси *-зон, -манн*, у румунській – *-еску*, у російській – *-ов, -єв*. В українській мові найчастіше вживаним є суфікс *-енко*: *Петренко, Грищенко*. Велику групу становлять прізвища-патроніми (утворені від імені або прізвища батька) й матроніми (походять від імені матері) із суфіксом *-ук (-юк)*: *Гандзюк, Іванюк, Миронюк*.

Розповсюджені українські прізвища, особливо на заході України, із суфіксом *-ів*: *Михасів, Пономарів, Златів*. Національний колорит відображають прізвища зі спонукальним компонентом – *Заплюйсвічка, Крутивус, Неїжбориц, Недохиличарка*.

Апогеєм денационалізації України можна вважати радянський період. Більшовики змінили тактику, нав'язавши ідею про «братні» народи. Із цього випливає таке: раз ці народи є братніми, то вони повинні мати багато спільного, як мова, культура і т. под. Окрім цього, була нав'язана думка, що саме росіяни є таким собі «головним народом». Тому все в українській мові повинно бути схоже саме на російську, а не, наприклад, білоруську.

Почалося поступове зросійщення прізвищ. Створення образу «радянської людини», тобто російської, призвело не тільки до знецінення, але й знищення особливостей інших національностей. Більшовики розробили цілу систему, у якій для досягнення достатнього рівня життя людина повинна бути російськомовною з російським прізвищем. Жорстока тоталітарна машина, розроблена в СРСР, змушувала українців змінювати свої прізвища на російську манеру, тим самим проводячи геноцид української нації. Так постали прізвища *Алексєнко, Казак, Тихонюк, Закусило, Белік*, що походять від слів *Олекса, козак, Тихін, закусити, білий*. Штучно зросіянізованими є прізвища *Ковальов* (від *коваль* – рос. *кузнец*), *Мірошникова* (від *мірошник* – рос. *мельник*), *Кухаруков* (від *кухар* – рос. *повар*), *Ломаков* (від *ломака* – рос. *дубина*), *Кравченков* (від *кравець* – рос. *портной*), а також *Білоусов, Винников, Куликов, Новиков*.

Які наслідки мала ця політика? На жаль, катастрофічні. Проводячи зросійщення українських прізвищ, кремлівська влада знищувала той неявний бар'єр, що завжди існує між націями. Як і знищення відмінностей між українською та російською мовами шляхом створення нового правопису, так і зросійщення прізвищ призвели до часткового знищення української національної ідентичності та свідомості. Окрім того, оскільки ці процеси відбувалися на територіях, які найдовше були під владою Москви, то можна сказати, що змінення українських прізвищ на російську манеру було спрямоване на роз'єднання нашого народу з метою поступового знищення.

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА МОВНИЙ ЕТИКЕТ

Солдатенко В.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Мовний етикет – це система правил і норм, що регулюють мовленнєву поведінку людей у взаємодії з іншими. Ці правила характеризуються соціокультурними, історичними чинниками і містять вирази ввічливості, передбачають вибір слів, тону мовлення, форм привітань, подяк тощо, вживання формальних і неформальних мовних засобів, уникання образливих та нецензурних слів.

Мовний етикет може також містити специфічні правила, які визначаються культурними та релігійними переконаннями. Вплив релігії на мовний етикет може бути значним і виявлятися в різних аспектах спілкування, зокрема у привітанні, прощанні, вираженні подяки тощо.

Етикетні вирази релігійного змісту зафіксовані в писемних пам'ятках ще кінця XVI – початку XVII ст.: *Щасливий день нехай дасть Бог!* У пам'ятках XVIII ст. трапляється давня формула привітання *«Боже, дай добридень!»*. Досі на заході України широко вживаними, особливо в селах, залишається традиційне *«Слава Ісусу Христу!»* – *«Слава навіки Богу Святому!»*, або *«Слава навіки!»*. У розмові традиційне вітання скорочується, набуває вигляду стереотипу: *«Славайсу»* – *«Навіки слава»*.

Українці часто використовують привітання та прощання з релігійним змістом, такі як *«Бог з вами!»*, *«Борони / храни вас Боже!»*, *«Хай береже вас Бог!»*, *«Най Бог*

боронить (хоронить)!», *«Най нам Біг хоронить кожного доброго чоловіка...»*. Такі вислови відображають віру в божественний захист та благословення. Також під час релігійних свят часто вживають специфічні привітання та прощання, які засвідчують благодатність цих свят для віруючих. Під час Великодня поширені привітання *«Христос воскрес!»* та відповідь на них *«Воістину воскрес!»*. Цікавий варіант відповіді на великоднє привітання побутував на Волині за часів Польщі: *«Христос воскрес!»* – *«Воскресне й Україна!»*.

На Святий вечір галичани звертаються один до одного, використовуючи стару зворотну форму *«Христос ся (си) рождає!»*, у відповідь кажуть *«Славимо його!»* або *«Хвалимо його!»*. Поширилося це привітання й на інші регіони України: *«Христос народився!»* – *«Славіте / славимо його!»*.

Національна специфіка в деяких випадках виявляється передусім у формулі-відповіді. Скажімо, на привітання *«Веселих свят!»* часто відказують *«Дай, Боже, й вам!»*. У лемківських та бойківських говорах на прощання кажуть: *«Ходіть з Богом!»*, *«З Богом ходьте!»*, *«З Богом!»*.

З давніх-давен кожному людину, яку заставляли за працю, вітали: *«Боже помози!»*, *«Боже помагай!»*, *«Помагай-біг!»*, *«Помагай-бі!»*, *«Помагай-бу!»*, *«Магай-біг!»*, *«Магай-бі!»*. У західнополіських говірках досі побутує форма *«Магайбо!»*.

У ХІХ ст. набули поширення варіанти висловлення вдячності *спасибі, спасибі, спасибу*, у Галичині – *Спасибіг вам!*, що є скороченням зі слів *«спаси Боже»*. На подяку відповідали *«Богу дякуйте!»*; *«Дякуйте Господові!»*. Якщо людина відказувала на подяку *«Богу дякуйте!»*, то у відповідь могла почути: *«Що Богу, то Богу, а що людям, то людям!»*.

Почувши звістку про чиюсь смерть, люди старшого віку обов'язково перехрестяться і скажуть: *«Царство йому / їй небесне (а нам живим пожити)»*.

Важливо й те, що різні етикетні вирази часто функціонують не ізольовано, а поєднуючись один із одним, як-от: *«Добрідень! Боже вам помагай!»* – *«Спасибі! Нехай і вам Бог помага!»*. Чимало українських етикетних виразів можуть використовуватись у різних комунікативних ситуаціях, наприклад, *«Дай Боже!»* може передавати і привітання, і побажання, і прощання.

У мовному етикеті вирази подяки, що відповідають релігійним уявленням, містять вдячність за благословення та доброту: *«Як справи?»* – *«Дякувати Богу!»*.

Вираз «покладатися на Бога» використовують для демонстрування віри в Божу допомогу. У християнській традиції важливим елементом доктрини про покаяння та прощення є вибачення: *«Пробач / прости мені, Господи!»*, *«Пробач / прости мені!»* – *«Бог простить!»*.

Таким чином, релігія значно впливає на мовний етикет, у виразах якого закріплені норми ввічливості, духовності, віри та поваги у спілкуванні.

ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВАХ

Фурсенко М.А., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Фемінітиви, тобто жіночі форми іменників, є важливою складовою мови і відображають культурні, соціальні та інші аспекти суспільства. До того ж фемінітиви – це специфічна особливість мови, яка вказує на статеву відмінність. Українська мова має багато фемінітивів, які позначають різноманітні сфери життя та професійні ролі жінок, наприклад, *письменниця, вчителька, лікарка*. Особливістю українських фемінітивів є використання суфіксів **-к(а), -иц(я), -ин(я), -ес(а)** для їх творення від чоловічих форм.

Сучасні фемінітиви мають індоєвропейське коріння – це загальнопобутові назви жінок за родинними відносинами (*baba, dьci, žena, zьly, tata, mati*) та ознаками (*вьdova, dьva*). Ці назви перейняла давня українська мова. Ще Нестор Літописець у «Повісті минулих літ» використовував такі фемінітиви: *жона, сестра, дочка, поганка, княгиня*.

До першого українського словника «Лексис» Лаврентія Зизанія (1596) увійшли сім назв жіночих осіб: *горбата, молодиця, невістка, скорчена, сляка* («скривлена»), *дочка, медведиця*. Фемінітиви наявні у творах відомих українських письменників, зокрема у Тараса Шевченка можна зустріти *царівну, генеральшу, попівну, артистку, крамарівну, швачку* тощо. Часто вживала фемінітиви і Леся Українка. У «Словарі української мови» Бориса Грінченка 1907-1909 рр. налічувалося вже близько 935 жіночих найменувань. Український мовознавець Агатангел Кримський у своїх працях 1924-1932 рр. послідовно використовує фемінітиви: *лікарка, професорка, викладачка, чинниця* («діячка»), *демократка, заводовласниця, коштадавиця*. В 11-томному «Словнику української мови» (1970-1980) міститься близько 3 500 фемінітивів. Позитивна тенденція зберігається і до сьогодні: з 2005 року кількість фемінітивів збільшилась в 10-15 разів.

Радянська влада задля схожості звучання української мови з російською вилучила фемінітиви з офіційного вжитку, зокрема з документів. Тому назви посад «лікар», «учитель» та ін. стосувалися і чоловічої, і жіночої статей, а нові посади, які з'являлися, взагалі не мали навіть розмовних варіантів жіночого роду. Лише з появою незалежності вони поступово почали відновлюватись.

Російській мові не властиве вживання фемінітивів, особливо у професійній сфері. Виразно знижене, негативне забарвлення мають суто розмовні російські слова *генеральша, докторша, професорша*. У листопаді 2023 р. Верховний суд Росії визнав вживання фемінітивів, поряд із гей-парадами, ознакою ЛГБТ-руху.

А яка ситуація з уживанням фемінітивів в інших мовах? У Франції фемінітиви офіційно введені до мовних правил, особливо для позначення тих чи інших професій. Французька мовна академія, що пильнує чистоту французької мови із XVII ст., вважає вживання фемінітивів «природною еволюцією французької мови», хоча раніше різними способами заперечувала їх використання, називаючи варварськими. Тепер академія дозволяє вживання, зокрема, слова *professeure* (професорка) замість чоловічого роду *professeur* (професор), а для позначення окремих професій допускає навіть варіанти: *auteur* (автор) – *auteure, autoresse, autrice*. У всіх інших франкомовних країнах, таких як Бельгія, Люксембург, Швейцарія, також широкого вжитку набули фемінітиви для позначення професій.

Поширеними є фемінітиви в німецькій мові. Здебільшого вони творяться від слів чоловічого роду за допомогою суфікса **-in**, в окремих випадках шляхом зміни кореня: *Lehrer* (вчитель) – *Lehrerin* (вчителька), *Arzt* (лікар) – *Ärztin* (лікарка), *Student* – *Studentin* (студентка), *Schüler* (учень) – *Schülerin* (учениця).

В англійській мові іменники не мають закінчень, і тому фемінізація тут відбувається інакше. По-перше, всі назви професій, які колись містили частку «чоловік» (*бізнесмен, конгресмен, шоумен*), вже давно мають частку «жінка», якщо мова про жінку (*бізнесвумен, конгресвумен, шоувумен*). Якщо ж іменник не вказує на рід, то вживають частку «особа» (*businessperson*). Коли справа стосується людей, чию стать ви точно не знаєте, рекомендують вживати, наприклад: *bartender* замість *barman, barwoman* (бармен / барменка); *firefighter* замість *fireman / firewoman* (пожежник / пожежниця); *police officer* замість *policeman / policewoman* (поліцейський / поліцейська). Також використовують суфікси **-ess, -ette, -ine, -rix**: *actor* (актор) – *actress* (актриса), *administrator* (адміністратор) – *administratrix* (адміністраторка), *astronaut*

(астронавт) – *astronette* (астронавтка), *hero* (герой) – *heroine* (героїня). Ще одним способом є вживання займенників: раніше можна було просто казати «він», зараз же нормою є «він або вона» (*he or she, he/she, або she*), до того ж якщо стать не відома, вживають лише *she*.

В Іспанії у 2010 році була проведена реформа граматики, метою якої були рівні права жінок і чоловіків із лінгвістичної точки зору. Реформа не торкнулася іменників, що позначають військові звання, вони залишилися в чоловічому роді. Фемінітиви найчастіше утворюють додаванням **-a** після приголосної: *español* (іспанець) – *española* (іспанка), заміною кінцевих **-o** чи **-e** на **-a**: *amigo* (друг) – *amiga* (подруга), за допомогою артикля: *el terapeuta* (терапевт) – *la terapeuta* (терапевтка).

На рубежі XIX і XX ст. фемінітиви були звичними для польської мови: *doktorka, rektorka, docentka, redaktorka*. Проте в II пол. XX ст. ставлення до фемінітивів змінилося, як і в СРСР, поширилася думка, що чоловічі назви професій звучать більш престижно. Тому слова *profesorka* і *dyrektorka* стали вважати розмовними, натомість почали говорити *pani profesor* і *pani dyrektor*. Сьогодні в польському суспільстві немає єдиної думки щодо фемінітивів.

Фемінітиви вживають також і в сучасній чеській мові, тут їх творять за допомогою суфіксів **-ka, -ice, -yně, -ová, -na, -anda**: *autor* – *autorka, collega* – *colegyně, lékař* – *lékařka, zpěvák* – *zpěvačka*.

Ці приклади відображають не лише статеву відмінність, але й культурні та лінгвістичні особливості кожної мови. Вони засвідчують роль жінок у суспільстві, їхню професійну та соціальну активність. До того ж фемінітиви вказують на історичні зміни у сприйнятті ролі жінок у суспільстві та їхньому внеску в різні сфери життя. Вони є своєрідним показником рівноправності та визнання жіночого внеску у формування культурного спадку. Сучасна лінгвістика також розглядає фемінітиви як мовний інструмент для підтримки рівноправності статей та статевої чутливості. Використання фемінітивів у різних мовах сприяє формуванню більш толерантного суспільства, де кожна особа має право на повагу та визнання незалежно від її статі.

ВАРІАТИВНІСТЬ У ТВОРЕННІ ФЕМІНІТИВІВ

Цокур А.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Фемінітиви, або жіночі назовники, – це іменники жіночого роду, які позначають жінок за різними характеристиками: посадою, професією, національністю, сімейним чи родинним статусом, наприклад, *депутатка, німкеня, сестра*.

Є різні способи творення фемінітивів: словоскладання та за допомогою суфіксів. Суть словоскладання полягає в поєднанні іменника *жінка (дівчина)* та іменника чоловічого роду – назви посади, професії, звання тощо: *жінка-міністр, жінка-хірург, жінка-космонавт, дівчина-герой*. Проте цей спосіб не надто продуктивний, такі назви активно витісняють суфіксальні утворення, адже краще сказати *лікарка* замість *жінка-лікар* чи замість *дівчина-герой* – *героїня*.

Суфіксальний спосіб творення назв жіночих професій не має перешкод, поширений у живому спілкуванні. Його подано в «Українському правописі» 2019 р., п. 4 § 32: «За допомогою суфіксів **-к(-а), -иц(-я), -ин(-я), -ес(-а)** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі. Найуживанішим є суфікс **-к(-а)**, бо він поєднуваний із різними типами основ: *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігуристка* та ін. Суфікс **-иц(-я)** приєднуємо до основ на **-ник**: *верстальниця, набірниця, порадниця* та **-ень**: *учениця*. Суфікс **-ин(-я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчиня, плавчиня, продавчиня* і

приголосний: *бойкиня, майстриня, лемкиня*. Суфікс *-ес(-а)* рідковживаний в українській мові: *дияконéса, патронéса, поетéса*. Правопис не пропонує переліку жіночих назв посад чи професій. Він тільки подає суфікси, за допомогою яких ці назви можна утворити. Також правопис не вказує на стилі мовлення, у яких фемінітиви доречні.

Зустрічаються у мовленні і такі позначення жінок, як *пані міністр, пані викладач, пані капітан, пані професор*.

Фемінітиви відображають зміни в суспільстві та мові, що свідчить про її активний та соціально гнучкий характер. Активізація фемінітивотвірних процесів на сучасному етапі зумовлена новими умовами соціалізації жінки порівняно з минулим століттям. Проте для усталення фемінітивів потрібні чіткі норми їх творення задля уникнення зайвих варіантів, як, наприклад, *членка – членкиня, посолка – посліяня, адвокатка – адвокатеса*.

Сьогодні фемінітиви фіксують у спеціальних словниках. Зокрема, вони знайшли відбиток у «Словничку фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь державної служби України з надзвичайних ситуацій» Галини Плачинди (2018). У словничку фемінітиви, що відображають рід занять, професії, означення діяльності людей, утворено суфіксальним способом (*аудитор – аудиторка, вогнеборець – вогнеборка, історик – історикиня* тощо), а для позначення спеціальних звань осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту вжито словосполучення: *сержант – пані сержант, капітан – пані капітан, полковник – пані полковник, генерал – пані генерал*.

В електронному «Словнику фемінітивів» (<https://gendergid.org.ua/a/>) подано найбільш поширені фемінітиви, утворені суфіксальним способом, для складних випадків вказано варіанти: *академік – академікиня (пані академік); посол – пані посол, амбасадорка; мер – пані мер* (а краще – *очільниця, міська голова*).

Найбільше варіантів містить «Вебсловник жіночих назв української мови» Олени Синчак (2022). Він відображає фемінітиви від кінця XIX сторіччя і дотепер. Обсяг словника – 2 000 фемінітивів. Також у ньому подано тлумачення жіночих назв. Авторка подає коментарі, котрим словам з-поміж низки варіантів варто віддати перевагу, і ці коментарі не завжди відображають погляди більшості мовознавців. Наприклад, із ряду *академиця – академиця – академікиня – академкиня – академкиня*, на її думку, уваги заслуговує фемінітив *академіця*, який утворено за словотвірною моделлю, коли чоловіча основа на **-ик/-ок/-ник** органічно приймає суфікс **-иц(я)**. З-поміж варіантів *міністерка, міністриня, міністреса* запропоновано віддати перевагу першому слову, оскільки суфікс **-к(а)** засвідчує більшу словотворчу продуктивність, є бажанішим від суфікса **-ин(я)**, а тим паче – від суфікса **-ес(а)**.

Як бачимо, процес творення фемінітивів у сучасній мові відбувається досить активно. Проте для кращого запам'ятовування та поширення цих назв у повсякденному спілкуванні має бути один варіант. Гадаю, мовознавці повинні виробити єдиний підхід до творення фемінітивів.

СЛЕНГ У МОВЛЕННІ ВОДІЙСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ

Ядаменко М.О., керівник ст. викл. Лагдан С.П.

Український державний університет науки і технологій

Мовлення автомобілістів та водіїв є їхньою своєрідною візитівкою, воно містить широкий спектр термінів, професійних і сленгових висловів. Цей унікальний мовний арсенал виник з потреби в точному та ефективному вираженні різних ситуацій на дорозі, а також для виявлення специфічних аспектів автомобільної культури.

Автомобільний сленг не лише допомагає водіям ефективно спілкуватися між собою, але й відображає індивідуальність та специфіку автомобільного життя. Водійська спільнота формує свою власну лексику та фразеологію, що стає важливою частиною їхнього ідентифікаційного коду. Використання автосленгу не залежить від географічного фактора чи віку. Він об'єднує людей за професійними інтересами – водіїв, механіків, спортсменів, які беруть участь у гонках, перевізників, дальнобійників, продавців автомобільної техніки тощо. Вони спілкуються «своєю мовою», та попри це деякі сленгізми ввійшли до загального вжитку: *воділа, водило* – водій, який порушує правила, *чайник* – недосвідчений водій, *поцілувалися* – про автомобілі, які зіткнулися в аварії, *шумахер* – водій, який швидко їде, тощо.

Багато сленгізмів у мовленні професійних водіїв та автолюбителів позначають марки автомобілів: *недоолімпієць* – автомобіль «Ауді», *козел* – ГАЗ 69; *гелік (кубік)* – Mercedes Gelandewagen, *корчваген* – Фольксваген, *жопер* – ЗАЗ, *шалаш* – тентовий ГАЗ, *електричка* – Toyota Prius, *паскуда* – Suzuki Escudo, *підгузник* – Mitsubishi Libero, *короста* – Toyota Corolla 100, *фріц* – автомобіль німецького виробництва.

Характеризують автомобілі за технічними параметрами такі сленгові слова: *пузотер* – автомобіль з малим дорожнім просвітом (кліренсом); *джидай* – автомобіль з двигуном GDI; *косорукий* – автомобіль з правим кермом; *рукопашний* – автомобіль з ручною коробкою передач і без електросклопідйомників; *конструктор* – автомобіль, привезений із-за кордону в розібраному стані.

Виразом «*гаряча гума*» позначають погане зчеплення шин із дорогою, а «*гудзики*» використовують, щоб описати стійкість машини на високих швидкостях. Технічні елементи автомобілів відображають такі сленгізми: *тік-так* – поворотник; *ласти* – широкі колеса; *весла (м'ясорубка)* – ручні склопідйомники; *якір* – ручне гальмо (ручник); *кочерга* – механічна коробка передач; *таблетка* – малорозмірна запаска; *на фарші* – багата комплектація автомобіля. Найвні сленгізми і на позначення дизайну автомобілів: *свинина* – шкіряний салон; *колгосп* – жажливий тюнінг. «*Карієс*» вказує на корозію на кузові.

Не обійшлося в автомобільному сленгу і без тих, хто контролює рух автотранспорту – інспекторів ДАІ, яких називають *дайкерами (ДАІшники* на мотоциклах). Дратівливі водії придумали назву і для пішоходів – *кегли*.

Автомобільним сленгом послуговуються навіть новачки у світі автівок, він допомагає їм краще розуміти та адаптуватися до специфіки спілкування водійської спільноти.

Варто зауважити, що використання автомобільного сленгу здебільшого обмежене професійним колом співрозмовників та може викликати непорозуміння серед тих, хто не є частиною водійської спільноти. Тому важливо зберігати баланс між використанням сленгу відповідно до контексту та загальноприйнятої мови для забезпечення зрозумілості всім співрозмовникам.

МОВА ЯК НАЙВАЖЛИВІШИЙ ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ

Старостенко А.О., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Мова виступає необхідною умовою та засобом соціалізації індивіда, а без спільної життєдіяльності з іншими людьми, без засвоєння соціальних норм, правил, культури, без освоєння досягнень, створених працею багатьох поколінь, людина не усвідомлює себе частиною соціуму.

Поступово в суспільстві утверджується усвідомлення того, що не лише людина володіє мовою, а й мова володіє людиною. Саме через мову ми здатні усвідомлювати

себе і навколишній світ. Тому мова й виконує низку суспільних функцій, серед яких найважливішою є комунікативна, функція спілкування.

Складовою частиною та знаряддям соціалізації особистості є мовна соціалізація, що являє собою оволодіння мовою як комунікативним засобом, що зумовлює соціальну взаємодію в суспільстві та виражається в засвоєнні як елементів та структури мови, так і мовленнєвих норм даного соціального середовища, стереотипів мовленнєвої поведінки. Тобто, мовна соціалізація має на увазі набуття мовної та комунікативної компетенцій. Психічний розвиток людини, засвоєння норм поведінки, процес пізнання та соціальна діяльність неможливі без мови. Процес мовної соціалізації продовжується протягом усього життя людини, але найбільш інтенсивно він проходить у дитячому віці і володіє низкою яскраво виражених особливостей. Мова, яку дитина засвоює в цей період, називається мовою первинної соціалізації. Частіше за все нею є мова матері. Не випадково в багатьох мовах є таке поняття як «материнська мова»: англ. «mother tongue», нім. «mutter-sprache», франц. «langue maternelle».

Мова, на якій проходить стадія індивідуалізації є мовою вторинної соціалізації. У цьому випадку первинна та вторинна соціалізація мають на увазі різні рівні володіння мовою. Мови первинної та вторинної соціалізації можуть не співпадати, наприклад, коли мовець стає білінгвом. Мова первинної соціалізації може частково втрачатися, якщо людина переходить на іншу мову, точніше в суспільство, що вимагає від неї спілкування іншою мовою. Перетворюючись з дитини на дорослого, людина вчиться пристосовувати своє мовлення до цілей спілкування, до соціальних та психологічних умов мовлення, до тих ролей, які вона виконує по відношенню до оточуючих її людей, засвоює комунікативну граматику, що діє в даному суспільстві.

На сьогодні склались достатньо стійкі напрямки у вивченні мови і свідомості, мови і духовної культури, мови і діяльності. Це пов'язано з тим, що поруч із народною мовою у світ людини проникають мови штучні, які значною мірою провокують різноманітні соціальні трансформації на теренах становлення інформаційного суспільства. Тому є необхідність відштовхуватись від розуміння мови як форми усвідомлення культури, в якій зберігаються та функціонують історично накопичені знання, сучасні культурологічні дослідження взаємодії мови і культури

Отже, мова це унікальний феномен, що є потужним засобом соціалізації, формою реалізації творчого потенціалу кожної людини Соціалізуючись, людина отримує комунікативні засоби, моделі, ролі, які суспільство прийняло і закріпило в мові.

МОВНІ АСПЕКТИ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Бакун А.К., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Для лінгвістичних досліджень останніх десятиріч характерним є зростання інтересу до вивчення рекламного дискурсу, який вирішує комунікативно-прагматичне завдання, спрямоване на забезпечення надійності, тривалості та ефективності процесу комунікації.

Рекламний дискурс це складний соціокультурний феномен, який виступає складовою більш широкої соціальної взаємодії, охоплює значну частину життя сучасного соціуму і таким чином пов'язаний з різними аспектами людської діяльності.

Рекламний дискурс як один із різновидів інституційного має наскрізний впливовий і семіотичний характер. Через рекламу здійснюється сугестивний вплив на реципієнта, тобто керування посткомунікативними діями або поведінкою реципієнта

Для ефективної реалізації рекламного дискурсу використовують низку стратегій, серед яких найсуттєвішими є мовні засоби, а саме:

– фонетичні засоби – це звукові комбінації, призначені для передачі емоційних ефектів та створення яскравих образів (звуконаслідування, алітерація, асонанс, рима);

– графічні засоби – особлива група, що використовується переважно для друкованої реклами, оскільки в ній передається зміна написання слів з певною метою;

– морфемні засоби – слугують для передачі додаткової інформації (логічної, емоційної, експресивної) за допомогою використання суфіксів або префіксів із яскраво вираженим логічним значенням, для передачі експресії;

– лексичні засоби – найбільша група, яка зустрічається в рекламних слоганах, адже саме через лексичні засоби мови можна передати інформативну частину повідомлення і досягти необхідного стилістичного ефекту та бажаної мети – вплинути на реципієнта/споживача за допомогою використання різних лексичних засобів;

– синтаксичні засоби – використання структурних елементів речення для створення стилістичного ефекту.

У процесі запам'ятовування рекламного повідомлення спрацьовує короткотривала пам'ять, при якій образи та інформація часто зберігаються у візуальній формі. Для того, щоб сприяти кращому запам'ятовуванню, виробники реклами застосовують повтор, оскільки ефективність запам'ятовування кожного з її компонентів залежить від того, скільки разів вони входять у структуру повідомлення, що повторюється. Повтори у рекламному дискурсі обґрунтовані психологічно і є стилістичними та риторичними прийомами.

Отже, застосовуючи ті чи інші негативні/позитивні емоції, які актуалізуються в семантиці лексем або контекстуально, можна позитивувати/негативувати вектор впливовості рекламного дискурсу, який викликає певний емоційний стан реципієнта, відповідний фон, що сприяє реакції на рекламне повідомлення.

РОЛЬ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Школа С.В., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Сучасний фахівець – це продукт самотворення, суб'єктивного бажання особистості вчитися, самостійного набуття знань, свідомої орієнтації на самоконтроль, саморозвиток та активність у всіх сферах. Усе це – результат академічної компетентності студента, набутої під час навчання у закладі вищої освіти, адже саме там виявляються його здібності та здатність до навчання. Запорукою успішної професійної діяльності майбутнього фахівця є формування його лексичної компетентності.

Лексична компетентність визначається вченими (А. Богуш, Н. Гавриш) як здатність людини до конкретного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших. Ця здатність базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості. Отже, лексична компетентність включає в себе лексичні навички, знання та загальну мовну усвідомленість і є тісно пов'язаною з іншими компетентностями, зокрема з граматичною, семантичною, фонологічною, орфографічною, орфоепічною, соціолінгвістичною, прагматичною. Тому існує необхідність постійного пошуку нових можливостей для підвищення ефективності методики формування лексичної компетентності студентів, що дасть можливість узгодити й синхронізувати формування лексичної компетентності з іншими компетентностями.

Мовна компетенція – це засвоєння та усвідомлення мовних норм, що історично склались у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності, а мовленнєва компетенція – це вміння адекватно й доречно спілкуватись мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні засоби (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєвий етикет); спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури мовлення, прагнення творчо самореалізуватися.

Запорукою лексичної компетенції є розвиток необхідного словникового запасу, який учасники освітнього процесу можуть удосконалити через використання у навчальній діяльності словників (довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слова, словосполучення, фрази, терміни, поняття, знаки, імена, синоніми, антоніми тощо), доповнених відповідними довідковими даними), метод словникової дефініції сприяє формуванню лексичної компетенції, а відповідно й увиразненню мовлення майбутніх фахівців.

Отже, лексична компетенція студентів утворюється в результаті поетапного та цілеспрямованого процесу оволодіння фаховими знаннями, вміннями й навичками, що забезпечують формування мовленнєво-комунікативних якостей учасників освітнього процесу.

«СПІЛКУВАННЯ» ТА «КОМУНІКАЦІЯ»: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Хориш А.О., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Основою спілкування між людьми є комунікація, яка відбувається за допомогою мови, символів (писемності), рухів (жестів), спонтанних дій (міміки, інтонації). Поняття спілкування тісно пов'язане з поняттям комунікація. Комунікація (лат. «communico» – спілкуюсь з кимось) – смисловий та індивідуально-змістовий аспект соціальної взаємодії; обмін інформацією в різноманітних процесах соціальної взаємодії. Однак спілкування та комунікація не тотожні за своїм змістом.

Обидва терміни – комунікація та спілкування – мають спільні й відмінні ознаки. Спільними є їхнє співвіднесення з процесами обміну та передачі інформації. Відмінні ознаки обумовлені різницею в обсязі змісту цих понять: за спілкуванням закріплюються характеристики міжособової взаємодії, а за комунікацією – інформаційний обмін у суспільстві. Отже, спілкування – це соціально обумовлений процес обміну думками та почуттями між людьми в різних сферах їхньої пізнавальної, трудової і творчої діяльності, що реалізується за допомогою вербальних засобів комунікації. Комунікація – це соціально обумовлений процес передачі та сприйняття інформації як в міжособовому, так і в масовому спілкуванні різними каналами за допомогою вербальних та невербальних комунікативних засобів.

Комунікація – більш широке за обсягом поняття, складовою частиною якого є спілкування. Таке співвідношення визначається особливостями процесу комунікації. Комунікація може мати як двосторонній характер, так і односторонній. Спілкування ж є взаємним обміном повідомленнями, внутрішнім психічним змістом, тобто завжди двостороннім процесом. Комунікація має місце як в природі, так і в суспільстві, вона можлива між живими і неживими істотами. Спілкування можливе тільки між живими істотами. Таким чином, термін спілкування є загальним за своїм змістом, а комунікація – конкретним, що позначає лише один з його типів (соціальну взаємодію).

У процесі спілкування партнери впливають один на одного, їх дії спрямовані на регулювання чи зміну власної або чужої позиції. Такі взаємодії можуть бути доповнювальними (партнери контактують, користуючись явно вираженими станами і позиціями один одного), пересічними (конфліктними) і прихованими (апелювання до певного внутрішнього стану іншого індивіда, який не збігається з демонстрованим).

Комунікації пов'язані з інформаційним обміном між учасниками спілкування. Під час обміну інформацією відправник і одержувач долають декілька взаємопов'язаних етапів комунікативного процесу, завдання яких – створення повідомлення і використання каналу для його передавання у такий спосіб, щоб обидві сторони однаково зрозуміли вихідну ідею.

Беручи до уваги вищевикладене, можна зробити висновок, що найбільш загальним поняттям буде «комунікація» (загальний зв'язок між явищами), менш широким – «соціальна комунікація» (взаємодія людей в суспільстві) і найвужчим – «спілкування» (взаємодія людей на вербальному рівні). Знання видів комунікації в організації та поза її межами сприяє ефективній побудові процесу спілкування.

РОЛЬ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Крат Н.С., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Українська мова, як неодмінний аспект національної ідентичності, відіграє ключову роль у сучасному професійному спілкуванні. Здатна вона не лише передавати інформацію, але й створювати специфічні мовні конструкції, що відображають унікальні особливості та культурні відмінності.

Розгляд та розуміння цієї ролі мови стають надзвичайно важливими в контексті сучасного розвитку суспільства. Питання про вплив мови на самосвідомість, світогляд та поведінку людини розглядалося неодноразово. Наявність такого впливу незаперечна, але необхідне ще й розуміння ролі мови як одного з найважливіших чинників професійної освіти. Функціонування мови в навчальному процесі вищої школи формує мовну особистість, оскільки державна мова є частиною професії.

Поняття «мова» і «професія» дуже тісно взаємопов'язані, оскільки покликані обслуговувати потреби суспільства, окремих соціальних груп та кожної людини зокрема. Володіння мовою професії - це вільне володіння лексичним складом певної професії, дотримання лексичних, орфоепічних, стилістичних, граматичних норм професійного спілкування. Знання мови професії підвищує ефективність праці, продуктивність виробництва, надає можливість спеціалісту певної галузі правильно виконувати складні практичні завдання, вести діалоги, створювати монологи, керувати системою мовленнєвих комунікацій у межах своєї компетенції, пізнавати закономірності й тенденції, що виявляються у сфері усного і писемного професійного мовлення. Слово є одним із інструментів професійної діяльності фахівця будь-якої галузі.

У професійному спілкуванні українська мова виступає не лише як засіб передачі інформації, але й як інструмент формування унікальних способів висловлення думок та ідей. Сучасні фахівці в різних галузях використовують мовні конструкції для точного висловлення понять, створення технічних термінів та навіть для вираження емоційного виміру професійних ситуацій. Українська мова стає мостом, що об'єднує фахівців у спільному розумінні та взаємодії.

Покладаючи особливий акцент на мовленнєвість, українська мова сприяє розвитку специфічних термінів та концепцій у різних галузях. Вона активно адаптується до вимог технологічного та інноваційного прогресу, надаючи фахівцям

можливість чітко та ефективно висловлювати свої думки в межах оточення, яке постійно змінюється.

Отже, українська мова в сучасному професійному спілкуванні виступає як засіб передачі інформації й як мовний інструмент, що дозволяє створювати конструкції та виражати професійні концепції. Вона не лише відображає культурну ідентичність, а й впливає на розвиток сучасних галузей знань. Збереження та розвиток української мови в професійній сфері є необхідною умовою для збереження та підвищення якості національного професійного діалогу.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ МОВИ

Казакова А. Е., керівник доц. Купцова Т. А.

Український державний університет науки і технологій

Сполучення когнітивної і культурологічної спрямованості досліджень останніх десятиліть висувають на перший план індивідуальні характеристики «розмовляючого суб'єкта», як важливу складову дослідження проблеми – людина в мові. Вчені відмічають, що новітні концепції, що сформувалися в результаті залучення до лінгвістичного опису інформації, яка постачається психологією, біологією, культурологією, філософією змінили точку зору стосовно традиційного когнітивного підходу на нові концепції, згідно яким основна функція мови – не стільки в передачі інформації, а в орієнтації особистості в її особистій когнітивній сфері. Отже, мова розглядається як система орієнтуючої поведінки, де конотація відіграє провідну роль. В зв'язку з цим збільшується роль «розмовляючого суб'єкта». Стаття – одна із важливих характеристик особистості. Вона визначає, як відомо, соціально-культурну орієнтацію суб'єкта, в великій мірі і за допомогою мови. Ось чому, як відмічається, в сферу міждисциплінарної парадигми гендерних досліджень активно стала залучатись лінгвістична компетенція. Дослідники А. Залевська, О. Морозова, А. Приходько починають приділяти більше уваги впливу «людського фактору» на мову, таким чином змінюючи наукову парадигму. Вчені впевнені, що дослідженню в гендерному аспекті піддаються практично всі галузі мови, включаючи приказки та прислів'я. В українській мові збереглися сотні образних висловів, в яких відображено багатотіпові спостереження народу, його життєва філософія, досвід. Як підкреслюється, в прислів'ях та приказках відображається в основному чоловіча картина світу і чоловіча влада домінування в ньому: «Жінка не скло (можна побити)», «Вибирай корову по рогам, а наречену по родам (батькам)». Виражається також неповна належність жінки до категорії «людина»: «Кобила не кінь, баба не людина». Або: «Куриця не птиця, баба не людина».

Але розвиток мови як основного засобу комунікації є безперервним процесом, який зазнає змін та трансформацій. Так у сучасній українській мові поступово закріплюються гендерно чуйні норми. Цьому сприяють її багаті та різноманітні лексичні та граматичні ресурси. Суфікси -к-, -иц-, -ниц-, за допомогою яких утворюються слова жіночого роду, «поступово позбавляються емоційноекспресивних відтінків», стають нейтральними: авторка, агрономка, бригадирка, доповідачка, лікарка, організаторка, вихователька, арматурниця, будівельниця та інші [1]. Список таких слів постійно поповнюється. Отже у творенні слів жіночого роду, які позначають жінок за професією, посадою, юридичним статусом, українська мова досить гнучка і не консервативна [2].

У процесі розвитку культури відбувається так званий «лінгвістичний поворот», коли мова розуміється як посередник між людиною та реальністю. У лінгвістичних дослідженнях на перший план виноситься людина та мова, якою вона спілкується.

Стало цілком зрозуміло, що вивчення мовних явищ в комунікативному аспекті є неможливим, якщо не враховувати психофізіологічні та соціальностратифікаційні особливості особистості, такі як стать, вік, рівень освіти та інших [3]. Отже, гендер як складова соціальної структури суспільства є невід'ємною частиною мовної поведінки. Конструювання гендерної свідомості індивідів відбувається за допомогою розповсюдження і підтримки соціальних і культурних стереотипів, норм і приписів.

Перелік посилань:

1. Сунько Н. Алюзія як маркер інтертекстуальності в англійськомовному газетному заголовку: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.04 / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2015. 277 с.
2. <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4452/Koknova%2c%20Ovcharova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Літвін Л. Забезпечення гендерної рівності як чинник демократизації політичних інститутів України : автореф. дис ... канд. політ. наук: 23.00.02. / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Луганськ, 2011. 19 с.

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЛОСОФІЯ, ПСИХОЛОГІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ УПОДОБАНЬ ВИБОРЧОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЛІДЕРСТВА

Бакун А.К., керівник доц. Цурканова І.О.

Український державний університет науки та технологій

У сучасному світі роль політичного лідерства стає все більш значущою. Зростає й потреба в розумінні факторів, що впливають на політичні уподобання та виборчу поведінку, а також ролі психології в політичних процесах.

Вивчення впливу політичних уподобань на виборчу поведінку полягає в аналізі та розумінні того, які фактори впливають на рішення виборців щодо підтримки конкретного кандидата або партії під час виборів. Це дослідження включає в себе розгляд різноманітних чинників, які впливають на політичні прагнення та рішення виборців, зокрема: ідеологічні переконання, соціальні та економічні фактори, медіа та інформаційне середовище, персональні вподобання, дослідження цих ключових явищ дозволяє краще розуміти, які думки формують політичні уподобання суспільства.

Психологічні аспекти лідерства у політиці включають ряд ключових елементів, що визначають успіх та вплив політичного лідера. Харизма є важливим атрибутом, який приваблює інших та надає впливу. Вона виявляється у вмінні привертати увагу, надихати та мотивувати інших до спільних дій. Харизматичні люди здатні створювати емоційний зв'язок зі своїми прихильниками та викликати у них віру в свої ідеї. Політичні діячі використовують різноманітні комунікаційні стратегії для спілкування з громадськістю та створення образу провідного керівника. Це може включати публічні та медійні виступи, використання соціальних мереж, а також різноманітні форми зв'язку з виборцями. Деякі можуть використовувати маніпуляційні техніки для здобуття та збереження влади. Всі ці аспекти об'єднуються для створення образу лідера в політиці. Однак безумовно важливо пам'ятати, що добросовісне та етичне лідерство є ключовим для стабільності та успіху в політиці.

Для впливу на людський вибір використовують різні техніки, у тому числі, психологічні механізми та маніпуляції в політиці. Наприклад, емоційний вплив.

Політичні діячі можуть свідомо використовувати емоції: страх, обурення, співчуття, або радість для керування громадською думкою.

Дослідження виборчої поведінки та психологічних аспектів лідерства є ключовими напрямками в сучасній політології та психології. Розуміння цих аспектів дозволяє удосконалити механізми, що впливають на політичні процеси та формування громадської думки.

По-перше, вивчення виборчої поведінки дозволяє розкрити та проаналізувати мотивації громадян під час виборів. Адже фактори, які впливають на їхні рішення, дозволяють політичним партіям адаптувати свої програми та стратегії комунікації для кращого залучення виборців.

По-друге, аналіз психологічних аспектів лідерства є важливим для оцінки політичних лідерів. Вивчення їхніх особистісних якостей, стилів керівництва та впливових стратегій допомагає прогнозувати їхню діяльність та вплив на суспільство.

Доречним, на наш погляд, є ефект обмеження рамками або фреймінг, тобто це когнітивне упередження, коли люди реагують на певний вибір по різному залежно від контексту, мається на увазі, як такий вибір подається — як програш чи виграш.

У таких ситуаціях важливо розвинути критичне мислення та здатність аналізувати інформацію, щоб уникнути попадання під вплив маніпулятивних технік.

Таким чином, ми можемо зазначити, що дослідження політичних уподобань виборчої поведінки та психологічних аспектів лідерства має велике значення для сучасного суспільства. Розуміння мотивацій та уподобань громадян допомагає побудувати більш демократичні та ефективні політичні системи. Також, вивчення особистісних рис та стратегій лідерства сприяє розвитку кращого керівництва та формуванню сильних лідерських кадрів, що є важливим для подальшого розвитку суспільства.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ІДЕАЛІЗМ У ПОГЛЯДАХ ПЛАТОНА

Бондар В.Р., керівник доц. Борисова Т.В.

Український державний університет науки і технології.

Філософія Платона, великого давньогрецького мислителя, відіграла значну роль у формуванні та розвитку західної філософської думки. Його ідеї про сутність, мораль, політику та пізнання вплинули на багатьох філософів, від античності до сучасності. У цій доповіді розглянемо ключові аспекти філософії Платона, його теорію ідей, уявлення про душу, політичні погляди та його вплив на подальший розвиток філософії.

Платон (близько 427-347 до н.е.) народився в Афінах у знатній родині. Він був учнем Сократа, а пізніше заснував свою академію, де він вчив і писав протягом багатьох років. Однією з найвідоміших та найважливіших концепцій у філософії Платона є його теорія ідей. Згідно з цією теорією, справжня реальність не знаходиться у матеріальному світі, а в ідеальних формах чи ідеях. Ідеї є вічними, незмінними та ідеальними архетипами, які лежать в основі всього існуючого. Матеріальний світ є лише відображенням чи відтінком цих ідей. Наприклад, ідея краси вища за будь-яке конкретне красиве предмет, який ми можемо бачити у матеріальному світі.

Платон також мав власне уявлення про природу душі. Він вважав, що душа має три складові частини: розум, волю та апетит. Розум — найвища частина душі, яка відповідає за раціональне мислення. Воля виступає як посередник між розумом та апетитом, контролюючи їхні взаємодії.

У своїх творах, таких як "Держава" та "Закони", Платон висловлював свої ідеї щодо ідеальної держави. Він вважав, що справедливе суспільство має бути побудоване на основі розумного управління філософами-королями, які мають знання і мудрість для

ефективного керівництва. У його ідеальній державі кожен має займати своє місце у відповідності до своїх здібностей, а суспільство має бути спрямоване на досягнення загального благополуччя.

Філософія Платона мала великий вплив на розвиток західної філософської традиції. Його ідеї про теорію ідей, природу душі та організацію суспільства вплинули на багатьох філософів, таких як Аристотель, Августин з Гіппони, Декарт, та багатьох інших. І тому ідеї Платона продовжують бути предметом активного обговорення та досліджень у сучасній філософії.

ГЛОБАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Волошин О.К., керівник доц. Цурканова І.О.

Український державний університет науки і технологій

Війна в Україні не лише порушує її суверенітет та територіальну цілісність, але й має глибокі глобальні наслідки, що відобразилися на екологічній, політичній, економічній та соціальній сферах. Втрати в аграрному секторі, зростання бідності, соціальні напруги та екологічні проблеми стають не тільки проблемою для України, але і глобальним викликом.

Геополітичне значення України у вирощуванні зернових культур підкреслює необхідність швидких та рішучих дій для вирішення конфлікту та міжнародної підтримки відновлення країни. Збереження стабільності в країні та подолання наслідків війни потребує спільних зусиль та ефективних стратегій з урахуванням глобального впливу цього конфлікту.

Український аграрний сектор зазнав великих втрат через війну, втративши не лише території та врожаї, але й можливість експорту та отримання прибутку. Відбулися суттєві зміни в виробництві зерна, овочів і фруктів, а окупація призвела до втрати аграріями значних земельних площ.

Гео економічні наслідки російського воєнного вторгнення в Україну виявилися великими через глобальне значення країни в сфері вирощування зернових культур. Україна, як лідер у виробництві соняшнику, кукурудзи та інших культур, грає ключову роль у світовій зерновій «архітектурі».

Внаслідок війни глобальні ціни на харчові продукти різко зросли, внаслідок спаду виробництва та експорту з України. Це призвело до коливань цін та руйнування ланцюжків постачання, загострюючи ситуацію з інфляцією та обмеженням доступу до деяких продуктів.

За даними Всесвітнього банку, збільшення бідності в Україні стало наслідком різкого зниження доходів населення, відзначаючи зростання відсотка бідних до 24,2% у 2022 році. Війна призвела до різкого погіршення економічної ситуації та збільшення соціальних проблем.

Усунення наслідків війни та відновлення України вимагають глобальної підтримки, зосереджуючись на збереженні природи, відновленні інфраструктури та підтримці населення. Адже екологічні наслідки війни виявилися серйозними, зокрема: забруднення повітря, ґрунту та води після підриву окупантами Каховської ГЕС.

Тяжкі наслідки війни позначилися на майбутньому наших дітей в освітній сфері. Так, наприклад, під час повномасштабного російського вторгнення в Україну було пошкоджено або повністю зруйновано понад 3790 навчальних закладів. Для українських дітей ця війна матиме далекосяжні наслідки, бо позбавляє їх освіти, тобто, майбутнього. Ми вважаємо, що міжнародні донори та агентства з надання допомоги повинні допомогти українській владі забезпечити рівномірне відновлення шкіл у всіх областях України.

Також хочеться зазначити, що війна призвела до великої кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців. Це створює гуманітарну кризу та має далекосяжні негативні наслідки для безпеки, економіки та стабільності в регіоні та поза його межами.

Отже, війна в Україні є не лише національною трагедією, але й глобальним викликом, який вимагає міжнародної уваги, співпраці та рішучих заходів для подолання її наслідків. Після аналізу впливу війни в Україні на різноманітні сфери життя можна зробити кілька ключових висновків.

По-перше, аграрний сектор зазнав серйозних втрат, що спричинило значний вплив на виробництво та експорт продуктів харчування.

По-друге, важливим аспектом є економічні та соціальні наслідки конфлікту. Зростання бідності та безробіття стають серйозними проблемами, які потребують комплексного рішення та міжнародної підтримки для подолання.

По-третє, ефективні заходи для подолання економічних, соціальних, екологічних та політичних викликів, виниклих через війну, мають бути вжиті з урахуванням глобального впливу цього конфлікту на світову спільноту.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АВТОРИТАРИЗМУ В ЄВРОПІ ТА АЗІЇ

Кудря А.В., керівник доц. Цурканова І.О.

Український державний університет науки і технологій

У прогресивному світі спостерігається зростання популярності авторитаризму в Європі та Азії. Це явище викликає обурення у багатьох громадян та стає предметом обговорення серед глобального політичного співтовариства.

Одним із ключових аспектів цього явища є специфіка та контекст, у якому розвивається авторитарний режим у різних регіонах. У Європі, наприклад, авторитарні тенденції часто виникають у зв'язку з реакцією на міграційні кризи, економічні проблеми та загрози з боку російської агресії. У той же час, в Азії авторитаризм може бути пов'язаний з традиційними культурними цінностями, етнічними конфліктами та іншими факторами.

До причин зростання авторитаризму можна віднести наступне:

- економічні проблеми, а саме: кризи, безробіття та економічна нестабільність, які є причиною погіршення життя, що, своєю чергою, спонукає до авторитарних рухів;
- міграційні кризи, які виникають через наплив мігрантів, що призводить до соціальних та культурних напруг всередині країни;
- терористичні загрози змушують суспільство шукати сильного лідера, який надасть захист від загроз ззовні;
- політична нестабільність, яка, переважно, викликана політичними скандалами, корупцією тощо та у подальшому може спонукати суспільство до авторитарних рухів.
- медіа та інформаційна війна: адже маніпуляція інформацією та контроль медіа допомагають підвищити підтримку авторитарних режимів і зміцнити їх владу.

Авторитарні режими, які спостерігаються в Європі та Азії, мають як свої переваги, так і недоліки. Давайте порівняємо їх, щоб краще зрозуміти ці явища.

Переваги		Недоліки	
Європа	Азія	Європа	Азія
<i>Швидке реагування на кризи:</i>		<i>Обмеження свободи та прав:</i>	
Авторитарні режими можуть швидко вживати	Авторитарні лідери можуть здійснювати	Авторитарні режими можуть порушувати права	Під контролем авторитарних режимів може

рішення у випадках економічних або політичних криз.	стримування або контроль за подіями, що загрожують стабільності країни.	людини, свободу слова та політичні права громадян.	страждати свобода висловлювання та право на політичну діяльність.
<i>Стабільність:</i>		<i>Репресії та корупція:</i>	
Авторитарні режими можуть забезпечити стабільність у періоди політичної нестабільності або соціальних конфліктів.	Під керівництвом авторитарних лідерів країни можуть досягти економічного зростання та соціальної стабільності.	Авторитарні режими можуть використовувати репресивні методи для пригнічення опозиції та обмеження влади.	Корупція та недемократичні практики можуть бути поширеними під авторитарним керівництвом.

Авторитарні режими часто пропонують швидкі рішення та стабільність у періоди кризи, але вони також можуть призводити до порушення прав людини, обмеження свободи слова та політичних прав громадян. Водночас, авторитарні лідери часто змушені підтримувати свою владу за рахунок репресивних заходів та пригнічення опозиції, що може викликати соціальні протести та конфлікти.

Зростання авторитаризму в Європі та Азії дуже складне та багатогранне явище, яке вимагає уважного аналізу та розуміння. Хоча авторитарні режими можуть мати переваги, важливо забезпечити збалансованість між стабільністю та демократією, забезпечивши захист прав і свобод громадян. Для подолання авторитарності необхідна активна громадська участь, підтримка демократичних цінностей та сприяння політичного діалогу.

РОЛЬ УЯВЛЕННЯ ПРО ТІЛЕСНЕ У РОЗУМІННІ ПРОЦЕСІВ СТАНОВЛЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Ніколаєв О.О., керівник доц. Бескаравайний С.С.

Український державний університет науки і технологій

Зв'язок душевного та тілесного, психічного та фізичного – одна з базових філософських проблем. Актуальність досліджень цієї тематики суттєво зросла останніми роками у зв'язку зі швидким прогресом у створенні штучного інтелекту (ШІ).

З одного боку: ШІ як комп'ютерні програми повинні встановлюватися на різних носіях і обмежено пов'язані з фізичною складовою комп'ютерів, тоді як наша психіка тісно пов'язана з тілом.

З іншого боку: комп'ютерні програми, як мінімум, залежать від обчислювальних можливостей, які є у комп'ютера. І якщо програма спеціалізована для будь-якої фізичної взаємодії із зовнішнім світом, то для роботи їй потрібні специфічні інструменти.

Ця суперечність останніми роками вийшла на якісно новий рівень. Якщо ще тридцять років тому «Тест Тюрінга» вважався достатнім критерієм визначення повноцінного ШІ, то з середини 2010-х комп'ютери впевнено спілкуються з людиною кілька хвилин по телефону, і часто люди не можуть зрозуміти, чи взаємодіють вони з людиною, чи з машиною. Виник термін "слабкий ШІ", який відображає половинчастий, перехідний статус подібних програм.

Неможливість створити суто математичний, існуючий лише в просторі обчислень критерій «сильного інтелекту», і робить роль тілесності визначальною для роботів.

Однак тут теж є серйозна суперечність:

- можливість пристосувати носій ШІ практично до будь-якого оточення, надати дуже широке розмаїття форм, ставить під сумнів важливість тілесності, а також ускладнює питання про межі тіла робота. Це людський організм має біологічну цілісність, задану еволюцією, а до автоматичних комплексів можна легко приєднувати нові деталі, доповнити програмне забезпечення. Тобто в тілі ШІ має бути якась технологічна цілісність;

- якщо тілесність отримує втілення, пов'язане з культурними нормами, з необхідністю спілкуватися з людиною (андроїдні роботи), то на додаток до вербальної комунікації роботи неминуче отримують всілякі жестові доповнення, світлову сигналізацію, імітую вирази людських осіб, використовують тактильний контакт із людиною. Але повна імітація людського тіла для ШІ не має сенсу, тому що машини створюються на іншій технологічній базі. Тобто можна говорити про якусь комунікативно-культурну цілісність тіла робота.

Ймовірно, ці протиріччя можна «зняти» (термін Г. Гегеля) через опис тіла, як основного посередника між ідеальним і реальним: ШІ має якомога повніше контролювати своє тіло, але тільки за допомогою тіла, в результаті, можна об'єктивно, незалежно від інших машин вплив на навколишній світ. Де існує безперечний контроль ШІ над набором машин та механізмів, там і є його тіло, там є ціль існування та необхідність самозбереження. Якщо ж ШІ взагалі не контролює нічого реального, а існує тільки у віртуальності, то це «слабкий ШІ», вузько функціональний, оскільки його висновки будуть визначатися будь-якими посередниками між програмним забезпеченням та реальністю.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТАБІЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Христова О.О., керівник доц. Цурканова І.О.

Український державний університет науки і технологій

В будь-якій економіці держава відіграє головну роль у її розвитку. Державне регулювання є необхідністю для підтримання економічної стабільності, в тому чи іншому ступені економіка потребує втручання.

В першу чергу, для повноцінного функціонування економіки держава повинна створити «ґрунт» на правових передумовах для повноцінного функціонування економіки. Не менш важливими є коригування законодавчої бази або введення нових норм згідно поточної ситуації, за рахунок цих змін держава отримуватиме розвиток у необхідному напрямку.

Державне регулювання – це комплекс стимулюючих, контрольних, координаційних та моніторингових заходів, спрямованих на визначення основних напрямків розвитку економіки та підтримку пропорційного виробництва на ринку і запобігання кризових ситуацій на засадах законодавчої та нормативної бази. Також, регулювальна діяльність держави спрямована на гарантування соціальної та правової захищеності людини. Неконтрольована економічна система може стати руйнівною для суспільства, тож ще однією метою державного регулювання є досягнення суспільно корисних цілей. Не слід виключати, що державне регулювання також може бути спрямоване на функціонування економіки згідно інтересів державної економічної політики, спрямованих на економічне зростання.

Важливою формою державного впливу на економіку є встановлення державними органами норм та правил, які повинні коригувати економічну діяльність фізичних та юридичних осіб та підтримку і захист усіх форм господарювання, у тому числі, ліквідацію всіх протизаконних економічних структур.

Діяльність держави запобігає утворенню «монополій» на ринку за допомогою антимонопольного законодавства та створює оптимальне конкурентне середовище для суб'єктів господарювання, підтримує малий бізнес, за потреби знижує ставку оподаткування на законодавчому рівні, стежить за стабільністю цін та справедливим розподілом доходів - для цього держава розробляє програми підтримки спрямовані на виплату допомоги та через систему податків і дотацій регулює надмірні відмінності у рівні доходів. Не менш важливим є фінансування суспільних благ і послуг, які є неприбутковими. Також заходи спрямовані на регулювання відносини суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захищає національний ринок і вітчизняного товаровиробника.

Таким чином, держава відіграє важливу роль у регулюванні обігу готівки та в управлінні економікою загалом. Це підтверджує, що держава є ключовим фактором стабільності та розвитку економіки, оскільки вона забезпечує необхідний рівень контролю, прозорості та регуляції, необхідних для забезпечення економічної стійкості та здорового функціонування ринкових відносин.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РЕГУЛЮВАННІ ЕКОНОМІКИ

Школа С.В., керівник доц. Цурканова І.О.

Український державний університет науки і технологій

Роль держави в регулюванні економіки є ключовою для забезпечення стабільності, розвитку та соціальної справедливості.

Ефективність державного регулювання економіки залежить від багатьох факторів, зокрема, таких як: якості та компетентності державного апарату, рівня корупції, довіри до влади з боку суспільства, стану економіки тощо.

Існує два основних підходи до державного регулювання економіки:

1) державний інтервенціонізм, тобто, це коли держава активно втручається в економічні процеси;

2) вільний ринок, коли держава мінімально втручається в економічні процеси.

Оптимальний рівень державного регулювання економіки залежить від конкретних умов.

В Україні спостерігається перехідна економіка, тому роль держави у регулюванні економіки повинна бути досить активною.

Тому, треба зазначити, що державне регулювання економіки – це вплив держави на відтворювальні процеси.

Держава, в першу чергу, розробляє та реалізує інфраструктурні проекти, такі, як будівництво доріг, залізниць та інших об'єктів, що сприяють розвитку економіки та підвищенню конкурентоспроможності.

Основне завдання держави, як провідного суб'єкта економічної політики - ураховувати інтереси різних груп і спонукати їх виявлять активність у напрямку досягнення єдиних цілей.

Цілі економічної політики:

- стабільний темп зростання й висока ефективність національного виробництва;
- стабільний рівень цін;
- високий рівень зайнятості населення;
- вирівнювання доходів;
- раціональні зовнішньоекономічні зв'язки.

Роль держави у ринковій економіці – це, по-перше, відтворення умов конкуренції, тобто ефективна діяльність підприємств можлива лише за умов дії відповідних юридичних законів, нормативних документів, інструментів. По-друге, вона

виступає як покупець продукції – адже від імені держави виступає уряд, який закупає зброю, поштові, транспортні послуги тощо. По-третє, є суб'єктом, який несе грошові витрати – вони називаються трансфертними та свідчать про роль, яку відіграє уряд, як агент для перерозподілу доходів у суспільстві на користь тих, хто потребує допомоги. По-четверте, усуває причини відмови ринкового механізму – досягається втручанням уряду в економічну діяльність через її регулювання, обходячи дію законів ринкової конкуренції. Таке втручання називають регулюванням.

Методи державного регулювання економіки включають широкий спектр інструментів та заходів, які держава використовує для впливу на економічні процеси і досягнення певних цілей. Ці методи можна згрупувати у дві групи: адміністративні (прямі) та економічні (непрямі).

1. Пряме регулювання - це встановлення обов'язкових норм у взаєминах економічних суб'єктів. Методи, за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси: держконтракт, держзамовлення, субсидії, прямі витрати уряду, встановлення фіксованих цін, валютних курсів, ліцензування, прожитковий мінімум тощо;

2. Непряме регулювання - це вплив на діяльність економічних суб'єктів через зміну умов, у яких вони функціонують (інструмент: фіскальні (бюджетні) - маніпулювання доходами й витратами державного бюджету, тобто, податками (податкова політика), державними замовленнями й закупівлями; монетарні (грошово-кредитні) - регулювання грошової пропозиції; зовнішньоекономічні регулювання зовнішньоторговельних потоків товарів і послуг, міграції капіталу й робочої чинності, курсу загальної валюти).

Таким чином, ефективне державне регулювання економіки є важливою умовою для сталого економічного зростання та підвищення добробуту населення України.

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ ДЖАМБАТТІСТА ВІКО

Балачук В.Д., керівник доц. Айтів С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Невіддільною частиною філософії є такий напрям, як філософія історії. Одним з найвидатніших фундаторів цього напрямку є Джамбаттіста Віко – італійський філософ епохи Просвітництва, ідеї якого суттєво вплинули на розвиток культурної антропології та етнології.

Традиція виведення історії за межі наукового дискурсу започатковується вже на етапі генези наукового типу свідомості – в античну епоху. Так, наприклад, у вченні Арістотеля всі відомі на той час науки поділяються на три види: теоретичні (філософія, теологія, фізика), практичні (етика й політика) та творчі (мистецтво). Відсутність історії у цьому переліку зумовлена як специфічним античним розумінням суті історії, так і розумінням Арістотеля особливостей способу осягнення світу, де не було науки, яка обов'язково повинна засновуватись на доведеннях.

В добу Нового часу арістотелівський антиісторизм знайшов найбільш повне втілення у раціоналізмі Рене Декарта. Слід зазначити, що Джамбаттіста Віко вибудовує свій варіант історизму через свідоме протиставлення саме поглядам Декарта. Віко дотримувався думки, що сліпе схиляння перед природою як «єдино правильним» об'єктом дослідження закрило шлях раціоналізму до розуміння специфіки гуманітарної сфери. Віко іронічно ставився до таємної мудрості філософів, проте поважав державну мудрість політичних діячів. Але вище усього він ставив простонародну мудрість людей, яка власноруч творить історію, творить її несвідомо разом з безліччю забобонів, варварських обрядів, у постійній боротьбі за матеріальну власність і владу.

Вчений висунув циклічну теорію розвитку суспільства. Її змістом є циклічний рух світової історії від стану дикості через стан переваги у людини фантазійного начала над раціональним до стану суцільної розумності в усіх сферах життя. Але це уявлення позбавлене у нього тієї абстрагованості, яка дає можливість дивитися на всю попередню історію з більш або менш ясно вираженою зарозумілістю. Віко розуміє вічну чарівність дитинства людського суспільства і не прагне відкинути почуттєво-практичне простонародне відношення до миру заради успіхів розуму.

У своїй праці «Принципи Нової науки про спільну природу націй» він змальовує, як героїчний вік - епоха панування і рабства, фантастичного права і суворой аристократії, міфології і епосу - поступається місцем демократичним порядкам та раціональній прозі, символом яких є не спис, а гаманець. Віко розуміє прогресивність цього переходу. Картина жорстокого пригноблення народу землевласницькою аристократією, описана в декількох розділах "Нової науки", перевершує найсміливіші міркування просвітницької епохи. Ненависть до залишків середньовіччя у Віко справді органічна, ніскільки не книжкова. Але разом з тим Віко сумнівається в тому, що перемога буржуазної цивілізації над епохою поетичного варварства є абсолютним прогресом – її прогресивність історично відносна.

Підсумовуючи сказане, можна визначити, що Джамбаттіста Віко вперше поставив питання про саму можливість пізнання історичного минулого. Отже, його «Нова наука», яку Вольтер пізніше назвав філософією історії, справді була новою.

ФІЛОСОФІЯ ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Білоконенко Г.В., керівник доц. Айтгов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Доба Відродження в Європі приходила на змінну затяжному Середньовіччю, його проблемам та протиріччям, суспільству що розвивалося та змінювалося та певній кризі ідей та починань. На початку XV ст. в містах Європи, зокрема, в Італії, починає формуватись новий соціальний прошарок суспільства, який представляв собою заможних, освічених людей, які не були служителями церкви, а накопичували свої статки шляхом виробничо-торгівельної діяльності, яка була досить актуальною та прибутковою у ті часи. Таким чином, люди починали розуміти, що, щоб досягати успіху та змінювати своє життя, не обов'язково отримувати для цього боже благословення та допомогу, чи бути посланником божим на Землі, а, для цього можна використовувати власний талант та розум. Звідси розпочинається поступовий перехід від теоцентричної моделі сприйняття світу до антропоцентричної, оскільки ця нова суспільна група потребувала нової ідеології та розуміння того, яке місце вони можуть зайняти у суспільстві.

Доба Відродження, вже у своїй назві пояснює сутність нової епохи, але, що ж саме відроджували митці та діячі, які творили у цей час? Через повернення до розгляду ідей повноцінності людини та зміни поглядів щодо релігії, діячі почали звертатись до робіт та ідей які були створені ще за доби Античності, наприклад роботи Платона та Сократа, які ще у свій час розпочали задаватися питаннями: "Хто є людина?", "Яку місце людина займає у житті та суспільстві?", "Як вчиняти та жити правильно, а як - ні?", всі ці теми знову отримали актуальність та почали досліджуватись. Та, чи можна сказати, що доба Відродження є просто повторенням доби Античності? Соціальний, культурний та науковий контекст за часів Античності, та у час доби Відродження дуже сильно відрізнялися, досить довга за часом епоха Середньовіччя зробила значний внесок у зміну суспільства і люди, які входили у нову добу, просто не могли однаково сприймати одні й ті самі речі, як їх попередники декілька століть тому. Звідси ж ми

бачимо, що надбання Античності використовувалися як приклад, зразок чи натхненник, але відповідали на питання, мислили та творили митці вже з використанням сучасних надбань як наукових, так і розумових. Тож, можна засвідчити, що доба Відродження була новою та самобутньою, хоч і спиралася на попередній досвід.

Визначальною рисою Ренесансу стала зміна ставлення суспільства до релігії, але, не можна сказати, що вона повністю відійшла на другий план, чи люди перестали вірити. Правильніше було б сказати, що відбулося певне переосмислення людини та Бога і виокремлення її як окремої одиниці. Концепція щодо місця Бога у житті людини в той час була викладена в працях Теофраста Парацельса, і отримала назву “пантеїзм”. Згідно з нею, Бог і природа є єдиним і Бог є розлитим у природі, а отже і людина є не просто творінням Бога, а має його сама в собі і є самодостатньою для того щоб самостійно творити і розвиватись. Відображення таких ідей можна побачити у працях Піко делла Мірандоли, особливо у трактаті “Промова про гідність людини”, який представляє перед нами те, що Бог створив Всесвіт і зрозумів, що йому ні з ким розділити радість від свого творіння і створив людину, як істоту яка перебуває над ієрархією живих істот. Таке переосмислення дало змогу зародитись концепції гуманізму, яка визначає дуже велику важливість людини у світі.

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІНТУЇЦІЇ

Браткевич А.В., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Інтуїція (лат. *Intueor* – пильно дивлюся) – це здатність осягнення істини шляхом прямого її розуміння без доказового обґрунтування. За інтуїцію відповідає права півкуля мозку, вона ж пов'язана із образним сприйняттям, просторовим мисленням, мисленням за аналогією. Згідно стереотипам «шосте чуття» більше розвинене у жінок, це може бути пов'язане з тим, що чоловіки більш схильні до стримання емоцій. Для того, щоб інтуїція «працювала» потрібно мати велику базу знань і розвинену підсвідомість. Інтуїцією найчастіше користуються, коли не можуть прийняти рішення за допомогою логіки, або не важлива раціональна складова.

Для інтуїції характерний елемент мимовільності, випадковості виникнення інтуїтивного рішення, швидкість появу гіпотез та прийняття рішення, а також недостатня усвідомленість тих передумов, які лежать в основі висунення тієї чи іншої гіпотези. Ця здатність схожа на інстинкт тим, що працює самостійно і не залежить від дій і думок людини. Розум отримує імпульс і підсвідомість одразу дає відповідь засновану на емоціях та минулому досвіді. Слід навчитися відрізняти сумнівні гіпотези від логічних.

Інтуїція може базуватися на негативному минулому, тоді вона не буде виправданою. Платон стверджував, що споглядання ідей (прообразів речей чуттєвого світу) є видом безпосереднього знання, що приходить як раптове понадчуттєве осягнення, до якого веде тривала підготовка розуму.

Починаючи з античності, інтуїція протиставлялась не тільки чуттєвим формам пізнання, але й логічному мисленню. Декарт, наприклад, розумів під інтуїцією не хиткі свідчення чуття і безладної уяви, а поняття чіткого і уважного розуму. Гегель у своїй системі поєднував безпосереднє й опосередковане знання.

Залежно від специфіки діяльності суб'єкта визначаються особливості інтуїції. Я провела опитування 25 людей віком від 15 до 55 років: 72% з них вважають, що інтуїція – це підсвідомість; 12% говорять, що – це інформація, яку ми отримуємо за рахунок приналежності до релігії та містичних дарів і називають «шостим чуттям»; 8% сприймають її, як несвідомий вибір або потяг до правильного рішення; 4% – погляд на

ситуацію від третьої особи, неначе від третього «Я», яке швидко опрацьовує і надає план подальших дій.

68% опитуваних вважають, що логіка і інтуїція несуть один і той же сенс, логіка – свідомий процес, а інтуїція – підсвідомий.

88% – завжди довіряють інтуїції і вважають, що вона добре у них розвинута.

60% думають, що ця здатність базується на минулому досвіді, вихованні, соціуму і в цілому залежить від умов формування особистості та розвитку.

20% віднесли до інтуїції дежавю.

ФІЛОСОФІЯ І ТВОРЧІСТЬ

Гаркуша Д.Л., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Філософія та творчість є тісно пов'язаними концепціями, що становлять фундаментальні аспекти людського буття. Філософія, як прагнення до мудрості та глибокого розуміння світу, безпосередньо впливає на процес творчості, а творчість, своєю чергою, є одним із засобів філософського пізнання дійсності.

Філософія надає творчості теоретичне підґрунтя, формуючи світоглядні засади, ціннісні орієнтири та методологічні підходи до творчого самовираження. Філософські роздуми про природу людини, її місце у Всесвіті, сенс життя та призначення мистецтва стають джерелом натхнення для художників, письменників, композиторів та інших творчих особистостей.

Крім того, філософія допомагає митцям усвідомити соціокультурний контекст їхньої творчості, осмислити її роль у суспільстві та її вплив на формування суспільної свідомості. Філософське осмислення творчості дозволяє розкрити її гуманістичний потенціал, здатність до трансформації дійсності та духовного збагачення людини.

Водночас творчість є одним із ключових способів філософського пізнання світу. Митці, через власну творчу діяльність, здатні проникати у глибинні шари буття, виявляти приховані закономірності та смисли. Філософія й творчість переплітаються у спробах осягнути та відобразити сутність людського існування, його трагедії та тріумфи.

Літературні твори часто стають майданчиком для філософських роздумів письменників про природу людини, сенс її існування, моральні дилеми та ціннісні орієнтири. Так, романи Флобера чи драми Шекспіра рясніють філософськими ідеями та екзистенційними питаннями, що надихають читачів на глибоке осмислення власного місця у світі.

Письменники, через образи та сюжети своїх творів, здатні виявляти приховані закономірності людського буття, проникати у сферу підсвідомого та інтуїтивного. Художня література стає засобом філософського пізнання дійсності, розширюючи межі раціонального мислення.

Художня творчість дозволяє філософам розкривати нові грані дійсності, виходити за межі раціонального мислення та проникати у сферу інтуїтивного, емоційного та ірраціонального. Таким чином, філософія й творчість взаємно збагачують одна одну, сприяючи всебічному розумінню людини та світу.

Отже, філософія і творчість є невід'ємними складовими людського буття, що перебувають у тісному діалектичному взаємозв'язку. Філософія надає творчості теоретичне підґрунтя та ціннісні орієнтири, а творчість, своєю чергою, є одним із найважливіших засобів філософського пізнання дійсності. Єдність філософії та творчості уможливорює глибше розуміння людини, її місця у світі та шляхів її духовного вдосконалення.

ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ У ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

Гулько В.О., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

В умовах сьогодення професійний розвиток персоналу – одна із найбільш важливих складових загального підвищення ефективності виробництва. Від того, наскільки рівень професійної підготовки працівників відповідає потребам розвитку економіки, значною мірою залежать темпи зростання продуктивності праці, обсягів виробництва, можливості збільшення валового внутрішнього продукту.

Наукові дослідження проблем управління персоналом дають підстави стверджувати, що результатом повсякденної роботи структурних підрозділів підприємств є забезпечення цілеспрямованого розвитку персоналу для досягнення його стабільності, високого професійного рівня та конкурентоздатності на ринку праці. Стабільний персонал, розглядають як основу ефективного функціонування виробничих підприємств.

Результатом стабільності персоналу є зростання продуктивності праці, висока кваліфікація та конкурентоспроможність персоналу, поліпшення показників економічної ефективності виробничої діяльності підприємства. Розглядаючи процеси побудови ефективного та конкурентного розвитку виробничих підприємств, варто зазначити, що вагому роль відіграють процеси формування стабільного персоналу.

Постійність, або стабільність, персоналу – це поняття, що відбиває величину, яка визначається відношенням чисельності працівників зі стажем роботи на підприємстві більше року (R_i) до їх середньооблікової чисельності (R_{cp}).

Усе ж таки, стабільність персоналу є не тільки кількісним показником, що відображає його плинність, а й якісним показником забезпечення розвитку персоналу. Стабільність персоналу безпосередньо позитивно впливає на трудову культуру та дисципліну, на створення позитивного психологічного стану трудових відносин.

Стабільність персоналу є нині для роботодавця першочерговим завданням, адже економічні результати передбачають позитивні якісні та відповідно кількісні зміни, а саме:

- досягнення високої якості продукції;
- підвищення можливості маневрування кадрами;
- зниження показників плинності кадрів;
- запобігання вивільненню працівників, зменшення показників безробіття;
- підвищення безпеки підприємств;
- забезпечення механізму утримання персоналу та ін.

Але на мою думку, поняття «стабільність персоналу» є більш універсальним показником, що має поєднувати як кількісну складову, так і якісну характеристику розвитку персоналу. Саме таке поєднання дає ширше розуміння чинників, котрі відіграють безпосередню роль у забезпеченні ефективного розвитку виробничих підрозділів підприємства.

ПРОБЛЕМА УТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

Коваль Є. А., керівник доц. Айтов С. Ш.

Український державний університет науки і технологій

Психологія управління включає в себе широкий спектр питань, пов'язаних з ефективним керівництвом та організацією колективу. Один з ключових аспектів управління полягає в створенні позитивного морально-психологічного клімату в

колективі. Позитивний морально-психологічний клімат сприяє покращенню настрою, самопочуття та продуктивності працівників, сприяє зниженню стресу та конфліктів, а також створює сприятливі умови для розвитку та досягнення успіху.

Науковці констатують, що психологічний клімат, притаманний різним освітнім колективам, може різнитися за своїм змістом і спрямованістю. З огляду на це, виокремлюють три основні види психологічного клімату: з позитивною, негативною і нейтральною спрямованістю. Клімат із позитивною спрямованістю має назву сприятливого, або оптимального, позитивного, з негативною спрямованістю - несприятливого, або нездорового. Клімат, спрямованість якого чітко не визначено, називається нейтральним.

Існує кілька шляхів, які можуть сприяти створенню позитивного морально-психологічного клімату в колективі. Один з них - це налагодження ефективного комунікаційного процесу. Відкрита та прозора комунікація між керівником і підлеглими створює довіру та відчуття спільності цілей. Керівник повинен бути чуйним до потреб та проблем працівників, слухати їх думки та пропозиції, а також передавати чіткі та зрозумілі інструкції та очікування. Регулярні зустрічі, наради та обговорення сприяють виробленню відчуття командної роботи та взаєморозуміння.

Другим важливим аспектом є визнання досягнень та похвала. Люди потребують визнання своїх зусиль та успіхів. Керівник може активно відзначати досягнення працівників, надавати командні нагороди, висловлювати слова подяки та заохочення. Це не тільки підвищує мотивацію та самооцінку працівників, але й створює позитивну атмосферу в колективі.

Створення сприятливих умов для розвитку та самореалізації також впливає на позитивний морально-психологічний клімат. Керівник може пропонувати можливості для професійного росту, організувати тренінги та семінари, сприяти розширенню знань та навичок працівників. Забезпечення можливостей саморозвитку та самореалізації допомагає працівникам відчувати себе цінними та важливими для організації, що позитивно позначається на їхню мотивацію та задоволення роботою.

Також важливо створити атмосферу взаємопідтримки та доброзичливості в колективі. Керівник може сприяти формуванню командного духу та співпраці шляхом організації командних заходів, спільних відпочинків або корпоративних заходів. Для створення позитивного морально-психологічного клімату в колективі також важливо звертати увагу на баланс між роботою та особистим життям.

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ КОЛЕКТИВАМИ

Мамчиц В.М., керівник доц. Айтюв С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Згідно з визначенням, що пропонують Мазур І. І., та Шапіро В. Д., «управлінська культура – це сукупний показник управлінського досвіду, рівня управлінських знань і почуттів, зразків поведінки та функціонування суб'єктів управління, певна інтегральна характеристика стану управління в організації». Кожній національній культурі притаманна своя система цінностей, яка безперечно має вплив на управлінську діяльність в окремих країнах. За теорією Р. Льюїса відповідно до цінностей та традицій, всі культури світу можуть бути поділені на три групи: моноактивні, поліактивні та реактивні. Моноактивні культури орієнтовані на роботу. У них прийнято організувати своє життя, планувати діяльність у певній послідовності, поділяти проекти на етапи, суворо дотримуватись фактів і встановлених процедур, а також виконувати тільки одну справу в один період часу. До цих культур Р. Льюїс відносить Німеччину, Швейцарію та США.

Поліактивну культуру мають “рухливі” народи, що багато спілкуються, планують справи в загальних рисах та відповідно до ступеня значимості того чи іншого заходу, їхні плани нерідко змінюються, а факти інтерпретуються на власний розсуд. Ці культури радше орієнтовані на людей, ніж на роботу, проте в них люди здатні виконувати одночасно декілька справ. Представниками цієї культури є Італія, Іспанія та латиноамериканські країни. Носіями цієї культури, на думку Льюїса, є й слов'янські народи.

До реактивних культур належать культури, в яких приділяють більше уваги комфортності відносин. Носії цієї культури, як правило: дотримуються запланованого або вносять невеликі корективи до планів; пристосовуються до графіку роботи партнерів; дотримуються своїх обіцянок. Автор вважає, що таку культуру мають Китай, Японія та Фінляндія. Розглянемо деякі культурні моделі управління колективами. Згідно з теорією Ф. Тромпенаарса та Ф. Хемпдена-Тернера можна виділити три характеристики бізнес-культури:

- 1) ступінь централізації влади,
- 2) ступінь формалізації влади;
- 3) об'єкт, на який направлене управління.

Наведені характеристики дозволяють класифікувати управлінські культури за такими моделями: «Інкубатор»; «Керована ракета»; «Ейфелева вежа» та «Сім'я». Типи культури «Інкубатор» та «Керована ракета» відносяться до егалітарних культур, в них відстань між вищим та нижчим рівнем управління невелика, а отже ступінь централізації управління – низький. Прикладом типу «Інкубатор» є США та Канада, тип «Керована ракета» є в англосаксонських та північноєвропейських державах. Тип «Сім'я» має структуру ієрархічної системи, в якій орієнтуються на вказівки, що надходять згори. Система влади базується на патерналістській основі, тобто ініціатива підлеглих відповідає побажанням керівництва. Модель типу «Сім'я» мають країни Азії, Латинської Америки, Південно-Західної Європи, а також Східної Європи (тобто цей тип притаманний Україні). Модель «Ейфелева вежа» має рольову орієнтацію, в ній детально визначені функціональні обов'язки кожного працівника Європи.

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК СОЦІУМУ

Надопта М.Ю., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

З розвитком штучного інтелекту (ШІ) людство стикнулося з потенціалом його впливу на розвиток соціуму. Можливості ШІ на даний момент важко оцінити у повній мірі, через стрімкий розвиток цієї технології. Якщо минулого року він допомагав писати твори школярам, то сьогодні він створює пісні та масово використовується широким спектром людей.

У наш час основною сферою, де ШІ вплинув на їх розвиток найбільше, є освіта. Якщо раніше пошук інформації у всесвітній мережі був комплексним процесом, який складався з перевірки джерела і проходження декількох кругів інтернету для пошуку правдивої інформації, він звівся до запитів умовному чат-боту, в якого є база знань зі всього інтернету датована 2023 роком. Це значно пришвидшує процес набуття потрібних знань і вивільняє здобувачам освіти більше часу для виконання інших завдань, або-ж відпочинку. Однак слід підкреслити, що використання ШІ для написання рефератів, шкільних проектів та доповідей знижує поринання в тему цих завдань. Зараз для боротьби з такими роботами використовують вже інші ШІ, які можуть помічати штучні та реальні роботи.

У сфері творчості та маркетингу розвиток штучного інтелекту також залишив помітний слід. Якщо раніше компаніям потрібно було проходити через круги спілкування з дизайнерами та художниками, то зараз з невеликою долею підготовки можливо отримати доволі цікавий продукт для використання у рекламі/PR за допомогою штучного інтелекту, за майже безкоштовно. Це спричиняє конкуренцію наявному ринку дизайну і спонукає ці агентства робити отримання їх послуг більш простим та швидким, що дозволяє нам рухатись до більш ефективного та швидкого отримання результату. Також і самі дизайнери можуть використовувати ШІ для пришвидшення своєї роботи, однак слід підмітити, що іноді спроби отримати від ШІ саме те, що від нього хоче оператор, можуть бути тривалими та важкими.

Окремо від маркетингу слід відмітити позитивний вплив ШІ на людей, які хочуть спробувати передати свої почуття та ідеї шляхом творчості, але не знають як це зробити. З розвитком доступних нейромереж майже кожен бажаючий має можливість створювати картинки та відео за допомогою слів-промптів, які не потребують малювання напряму. Це є гарним шагом для розвитку доступності самовираження для широких мас населення.

Якщо розглядати вплив штучного інтелекту на розвиток соціуму в цілому, слід зазначити що разом з позитивними використанням ШІ зазначеними вище, є також сфера, де певні люди за допомогою нейромереж та генераторів контенту викидають у інформаційне поле завідомо неправдиву інформацію, яка навіть із запереченням з офіційних джерел все одно має вплив на соціальні настрої. Через простоту і швидкість операцій з ШІ, великі маси такої інформації можуть повністю забити інформаційний простір і мати неочікувані наслідки.

Штучний інтелект, як і інші нові технології до нього, має пройти період обкатки та адаптації суспільства до нього, й воно саме повинне зрозуміти наслідки його інтеграції у соціум.

ЕТИКА У ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ СОКРАТА

Піскунова А.Ю., керівник доц. Айтгов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Сократ – давньогрецький філософ, який вважав, що етика повинна ґрунтуватися на знаннях. В його розумінні світу знання і чесноти були тотожними. Моральність визначається знанням, а мудрість є найвищою чеснотою людини. Він був першим видатним філософом, який почав осмислювати буття людини, сенси та етичні цінності її життя. За його поглядами, розум був головним інструментом людини в пошуку сенсу життя. Люди повинні керуватися розумом у прийнятті етичних рішень, бо людина має діяти на основі того, що вона вважає правильним, а не залежати від своїх емоцій.

Саме розум дозволяє людині бачити істину та робити правильні вибори. Знаючи, що таке добро і зло, людина завжди обиратиме добро. На його думку, люди не можуть діяти доброчесно, не розуміючи, що таке доброчесність. Саме тому він шукав чіткі визначення чеснот, таких як мудрість – прагнення до знання та істини, мужність – сила духу, яка дозволяє людині, діяти доброчесно незважаючи на небезпеку та труднощі, справедливість – коли кожен отримує те, що йому належить, стриманість – здатність контролювати свої бажання та поводитися розумно.

Він стверджував, що усі чесноти пов'язані між собою і не можуть існувати одна без одної. Мудрість є основою інших чеснот, а мужність, справедливість і стриманість є її проявами. Знання правильного – веде до сміливості його втілення, знання прав інших – веде до справедливої поведінки, знання істинного блага – веде до керування своїми бажаннями та стриманості до спокус. Сократ не давав прямих відповідей своїм учням, а

ставив їм низку запитань, змушуючи їх мислити самостійно. Згодом такий підхід отримав назву – сократівський метод.

Своїми запитаннями, він спонукав своїх учнів до критичного мислення, змушуючи їх замислюватися над своїми переконаннями та цінностями. Так він хотів допомогти їм здобути знання та самоусвідомлення. Учні повинні були осмислити свої власні думки та переконання, виявити суперечності чи неточності у власних міркуваннях та дійти до глибшого розуміння поставленого питання. Етика Сократа зосереджувалася на поняттях добродетності, знання та щастя. Він вважав, що мета людського життя – це щастя, а щастя – це результат життя згідно добродеті. Люди, які живуть добродетельно, мають бути по-справжньому щасливими, адже вони роблять правильний вибір і живуть у злагоді із собою та оточуючими.

За поглядами Сократа, щастя було не простим відчуттям задоволення, а дещо більшим, глибоким станом, який ґрунтується на добродетельному житті та пізнанні самого себе. Його етичні погляди залишаються актуальними й досі, адже вони підкреслюють важливість самопізнання, знань, прагнення до добра та пропонують альтернативне уявлення про таке поняття як щастя. Вони можуть допомогти людям, які прагнуть жити добродетельним життям, пізнати себе, прийняти кращі рішення та жити більш щасливим життям.

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Русакевич С.Р., керівник доц. Айтгов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) призводить до виникнення серйозних філософських та етичних питань про природу інтелекту, стосунки між людьми і машинами та майбутнє людства. Взаємозв'язок між штучним інтелектом і філософією включає багато концепцій, які стосуються обох областей, таких як дії, цілі, знання, переконання та свідомість. Однак ШІ розглядає ці поняття з позиції конструктора: він запитує, які знання, переконання та свідомість потрібні комп'ютерній системі для того, щоб поводитися розумно, і як їх вбудувати в комп'ютерну програму. Філософи, як правило, мають більш абстрактний погляд і задаються питаннями, що таке знання тощо.

Філософське дослідження штучного інтелекту заглиблюється в глибокі питання, які формують наше розуміння цієї сфери, що стрімко розвивається. Деякими ключовими питаннями у філософії штучного інтелекту є:

- Природа інтелекту та паралелі між людиною та машиною:

Чи може машина по-справжньому проявляти інтелект? Чи здатна вона вирішувати проблеми так само, як людина? Чи людський та машинний інтелект принципово однакові? Чи є людський мозок по суті складним комп'ютером? Ці питання зачіпають сутність пізнання, автономії та межі між людським і штучним інтелектом.

- Свідомість і розум:

Чи може машина мати свідомість і психічні стани, подібні до людських? Чи відчуває вона суб'єктивні почуття? Дослідження цих філософських аспектів має вирішальне значення для розуміння етичних наслідків розвитку ШІ.

- Етичний і відповідальний ШІ:

З розвитком ШІ він стає все більш автономним та інтелектуальним. Його потенційний вплив на виробництво, послуги та суспільство величезний. Філософські міркування керують відповідальним і етичним розвитком ШІ.

- Етика ШІ та права людини:

Використання ШІ в повсякденному житті піднімає етичні дилеми. Принципи прав людини і законодавство повинні вирішувати ці проблеми. Встановлення етичних стандартів гарантує, що ШІ відповідає суспільному обґрунтуванню і підтримує права громадян, сприяючи досягненню справедливих результатів.

Подібні запитання відображають різні інтереси дослідників штучного інтелекту, когнітивістів і філософів. Наукові відповіді на ці запитання залежать від визначення понять «інтелект» і «свідомість», а також від того, які саме «машини» обговорюються.

Таким чином, філософія ШІ слугує компасом, що спрямовує відповідальну розробку ШІ і формує майбутнє, в якому технологія підвищує добробут людства і вирішує складні проблеми. Дослідники і практики повинні враховувати ці філософські засади для створення методів ШІ, які відповідають світовим стандартам і суспільним цінностям.

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НЕЙРОМЕРЕЖ

Сливець О.Д., керівник доц. Айтов С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Останнім часом дедалі стрімкіше розвивається сфера нейронних мереж. На них покладаються в багатьох сферах, таких як: аналіз великих масивів даних, медицина, генерація текстів, зображень, аудіо тощо. Багато великих студій і окремі особистості все частіше використовують нейронні мережі в повсякденному житті, що порушує деякі філософські питання.

Чи може бути самосвідомість у нейронних мереж? Вчені все сильніше намагаються олюднити свої творіння і багато людей починають цілком серйозно боятися сучасних технологій. Дедалі сильніше починає проявлятися ефект під назвою "Зловісна долина". Однак наразі нейронні мережі не володіють самосвідомістю, хоч би як сильно вони були схожі на людей у манері спілкування (якщо розглядати LLM-моделі) і хоч би скільки інформації було задіяно під час навчання. Але хто знає, куди доведуть спроби зробити машини максимально схожими на людей?

Автономність і відповідальність: Нейромережі стають дедалі автономнішими у виконанні завдань, які раніше виконували люди. Але хто нестиме відповідальність за помилки, зроблені нейромережею? Питання відповідальності за дії нейромереж залишається відкритим. Якщо нейромережа робить помилку, хто несе відповідальність? Розробник, який створив алгоритм? Користувач, який використовував нейромережу? Чи сама нейромережа? Це складне питання, що потребує подальшого обговорення та регулювання.

Етичні питання: Чи можемо ми довіряти нейромережам завдання, які мають значні етичні наслідки, як-от медична діагностика чи військові операції?

Застосування цих технологій може призвести до створення військових різновидів цих систем для поліпшеного виявлення противника або створення найсильнішого інструменту пропаганди.

Соціальні наслідки: Збільшення використання нейромереж може призвести до значних соціальних змін, включно з втратою робочих місць і збільшенням нерівності. Уже на цьому етапі відбуваються масові протести через скорочення кількості людей художників і сценаристів.

Нейромережі та етика: Нейромережі, здатні приймати автономні рішення, можуть зіткнутися з етичними дилемами. Як вони мають бути запрограмовані, щоб ухвалювати етичні рішення? Хто визначає, що вважається "етичним" для нейромережі?

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У КОЛЕКТИВІ

Ставська В.С., керівник доц. Айтів С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному управлінні організаціями конфлікти в колективі є невід'ємною частиною їхньої діяльності. Природа та причини конфліктів можуть бути різноманітними, але управління ними вимагає глибокого розуміння психологічних аспектів. Організаційні психологи та керівники вивчають це явище, шукаючи ефективні засоби його управління.

Перш за все важливо зрозуміти, що конфлікти в колективі можуть мати як позитивний, так і негативний характер. Конструктивні конфлікти можуть стимулювати інновації та зміни, тоді як деструктивні можуть призвести до розладу та зниження ефективності.

Одним з психологічних засобів управління конфліктами є зміцнення корпоративної етики та підвищення дисципліни серед співробітників. Це включає в себе створення стабільного "робочого процесу", реагування на скарги та скарги управлінського персоналу, а також забезпечення взаєморозуміння та вислуховування співробітників.

Другим важливим засобом є підтримка та адаптація нових співробітників. Це включає в себе надання достатньої інформації про організацію, допомогу у вирішенні виробничих і особистих проблем, а також відведення достатньої кількості часу для адаптації до нового середовища.

Третім засобом є організаційні методи запобігання стресу та емоційного зриву. Це може включати децентралізацію влади, справедливу систему стимулювання, залучення співробітників до прийняття важливих рішень та поліпшення комунікації в організації.

Загалом, психологічні засоби управління конфліктами у колективі є важливим елементом ефективного управління організацією. Розуміння природи конфліктів та використання відповідних психологічних методів допомагають забезпечити гармонію та продуктивність у роботі колективу.

Управління конфліктами у колективі вимагає глибокого розуміння їхньої природи та застосування психологічних підходів. Конструктивне вирішення конфліктів сприяє інноваціям та покращенню ефективності роботи, тоді як недоліки в управлінні можуть призвести до розладу. Зміцнення корпоративної етики, підтримка новачків та ефективні методи запобігання стресу є ключовими елементами успішного управління конфліктами, що сприяють гармонії та продуктивності в колективі.

МОРАЛЬНІ ЧИННИКИ АВТОРИТЕТУ КЕРІВНИКА У ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ

Шевченко А.О., керівник доцент Айтів С.Ш.

Український державний університет науки і технологій

Моральна відповідальність керівника перед підлеглими визначає ступінь його авторитету та впливу на процеси в організації.

Чесність створює довіру: Чесність лідера формує основу довіри в його команді. Постійна демонстрація чесності, прозорості та етичної поведінки сприяє розвитку культури довіри та поваги.

Етичне прийняття рішень: керівники, які віддають пріоритет етичним міркуванням у процесі прийняття рішень, викликають довіру та лояльність серед членів

своєї команди. Етична поведінка не тільки забезпечує справедливість, але й зміцнює моральний авторитет лідера.

Справедливість: справедливе ставлення та рівні можливості для всіх членів команди є важливими для підтримки морального духу та зміцнення довіри до лідера. Лідери, які дотримуються принципів справедливості та справедливості, заслуговують на повагу та захоплення своєї команди.

Емпатія сприяє зв'язку: лідери, які демонструють емпатію та співчуття до членів своєї команди, створюють міцніші зв'язки та створюють сприятливе робоче середовище. Розуміння та визнання потреб і почуттів інших зміцнює моральний статус і вплив лідера.

Керівництво прикладом: лідери, які втілюють цінності, які вони сповідують, і послідовно моделюють етичну поведінку, встановлюють стандарти для своєї команди. Дії говорять голосніше, ніж слова, і коли лідери подають приклад, вони надихають свою команду наслідувати їх поведінку, зміцнюючи свій моральний авторитет.

Інвестиції в розвиток команди: лідери, які інвестують у професійний і особистий розвиток членів своєї команди, демонструють відданість своїм успіх і благополуччя. Надаючи можливості для зростання та пропонуючи підтримку, лідери зміцнюють свій моральний авторитет і сприяють лояльності та відданості серед своєї команди.

Прозоре спілкування: відкрите та чесне спілкування має важливе значення для зміцнення довіри та авторитету. Лідери, які прозоро спілкуються з членами своєї команди, діляться як успіхами, так і проблемами, демонструють чесність і зміцнюють свій моральний авторитет.

Підзвітність і відповідальність: лідери, які вважають себе та інших відповідальними за свої дії, розвивають культуру відповідальності та чесності. Беручи на себе відповідальність за помилки та швидко й чесно вирішуючи проблеми, лідери зміцнюють свій моральний авторитет і вселяють довіру та впевненість у своєму керівництві. Таким чином, такі моральні фактори, як чесність, етичне прийняття рішень, справедливість, співпереживання, наведення прикладу, інвестування в розвиток команди, прозора комунікація та підзвітність відіграють вирішальну роль у формуванні авторитету та ефективності лідера. Лідери, які віддають перевагу цим моральним принципам, не лише завойовують повагу та довіру своєї команди, але й сприяють створенню позитивної та продуктивної робочої атмосфери.

ПІДСЕКЦІЯ «ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ»

ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Вакар К.В., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Психологічні бар'єри у діловому спілкуванні – це внутрішні перешкоди, що обмежують здатність індивіда ефективно взаємодіяти в професійному середовищі. Психологічні бар'єри включають страх перед відмовою, вплив стереотипів та упереджень, низьку самооцінку, емоційні бар'єри та конфлікти інтересів. Подолання цих бар'єрів потребує розуміння їхньої природи та розвитку відповідних комунікативних навичок.

Страх перед відмовою часто стримує індивідів від прийняття ризикованих, але потенційно вигідних рішень. Визнання та прийняття можливості невдачі як невід'ємної частини професійного зростання можуть допомогти зменшити цей страх.

Стереотипи та упередження формують наше сприйняття інших людей, часто без підстав. Вчення та розвиток відкритості, критичного мислення та емпатії можуть сприяти подоланню цих бар'єрів.

Низька самооцінка може перешкоджати ефективному спілкуванню, оскільки індивід може відчувати себе недостатньо компетентним або важливим. Праця над самооцінкою через саморозвиток, позитивне самовисловлення та досягнення малих цілей може покращити впевненість у собі.

Емоційні бар'єри, такі як злість або розчарування, можуть ускладнити раціональне спілкування. Розвиток навичок емоційного інтелекту, зокрема саморегуляції та емпатії, може допомогти керувати цими емоціями.

Конфлікт інтересів є неминучим у діловому спілкуванні, але вирішення конфліктів через відкритий діалог та пошук компромісів може перетворити потенційні проблеми на можливості для співпраці.

Розвиток соціальних навичок, таких, як активне слухання, ефективне спілкування, публічні виступи та ведення переговорів, є важливим для подолання психологічних бар'єрів. Це дозволяє не лише ефективно передавати свої думки та ідеї, але й відчувати потреби та очікування інших.

Розвиток емоційного інтелекту через навчання, тренінги та практику є неоціненним для подолання психологічних бар'єрів у діловому спілкуванні. Воно відкриває шлях до більш глибокого розуміння власних емоційних станів, покращує взаєморозуміння та сприяє побудові продуктивних професійних відносин.

ГУМАНІСТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА **Компанець М.О., керівник проф. Лучанінова О.П.** **Український державний університет науки та технологій**

Гуманітарні аспекти сучасного суспільства мають величезне значення в контексті його розвитку та функціонування. Ці аспекти визначаються принципами гуманізму, етики та культурної взаємодії, які формують основу для розвитку суспільства на засадах поваги до гідності та прав людини.

Спілкування як ключовий аспект людського життя. Спілкування є не лише засобом передачі інформації, але й основним механізмом взаємодії між людьми. Воно стимулює розвиток соціальних навичок, сприяє формуванню ідентичності та самосвідомості. Глибокі гуманістичні корені спілкування підкреслюють його роль у сприянні взаєморозумінню, вихованню та культурній взаємодії.

Гуманістична етика як захист прав людини. Гуманістична етика базується на принципах поваги до гідності та прав людини, уникненні насильства та дискримінації. Ці цінності є основою для створення справедливого та гуманного суспільства, де кожна особа має право на свободу та рівні можливості.

Етичне спілкування як стратегічний фактор успіху бізнесу. У сучасному світі етичне спілкування в бізнесі визначається як важливий елемент успішної діяльності. Дотримання етичних принципів у спілкуванні сприяє побудові довгострокових та взаємовигідних стосунків з клієнтами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами.

Гуманістичний підхід до технологічного прогресу. Застосування гуманістичних принципів у розробці та застосуванні технологій є важливим аспектом сучасного технологічного прогресу. Воно сприяє збереженню гідності людини та уникненню негативних етичних наслідків, що можуть виникнути через їх використання.

Гуманістичне сприйняття культурної різноманітності. Гуманістичний підхід до спілкування визначається також культурною взаємодією, де люди можуть обмінюватися

культурними цінностями, традиціями та досвідом. Це сприяє розширенню світогляду та взаєморозумінню різних культур.

У сучасному світі важливо розуміти та враховувати гуманістичні принципи в усіх сферах діяльності. Тільки так можна забезпечити створення справедливого, гуманного та процвітаючого суспільства, де кожна людина відчуває себе поважною та захищеною.

ОСОБИСТІТЬ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Логвіненко М.В., керівник проф. Лучанінова О.П

Український державний університет науки та технологій

Особистість визначається комплексом психічних характеристик, які формують унікальний індивідуальний підхід до світу та взаємодії з ним. Існують різні теорії особистості, такі, як теорія трьох рівнів Фрейда, теорія типів особистості Юнга, та теорія гуманістичної психології. Особистість є динамічним і змінним конструктом, який розвивається та змінюється протягом усього життя під впливом досвіду та зовнішніх факторів. Індивідуальна особистість визначає стиль мислення, уміння вирішувати проблеми, а також схильність до ризику та вибір у міжособистісних відносинах. Вивчення особистості допомагає краще зрозуміти себе та інших, сприяючи глибшому взаєморозумінню та емпатії.

Особистість включає в себе не лише внутрішні психічні процеси, але й зовнішні вияви, такі, як мова тіла, стиль одягу та соціальна активність. Вплив культурних норм, цінностей та традицій може визначати формування особистості та її розвиток на різних етапах життя. Людина як особистість має свої унікальні переваги та обмеження, які впливають на її спосіб сприйняття та реагування на події. Вплив суспільного середовища, сім'ї та виховання на формування особистості може бути критичним у визначенні певних рис та характеристик особистості. Розуміння людиною власної особистості може сприяти самопізнанню, що є ключовим елементом для досягнення психологічного благополуччя та особистісного розвитку.

Особистість людини відображається у виборі цілей, плануванні майбутнього та прийнятті рішень, що відображають індивідуальність та унікальність кожної людини. Взаємодія з оточуючими людьми та соціальне оточення можуть впливати на здоров'я, а також на схильність до ризику та шкідливих звичок. Ступінь відкритості до нового досвіду та готовність до змін також є складовою особистості, яка впливає на рівень адаптивності та розвиток.

Особистість може проявлятися у ставленні до навколишнього світу, у реакціях на конфліктні ситуації та у здатності до вирішення проблем. Самосвідомість та самопізнання визначають рівень особистісного розвитку та можуть бути сприятливими для підвищення самореалізації. Інтелектуальні здібності та креативність також є частиною особистості і можуть виявлятися у різних сферах життя, включаючи роботу, навчання та хобі.

Особистість може мати вплив на ставлення до ризику та прийняття рішень, що може впливати на життєві вибори та результати. Взаємодія з культурними, етнічними та релігійними групами також може впливати на формування особистості та її характеристики. Особистість може виявлятися у ставленні до авторитету, впливу та лідерства, що впливає на взаємовідносини з оточуючими людьми. Індивідуальні особливості можуть виявлятися у стилі взаємодії з іншими людьми, включаючи комунікативність, емпатію та вміння слухати. Людина як особистість вибирає друзів, партнерів та соціальні контакти, що формує особистісне оточення та взаємодію з ними.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МОТИВАЦІЯ» НА ВИРОБНИЦТВІ

Кочет Р.Р., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Виробнича мотивація або мотивація виробничої діяльності є важливою складавою діяльності робітника на виробництві.

Мотивація - спонукання до дії, динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що керує поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини лояльно задовольняти потреби.

Мотивація - це психофізіологічний процес, який під дією зовнішніх або внутрішніх факторів стимулює у людей бажання займатися тією чи іншою діяльністю. Мотивація базується на двох категоріях: потреби (відчуття фізіологічної або психологічної нестачі чого-небудь) і винагороди (це те, що людина вважає цінним для себе).

Потреби у свідомості людини перетворюються на інтерес або мотив, який спонує людину до певної цілої дії.

Мотив-це спонукання людини до активності, пов'язане з намаганням задовільними певні потреби. Мотивуючі фактори поділяються на три класи:

- потреби як основа активності;
- причини, які обумовлюють вибір діяльності залежно від спрямованості особистості.
- суб'єктивні переживання, емоції як форми регуляції (саморегуляції) поведінки і діяльності.

Мотивація на основі відмічених мотивуючих факторів забезпечує спрямованість і регуляцію активності працівника. Усі мотиви діяльності є результатом відображення людиною умов свого існування та усвідомлення потреб.

На виробництві важлива система мотивів, які виконують функцію спонукання, спрямування і регулювання діяльності. Мотиваційна сфера представлена: актуальними мотивами, які фактично спонукають до діяльності; потенційними мотивами, які сформовані, але не виявляються в діяльності. Мотиваційна сфера людини динамічна, мотивація може посилюватися або послаблюватися.

У мотиваційній сфері вирізняють три зони мотивацій: центральна зона, в межах якої незадоволені потреби, виступаючи в формі високозначущих мотивів, зумовлюють напружену діяльність працівника; зона мотивації, яка пов'язана з потребами, що постійно і легко задовольняються, значущість їх часто людиною недооцінюється; зона мотивації, в основі якої лежать потреби для задоволення яких поки що немає можливостей і вони не можуть викликати адекватної їм діяльності. Керування трудовою поведінкою працівника повинно враховувати особливості цих сфер мотивації.

Знаючи потреби підлеглих, керівник може створювати умови для їх задоволення таким чином, щоб забезпечити досягнення цілей організації. Функція мотивація полягає в тому, що керувати кадрами потрібно через колектив, через лідерів. Діяти до кожного працівника так, щоб він зрозумів свою роль, знайшов своє місце і працював з найбільшою віддачею, виходячи з власних інтересів та інтересів колективу.

МОТИВАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЖИТТЄВОЇ СИЛИ ЛЮДИНИ

Люльченко О.А., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Мотивація - це не просто поштовх до дії, це цілий внутрішній оркестр, який грає мелодію прагнення та цілеспрямованості. Він складається з двох головних диригентів: внутрішньої та зовнішньої мотивації.

Внутрішня мотивація - це та іскра, що запалюється в нас самих. Це бажання рости, розвиватися, долати себе і відчувати задоволення від процесу. Вона може бути керована любов'ю до справи, прагненням до знань, або бажанням залишити свій слід у світі.

Зовнішня мотивація - це зовнішні стимули, які підштовхують нас рухатися. Це можуть бути винагороди, визнання, або навіть страх перед покаранням. Хоча зовнішня мотивація може бути потужним двигуном, особливо на початкових етапах, вона не завжди буває стабільною.

Мотивація - це не просто тимчасовий заряд бадьорості, це потужний інструмент, який допомагає нам:

- досягати цілей. Без чіткого розуміння, "навіщо" ми щось робимо, досягти бажаного складно. Мотивація фокусує нашу енергію і допомагає долати перешкоди на шляху до мрії;

- підвищувати продуктивність. Коли ми захоплені справою, то працюємо краще, швидше та ефективніше. Мотивація допомагає нам уникати відволікань і повністю поринути у процес;

- збільшувати стійкість до труднощів. Неминуче на шляху до цілей трапляються перешкоди та невдачі. Мотивація допомагає нам не здаватися, а шукати шляхи вирішення проблем і рухатися далі;

- робити життя більш щасливим і наповненим. Відчуття прогресу та досягнення цілей приносить величезне задоволення. Мотивація допомагає нам відчувати себе живими, реалізованими та робити кожен день кроком назустріч щастю.

Мотивація - це не вічний вогонь, іноді він може тліти або зовсім згаснути. Щоб підтримувати його полум'я, можна використовувати декілька стратегій:

- визначте свої "чому?" (за кожною ціллю стоїть причина, знайдіть глибоку мотивацію, сенс, який буде вас надихати навіть у складні моменти);

- розбийте цілі на маленькі кроки (великі цілі можуть лякати. Розбиваючи їх на дрібні, досяжні завдання, ви створите відчуття прогресу, що додатково мотивує);

- створіть план дій (маючи чіткий план, ви будете знати, що потрібно робити. Це зменшує стрес та допомагає зосередитися на виконанні завдань);

- знайдіть натхнення (оточіть себе людьми, які вас надихають, читайте історії успіху, слухайте мотивуючі лекції. Це допоможе вам зберігати вогонь натхнення);

- візуалізуйте успіх (уявіть, як ви будете почуватися, коли досягнете своєї мети. Відчуйте радість перемоги та дозвольте цьому образу вести вас вперед);

- відзначайте свої досягнення (нехай кожен крок назустріч цілі буде маленькою перемогою. Хваліть себе за успіхи, влаштовуйте невеличкі винагороди за виконані завдання. Це підсилює позитивне сприйняття процесу і мотивує продовжувати).

МОТИВАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Таранська Є. І., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Мотивація - це те, що спонукає нас рости і розвиватися - як в особистому, так і в професійному плані. Мотивація - це бажання діяти заради досягнення мети. Це вирішальний елемент у постановці та досягненні наших цілей, одна з рушійних сил людської поведінки. Вона підживлює конкуренцію і створює соціальні зв'язки. Мотивація охоплює бажання продовжувати шукати сенс, мету і життя, яке варто прожити. Однак важливою є самомотивація, тобто здатність мотивувати себе без необхідності зовнішнього імпульсу, це бажання зробити або досягти чогось з власного інтересу, ентузіазму або рідності.

На відміну від зовнішньої мотивації, самомотивація залежить не від зовнішніх імпульсів (таких як просування по службі або покарання), а від внутрішньої сили, яка забезпечується внутрішніми імпульсами і передбачає потреби та вдосконалення діяльності. Ці внутрішні чинники мають глибший вплив і довшу тривалість, а також легше сприймаються людьми, оскільки вони йдуть зсередини, а не нав'язуються ззовні. Це не означає, що зовнішня мотивація погана, а внутрішня хороша - вони мають різні умови використання, і наша робота полягає в тому, щоб знати, яку з них застосовувати в кожній конкретній ситуації.

Мотивація також залежить від того, як ми бачимо себе і навколишнє середовище; аналіз навколишнього середовища може бути ключовим елементом мотивації, адже легше відчувати себе мотивованим, якщо ви відчуваєте себе в безпеці. Навіть фізичне оточення може мотивувати (світлі кольори, рослини тощо). Однією з основ для розуміння мотивації є ієрархія потреб, запропонована американським психологом Абрахамом Маслоу в 1943 році. Згідно з Маслоу, люди за своєю природою мотивовані до самовдосконалення і руху до вираження свого повного потенціалу - самоактуалізації - шляхом поступового виявлення і задоволення кількох рівнів потреб, від потреби в їжі та безпеці, до потреб вищого порядку - любові, приналежності та самоповаги. Зрештою, Маслоу розширив теорію, включивши в неї потребу в самотрансценденції: Люди досягають вершини зростання і знаходять найвищий сенс життя, звертаючись до речей, що виходять за межі їхнього "Я". Хоча універсальність теорії Маслоу ставиться під сумнів, багато хто вважає, що вона відображає фундаментальні істини про людську мотивацію.

Самомотивація - ключ до успіху. Успішні люди чітко знають, чого вони хочуть і як вони це отримають. Вони не чекають особливого моменту чи натхнення для прийняття рішень. Навпаки, вони покладаються на себе, усвідомлюючи, що їх мотивує і плануючи своє життя, створюючи план дій, який приведе їх туди, куди вони хочуть потрапити. Важливо не ставити цілі тільки тому, що з'являються думки, що так буде виглядати краще, або тому, що всі інші ставлять такі цілі, тому це повинно бути добре. Треба щодня знаходити час, щоб переглянути свою поведінку і свої цілі, щоб з'ясувати, що дійсно мотивує нас. Якою б не була причина мотивації, ми несемо за неї відповідальність. Мотивація залежить тільки від нас.

ВПЛИВ ПІРАМІДИ МАСЛОУ НА РОЗВИТОК ЛЮДИНИ

Федорук У.В., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Піраміда Маслоу (або ієрархія потреб Маслоу) – це мотиваційна теорія в психології, яка включає в себе п'ятирівневу модель людських потреб, яку часто зображують у вигляді ієрархічних рівнів у піраміді.

Ця теорія передбачає, що потреби людини розвиваються поступово ієрархічно, починаючи від фізіологічних потреб і закінчуючи потребами в самореалізації.

З яких ієрархій складається піраміда Маслоу? Знизу ієрархії вгору розташовані такі потреби: фізіологічні – безпека – приналежність – повага – самоактуалізація. Розглянемо кожен з етапів детально. Кожна потреба вжлива як для людини, так і для розуміння, чому саме та або інша потреба переважає в різні етапи життя людини.

Фізіологічні потреби – це біологічні потреби для виживання людини, наприклад, їжа, повітря, вода, одяг, житло і тд. Нашою головною потребою є фізичне виживання, і це буде перше, що мотивує нашу поведінку. Задоволення цих потреб необхідне для виживання та оптимального функціонування організму.

Як тільки фізіологічні потреби людини задоволені, наступними виступають потреби в безпеці. Потреба в безпеці – включає в себе усілякі заходи для забезпечення безпеки та стабільності в житті, включаючи фізичну безпеку, стабільність в сім'ї та спільноті. Також існують емоційна безпека, фінансова безпека, закон і порядок, власність, безпека здоров'я і порядку.

Наступним етапом є приналежність – емоційна потреба людини в міжособистісних стосунках, зв'язку та приналежності до групи. Людина потребує дружби, любові, близькості, довіри, прийняття. Ця потреба особливо сильно виявляється в дитинстві й навіть може переважати над потребою в безпеці.

Після спрямування потреб в соціальній приналежності людина спрямовує свої зусилля на отримання визнання та поваги від інших. Маслоу розділив потреби в повазі на дві категорії: повага до себе і прагнення до поваги з боку інших. Низька самооцінка людини або комплекс неповноцінності може бути наслідком дисбалансу на цьому рівні ієрархії.

І на вершині піраміди Маслоу знаходиться самоактуалізація. Вона стосується реалізації потенціалу людини, прагнення до особистісного зростання та самореалізації. Маслоу описує цей рівень як бажання досягти всього, на що здатна людина.

Ці етапи розвитку людини відображають основні напрями, які визначають поведінку та мотивацію особистості. Розуміння цих етапів може допомогти як в особистому розвитку, так і в розвитку відносин з іншими людьми та у сфері психологічної практики.

МОТИВАЦІЯ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Сівачинська Є.В., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Мотивація – ключовий рушій життєвого прогресу та досягнень. Віра в успіх і потужний прагнення досягти цілей – основні складові мотивації. Інтенсивність мотивації визначається силою бажання досягти результату.

Мотивація може бути внутрішньою або зовнішньою, від власних цілей або зовнішніх стимулів. Позитивна мотивація стимулює до досягнень, тоді як негативна може викликати стрес і невпевненість.

Успішні люди здатні зберігати та зміцнювати свою мотивацію навіть у важкі часи.

Самодисципліна та систематичність допомагають утримувати високий рівень мотивації на тривалий термін. Регулярне встановлення та перегляд цілей сприяє постійному підтримуванню мотивації. Подолання перешкод і невдач стає додатковим каталізатором для мотивації та саморозвитку.

Мотивована особистість здатна досягати неймовірних результатів у всіх сферах життя. Впевненість у своїх можливостях є ключовим фактором для підтримки мотивації. Регулярне використання позитивного мовлення та афірмацій може зміцнити мотивацію.

Здатність знаходити задоволення у процесі досягнення мети сприяє тривалій мотивації. Мотивація може бути спричинена як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, такими як успіх, визнання, чи страх втрати. Підтримка оточуючих може значно підвищити рівень мотивації. Реалізація мрій і досягнення цілей стають потужними джерелами натхнення для подальших зусиль.

Важливо мати баланс між короткостроковою та довгостроковою мотивацією для стійкого успіху. Здатність до адаптації та зміни мети відповідно до обставин допомагає підтримувати мотивацію на високому рівні.

Подолання страхів та виходження зі зони комфорту сприяють розвитку мотивації та особистісному зростанню. Мотивація - це не лише стан душі, але й конкретні дії, які призводять до досягнення мети.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Мішкевич О.А., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технології

У психологічній літературі існує підрозділ на вербальну і невербальну комунікації. Різні способи передачі інформації використовуються в організаційних комунікаціях з одними і тими ж цілями. Ці способи передачі різних повідомлень притаманні в різного ступеня і вертикальним, і горизонтальним комунікаціям, вони зустрічаються і в формальних, і в неформальних взаємодіях між членами організації. Доповнюючи один одного, вони мають і суттєві відмінності, і свою специфіку.

Вербальна комунікація включає в себе усні та письмові контакти з передачею тієї чи іншої інформації. *Невербальна комунікація* має на увазі передачу інформації без використання мови слів, усній або письмовій мові. При цьому ми отримуємо інформацію за допомогою зору, фіксуючи такі виразні елементи поведінки, як лицьова експресія, жести, пози, міміка, зовнішній вигляд в цілому. Невербальна комунікація доповнює, ілюструє або підкреслює те, що говориться. Іноді ж невербальні сигнали й усне мовлення навіть суперечать один одному. При цьому ми зазвичай схильні більше вірити своїм очам, ніж почуттю. Так, невербальні комунікації часом навіть перевершують по своїй дієвості вербальні.

Можна виділити наступні відмінності між вербальною і невербальною комунікаціями:

1. Вербальна комунікація усвідомлена, в той час як невербальні сигнали є більш автоматичними і несвідомими. Людина рідко планує свої жести і рухи тіла протягом будь-якого розмови, але зазвичай продумує те, що хоче сказати або написати.

2. Невербальна комунікація не завжди виявляється ясною і визначається чіткими правилами, як при вербальній комунікації. Так, якщо ваш колега дивиться на свій годинник, що це може означати? Набридло йому спілкування з вами або ж у нього призначена зустріч з іншою людиною?

Таким чином, невербальні сигнали є менш ясними і допускають помилкову інтерпретацію. На думку західних експертів, надійність повідомлення, одержуваного за допомогою невербальної комунікації, становить близько 60%. Вважається також, що жінки більш схильні фокусувати свою увагу на невербальних сигналах в ситуаціях комунікації, і це пояснює, чому вони є кращими слухачами, ніж чоловіки. Ті ж зазвичай зосереджують свою увагу в основному на словах. Як висновок: зростання міжособистісних комунікацій за допомогою електронної пошти та факсів більш сприятливий для чоловіків, у той час як збільшення ролі відеоконференцій може бути перевагою жіночої частини персоналу.

НІМЕЦЬКИЙ СТИЛЬ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ

П'яник О.О., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Німці – один із небагатьох прикладів класики ведення переговорів, саме тому склалася думка про німецький стиль ведення переговорів.

Німці високоорганізовані, відкриті, готові до прямого розмови діловою мовою. Добре відомі такі риси німецького характеру, як працьовитість, старанність і раціоналістичність, любов до організованості й порядку. Вони педантичні й скептичні, відрізняються серйозністю, небагатослівністю й стриманістю. Їм притаманні вільний спосіб думок і величезна громадянська мужність. Німці пишаються своєю країною, національними традиціями, поважають свою історію.

Свою переговорну позицію вони опрацьовують досить ретельно, воліючи обговорювати питання послідовно: не закінчивши з одним, навряд чи погодяться перейти до наступного.

Відмітна особливість німців – це високий ступінь офіційності при діловому спілкуванні. Німці дуже стримані й прихильні до дотримання форми, тому часто здаються недружніми. Поспіх викликає у них несхвалення. Всі зустрічі призначаються завчасно.

Німці цінують чесність і прямоту, дуже люблять наводити факти й приклади, небайдужі до цифр, схем, діаграм. Під час переговорів з ними потрібно бути логічними в аргументації та точними у викладі фактів. При укладанні угод вони наполягатимуть на жорсткому виконанні прийнятих зобов'язань, а також виплаті високих штрафів у разі їх невиконання.

Ділові зв'язки з німецькими фірмами можна встановити шляхом обміну листами з пропозиціями про співпрацю.

Коли розмовляєте з німцем, не тримайте руки в кишенях – це вважається верхом неповаги.

Компліменти в німецькому бізнесі не прийнятні, особливо від малознайомих людей. У цьому випадку вони сприймаються з підозрою.

Отже, під час переговорів із німцями, якщо дотримуватися їхніх правил гри й поважати їхній стиль ведення переговорів, не забуваючи й про свої інтереси, можна досягти успіху.

КОНФЛІКТИ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Рибалка А.М. керівник проф. Лучанінова О.П

Український державний університет науки і технологій

У процесі спільної діяльності на підприємствах, в організаціях, фірмах часто виникає безліч, суперечливих питань через розбіжності позицій сторін, що призводить до виникнення конфліктних ситуацій і конфліктів.

Конфлікт – це зіткнення осіб, їхніх ідей, інтересів, потреб, оцінок, прагнень, рівня очікувань тощо. В основі будь-якого конфлікту лежить протиріччя, що полягає в: 1) наявності протилежних позицій сторін з якогось приводу; 2) протилежних цілей чи засобів їх досягнення в даних умовах; 3) розбіжністю інтересів, мотивів, бажань учасників взаємодії. Конфлікти можуть бути приховані та наявні, але завжди в їх основі лежить відсутність згоди між суб'єктами діяльності.

Об'єктивними причинами конфлікту є фактори управлінського процесу: протиріччя між функціями, які виконує підлеглий, та його особистісними рисами. Підлеглий розглядається через призму функцій, які він виконує в організації, а ставлення до нього як до “особистості” відходить на задній план; відсутність чіткого поділу функціональних обов'язків між керівниками, керівниками і підлеглими (наприклад: одному підлеглому вказівки даються багатьма керівниками) та перебільшення оптимального числа начальників для конкретного підлеглого; протиріччя між обов'язками і правами, між функціями людини та засобами їх виконання, між колом відповідальності та правами в даній управлінській сфері; невідповідність спеціаліста до конкретної управлінської діяльності.

До суб'єктивних причин конфлікту належать причини соціально-психологічного характеру (суб'єктивний аспект управлінського процесу та особистісні причини): прийняття керівниками необґрунтованих, неоптимальних помилкових рішень; зайва опіка та контроль особливо над досвідченими працівниками; низький авторитет конкретного управлінця серед підлеглих; порушення в системі стимулів, які запропоновано керівником для підвищення ефективності роботи.

Серед причин особистісного характеру вчені виділяють: низький рівень культури спілкування з обох сторін; вибір керівниками неадекватного ситуації стилю керівництва; намагання серед керівників затвердити власний авторитет за будь-яких умов, особливо затвердити власну непогрішимість у прийнятті рішень; загальна напруженість відносин, емоційна нестабільність та агресивність у стосунках.

Отже, вирішити конфлікт – це означає усунути конфліктну ситуацію і вичерпати інцидент. В іншому випадку конфлікт буде поглиблюватися далі. Вміння визначити причини та межі конфлікту – запорука успіху у діловому спілкуванні менеджера. Ігнорування конфліктної ситуації в організації може стати найбільшою помилкою керівника. Конфлікту, як і хворобі, легше запобігти, аніж потім лікувати. Найефективніший засіб запобігання конфліктним ситуаціям - виключити з ділового спілкування будь-які судження та оцінки, які могли б принизити честь та гідність людини. Важливим є вміння уважного слухати іншого та виявляти до нього повагу, а також вміння ухилитися від суперечки.

СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ

Роговська К.Л., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Сім'я є основним осередком суспільства і відіграє важливу роль у розвитку та добробуті її членів. Однак сім'ї можуть стикатися з низкою проблем, які впливають на

їхнє функціонування та стосунки. Сімейне консультування та психотерапія - це форми професійного втручання, спрямовані на вирішення таких проблем та покращення сімейного життя. Цілі сімейного консультування: розвивати навички спілкування та вирішення проблем; зменшити кількість конфліктів та непорозумінь; зміцнює сімейні зв'язки; підвищує загальний добробут сім'ї.

Сімейне консультування - це короткострокова форма терапії, яка зосереджена на вирішенні існуючих проблем у сім'ї. Консультант виступає в ролі посередника, допомагаючи сім'ї спілкуватися, розуміти один одного і розробляти стратегії подолання труднощів. Цілі сімейної психотерапії: вирішення хронічних проблем і конфліктів; зміна дисфункціональних моделей спілкування; покращення емоційної регуляції та самооцінки; сприяння особистісному зростанню та розвитку

Сімейна психотерапія - це більш інтенсивна форма втручання, яка фокусується на глибинних проблемах і сімейній динаміці. Терапевти працюють з сім'ями, щоб виявити та змінити неадаптивну поведінку та моделі взаємодії.

Сімейне консультування та психотерапія - цінні інструменти для розв'язання сімейних проблем і поліпшення життя сім'ї. Вибравши правильний вид втручання, сім'ї можуть отримати підтримку і керівництво, необхідні їм для подолання труднощів, зміцнення стосунків і створення здоровішої та функціональнішої домашньої обстановки.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Нуштаєва А.М., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Спілкування - це дивовижний та багатогранний процес, що лежить в основі людських взаємин. Він дає нам можливість налагоджувати контакти, обмінюватися інформацією та досвідом, будувати стосунки та досягати спільних цілей.

Ділове спілкування відрізняється від інших видів спілкування за наступними характеристиками: офіційний статус, взаємовигідність, правила та норми, передбачуваність, конструктивність, взаємоузгодженість, значущість особистості, професійна спрямованість.

Ділове спілкування - це важлива складова будь-якої успішної кар'єри. Вміння правильно спілкуватися з партнерами, колегами та клієнтами може значно допомогти у досягненні поставлених цілей.

В Україні, як і в будь-якій іншій країні, існують свої особливості ділового спілкування, які важливо знати та враховувати, а саме:

- *єрархія та субординація*: в українській діловій культурі існує чітка ієрархія та субординація. Це означає, що важливо поважати старших за віком та посадою людей. При спілкуванні з ними слід використовувати ввічливі форми звертання та поводитися стримано;

- *неформальність*: незважаючи на ієрархію, український діловий стиль спілкування в цілому досить неформальний. Тобто люди зазвичай спілкуються один з одним відкрито та щиро, без зайвої офіційності;

- *емоційність*: українці емоційні люди, і це проявляється й у діловому спілкуванні. Люди можуть активно жестикулювати, мімікувати та використовувати емоційно забарвлену мову;

- *відвертість*: наш народ цінує відвертість та щирість у спілкуванні, отже, краще говорити прямо та чітко, не ховаючись за дипломатичними фразами;

-*гостинність*: українці гостинні люди, і це також проявляється у діловому спілкуванні. Гостей зазвичай зустрічають тепло та привітно, пропонують національні страви, чай, каву тощо;

-*гумор*: він цінується, але важливо використовувати його доречно та не образити своїх співрозмовників;

-*подарунки*: в українській діловій культурі прийнято дарувати подарунки партнерам та колегам, але він не має бути дорогим, повинен бути щирим та виражати повагу.

Також для успішного ділового спілкування в Україні важливо бути ввічливим та шанобливим до своїх співрозмовників, бути пунктуальним, одягатися охайно та діловито, вміти слухати, говорити прямо та чітко, бути гостинним.

Українська ділова культура постійно розвивається та змінюється, тому важливо бути в курсі нових тенденцій та адаптувати свій стиль спілкування відповідно до них.

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОВІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Левківська Є. Р., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Педагогічне спілкування — система соціально-психологічної взаємодії між учителем та учнем, спрямована на створення оптимальних соціально-психологічних умов для спільної діяльності. Педагогічне спілкування є поліфункціональним явищем, яке забезпечує обмін інформацією, співпереживання, пізнання особистості, самоутвердження, продуктивну взаємодію.

У педагогічному процесі є такі і функції: контактна, інформаційна, спонукальна, координаційна, пізнавальна, експресивна, встановлення відносин, організація впливу, управлінська.

Педагогічне спілкування допомагає вчителю організувати взаємодію на уроці й поза ним як цілісний процес. Не обмежуючись лише інформаційною функцією, воно створює умови для обміну ставленнями, переживаннями, допомагає самоутвердженню школяра в колективі, забезпечує співробітництво і співтворчість у класі.

Педагогічне спілкування як діалог. *Діалог* виникає у процесі комунікації двох або кількох осіб, коли репліка-стимул спонукає співрозмовника до відповіді або дії, а репліка-реакція звучить у відповідь. Так завдяки постійній зміні ролей відбувається процес взаємного спілкування. *Діалогічне педагогічне спілкування* є типом професійного спілкування, що відповідає критеріям діалогу, забезпечує суб'єкт-суб'єктний принцип взаємодії педагога та учнів.

Педагогічний діалог — дія в педагогічному процесі, яка дає змогу кожному партнерові самовиразитись у спілкуванні. Основні функції педагогічного діалогу полягають у передаванні інформації, соціального досвіду, культурної спадщини людства і конкретного оточення адекватними засобами, в результаті чого й формується певний світогляд; у регулюванні стосунків, формуванні взаєморозуміння як результату комунікації; забезпеченні саморегуляції та саморозвитку особистості на основі “діалогу з собою”, прийнятті вчителем учня як цінності, орієнтації на його неповторність тощо.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДНИЙ І БАГАТОВИМІРНИЙ ПРОЦЕС

Зінцов Д.Ю., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

Що таке "Я-особистість"? Це одне з найбільш загадкових питань, яке ставить людина перед собою. Якщо подивитися на це питання з погляду психології, ми відкрисмо перед собою унікальний світ "Я-особистості".

Особистість - це не лише сукупність характерних рис, цінностей та поведінкових стереотипів. Це індивідуальна картина світу, що формується під впливом різних факторів, таких як генетика, соціальність, досвід і самоусвідомлення. Процес формування особистості - це складний і багатовимірний процес, який відбувається протягом усього життя людини. Він включає в себе взаємодію різноманітних факторів, що впливають на розвиток і формування унікальної особистості. Ось кілька ключових аспектів формування особистості:

Генетика: генетичні фактори визначають вроджені тенденції та особливості, такі як темперамент і схильності до певних характеристик. Наприклад, деякі люди можуть бути більш схильними до емоційної реактивності, тоді як інші можуть мати схильність до спокою та стійкості.

Соціальне середовище: сім'я, школа, рідна мова, культура та інші соціальні фактори грають важливу роль у формуванні особистості. Взаємодія з різними соціальними аспектами надає можливості для навчання соціальних норм, цінностей, навичок спілкування та розвитку самоідентифікації.

Досвід: життєвий досвід також впливає на формування особистості. Події, взаємодія з людьми, вдачі та невдачі, успіхи та ризики - усе це впливає на наші переконання, цінності та спосіб реагування на світ навколо нас.

Психологічні фактори: емоційний і психологічний розвиток грають важливу роль у формуванні особистості. Самосприйняття, самооцінка, механізми впливу та влади, стиль мислення та спосіб розв'язання проблем - усе це визначається психологічними аспектами особистості.

Вплив культури і суспільства: культурні норми, цінності та стереотипи, а також соціально-економічне оточення, впливають на те, як люди розуміють себе та світ навколо. Цей вплив може виявлятися у віруваннях, моральних цінностях, установках та способах життя.

Загалом, формування особистості - це постійний процес взаємодії між внутрішніми факторами особистості та зовнішнім середовищем, який відбувається протягом усього життя людини. Кожна особистість є унікальною внаслідок взаємодії цих різноманітних факторів.

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЯ ЖИТТЯ

Лапій Є.А., керівник проф. Лучанінова О.П.

Український державний університет науки та технологій

У широкому сенсі фінансова грамотність — це набір певних практик, які дозволяють продуктивно керувати власними фінансами, досягати поставлених цілей та примножувати наявний капітал. Цей предмет не викладають у школах, хоча його вивчення з юних років могло б допомогти швидше адаптуватися до дорослого життя. Фінансова грамотність — це не про те, що людина засинає бідною, а прокидається заможною. Це набір інструментів, що дозволяють поступово створити міцну економічну базу і жити добре, незалежно від зовнішніх економічних факторів. Тому й

вивчати її потрібно поступово, починаючи з основ та закінчуючи специфічними навичками.

Фінансово грамотна людина не обов'язково отримує надзвичайно високі доходи, але вона вмє настільки вправно керувати коштами, що не відчуває їхньої нестачі. Фінансова грамотність необхідна під час навчання, роботи, керування бізнесом та навіть для збереження звичного рівня життя на пенсії.

Розуміння інструментів фінансової грамотності дозволить уникнути придбання непотрібних речей, участі у сумнівних пірамідах. Це основи, котрі закладають фундамент фінансового добробуту. Принципів фінансової грамотності чимало. Це ціла наука з об'ємною практичною базою та безліч нюансів. Однак на початковому етапі варто вивчити хоча б основи та почати застосовувати їх у житті.

Варто не просто фіксувати витрати, але й заздалегідь їх планувати. Особливо якщо мова йде про великі, вагомні придбання. Наприклад, покупка автомобіля чи щорічна відпустка потребує значних коштів. Тому доцільно подбати про це за кілька місяців до події. Визначити суму, яку можна регулярно відкладати без значної шкоди для основного бюджету. Також порахувати, скільки часу потрібно, щоб отримати необхідні гроші.

Поставивши собі ціль, варто одразу продумати доцільність кроків для її досягнення. Особливо якщо мова йде про кредити та позики. В європейських країнах є поняття «дешевого» кредиту, тобто гроші дають під 2 – 4% річних. У нас, на жаль, кредитування ще досі є дорогим задоволенням, тому до позик треба ставитись з надзвичайною обережністю.

У жодному разі не варто вдаватись до кредитів задля розваг чи погашення поточних витрат та особливо для сплати вже наявної заборгованості. Оформляти новий кредит, не погасивши старий, - теж не найкраще рішення. Також важливо перед оформленням позики чітко оцінити власні фінансові можливості, особливо якщо мова йде про великі суми (іпотека, придбання авто). Тобто має сенс оцінити, наскільки нова стаття витрат стане адекватною для бюджету, чи не перетвориться половина життя на суцільну виплату боргу. Почніть записувати власні витрати. 3 – 4 місяці спостереження зазвичай достатньо, щоб отримати розуміння, скільки потрібно на обов'язкові витрати, а що витрачається даремно. Життя минає. Про пенсію краще замислюватись не тоді, коли вона вже на порозі, а значно раніше. Якщо почати відкладати гроші у 25 років, то приблизно у 40 вже буде досить велика сума, щоб отримувати значні відсотки. Навіть ці прості правила вже помітно зміцнять ваш фінансовий стан. Якщо ж є бажання отримати ще більше інструментів фінансової грамотності, краще пройти навчання у професіоналів. Саме вони здатні роз'яснити різницю між страхуванням та інвестиціями, розповісти особливості складних відсотків та навчити, як захистити власні заощадження.

ПІДСЕКЦІЯ «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»

ПЕРЕВАГИ И ВАДИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Подольак Є.І., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки і технологій

Електронний документообіг (ЕДО) – інноваційна технологія, яка пропонує низку переваг порівняно з традиційним паперовим документообігом. Однією з основних переваг ЕДО є підвищення ефективності та швидкості обробки документів. Завдяки автоматизації процесів, час на відправлення, отримання та оброблення документів значно скорочується. Електронний документообіг також забезпечує високий рівень

безпеки та конфіденційності інформації. Системи шифрування та авторизації гарантують захист даних від несанкціонованого доступу або втрати. Запровадження ЕДО дає змогу знизити витрати на паперові носії, друк і доставку документів. Це веде до економії фінансових ресурсів і зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Електронний документообіг сприяє підвищенню прозорості та контролю в організації. Легко відстежувати статус та історію документів, а також контролювати доступ до них. Впровадження ЕДО спрощує взаємодію з партнерами та клієнтами. Швидкий обмін інформацією та можливість віддаленої роботи з документами знижують час на проведення угод і підвищують задоволеність клієнтів. Електронний документообіг сприяє підвищенню ефективності роботи організації загалом, прискорює процеси ухвалення рішень і покращує комунікацію між співробітниками.

На закінчення, електронний документообіг є перспективним та інноваційним рішенням, яке приносить безліч переваг порівняно з паперовим документообігом. Впровадження цієї технології дає змогу організаціям стати ефективнішими, безпечнішими та екологічно відповідальнішими.

Хоча електронний документообіг (ЕДО) має безліч переваг, у нього також є кілька істотних недоліків: 1) залежність від технічних засобів: для використання ЕДО потрібна наявність комп'ютера, інтернет-з'єднання та спеціального програмного забезпечення. Якщо виникають проблеми з технічними засобами, це може призвести до простоїв у роботі та затримок в обробці документів; 2) можливість хакерських атак: як і будь-яка інша електронна система, ЕДО схильна до ризику хакерських атак і кіберзлочинності. Несанкціонований доступ до документів може призвести до витоку конфіденційної інформації або порушення цілісності даних; 3) складність впровадження: ЕДО може потребувати значних зусиль і ресурсів. Необхідно навчити співробітників роботі з новою системою, налаштувати інтеграцію з наявними бізнес-процесами і забезпечити сумісність з іншими інформаційними системами; 4) легальні та юридичні аспекти: існують певні юридичні та правові питання, пов'язані з використанням ЕДО. Деякі країни можуть мати специфічні вимоги до електронного підпису та зберігання електронних документів, що може потребувати додаткових зусиль і ресурсів для дотримання цих вимог; 5) відсутність фізичного документа: для деяких людей відсутність фізичного документа може викликати недовіру або створювати незручності. Вони можуть віддавати перевагу паперовим копіям документів для архівування або для офіційного використання.

Необхідно враховувати ці недоліки та вживати відповідних заходів для мінімізації ризиків і забезпечення безпеки під час використання ЕДО.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Батеженко А.О., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

Система електронного документообігу – система, що забезпечує процес створення, управління та розповсюдження електронних документів в комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації.

Основні переваги електронного документообігу порівняно з паперовим:

- використовуючи електронні документи можна легко зберігати і швидко знаходити потрібну інформацію;
- в електронних документах простіше вносити дані для редагування інформації;
- співробітники можуть швидко обмінюватися документами, навіть на відстані;

- система електронного документообігу дозволяє зв'язувати документи з іншими компонентами інформаційної системи.

Використовуючи електронний документ, потрібно враховувати деякі недоліки, такі як:

- різні програми та формати документів можуть викликати проблеми зі сумісністю (наприклад, документ, створений в одній програмі, може виглядати по-різному в іншій);
- для доступу до електронних документів потрібен комп'ютер або інший пристрій (відсутність доступу до такого пристрою може ускладнити роботу з документами).

Використовуючи електронні документи, треба вміти захистити дані від зловмисників. Для цього можна використовувати шифрування або встановити пароль, щоб інший користувач не зміг вводити інші дані, використовувати електронний підпис для ідентифікації автора, встановити та оновлювати антивірусну програму для запобігання шкідливих програм.

УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАМИ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Наумкіна С.В., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки та технологій

Управління документами є стратегічною складовою організаційного процесу, що збільшує систематизацію, контроль та оптимізацію інформаційного потоку через усі етапи життєвого циклу документів. Це практичний підхід, спрямований на ефективне використання та збереження інформації для досягнення стратегічних цілей організації.

Управління документами забезпечує створення системи організації інформаційного потоку, що полегшує доступ до необхідної інформації. Центральним елементом управління документами є впровадження стандартів та система класифікації для легкості орієнтації в документах. Управління документами включає в себе розробку стратегій ефективного зберігання та тимчасового знищення документів відповідно до правил. Електронна трансформація: У контексті цифрової трансформації управління документами адаптується до електронного середовища, що сприяє ефективній обробці інформації. Однією з ключових функцій управління документами є розробка та впровадження механізмів захисту конфіденційної інформації в документах.

Отже, управління документами є не тільки технічним процесом, але й ключовим елементом стратегічного управління, що впливає на ефективність та конкурентоспроможність організації.

УПРАВЛІННЯ ДОКУМЕНТАМИ ЯК КОНТРОЛЮЮЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Пачковський Р.Д., керівник проф. Михайлюк О.В.

Український державний університет науки і технологій

Управління документами – це діяльність, яка включає в себе контроль створення, одержання, збереження, використання та передачі документів. Охоплює процеси включення в систему та збереження (у формі документів) доказів та інформації про ділову та управлінську діяльність організації. Організація повинна встановити, документально зафіксувати, підтримувати і поширювати основні організаційні положення, напрями розвитку, стандарти, процедури і практику управління документами з метою забезпечення необхідних для своєї роботи свідоцтв, підзвітності та інформації про свою діяльність.

Важливість зберігання документів:

- фінансові звіти, контракти, податкові декларації та інші документи повинні бути збережені на певний строк;
- збереження інформації про документи допомагає при аудитах та перевітках. Якщо організація може швидко знайти необхідний документ, це спрощує процес перевірки та забезпечує довіру з боку зацікавлених сторін;
- зберігання документів допомагає забезпечити безпеку даних. Це може включати контроль доступу, резервне копіювання та захист від втрати даних;
- інформація про документи допомагає організації ефективно керувати робочими процесами. Працівники можуть швидше знаходити необхідні документи та виконувати свої обов'язки.

Висновком цього є те, що зберігання інформації про документи є необхідним для забезпечення правової відповідальності, безпеки даних та ефективності робочих процесів.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ДОГОВОРУ ЯК ВИДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Тангамян Є.Г., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки та технологій

На сьогоднішній день багато хто з нас знає такий термін як «договір». Це універсальний інструмент регулювання суспільних відносин, який може бути визначений як загальноправова категорія, договір включає в себе суб'єктивну ознаку (коли договір обов'язково укладається між двома або більше сторонами), предметну ознаку (коли предметом договору є взаємні права та обов'язки сторін) та формальну ознаку (коли договір має певну форму, яка визначається законодавством), але мало хто з нас знає історію виникнення договору як виду документації.

Сам договір як форма документації виник ще у давні часи, коли люди почали вести записи для вирішення спірних питань, але згодом почали з'являтися економічні та соціальні складності через більш складні і детальні договори. Зараз ми помічаємо що договори в сучасному світі використовуються в різних сферах нашого з вами життя, від міжнародних угод до особистих контрактів таких як бізнес, освіта, медицина тощо. Незважаючи на те що договір виник ще у давні часи, точний рік виникнення договору не винайдено оскільки це було поступовим процесом, але до прикладу Римський договір (призвів до створення Європейського економічного співтовариства) був підписаний у 1957 році.

ОПЕРАТИВНІ ТА ПОСТІЙНІ ФУНКЦІЇ ДОКУМЕНТА

Фатєєв К.А., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки та технологій

Документи є довідниками, що з часом набувають науково-історичної цінності, стають джерелом знань. Поза суспільством і незалежно від нього документ не може ані виникнути, ані існувати. Документи відображають взаємовідносини службового і приватного характеру між юридичними та фізичними особами. За допомогою документів здійснюється контроль за виконанням рішень.

Соціальна природа документа пов'язана з його функціями. Під функцією документа розуміють внутрішню притаманне йому цільове призначення, соціально вироблений спосіб його використання. Відповідно, розрізняють загальні та спеціальні функції документів.

Функції документа можна поділити на:

- оперативні, час дії яких обмежений (управлінська, політична, функція захисту інформації);

- постійні, що забезпечують історичну і соціокультурну наступність.

Оскільки різні сфери та типи соціальної діяльності взаємопов'язані, будь-який документ є поліфункційним – виконує одночасно декілька функцій. Однак при цьому зазвичай домінує одна функція. З часом співвідношення між функціями документа зазнає змін, оскільки змінюються місце і роль документа в соціальному та інформаційному середовищі, а оперативна інформація перетворюється на ретроспективну. Одні функції документа можуть витіснитися іншими. Знання функційних особливостей документа дають змогу краще зрозуміти його соціальну природу, сприяють раціоналізації практичної роботи документованою інформацією будь-якого виду.

Головні функції передбачають зберігання й передачу інформації в часі та просторі. Адже документ створюється з метою забезпечення потреб суспільства за допомогою документної інформації. Позачергова, головна функція документа полягає у переданні ним визначеної соціальної інформації.

Отже, документи мають правове значення, адже є засобом засвідчення та доведення певних фактів. Також вони є джерелами та носіями інформації. А в управлінській діяльності документ виступає як предмет і як результат праці.

КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Хекало О.С., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

Культура професійного спілкування – це важлива складова високого професійного рівня фахівців сфери обслуговування, туризму, готельно-ресторанної справи. Підвищення кваліфікації фахівців, формування культури професійного спілкування здатне забезпечити високу якість, яка відповідає європейським стандартам надання послуг на підприємствах торгівлі, туризму, готельного та ресторанного бізнесу, сприяє особистісному зростанню, поліпшує професійні здібності, забезпечує якість виконаних робіт чи надання послуг, що, своєю чергою, впливає на розвиток економіки та соціально-суспільних відносин країни.

Важливою компетентністю фахівця сфери послуг є комунікативні здібності і якості: здатність до відкритого спілкування, вміння знаходити спільну мову, співпереживати, налагоджувати міжособистісні стосунки, доброзичливість, терпимість, здатністю співпереживати, готовність надати допомогу.

Фахівець сфери обслуговування повинен володіти культурою професійного спілкування. У «Словнику української мови» зазначено, що культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей; освіченість, вихованість. Поняття «професійна культура» тотожне з поняттям «професійне спілкування» – це сукупність комунікативних якостей і навичок, властивих професіоналу, особистості, яка має певний професійний досвід спілкування з клієнтами і відповідає вимогам професійних норм.

У загальному значенні культуру фахівця сфери обслуговування розглядають як сукупність знань, умінь і навичок, ціннісних орієнтирів, способу мислення, сформованого в процесі набуття професії, інтеграція його на особистісному рівні.

Культура професійного спілкування повинна поступово перерости в культуру поведінки особистості, яка сприяє професійному зростанню, позитивним особистісним змінам.

ЦИКЛ «ЖИТТЯ» ДОКУМЕНТІВ

Хребто М.Є., керівник проф. Михайлюк О.В.

Український державний університет науки та технологій

Управління документами – це стратегічно важливий процес, що охоплює весь цикл життя документів, починаючи від їхнього створення та закінчуючи збереженням і передачею. Ця діяльність включає в себе систематизацію та ефективний контроль за документами, які стосуються ділової та управлінської сфери організації.

Важливо, щоб організація чітко визначила, задокументувала і регулярно оновлювала основні принципи, напрями розвитку, стандарти, процедури та практики управління документами. Це важливо для забезпечення доступності необхідних свідочств, створення системи підзвітності та збереження інформації про діяльність організації.

Збереження документів має кілька важливих аспектів:

- строки зберігання (документи, такі як фінансові звіти, контракти та податкові декларації, повинні зберігатися протягом визначеного періоду);
- аудит та перевірки (інформація про документи полегшує проведення аудитів та перевірок, надаючи можливість швидко знаходити необхідні документи, що спрощує процес перевірки та забезпечує довіру стейкхолдерів);
- забезпечення безпеки даних (збереження документів включає в себе контроль доступу, систематичне резервне копіювання та заходи забезпечення безпеки для уникнення втрати важливої інформації);
- підтримка ефективності (інформація про документи грає ключову роль у підтримці ефективних робочих процесів, дозволяючи працівникам швидко знаходити необхідні документи та виконувати свої обов'язки з більшою ефективністю).

Загалом зберігання інформації про документи є невід'ємною частиною правової відповідальності, забезпечення безпеки даних та оптимізації робочих процесів. Це стратегічно важливий аспект сучасного управління організацією, спрямований на досягнення високого ступеня організованості та довіри всіх зацікавлених сторін.

АНАЛІЗ ЗАКОНОМІРНОСЕЙ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Палига А.А., керівник доц. Савченко С.В.

Український державний університет науки і технологій

Документознавство, як і будь-яка наука, спирається на закономірності. Вони виводяться в індуктивний спосіб, досліджуючи історію документації, соціокультурні, економічні, правові та політичні обставини появи документів, еволюцію формуляру, стандартизації та уніфікації документації. Дослідник помічає стійкі тенденції, повторювані факти, типологічно подібні явища і приходять до висновку про існування закономірності у сфері документування та історії документів. При цьому йдеться не про закони, як у технічних та природничих науках, а радше про тенденції, що діють певний час за своєю логікою, а потім можуть припинитися, змінити напрямок, втратити домінування тощо.

Документознавці окреслюють наступні тенденції:

1) постійне збільшення обсягів потоків документації (як закономірність вона діє до початку ХХІ ст. щодо паперової документації). Вивчення динаміки документопотоків в цілому ускладнене через масове впровадження електронного документообігу;

2) збільшення обсягів документації – пропорційне змінам зростання обсягів виробництва (це дійсно так, але бюрократичний апарат має тенденцію до автономізації

від суспільно-економічних процесів, до корпоративізації, абсолютизації власного інтересу та самовідтворення);

3) диференціація соціальних потреб у документованій інформації зумовлювала диференціацію документів за тематикою, формами, функціями, видами і типами. Чим складніше суспільство – тим складніша документована інформація;

4) відповідність змісту документації функціям управління (звідси впливає проблема надлишкових документів, які виходять за рамки управлінських потреб і множаться не за адміністративною чи економічною, а за власною бюрократичною логікою).

5) уніфікація до XVIII ст. стихійна, з XVIII ст. – цілеспрямована. Вона переростає в стандартизацію XX ст. Навіть документи XIX ст. дуже несхожі на сучасні документи. Листування між інстанціями в формі особистих листів, для обґрунтування адміністративних дій використовувалися приватні висловлювання – законодавчі схеми легітимації документа відсутні. Бюрократичний ресурс функціонував як енциклопедія прецедентів. Уніфікація включала такі компоненти як: схематизація документа, редукція наративної частини, впровадження штампів і бланків, від наративу до трафарету, відмова від формул ввічливості, заміна людей адміністративними позиціями, перевага відповідей-штампів, стандартні бланки замінили розповіді про історію адміністративних взаємин (у початковому протоколі документа);

6) чим вища інстанція, на якій сформувалася справа, тим нижчий ступінь деталізації фіксованих у ньому даних, і навпаки;

7) будь-яка діяльність соціальної системи, що супроводжується документуванням, зумовлює утворення генетично єдиного фонду документованої інформації. На цій закономірності базується принцип архівного фондоутворення.

Таким чином, кожна закономірність містить потенціал емпіричного дослідження, визначає його концептуальні рамки та вказує на напрямок інтерпретацій.

АНАЛІЗ ЗАКОНОМІРНОСЕЙ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Гончаренко І.І., керівник проф. Михайлюк О.В.

Український державний університет науки і технологій

Штучний інтелект (ШІ) став неодмінною складовою цифрової трансформації в різних галузях, і системи документознавства не виняток. Нові можливості, які відкриває використання технологій ШІ, великою мірою впливають на традиційні процеси обробки та зберігання документів. Аналіз цього впливу є критичним для розуміння ефективності, безпеки та масштабованості використання ШІ в документознавстві.

Однією з ключових областей впливу є автоматизація процесів обробки інформації за допомогою технологій ШІ. Системи розпізнавання тексту, машинне навчання та обробка природної мови дозволяють значно підвищити швидкість і точність обробки документів. Однак разом із цим виникають питання щодо етичних аспектів та впровадження нормативних стандартів у використанні ШІ для обробки конфіденційної інформації.

ДОКУМЕНТНО-КОМУНІКАЦІЙНА СИСТЕМА

Геймур П.І., керівник доц. Решетілова О.М.

Український державний університет науки і технологій

Документно-комунікаційна (ДКС) – це система, що забезпечує створення, обробку, зберігання та поширення документної інформації; забезпечує документну

комунікацію в суспільстві. ДКС може допомагати підвищити ефективність роботи, зменшити час, необхідний для обробки документів, і поліпшити співпрацю між співробітниками в організації.

Система документних комунікацій – це всі документи, відправників документної інформації, її споживачів, професійних посередників. Є три підсистеми ДКС:

1) атрибутивна – сукупність самостійних рівнів документної комунікації, має 2 рівні:

- первинно-документний рівень;
- вторинно-документна діяльність;

2) функціональна – сукупність відносно самостійних рівнів, утворених за видами документної діяльності. Має такі рівні:

- узагальнення або документування;
- обробка, зберігання, розповсюдження, використання, утилізація документів;

3) управлінська – постійне та безперервне впорядкування атрибутивної та функціональної підсистем ДКС.

Цілі ДКС:

- 1) використання документованої частини на користь суспільства;
- 2) збереження соціально документованої пам'яті, як определенену частину культурної спадщини;
- 3) забезпечування можливості включення своїх творів у документовану соціальну пам'ять

Ці системи можуть використовувати різні технології, включаючи електронні документообіги, системи електронної пошти, портали для спільної роботи, системи управління відносинами з клієнтами (CRM) та інші інструменти.

Отже, інтеграція сучасних технологій у ДКС дозволяє автоматизувати процеси, спрощує обмін інформацією та підвищує доступність документів. Це допомагає уникнути зайвого часу та зусиль, що витрачаються на рутинні завдання.

РУХ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ

Березанська Е.С., керівник доц. Прокоф'єва К.А.

Український державний університет науки і технологій

Документ – це матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку і має відповідно до чинного законодавства юридичну силу. Документи поділяються на службові та по особливому складу.

До службових документів відносяться: службові листи, факси, службові телеграми; телефонограми, протоколи, витяги з протоколів, звіти, довідки, доповідні записки, пояснювальні записки, акти, накази, витяги з наказів, вказівки, розпорядження, договори, посадові інструкції.

Документи по особовому складу включають: особові картки, заяви, накази по особовому складу, характеристики, автобіографії, анкети, доручення, розписки, особові справи, трудові книжки.

Документообіг – рух документів в організації з моменту їх отримання або утворення до завершення виконання або відправлення. Рух документів в установах має впорядкований характер. Документообіг – потік документів, які циркулюють між пунктами обробки інформації та пунктами технічної обробки документів.

По відношенню до апарату управління розрізняють потоки: вхідних, вихідних та внутрішніх документів. Реєстрація документів – фіксація факту створення або отримання документу шляхом надання йому порядкового номеру та запису

встановлених відомостей про нього. Вона необхідна для обліку, контролю та пошуку документів, придання йому юридичної сили.

В установі обов'язково реєструють: документи, які надходять з вищестоящих органів та які направляються до них; листи та запити народних депутатів; найважливіші внутрішні документи – накази, розпорядження, протоколи, плани, звіти, доповідні та пояснювальні записки, довідки тощо; звернення громадян; договори, найважливіше листування. Вхідні документи реєструються в день надходження, вихідні та внутрішні в день підписання.

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Хориш А.М., керівник проф. Михайлюк О.В.

Український державний університет науки і технологій

Громадська комунікаційна система (ГКС) є структурованою (упорядкованою належним чином) сукупністю комунікантів, реципієнтів, смислових повідомлень, комунікаційних каналів і служб, які мають матеріально-технічні ресурси і професійні кадри. Якщо культура є сукупністю матеріальних і нематеріальних культурних, тобто штучних соціальних, смислів, то ГКС – це частина матеріальної культури, що забезпечує рух культурних смислів в соціальному просторі та часі. Іншими словами, ГКС в цілому та її елементи – це матеріалізована комунікаційна культура в різні історичні епохи.

Дерево комунікаційних каналів є еволюцією одного з елементів ГКС. Напрямок цієї еволюції досить очевидний: від усної комунікації до документної комунікації і далі – до електронної комунікації. Тож еволюція соціальних комунікацій органічно пов'язана з еволюцією культури, яка представлена у вигляді п'яти стадій: пракультура – археокультура – палеокультура – неокультура – постнеокультура. Звідси випливає, що стадії еволюції культури збігаються зі стадіями розвитку ГКС і можуть слугувати основою при розробці хронології ГКС.

Комунікаційна культура визначається панівними в суспільстві нормами і способами фіксації, збереження і поширення культурних смислів, тобто родом соціальної комунікації. Розрізняються такі рівні комунікаційної культури: словесність – книжність – мультимедійність. Причому, книжність підрозділяється на три покоління: палеокультурне (рукописна книга), мануфактурне неокультурне (мануфактурне книгодрукування), індустріальне неокультурне (машинна поліграфія). Рівні комунікаційної культури відповідають різним видам ГКС. Враховуючи цю відповідність, можна уявити хронологію громадських комунікацій. Треба зауважити, що хронологія зміни ГКС для різних географічних регіонів не однакою через нерівномірність їх культурного розвитку.

ПІДСЕКЦІЯ «ПЕРЕКЛАД»

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Артюшенко В.В., керівник ст. викл. Громова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Технічний переклад – це вид інформаційної діяльності, використовуваної для обміну науково-технічною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами. Існує декілька видів технічного перекладу. Наприклад, вільний переклад – розуміння і

передача загального змісту тексту. Дослівний переклад розкриває зміст кожного речення і допомагає правильно зрозуміти його. При дослівному перекладі речення має ту саму структуру і порядок слів, як і відповідне оригінальне. Використання цих видів перекладу часто породжує традиційні перекладацькі помилки – буквалізми та вольності. Тільки той переклад, що передає точний зміст тексту з усіма відтінками і особливостями стилю у відповідності до норм рідної мови, можна назвати адекватним. Адекватний переклад змушує перекладача відмовитись від перекладу окремих слів, іноді цілих фраз із метою створення нового тексту. Саме такий переклад є мірою визначення його якості, яка залежить від компетенцій перекладача.

У науково-технічних текстах вживається велика кількість спеціальних термінів і слів не англійського походження. Слова відбираються з великою ретельністю для максимально точної передачі думки. Проте присутність термінів не вичерпує лексичні особливості наукового стилю. У деяких випадках один і той же термін має різні значення в межах різних наук. Вирішальним при перекладі багатозначного терміна є контекст. Зрозуміло, в науково-технічних матеріалах використовується зовсім не лише термінологічна і спеціальна лексика. В них зустрічається велика кількість загальнонародних слів, що вживаються в будь-яких функціональних стилях.

Значне місце відводиться абрєвіатурам як особливому типу номінативних знаків. Безперечний інтерес представляє визначення статусу скорочених найменувань, що передбачає розгляд даного розряду лексичних одиниць з точки зору їх повноцінності як словесних знаків. Глибокі принципи відмінності, що існують між різними типами скорочень, вимагають диференційованого підходу до скорочених найменувань, що розрізняються за способом утворення, складом, структурою, ступенем залежності абрєвіатури від вихідного словосполучення, стилістичним забарвленням, по функції номінації.

Технічні тексти характеризуються вживанням спеціальної технічної фразеології. Сюди також відносяться випадки, коли загальноживане слово в певних словосполученнях набуває термінологічного значення. Наприклад, *electric eye* – фотоелемент, *atmospheric disturbance* – атмосферні перешкоди.

Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, також існують значні граматичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Так, в англійських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та не особові форми дієслів, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та одночленні інфінітивні й номінативні речення тощо. Та все ж найбільше між англійськими та українськими науково-технічними текстами граматичних розбіжностей інвентарного характеру, зумовлених особливостями побудови цих мов. Так, наприклад в українській мові відсутні неозначений та означений артиклі, що вживаються в англійській мові не тільки як певні означення, а й сигналізують про особливості розподілу інформації у англійському реченні.

Обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати граматичну будову іншомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу.

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ПИСЬМОВОМУ ПЕРЕКЛАДІ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
Гніппа А.М., керівник доц. Шаркова Н.Ф.
Український державний університет науки і технологій

Штучний інтелект впевнено розповсюджується в різних галузях економіки. Не оминув він і перекладацьку діяльність, оскільки сучасні доробки в різних галузях науки швидко поширюються на міжнародному рівні. До програм та інструментів перекладів за допомогою штучного інтелекту включають, як безкоштовні, а саме: Google translate, Microsoft translator, Reverso та інші, так і (частково) платні, а саме: DeepL. Порівняльний аналіз перекладу уривків технічних текстів за допомогою даних інструментів дозволив нам визначити переваги та недоліки даного типу перекладу. До критеріїв оцінювання якості перекладу включали: точність перекладу, як тексту в цілому, так і термінології; загальну зрозумілість мови перекладу, «природну» побудову речень та зв'язність текстів; врахування контексту. В ході дослідження виявили, що DeepL пропонує найякісніший переклад текстів та термінології, оскільки враховує контекст та галузь науки до якої належить текст. Проте, до обмежень перекладу відносимо: калькування абревіатур та загальновідомих технічних скорочень; точний, але не завжди вдалий переклад загальноживаних слів, їх повторюваність; відсутність пояснень для читачів перекладу, що обумовлений різним рівнем технічної обізнаності та міжкультурними відмінностями. Це дає нам змогу стверджувати, що швидкий і якісний переклад можливо забезпечити при вмілому редагуванні фахівцем текстів, що перекладені за допомогою інструментів штучного інтелекту.

ОСНОВНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРИЙМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Григоревська Є.О., керівник доц. Абрамова О.В.
Український державний університет науки і технологій

Як відомо, англійська мова належить до групи аналітичних мов і має мінімальну кількість флексій, а тому для вираження зв'язків між словами в реченні чи словосполученні найчастіше використовуються прийменники. Останні є в англійській мові показниками відношень між словами, які в українській мові виражаються відмінковими закінченнями, або відмінковими закінченнями у сполученні з прийменниками. У тих випадках, коли англійські прийменники використовуються для передачі зв'язків між словами, які в українській мові передаються непрямыми відмінками без прийменника, вони втрачають своє лексичне значення і не перекладаються. До таких прийменників відносяться: прийменник *of*, що відповідає родовому відмінку в українській мові (наприклад, *the leg of the table* – ніжка столу), прийменник *to*, що передає давальний відмінок української мови (наприклад, *send e-mail to her* – відіслав їй е-мейл), прийменники *by* та *with*, що використовується для позначання орудного відмінку (наприклад, *the book was written by my uncle* – книга була написана моїм дядьком). За морфологічною будовою прийменники поділяються на: а) прості (simple) *in, on, at, for* та інші; б) похідні (derivative) *behind, below, along* тощо; в) складні (compound) *inside, outside, within* тощо; г) складені (composite) *because of, in front of* та інші. Як правило, за семантикою, прийменники розподіляються на локальні, темпоральні та логічні. Проте така класифікація має певні недоліки, оскільки значна кількість прийменників є багатозначними. Так, наприклад, прийменник *on* в залежності від контексту може виражати усі три типа відносин: локальні (*on the floor*), темпоральні (*on Tuesday*) та граматичні або логічні (*rely on*). Існує класифікація, що оснований на взаємодії значення прийменника і значення слів, які складають його контекст. Так,

прийменники підрозділяються на групи з правим індикатором значення прийменника (*on the plate, with my friends*), з лівим індикатором (*to borrow from smth, to depend upon smth*) та групи з двобічною індикацією, коли прийменник може виявити своє значення як при правому, так і при лівому індикаторах (*to play with, with a doll*).

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕОЛОГІЗМІВ

Єрмакова О.Є., керівник доц. Абрамова О.В.

Український державний університет науки і технологій

Неологізмами називають недавно створені слова, які набули певного вжитку у суспільстві проте ще не включені до загальноновживаної мови. Якщо такі слова стають часто вживаними та долучаються до словників, вони перестають бути неологізмами. Вчені виділяють декілька стадій соціалізації нової лексичної одиниці в мові. Як зазначає І.В. Козаченко, перша стадія – це прийняття неологізму в суспільстві, друга – лексикалізація (закріплення в мові). Поширення неологізмів відбувається, на перших порах, за допомогою викладачів або вчителів, засобів масової інформації, соціальних мереж тощо, потім відбувається їх поява у друкованих виданнях і, нарешті, останній етап – це прийняття неологізму широкими масами населення.

Існують багато різновидів класифікацій неологізмів. Найчастіше виділяють наступні типи неологізмів: 1) за видом мовної одиниці (неолексеми, неофраземи та неосемеми); 2) за ступенем новизни мовної одиниці (абсолютні неологізми або відносні неологізми); 3) за видом реалії, що позначається (нова реалія, стара реалія, актуалізована реалія, відмираюча реалія, неіснуюча реалія); 4) за способом утворення (запозичені, семантичні, словотвірні); 5) за структурою (просьї, похідні, складні, складнопохідні); 6) за умовами творення (анонімні, авторські); 7) за цільовим призначенням (номінативні, стилістичні).

При перекладі неологізмів найчастіше використовують такі види перекладу: аналоговий переклад, транскодування (транскрипція та транслітерація), описовий переклад та калькування.

РЕКЛАМНИЙ ДИСКУРС ЯК ДЖЕРЕЛО КОНЦЕПТУАЛЬНИХ МЕТАФОР

Кошіль В.І., керівник доц. Проніна Г.М.

Український державний університет науки і технологій

Рекламний дискурс став важливим інструментом впливу на споживачів, пропонуючи їм різноманітні продукти та послуги. Вивчення рекламного дискурсу виявляється корисним для розуміння стратегій та методів, які використовуються в рекламі для створення позитивного враження про продукт або бренд. Крім того, вивчення рекламного дискурсу дозволяє аналізувати культурні аспекти, що впливають на сприйняття реклами, такі як стереотипи, цінності та ідеали.

Цікавою з погляду когнітивної лінгвістики видається рекламна кампанія такого відомого бренду кави, як Jacobs. Під час телевізійного рекламного ролика цього продукту лунає знаменита пісня Френка Сінатри “Magic moments”, що у свідомості потенційних споживачів співвідносить ті моменти, коли людина п’є каву, з незабутніми моментами магії, чаклунства. Використання різдвяної атрибутики в ролик тільки посилюють особливий ефект магічної метафори. Таким чином, можна говорити про концептуальну метафору КАВА є МАГІЯ. Зафіксовано магічну метафору в рекламній кампанії шоколадного печива – Pure magic in Tube Packs, що надає продукту якихось «чарівних» властивостей, робить його привабливим для споживача. Тут можна виокремити концептуальну метафору Печиво є МАГІЯ. Торговий бренд Luğrak

використовує магічну концептуальну метафору МАСЛО є МАГІЯ в рекламному слогані своєї продукції - вершкового масла: *Lurpak Butter weaves its magic*, що також свідчить про прийом персоніфікації як різновиду метафори. Також цей продовольчий продукт рекламується за допомогою прямого директивного мовленнєвого акту *Weave your magic*, розмішеного на зображеннях, де олія розмішена разом із різними наборами продуктів – овочами, борошном, хлібом, рибою тощо. У такий спосіб виробники експліцитно апелюють до кухарів і домогосподарок, які використовують вершкове масло як важливий інгредієнт у приготуванні страв і випічки, й акцентують їхню увагу на тому, що саме їхній продукт зробить їхні страви чарівними, надасть їм чарівного смаку й аромату.

ОСОБЛИВОСТІ АСИМІЛЯЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Покотиленко О.І., керівник доц. Абрамова О.В.

Український державний університет науки і технологій

У процесі історичної взаємодії мов запозичення є доволі поширеним процесом. Потрапляючи до мови-реципієнта, нові запозичення на першому етапі найчастіше використовуються у своєму первинному вигляді, але надалі вони можуть приймати деякі фонетичні та / або морфологічні зміни, властиві новому лінгвістичному оточенню. Такий процес називається асиміляцією. За ступенем асиміляції вчені (В.І. Карабан, А.Г. Ніколенко та інші) виділяють:

1. Повністю асимільовані запозичення, тобто такі, що відповідають усім нормам мови-реципієнта та сприймаються як англійські (наприклад, *wall, husband, cheese, table etc.*)
2. Частково асимільовані запозичення. А.Г. Ніколенко зауважує, що їх можна розподілити на 4 підгрупи: а) запозичення, які не асимільовані семантично, тобто такі, що позначають об'єкти та поняття, характерні лише для країни, з якої вони походять (наприклад, *sombrero, rickshaw, rupee etc.*); б) запозичення, які не асимільовані граматично, тобто такі, які зберігають граматичні форми характерні для країни, з якої вони походять (наприклад, форми множини у латинських та грецьких запозиченнях – *formula – formulae, phenomenon – phenomena*; в) запозичення, які не асимільовані фонетично, тобто такі, які зберігають вимову та наголос характерні для країни, з якої вони походять (найчастіше, це французькі запозичення, наприклад, *machine, police* (наголос на останній склад) або вимова певних звуків чи їх комбінацій, що не є властивою для англійської мови – *bourgeois, memoir*); г) запозичення, які не асимільовані графічно, тобто такі, які зберігають написання, характерне для країни, з якої вони походять (найчастіше, це французькі запозичення, наприклад, у словах *ballet, buffet* не вимовляється останній приголосний).
3. Повністю неасимільовані запозичення або барбаризми, для яких існують англійські еквіваленти (наприклад, *ciao – good-bye, dolce vita – sweet life etc.*)

ЛІНГВІСТИЧНИЙ СТАТУС ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ СТИЛІСТИЧНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ

Романяк А.С., керівник ст. викл. Піддубна Л.М.

Український державний університет науки і технологій

Одним із ключових процесів, що характеризує розвиток мови у 21 столітті, вчені вважають процес демократизації мови, тобто її «розкріпачення». Саме тому лінгвісти та мовознавці приділяють особливу увагу розмовній мові – мові так званого повсякденного спілкування. Упродовж останніх років помітно збільшився інтерес до вивчення саме стилістично маркованої та субстандартної лексики мови.

Субстандартна лексика – це засіб відображення середовища в якому знаходиться мовець. Вивчення цієї лексики допомагає полегшити спілкування і призводить до розуміння іншомовної культури. Серед розряду субстандартної лексики можемо виділити наступні: просторіччя, нелітературна лексика, діалекти, сленг. Зазначені види мови відносяться до загальної категорії, яку можна назвати стилістично маркованою лексикою. Стилістично маркована лексика є засобом збагачення словникового запасу мови, і навіть її розвитку, привносячи нові терміни, що відбивають повсякденну картину світу.

Переклад стилістично маркованої лексики становить особливі труднощі та потребує окремого підходу. У тих випадках, коли вихідне висловлювання побудоване з використанням розмовних, стилістично занижених та просторових елементів, у тексті перекладу мовна асиметрія виявляється особливо чітко. Під час перекладу стилістично маркованої лексики часто виникають труднощі через соціально-культурні норми, які необхідно брати до уваги під час перекладі цієї лексики.

Ступінь співвідношення експресії іншомовної та рідної лексики є в наш час досить складним питання з огляду на проблеми перекладу подібних лексичних одиниць перекладачами іншомовної літератури. Найчастіше перекладачі, враховуючи подібну розбіжність ступеня експресії, дають переклад менш експресивними еквівалентами української мови.

Підібрати український еквівалент стилістично маркованим одиницям (особливо, сленгізмам та жаргонізмам) мови оригіналу досить важко, не кажучи про те, що в деяких випадках взагалі неможливо. При відсутності відповідного аналогу в українській мові, перекладачі вдаються до описового способу перекладу.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГОЛОВКІВ ТА НАЗВ КНИГ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Сисоєва Д.О. , керівник ст. викл. Громова О.П.

Український державний університет науки і технологій

Переклад назв книг та інформаційно-газетних заголовків є дуже важливим в сфері інформації, оскільки якість перекладу в першу чергу впливає на перше враження читача і задає настрій тексту. Переклад та інтерпретація назв та заголовків також надає читачу загальне розуміння того про що йдеться мова в статті, або ж, уявлення про що книга.

Сьогодні переклад газетно-інформаційних текстів став не тільки необхідним, але і повсякденним явищем життя світової спільноти. При цьому знання теоретичних основ процесу перекладу є не тільки обов'язковою умовою, але і гарантією якості перекладу..

Базові теоретичні поняття перекладу включають адекватність перекладу і неминуче пов'язану з нею адаптацію перекладу. Адекватність часто носить компромісний характер, і досягнення перекладацької адекватності пов'язане з деякими смисловими втратами в змісті речення чи речень, з яких складається заголовок. Адекватний переклад - це переклад, який забезпечує усі завдання перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні відповідності. Цільова аудиторія, для якої перекладається текст, розмовляє на іншій мові, а також має інші властиві для своєї групи особливості соціального та культурного середовищ. У зв'язку з цим, використовується адаптація – це зміни, що вносяться перекладачем в текст перекладу з метою досягнення необхідної реакції з боку цільової аудиторії, іншими словами, слід правильно передати основну функцію оригіналу.

Переклад заголовків газетно-інформаційних текстів та книг може визначатися як близький до «адекватного». Такий тип перекладу викликаний необхідністю. Даний

підхід вимагає твердих знань перекладачем предмету, про який йде мова в оригіналі, що хотів сказати автор газетного тексту або книги.

При перекладі англійських заголовків перекладач має враховувати, що для американських газет характерними є дієслівні заголовки: BOB DORREL IS DEAD. FLOODS HIT FLORIDA. Для української преси дієслівні заголовки не є характерними і перекладач має мати це на увазі при перекладі. На українську мову наведені заголовки будуть перекладатись як “Смерть Боба Доррела. Повінь у Флориді.” Прагнення у що б то не стало привернути увагу до публікованого матеріалу і в той же час викласти в короткій формі його зміст, призводить до того, що заголовки в англійських і американських газетах звичайно бувають багатоступінчастими. У англійських і американських газетах будь-яка стаття або повідомлення про події може ділитися підзаголовками. Така практика абсолютно чужа нашим газетам. Тобто стилістичні особливості заголовків також підлягають адаптації згідно з стилістичними особливостями мови цільової аудиторії читачів.

АНОТУВАННЯ ТЕКСТУ ЯК ОСНОВНИЙ ВИД КОМПРЕСОВАНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ

Федорук У.В., керівник ст. викл. Піддубна Л.М.

Український державний університет науки і технологій

Останнім часом підвищився інтерес до проблем не лише пошуку, але і компресії інформації, у якому анотування займає центральне місце. Завдяки компресії інформації, текст стає компактним і, для того, щоб ознайомитися з новими публікаціями фахівець у першу чергу переглядатиме реферативні журнали, а не вихідні матеріали в їх повному обсязі. Таким чином, відбувається заощадження часу, що важливо для сучасної людини.

Анотуванням називається процес складання коротких відомостей про друкарський твір, що характеризують його з боку змісту, спрямованості, інформативної цінності, призначення і оформлення. Суть цього процесу полягає в тому, щоб на основі сильного стиснення матеріалу першоджерела витягнути з нього основні положення і довести їх до споживача інформації у вигляді короткої довідки про друкарський твір. При цьому відбувається процес згортання матеріалу в дуже великому зменшенні по відношенню до оригіналу.

Формою анотування є анотація. Анотація (від лат. *annotatio* – зауваження) це досить короткий виклад змісту первинного документу, складений у результаті компресії тексту оригіналу і який в кількох рядках дає уявлення про його тематику. Вона є першим знайомством із первинним документом, що дозволяє судити про доцільність його більш детального вивчення з метою проникнення у сутність інформації оригіналу.

Анотація в силу своєї стислості не допускає цитування, в ній не використовуються смислові шматки оригіналу, відсутні повторення відомостей, зайві фрази, що не несуть основної інформації, вставні слова і речення, складні додаткові конструкції, і основний зміст першоджерела передається «своїми словами». Особливістю анотації є використання в ній мовних оцінних кліше.

Анотації за змістом і цільовим призначенням можуть бути довідковими, описовими, реферативними, рекомендаційними і критичними. За ступенем повноти розкриття змісту, характеристики матеріалу розрізняють розгорнені і короткі анотації.

THE STUDY OF ECONOMICS

Batezhenko A.O., language advisor Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Economics is the study of how goods are produced and consumed, as well as the transfer of wealth to acquire those goods. It explores how individuals interact within markets to achieve their desires or goals. Economics is a key driver of human behaviour, shedding light on why people and governments act in certain ways. There are two main branches of economics: microeconomics and macroeconomics. Microeconomics focuses on individual and industry actions, such as buyer-seller dynamics and borrower-lender relationships. On the other hand, macroeconomics takes a broader view by analyzing the economic activities of entire countries or the global marketplace.

The study of economics encompasses various aspects of a country's economy, including resource allocation, labor distribution between work and leisure, investment outcomes, tax effects on the population, and reasons for business success or failure. Adam Smith, known as the Father of Economics, introduced the Classical School of economic theory in 1776. He believed that individuals pursuing self-interest could generate goods and wealth that benefit society as a whole. Smith advocated for minimal government interference in markets, as he believed they could regulate themselves efficiently, leading to maximum wealth creation. The Classical theory underpins capitalism and remains influential today.

In contrast, Marxism posits that capitalism will collapse due to labour exploitation by factory owners and CEOs. Karl Marx, the theory's founder, argued that this exploitation fuels social unrest and class conflict. To achieve social and economic stability, Marx proposed that labourers should own and manage the means of production. Although Marxism has been largely rejected in capitalist societies, its critique of capitalism's shortcomings remains relevant.

A more contemporary economic theory, the Keynesian School, outlines how governments can intervene in capitalist economies to maintain economic stability. It recommends reducing taxes and increasing government spending during economic downturns, and raising taxes and cutting spending during periods of excessive activity. Economics plays a significant role in shaping the world, enabling individuals and nations to accumulate wealth. As buying and selling are essential for survival and prosperity, studying economics can provide insights into human cognition and behaviour.

MATERIALS DIAGNOSTICS FOR TECHNICAL EXPERTISE AND PRESSURE METAL PROCESSING PROCESSES

Dvorkovoi O.I., language advisor Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Approaches to diagnosing mechanical characteristics of materials have been identified, as well as methodologies for determining parameters of their technological passport based on the phenomenological theory of deformation.

Determining these characteristics allows for selecting materials for cold plastic deformation processes without conducting labour-intensive experimental research. It also enables predicting the technological heredity of workpieces at different stages of their formation.

In recent years, material properties represented as functions have found wide application in technical expertise and in modeling metal processing processes, forming the basis of a new discipline called "Experimental Mechanics of Machines".

The most important characteristics of material resistance to plastic deformation, which are used in technical expertise and in designing technological processes of metal pressure processing, are the deformation diagram and the yield strength diagram.

The Bauschinger effect refers to a decrease in resistance to small plastic deformations (at the yield point) after a pre-strain of opposite sign. This phenomenon was discovered by Johann Bauschinger in 1881 in his studies with iron.

The Bauschinger effect is a consequence of the acquired anisotropy of metals. It exists in all metals and is observed in both small and large deformations. This effect is arbitrarily explained by the action of oriented microstresses, where the main role in their appearance is played by the difference in resistance to plastic deformation between the matrix and boundary regions.

During cold plastic deformation, metals strengthen. This strengthening is uneven in the plastic deformation zone and is a function of coordinates. Strengthening is accompanied by an increase in the hardness of the deformed metal, which allows for accounting for changes in the size of the strengthening zone by measuring hardness.

DESIGN OF COMPOSITE LATTICE MATERIALS IN COMBINATION WITH FABRICATION APPROACHES

**Malchukov M.A., language advisor Kyrpyta T.V.
Ukrainian State University of Science and Technologies**

Composite lattice materials have gained immense significance in various industries due to their exceptional properties. These materials combine the benefits of traditional composites with the unique structure of lattice materials, resulting in superior strength-to-weight ratios and mechanical properties.

Composite lattice structures consist of interconnected unit cells arranged in a repeating pattern. These structures can be categorized into different types based on their geometry and arrangement, such as truss, honeycomb, and foam structures.

- Types of Lattice Structures
- Truss Structures
- Honeycomb Structures
- Foam Structures

Composite lattice materials offer numerous advantages over conventional materials, including:

- **High Strength-to-Weight Ratio:** The inherent design of lattice structures provides exceptional strength while minimizing weight.
- **Tailored Properties:** By adjusting the geometry and composition of lattice structures, engineers can tailor material properties to specific applications.
- **Improved Energy Absorption:** Lattice structures exhibit excellent energy absorption capabilities, making them ideal for impact-resistant applications.

Composite lattice materials find applications across various industries due to their exceptional properties and versatility.

Aerospace and Aviation: In the aerospace industry, composite lattice materials are utilized in the fabrication of lightweight yet sturdy components for aircraft and spacecraft. These materials help reduce fuel consumption and enhance structural integrity.

Automotive manufacturers employ composite lattice materials to develop lightweight vehicle components that improve fuel efficiency and crashworthiness. Lattice structures can be found in chassis components, interior panels, and even tires.

Composite lattice materials are used to fabricate implants, scaffolds, and prosthetics with tailored mechanical properties. These materials promote tissue regeneration and integration while minimizing the risk of rejection.

The future of composite lattice materials holds exciting possibilities, with ongoing research focusing on:

- **Multifunctional Materials:** Integration of additional functionalities such as sensing and actuation into lattice structures.
- **Nanostructured Lattices:** Exploration of nanoscale lattice architectures for enhanced mechanical and thermal properties.
- **Biodegradable Lattices:** Development of eco-friendly lattice materials for sustainable applications.

Despite their remarkable advantages, composite lattice materials face challenges such as:

- **Complex Design Optimization:** Achieving optimal lattice designs requires sophisticated computational tools and expertise.
- **Material Selection:** Selecting the right combination of materials and fabrication techniques is crucial to meet specific application requirements.
- **Scale-up Issues:** Scaling up the production of lattice materials while maintaining consistency and quality remains a challenge for industrial implementation.

In conclusion, the design of composite lattice materials, coupled with advanced fabrication approaches, offers unparalleled opportunities for innovation across various industries. By harnessing the unique properties of lattice structures, engineers can develop lightweight, durable, and multifunctional materials that pave the way for the next generation of technological advancements.

INTERNATIONAL ECONOMICS

Pachkovsky R.D., language advisor Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

In the intricate tapestry of global economics, the study of international economics emerges as a beacon, illuminating the multifaceted dynamics influenced by global resource distribution, consumer preferences, and the orchestration of international institutions. At its core, international economics delves into the intricate web of transactions and interactions that traverse across borders, shaping the economic destinies of nations worldwide.

International trade serves as the cornerstone of economic interconnectivity among nations. It scrutinizes the movement of goods and services across borders, elucidating the intricate dance of supply and demand on a global scale. Central to this field is the law of comparative advantage, a fundamental principle that elucidates the rationale behind trade patterns. Nations leverage their unique strengths and efficiencies to engage in mutually beneficial exchanges, fostering economic growth and specialization.

In tandem with international trade, international finance navigates the complex waters of currency exchange mechanisms and payment systems that underpin global transactions. At its heart lies the foreign exchange market, a bustling arena where currencies are traded, reflecting the ebbs and flows of international commerce. International finance delves into the intricacies of exchange rate determination, capital flows, and monetary policies, wielding profound influence over the stability and prosperity of nations.

While distinct in focus, international trade and finance are intrinsically intertwined, shaping the contours of the global economic landscape. Trade flows necessitate the seamless exchange of currencies, facilitating transactions and fostering economic integration. Conversely, financial dynamics influence trade patterns, as exchange rate fluctuations and capital movements impact the competitiveness of nations in the global marketplace.

The ramifications of international economics reverberate deeply within national economies, permeating industries, livelihoods, and policymaking. A nuanced understanding of global economic interactions empowers policymakers and businesses to navigate the complexities of international trade agreements, currency regimes, and capital markets, fostering resilience and adaptability in an increasingly interconnected world.

As we stand on the precipice of a rapidly evolving global landscape, the significance of international economics looms larger than ever before. Technological advancements, geopolitical shifts, and environmental challenges herald new frontiers of economic integration and cooperation. In this dynamic milieu, the discipline of international economics serves as a guiding compass, illuminating pathways towards sustainable growth, prosperity, and global prosperity.

International economics stands as a testament to the interconnectedness of nations in an increasingly globalized world. By unraveling the intricate tapestry of international trade and finance, we gain insights into the mechanisms that underpin global prosperity and resilience. As we navigate the challenges and opportunities of the 21st century, the principles of international economics serve as a beacon, guiding us towards a future of shared prosperity and cooperation on a truly global scale.

MODERN TECHNOLOGIES OF IRON-MAKING AND STEEL

Piatnychuk V.V., language advisor Kyrpyta T. V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

At the beginning of the 21st century, about 80% of steel is smelted at enterprises with a full metallurgical cycle, consisting of successive stages: iron smelting in a blast furnace, steelmaking and rolling production. There is also blast furnace-free metallurgy, which makes it possible to obtain high-quality steel, bypassing the stage of blast furnace production. At the same time, the need for several industries disappears, which makes final products cheaper and helps reduce harmful emissions into the atmosphere. The role of recycling metallurgy, which melts secondary metals from scrap metal, is growing. Such enterprises are close to the metal consumer.

As a result of scientific and technical progress, steel smelting technologies have improved. In previous centuries, the old Martian way dominated, which required a lot of coke fuel, and the process took 5–12 hours. Today, only about 7% of steel in the world is smelted using the same outdated and non-ecological technology. Ukraine has almost completely abandoned such technology. Among the leading countries of the world nowadays, the converter type of production dominates, producing more than half of the steel. Instead of coke, the converter is blown with oxygen, which maintains a high melting temperature that lasts only 35–60 minutes. The most progressive is the electric arc method, in which melting takes place at the expense of electricity. This advanced technology, which currently yields 41% of steel, enables the rapid smelting of high-quality steel without harming the environment.

In 2012, a modern electric steel smelting plant belonging to the company "Interpipe" was put into operation in the city of Dnipro. "Interpipe Steel" is the largest electric steel smelting complex for the production of round steel blanks in Eastern Europe. "Interpipe Steel" is designed to provide the company's pipe and wheel production with its own steel billet.

The capacity of the new plant is 1.32 million tons of round steel blanks per year. The plant combines innovative steelmaking technologies, a new approach to production culture and modern art installations by Olafur Eliasson, which have become an integral part of the enterprise.

In combination, this is a new philosophy of metallurgy of the 21st - a new stage in the development of the industry.

**THE ROLE OF LANGUAGE IN HUMAN LIFE. THE UKRAINIAN LANGUAGE AS
THE LANGUAGE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION**
Starostenko A O., language adviser Kyrpyta T.V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Language is the most important means of human socialization. Language is a tool of communication, thinking, intellectual and aesthetic human existence, it is the basis of the spiritual unity of people. There are several functions of language: Communicative function – language is a means of communication and understanding between people, Thought-creating function – a means of human thinking: creation, design and expression of thought, Nominative function - a means of naming all objects, signs, actions, the surrounding world, Cognitive function – a means of knowing the world, Cultural function is when language is the carrier of culture, Aesthetic function is a means of creating positive emotions, beauty of words, Expressive function - language is a means of expressing the inner world of a person, Ethical function is a means of observing norms of behaviour, moral rules, Identifying function - language is a means of identification within a certain community, it consolidates a nation. Thanks to the language, we realize ourselves as Ukrainians. Language is the important link that connects people, especially today! The modern Ukrainian language is a centuries-old heritage of the Ukrainian people. It was created by the efforts of many generations. The Ukrainian language for professional purposes is a type of modern Ukrainian language, the specificity of which is determined by the peculiarities of communication in the professional sphere. The Ukrainian language is used in all spheres of social life, therefore future specialists need perfect knowledge of the state language, they must be fluent in the lexical and phraseological diversity of the language, understand the norms of orthography, spelling, grammar, and stylistics and be able to apply them in practice. The ability to communicate in the language of the profession increases work efficiency, helps to navigate professional activities and business contacts. Perfect command of the Ukrainian language in work activities is the duty of every specialist. Over the last year, the popularity of the Ukrainian language has increased many times, so it is very important not only for a specialist in a certain activity, but also for any person to communicate in the state language!

**THE EVOLUTION OF METALLURGY: FROM ANCIENT CRAFT TO MODERN
SCIENCE**
Riabchii D.T., language adviser Kyrpyta T.V.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Metallurgy, the art and science of extracting metals from their ores and modifying them for use, has been a cornerstone of human civilization. Its development is not just a tale of scientific advancement but also a narrative of societal transformation.

The journey of metallurgy began over 6,500 years ago with the discovery of native metals like gold, silver, and copper. These metals, found in their metallic state, were first used for ornamental purposes. However, the true leap forward came with the realization that metals

could be shaped and transformed through heat. The casting of copper axes in the Balkans during the 4th millennium BC marked the dawn of the Metal Age.

As societies evolved, so did metallurgical techniques. The smelting process, which involves heating ore to extract metal, was a significant breakthrough. This process was refined over millennia, leading to the production of stronger and more versatile metals and alloys.

The introduction of metallurgy was pivotal in the evolution of complex societies. It enabled the creation of tools, weapons, and structures that would have been impossible with stone or bone. Metallurgy's influence extended beyond the practical; it shaped trade routes, social hierarchies, and even warfare.

Today, metallurgy is a sophisticated field that combines physics, chemistry, and engineering. It plays a crucial role in industries ranging from construction to aerospace. Innovations in materials joining technology and the development of new alloys have expanded the possibilities of metal usage.

The development of metallurgy as a science and technology reflects humanity's ingenuity and its relentless pursuit of progress. From ancient forges to modern laboratories, the quest to understand and manipulate metals has been a constant driver of human advancement. As we continue to innovate, the story of metallurgy is far from over – it is a narrative that is still being written in the foundries and research centers around the world.

MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES OF METAL PROCESSING UNDER PRESSURE: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

Kosenko M.A., language adviser Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Metallurgy, the art and science of extracting metals from ores and modifying them for use, has undergone remarkable development over time. In recent years, the application of pressure in metal processing has emerged as a powerful approach, leading to breakthroughs and novel techniques. Let's explore the achievements and perspectives of modern methods and technologies in metal processing under pressure.

Archaeological evidence suggests that the origins of metallurgy date back to antiquity. Native metals like gold, silver, copper, and meteorite iron were known and appreciated for their ornamental and utilitarian values during the Stone Age.

Initially, metal products were made through cold processing. However, limitations arose due to the difficulty of shaping copper and iron using this method.

The invention of heat treatment revolutionized metal processing. Copper products began to spread, and bronze (a copper-tin alloy) gained prominence. Bronze offered superior qualities such as hardness, corrosion resistance, and better mold filling compared to pure copper.

Around 2,000 years ago, humans began using iron extraction methods. Initially, iron was used to make wrought iron, followed by smelting pots. The process involved loading a stone quarry with easily recoverable ore and charcoal. Carbon reduced iron oxide, resulting in low-carbon iron.

Metallurgy under pressure has emerged as a promising field. Even at an early stage, it offers significant benefits over traditional metallurgy and vacuum metallurgy:

- Increased yield point (up to fourfold) with reduced consumption or elimination of expensive alloying elements.
- Alloying possibilities with nontraditional elements (e.g., Ca, Zn, Pb).
- Low environmental impact and stable development.
- The use of a large steel-smelting bath is particularly promising.

High-pressure technology enhances our understanding of materials. Examples include:

- Studying electronic, phonon, and doping effects on graphene and related 2D layered materials.
- Creating exotic stoichiometry in common compounds.
- Quantitatively characterizing rheology and flow of mantle minerals.
- Investigating defect and plastic deformations of nanoparticles.

Future Directions: Metallurgy under pressure holds immense potential for producing high-quality and special metals. Ongoing research and technological advancements will continue to shape the field.

In summary, the journey from ancient craftsmanship to modern science has elevated metal processing. Metallurgy under pressure opens new frontiers, promising innovative solutions and improved materials for various applications.

THE IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION ON ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND LEADERSHIP DYNAMICS

Khrebto M., language adviser Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

Digital transformation revolutionizes organizational structures by fostering agility, collaboration, and decentralized decision-making processes. The integration of digital technologies reshapes traditional leadership dynamics, requiring leaders to adapt to a more inclusive, tech-savvy, and participatory approach.

Digital transformation challenges hierarchical organizational structures, leading to the emergence of flatter, networked models that prioritize responsiveness and innovation. The democratization of information in the digital era necessitates a shift towards more transparent and empowering leadership styles, fostering employee engagement and organizational alignment. Digital technologies enable virtual work environments, disrupting traditional notions of organizational boundaries and redefining the dynamics of leadership and team collaboration. The proliferation of data analytics tools empowers leaders to make informed, data-driven decisions, transforming management practices and strategic planning processes. Digital transformation demands a reevaluation of talent management strategies, emphasizing the importance of digital literacy, adaptability, and continuous learning in leadership development.

Cybersecurity concerns and data privacy regulations pose significant challenges to digital transformation initiatives, requiring leaders to prioritize risk management and compliance in organizational strategies.

The adoption of cloud computing and remote collaboration tools facilitates global connectivity, enabling organizations to embrace diverse talent pools and multicultural leadership teams.

Digital transformation fosters a culture of innovation and experimentation, empowering leaders to embrace change, drive organizational growth, and navigate disruptive market forces effectively.

THE IMPACT OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS ON THE OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS: ANALYSIS AND ADAPTATION STRATEGIES

Naumkina S.S., language adviser Kyrpyta T.V.

Ukrainian State University of Science and Technologies

International financial markets significantly impact commercial banks' operations due to interconnectedness and globalization. Fluctuations in exchange rates influence banks'

profitability and risk management strategies. Access to international capital markets affects commercial banks' liquidity and funding sources. Regulatory differences across countries pose challenges for commercial banks operating globally. International financial market conditions influence commercial banks' lending practices and interest rate decisions.

Volatility in commodity prices can affect the asset quality of commercial banks, particularly those heavily involved in commodity financing. Integration into global financial networks exposes commercial banks to systemic risks and contagion effects. Adapting risk management frameworks is crucial for commercial banks to navigate uncertainties in international financial markets. International market developments, such as geopolitical events, impact commercial banks' strategic planning and expansion initiatives.

Technology advancements in international finance drive changes in commercial banks' operational efficiency and customer service offerings. Collaboration with global financial institutions enables commercial banks to access diversified investment opportunities and expertise.

Economic policies and monetary decisions by major central banks influence commercial banks' profitability and capital adequacy. Regulatory compliance with international standards requires continuous monitoring and adaptation by commercial banks. Cross-border capital flows influence commercial banks' asset allocation strategies and portfolio diversification efforts. Currency risk management becomes increasingly important for commercial banks engaging in international trade finance activities. Market integration and competition from international players drive innovation and product development among commercial banks.

Environmental, social, and governance (ESG) factors influence investment decisions and risk assessment in international financial markets. Cybersecurity threats in international banking transactions necessitate robust security measures and investment in technological defenses.

Exchange rate risk hedging strategies play a critical role in mitigating financial volatility for commercial banks operating globally. Enhanced transparency and reporting standards are essential for maintaining trust and confidence in commercial banks amidst global financial market fluctuations.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВИСОКОШВИДКІСНОГО РУХОМОГО СКЛАДУ

Білецький , керівник доц. Мунтян А. О.

Український державний університет науки і технологій

Шановні друзі та колеги!

Сьогодні я радий поділитися з вами деякими цікавими відомостями про історію розвитку високошвидкісного рухомого складу. Високошвидкісний транспорт є одним з найважливіших досягнень у сфері технологічного транспорту та засобів переміщення людей на великі відстані.

Початок ери високошвидкісного транспорту:

Історія високошвидкісних залізниць розпочалася з винайдення парової технології у XIX столітті. Перші спроби створення високошвидкісного транспорту виникли в Англії та Сполучених Штатах, де було побудовано декілька доріг зі значною швидкістю руху. Однак, ці ранні системи мали свої обмеження і не могли досягти високих швидкостей, які ми бачимо сьогодні.

Технологічні прориви:

З розвитком електрифікації та інших технологічних досягнень високошвидкісний рухомий склад став більш ефективним і зручним. В середині XX століття у Японії вперше було запущено високошвидкісний поїзд "Shinkansen", який став проривом у цій галузі. Його успіх спонукав інші країни до розробки своїх власних високошвидкісних систем.

Фото Shinkansen

Сучасний стан розвитку:

Сьогодні високошвидкісний транспорт відіграє важливу роль у забезпеченні швидкого та зручного переміщення пасажирів. Країни по всьому світу активно впроваджують технології високошвидкісного рухомого складу, які дозволяють досягати вражаючих швидкостей та зменшують час подорожі між містами.

Майбутні перспективи:

З появою нових технологій, таких як маглеви, гіперлупи та інші інновації, майбутнє високошвидкісного рухомого складу виглядає захоплюючим. Запровадження цих нових технологій може зробити подорожі ще швидшими та ефективнішими, відкриваючи нові можливості для розвитку транспортної системи в цілому.

Висновок:

Усі ці фактори свідчать про те, що історія розвитку високошвидкісного рухомого складу є захоплюючим шляхом досягнень у технології та транспорті. І хоча ми досягли великих успіхів, ще багато залишається зробити для подальшого удосконалення цієї важливої сфери.

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ МОВ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Крантов Д.О., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Майже щодня нам доводиться чути, що знання іноземної мови є обов'язковим для кожного з нас. Та чому ж в умовах сьогодення це стало настільки важливим?!

У сучасному світі, де бізнес та наука стають все більш міжнародними, знання іноземних мов стає необхідним елементом конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність є одним із ключових факторів, що допомагає зайняти та утримувати одну з передових позицій на ринку товарів чи послуг.

У контексті євроінтеграції, знання англійської мови сприяє покращенню спілкування з партнерами та сприяє взаєморозумінню між країнами. Опанування іноземних мов сприяє розвитку міжкультурної компетентності та сприяє міжнародному розумінню і співпраці. Міжнародна підтримка та взаємовідносини між країнами відіграють важливу роль для розвитку країни, її фінансової стабільності та рівня економіки. Міжнародна мова спілкування, зокрема англійська, відкриває доступ до світових ресурсів, можливостей для навчання та кар'єрного росту.

Особисто для людини вивчення іноземних мов сприяє розвитку когнітивних навичок, пам'яті, здатності до аналітичного мислення. Вивчення мов змінює особистість та збагачує наше сприйняття реальності. Це вдосконалює нашу здатність вчитись та досліджувати. Саме вивчення мов допомагає нам далі вивчати будь-яку систему: нову мову програмування, нову технологію, нові знання про світ.

Опанування англійської мови має особливе значення в технічних закладах, оскільки вона є мовою наукових та технічних знань у багатьох галузях. Англійська мова-універсальна, вона допомагає в роботі, подорожах по світу, знайомстві з новими людьми та відкриває нові горизонти.

Зростаюча глобалізація і взаємозв'язність країн і культур тільки ще раз підкреслює важливість вивчення іноземних мов.

Тож давайте розвиватись, вдосконалюватись, бути конкурентоспроможними та користуватись усіма перевагами, які відкриває для нас знання іноземних мов. Це дозволить нам бути на високому рівні сучасності та йти в ногу з часом.

АДАПТАЦІЯ ПРОГРАМ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Рябець К.К., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Сучасна система вивчення іноземних мов в Україні враховує досягнення європейських країн і відповідає вимогам документів Ради Європи. Технологічна галузь потребує високого рівня комунікаційних навичок, зокрема в області англійської мови, для успішної інтеграції студентів в міжнародне середовище та для ефективної співпраці з колегами з усього світу. Навчальні програми повинні бути адаптовані до конкретних спеціальностей студентів, які зазвичай використовують схеми й онлайн-ресурси для вивчення. Важливою є здатність викладачів стимулювати аналітичне мислення студентів і розуміння суті подій.

Важливо врахувати особливості сприйняття матеріалу студентами технічних спеціальностей. Зазвичай вони мають складність у процесі вивчення англійської мови, які відрізняються від тих, що виникають у студентів інших спеціальностей. Наприклад, технічна термінологія: студенти технічних спеціальностей повинні вивчати та розуміти велику кількість технічних термінів, які часто складні для перекладу та зрозуміння. Наприклад, у галузі програмування або інженерії існують специфічні терміни, які не є стандартними в англійській мові. Відмінності в стилі сприйняття інформації: Студенти технічних спеціальностей часто мають нахил до аналітичного мислення та сприймання інформації. Вони можуть відчувати труднощі у вивченні мови, яка може бути більш емоційною або експресивною, ніж їхні технічні предмети. Тому використання конкретних прикладів, ілюстрацій та візуалізацій у навчальному процесі може зробити навчання більш доступним та ефективним для них.

Крім того, важливо забезпечити інтерактивність у процесі навчання, зокрема шляхом використання вправ та завдань, які спрямовані на застосування отриманих знань у практичних ситуаціях, що близькі до їхньої професійної діяльності. Також науковий підхід, тобто будувати систему методичної роботи на основі сучасних досягнень науки. Актуальність. Системність, де методична робота базується на цілісній системі, де єдність мети, задач, змісту, форм і методів спрямована на досягнення високих результатів.

Не менш важливою є постійний зворотній зв'язок зі студентами щодо ефективності програми навчання. Враховуючи їхні потреби та відгуки, ми можемо постійно удосконалювати методи навчання та вміст курсів, щоб забезпечити найкращі результати.

Загалом, адаптація програм навчання англійської мови для студентів технічних спеціальностей вимагає комплексного підходу, який враховує інтерактивність та актуальність матеріалу, особливості сприйняття цього матеріалу та забезпечує активну участь студентів у навчальному процесі. Лише такий підхід дозволить досягти високих

результатів у вивченні англійської мови та підготувати студентів до успішної кар'єри в сучасному світі.

Перелік використаних джерел

1. Специфіка та методологія викладання англійської мови у студентів нефілологічних спеціальностей – URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/99774170-a1af-4ec3-bb2d-702b42e06533/content>
2. Р. О. Гришкова методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей – URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua>
3. Актуальні проблеми навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти збірник наукових праць – URL: <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/aktualni-problemy-navchannja-inozemnyh-mov.pdf>

ВАЖЛИВІСТЬ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сердечний І.М., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі вивчення іноземних мов є ключовим аспектом освіти та розвитку особистості. Перш за все, вміння розуміти та використовувати інші мови сприяє всебічному розвитку людини. Це розширює її кругозір, розвиває когнітивні здібності, а також покращує комунікативні навички. Крім того, вивчення іноземних мов відкриває перед людиною світ інших культур, дозволяючи краще розуміти та цінувати різноманітність світового спадку.

Далі, вивчення іноземних мов в сучасному світі є важливим елементом успіху в різних сферах діяльності. У глобальному світі, де комунікація та обмін інформацією є необхідними складовими професійної діяльності, володіння іншими мовами відкриває двері до нових можливостей. Це стосується як міжнародних бізнесів, де спілкування з партнерами з різних країн вимагає знання їхніх мов, так і наукової сфери, де доступ до зарубіжних джерел та співпраця з колегами з різних країн є ключовими для досягнення успіху.

Вивчення іноземних мов відкриває двері до надзвичайної різноманітності історій, культур та традицій різних народів світу. Коли ми вивчаємо мову певної країни, ми також вивчаємо її історію, вірування, традиції та спосіб життя. Це дозволяє нам краще розуміти контекст, у якому функціонує мова, та розширює нашу свідомість про різноманітність світової культури.

Глибоке дослідження інших культур через їхню мову допомагає нам не лише пізнати нові факти і перспективи, але й розширює наш світогляд. Ми відкриваємо для себе унікальність кожної культури, її цінності та підходи до життя, що допомагає нам бути більш толерантними та відкритими до інших. Крім того, вивчення іноземних мов сприяє розвитку міжкультурного розуміння, оскільки воно вимагає взаємодії з представниками інших культур, сприяючи таким чином взаємному навчанню та обміну досвідом.

Нарешті, володіння іноземними мовами відкриває нові горизонти для особистого розвитку та розваг. Воно дозволяє спостерігати за подіями у світі через призму різних мов та культур, спілкуватися з людьми з різних частин світу та відкривати нові можливості для подорожей та самовдосконалення.

Отже, вивчення іноземних мов в сучасному світі не лише розширює кругозір та покращує професійні можливості, але й збагачує особистість, роблячи її більш відкритою, толерантною та культурно освіченою.

Перелік використаних джерел

1. Актуальність вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах – URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/10974/1/74-%D1%82%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%20%D0%A2.1-357-358.pdf>
2. Роль іноземної мови сьогодні - URL: <https://osvita.ua/languages/articles/5764/>
3. Важливість вивчення іноземних мов у сучасному світі – url: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/26404/1/Boklag.pdf>

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Яременко В.А., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Вищу освіту часто критикують за недостатню підготовку студентів до успіху в навчанні, майбутньому житті та кар'єрі. Студентам, як правило, не вистачає навичок мислення вищого порядку, зокрема навичок вирішення проблем. Новим обличчям університетського курсу іноземної мови може стати не просто вивчення мов, а й інтеграція розвитку найбільш важливих навичок 21-го століття - мислення вищого порядку, вирішення проблем, самостійного навчання, спілкування і співпраці з можливістю продемонструвати ці навички за допомогою іноземної мови. Проблемно-орієнтоване навчання (PBL) - це унікальний підхід, який дозволяє досягти цього, і тому його необхідно все ширше впроваджувати навіть в області навчання іноземним мовам. Існує багато літератури, яка пояснює зміни в навчальних планах у галузі PBL, що демонструють цінність такого підходу для студентів, викладачів та установ; однак на сьогоднішній день існує мало досліджень, присвячених PBL у навчанні іноземних мов. В цій статті розглядається питання актуальності методу проблемно-орієнтованого навчання (PBL) для вивчення іноземних мов, а також наводяться способи його впровадження. PBL може оживити навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах, сприяючи створенню змістовного та автентичного спілкування, яке є ключовим у навчальному процесі, де вивчення мови поєднується з навчанням вирішувати неструктуровані завдання. Учні переходять від репродуктивного використання мови до творчого та змістовного, що безперечно сприяє ефективному навчанню та підвищенню мотивації. У світі, де зміни відбуваються надзвичайно швидко, життя стає все складнішим і непередбачуваним, і ми пристосовуємося до цього, навчаючись у часи стрімких і часом хаотичних змін.

Основні зміни виникають внаслідок ускладнення суспільства, нових вимог на робочому місці, потреб нових поколінь студентів, експоненційного зростання обсягу інформації та швидкого технологічного прогресу. Найважливіші тенденції у сфері освіти, які варто відзначити, пов'язані з переходом від індивідуального навчання до колективного, від пасивного до активного навчання, від передачі знань до стимулювання дискусії, від розгляду учнів як споживачів інформації до розгляду їх як виробників, від використання віртуальних навчальних платформ, орієнтованих на передачу знань від викладача, до платформ, орієнтованих на учня, від контенту, наданого викладачами, до

контенту, створеного самими учнями. Це також включає зміну уваги з викладання на результати, зміст і передачу знань на дослідження, досвід і процес, від контролю до стимулювання творчості, від надмірної стандартизації до поєднання стандартів з різноманітністю та привабливістю освітнього середовища. Всі ці вказані тенденції можна відзначити у проблемно-орієнтованому навчанні (PBL), яке ставить за головну мету створення "навчального середовища". У сфері вивчення іноземних мов залишається без відповіді безліч фундаментальних питань, таких як: чи є явне викладання мови ефективнішим, ніж неявне, коли учні просто поглиблюють свої знання за допомогою осмислених дій? Що потрібно для успішного навчання? Який підхід, метод, процедура або техніка найбільш відповідає потребам учня? Нажаль, питання такого характеру, як правило, суперечливі та не мають однозначних відповідей.

ОПАНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Абала К. О., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

Англійська мова є надзвичайно важливою в будь якій сфері і в технічній також. Завдяки мові у вас є можливість читати наукові дослідження різних вчених і отримувати інформацію з різних джерел. Ви можете спілкуватись з людьми з інших країн які можуть вас навчити багатьом речам і також ви можете навчити їх. Працівники зі знанням англійської мови цінуються набагато більше за інших їх можуть відправити в іншу країну задля допомоги чи навчання і ще це дозволить вам завести багато нових цікавих знайомств і побувати в різних місцях побачити як живуть люди інших культур.

Можливість використання програмного забезпечення та технічних інструкцій які в своїй більшості написані англійською мовою. Знання англійської мови може дати вам можливість брати участь у міжнародних проектах і співпрацювати з командами і компаніями з різних країн. Багато технологій світу використовують англійську мову тому це може дозволити вам користуватися новими технологіями світу.

Покращення міжкультурного спілкування знання англійської мови може допомогти вам краще розуміти і цінувати інші культури, що може бути корисним у глобалізованому світі. Знання мови може допомогти вам краще розуміти локальний контекст, включаючи культурні особливості, що можуть впливати на вашу роботу.

Дослідження показують, що вивчення мов може покращити когнітивні навички, такі як проблемне мислення та багатозадачність. Якщо ви плануєте займатися викладанням або науковою роботою, знання англійської мови є важливим, оскільки багато наукових робіт публікуються англійською мовою. Ваші технічні досягнення та вклади можуть бути ширше визнані на міжнародному рівні, якщо вони представлені англійською мовою.

Перелік використаних джерел

1) Вивчення технічної англійської для інженерів

[Кому потрібна технічна англійська та як її вчити \(yapri.com.ua\)](http://yapri.com.ua)

2) Англійська для роботи: чи потрібні працівникам технічних спеціальностей знання іноземної мови в Україні?

[Англійська для роботи: чи потрібні працівникам технічних спеціальностей знання іноземної мови в Україні? \(buki.com.ua\)](http://buki.com.ua)

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Власюк Є.О., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

В сучасному світі існує широкий розмаїття мов, кожна з яких має свою унікальність і особливості. Мова, будь вона складною чи простою, є надзвичайно важливим аспектом життя кожної особи, адже вона є засобом спілкування між людьми. Без мови важко уявити, як би люди змогли взаємодіяти між собою. Однак чому ж потрібно вивчати іноземну мову, якщо ми вільно володіємо рідною?

У сучасних умовах важливо визнати, що оволодіння будь-якою іноземною мовою не лише сприяє всебічному розвитку особистості, а й відкриває перед нею новий світ культур, допомагаючи у формуванні нового мислення та світосприйняття. Вивчення іноземних мов є ключем до успіху у світі, де спілкування та обробка великих обсягів інформації стали невід'ємною частиною професійної діяльності фахівців будь-якого рівня та сфери.

Наприклад, англійська мова стала необхідною у багатьох сферах життя – від бізнесу та торгівлі до науки та мистецтва. Володіння англійською відкриває доступ до міжнародних комунікаційних платформ та сприяє успішній кар'єрі. Також варто звернути увагу на німецьку мову, яка стала мовою техніки і фінансів. Знання німецької дозволяє спілкуватися з партнерами з Німеччини та іншими німецькомовними країнами, що може приносити певні переваги у бізнесі та торгівлі.

Вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах має вирішальне значення у системі освіти, та сприяє розумінню мови на новому рівні. Дослідженнями встановлено, що це сприяє покращенню пам'яті та розумінню концепції спілкування. Коли людина знає декілька мов, вона може відрізнити спільні риси, що належать до однієї мовної сім'ї, і починає краще розуміти свою рідну мову, а також основні принципи інших мов.

Володіння іноземними мовами відкриває людям можливість детальніше досліджувати історію та культуру різних країн і народів. Набуті знання дозволяють бути в курсі подій у світі та комунікувати з різними людьми, дізнаватися про їхню культуру, традиції та цінності. Знання інших мов значно підвищують шанси отримати перспективну роботу. Також наше життя є непередбачуваним, і ми не завжди знаємо, які навички нам можуть знадобитися у майбутньому. Тому знання однієї або навіть декількох іноземних мов ніколи не буде зайвим, особливо коли мова йде про подорожі за кордон. Серед основних переваг вивчення іноземних мов більшість українців виокремлюють такі матеріальні фактори, як можливість працювати за кордоном, отримання кращої роботи в Україні, можливість навчатися за кордоном, а також використання мови як на роботі, так і під час відпочинку за кордоном, також можна додати що у сучасному світі, інтернет став невід'ємною частиною життя, який доступний практично в будь-якій точці планети. Це дозволяє розвивати національні кордони, та відкриває можливості для спілкування з людьми з різних країн та континентів. Проте для такої взаємодії потрібно мати хоча б базові знання однієї іноземної мови.

Таким чином успішність досягнення якісного володіння іноземною мовою залежить від необхідності постійного навчання та ще більшої глобалізації у вищих навчальних закладах. Вивчення іноземних мов має значний виховний, освітній та розвиваючий потенціал. Все це сприяє розв'язанню завдань, що стоять перед студентами у майбутньому, і є одним із найважливіших елементів у формуванні освіченої та розвиненої особистості.

ОПАНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Хижняк А.О., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі технологій, де глобалізація вже стала стандартом, володіння англійською мовою стає необхідністю для фахівців у будь-якій галузі, особливо в технічних сферах. Опанування англійської має величезне значення для студентів технічних закладів, які мають амбіції стати лідерами у своїй галузі. Я хочу розглянути важливість володіння англійською мовою для студентів технічних спеціальностей та шляхи її опанування в навчальних закладах.

Розвиток комунікаційних навичок: Одним з ключових аспектів успішного володіння англійською мовою є розвиток комунікаційних навичок. Спеціалісти в технічних галузях повинні бути здатні ефективно спілкуватися з колегами з усього світу, брати участь у міжнародних конференціях та співпрацювати з міжнародними компаніями. Тому важливо, щоб студенти технічних закладів отримали не лише технічні знання, але й навички впевненого висловлювання та розуміння англійською мовою.

Інтеграція англійської мови в навчальні програми: Щоб забезпечити ефективне опанування англійської мови, технічні заклади повинні інтегрувати її в навчальні програми. Це може бути здійснено шляхом включення спеціалізованих курсів з англійської для технічних спеціальностей, використання англійськомовних матеріалів під час навчання та створення міжнародних студентських обмінів. **Використання інтерактивних методів навчання:** Технічні заклади можуть також використовувати інтерактивні методи навчання, які сприяють активному залученню студентів до вивчення англійської мови. Це може включати в себе використання відеоуроків, аудіо матеріалів, групові дискусії та проекти, які дозволяють студентам застосовувати свої знання на практиці.

Підтримка мовного середовища: Створення мовного середовища, де англійська мова є основним засобом комунікації, також є важливим аспектом в опануванні мови. Технічні заклади можуть організовувати мовні клуби, вечори англійської мови та інші заходи, які сприяють поглибленню знань студентів. Опанування англійської мови має величезне значення для студентів технічних закладів у сучасному технологічному світі. Шляхи її опанування включають розвиток комунікаційних навичок, інтеграцію в навчальні програми, використання інтерактивних методів навчання та підтримку мовного середовища. Ті студенти, які зрозуміють важливість володіння англійською мовою, матимуть перевагу на ринку праці та зможуть досягти більшого успіху у своїй кар'єрі.

ВАЖЛИВІСТЬ ТА ПЕРЕВАГИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Адилін А.А., керівник доц. Мунтян А.О.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному глобалізованому світі англійська мова стала необхідним інструментом для спілкування, освіти, кар'єрного росту та розширення культурного розуміння. Це мова, яка з'єднує людей з різних країн та допомагає їм впоратися з викликами сучасного світу. Але варто розуміти, що такою англійська мова була не завжди. Історія англійської мови починається з трьох германських племен, які вторглися на територію Британії у 5 столітті нашої ери. Ці племена - англійці, сакси та юти. У той час мешканці Британії говорили на кельтській мові, проте завойовники

відтіснили кельтів до західних та північних країв острова - по суті туди, де зараз розташовані Уельс, Шотландія та Ірландія. Англи називали свою країну “Englaland”, а їхня мова називалась “Englisc” - звідси і походять назви “England” та “English”. У 5 столітті германські завойовники зайшли у Британію із східного та південного узбережжя. Германські племена говорили на схожих мовах. На острові з їхніх діалектів сформувалась одна спільна мова, яку тепер ми називаємо давньоанглійською (Old English). Ця мова майже не схожа на сучасну та теперішнім носіям мови було б важко зрозуміти її. Проте близько половини найпоширеніших слів сучасної англійської мають давньоанглійські корені.

Становлення ж міжнародної мови припадає на далеке XVII століття, коли Англія перестала бути країною, яку завойовують, і стала країною-завойовником, вельми досягнувши успіху в цій справі. Англійський флот був одним з найсильніших у світі. Всі морські шляхи були підвладні англійцям. Велика частина суші — половина території Північної Америки, безліч країн Африки та Азії, Австралія, Індія — була під владою британської корони. Англійська мова проникла в усі куточки земної кулі. На той момент найголовнішим завданням для Англії було налагодження торгових відносин. Звісно, що мова домінантної та більш розвиненої країни відсунула на другий план місцеві мови. Тут спрацювало золоте правило — у кого золото, той і править, той і обирає, якою мовою говорити. Англія дала поштовх до зародження світової економіки та розвитку міжнародних відносин у XVIII столітті, саме англійська мова використовувався для торгівлі. Навіть коли колонізовані країни отримали незалежність, торгові відносини з Великобританією продовжували розвиватися, залишилася й англійська мова. По-перше, тому що в мовах завойованих країн не вистачало потрібних слів: не було термінів для здійснення торгівлі. По-друге, тому що англійська вже вкорінилася в цій сфері, і місцеві жителі добре її знали. Той, хто хотів заробляти собі на хліб, повинен був спілкуватися англійською. Але чому тоді в країнах Азії та Африки англійська не стала рідною мовою? Тому що англійці не перебиралися в ці країни так масово, як, наприклад, в Америку, і не поширювали свою мову, свою культуру і свій спосіб життя. Великобританія впроваджувала в завойовані країни систему правління і освіти. Англійська використовувалася в певних сферах, але вона не була мовою спілкування, мовою народу. Для 30% індусів англійська — рідна мова. Хоча крім хінді в Індії використовується понад 400 мов, тільки англійська є другою державною. Англійська мова є важливим інструментом для розвитку лідерських якостей та керівництва у бізнесі. Вона дозволяє: Англійська мова є міжнародною мовою бізнесу. Вона використовується в усному та письмовому діловому спілкуванні. Це означає, що лідери, які володіють англійською мовою, мають можливість спілкуватися з більшою кількістю людей з усього світу. Англійська мова дозволяє лідерам використовувати більш переконливі аргументи та приклади. Це може допомогти їм мотивувати та надихати людей на досягнення спільних цілей. Наприклад, лідер, який володіє англійською мовою, може використовувати історії та приклади з інших культур, щоб мотивувати своїх працівників. Це може допомогти їм зрозуміти важливість спільних цілей і відчути себе частиною чогось більшого. Англійська мова дозволяє лідерам більш ефективно аналізувати інформацію та оцінювати альтернативи. Це може допомогти їм прийняти найкращі рішення в складних ситуаціях. Наприклад, лідер, який володіє англійською мовою, може читати та аналізувати профільну англомовну літературу в оригіналі. Це може допомогти йому краще зрозуміти ситуацію та прийняти більш обґрунтоване рішення. Якщо ви бажаєте знайти престижну та високооплачувану роботу, ви в обов'язковому порядку повинні володіти англійською мовою. Кваліфікований спеціаліст, повинен знати мову, як мінімум, на розмовному рівні. При влаштуванні на роботу, коли ви заповнюєте

анкету, чи звертали ви увагу на графу. Хоч раз в житті вам випаде нагода побувати за кордоном. Щоб ви відчували себе впевнено серед місцевого населення — знання мови вам необхідне. Так ви зможете без проблем знайти дорогу, якщо загубилися, дізнатися яку-небудь інформацію у місцевого населення. Вивчення іноземних мов — це можливість подорожувати по світу, як цивілізована людина. Досконале знання комп'ютера неможливе без знання англійської мови. Саме в ньому знаходяться всі програми. Та й вийшовши у мережу Інтернет, на іноземний сайт, ви зможете почерпнути набагато більше корисної інформації, розбираючись у мові: зможете аналізувати явища, події, різні погляди на речі. У час коли Інтернет є майже у кожній точці світу, ми можемо спілкуватися з ким побажаємо, якщо обидва знаємо одну мову. Хоча б заради можливості вільно спілкуватися і підтримувати відносини з людьми з інших країн, має сенс вивчати іноземні мови. Подумайте тільки, скільки ви втрачаєте дивлячись дубльовані фільми, читаючи книги в перекладі і не розуміючи про що співається в улюблених піснях. Але ж усього цього можна уникнути, якщо почати вивчати хоча б одну іноземну мову — англійську. На даний момент вона набула найбільшого поширення у світі. Вправи для вивчення іноземної мови та запам'ятовування слів — найкращий тренажер для пам'яті. Вивчайте нові слова, вірші на іноземній мові, запам'ятовуйте вирази - це сприяє поліпшенню пам'яті. Щоденні заняття по 15 хвилин принесуть успіх. Ніколи не знаєш, які знання можуть знадобитися вам завтра, тому знання додаткової іноземної мови або навіть декількох, ніколи не завадять, особливо в бізнесі, кар'єрі, особистому житті, тощо. Тож становлення англійської мови, як міжнародної – цілком заслужено. На сьогоднішній день, вивчення англійської є невід'ємною складовою успіху у сучасному світі. Вона відкриває безліч можливостей для спілкування, освіти, кар'єри та розвитку. Здатність ефективно використовувати англійську мову відкриває двері до нових перспектив, знайомств та досягнень. Тому, нехай вивчення англійської мови стане вашим пріоритетом у світі, що стає все більш зв'язаним та глобальним.

Перелік використаних джерел

1. Як англійська мова стала міжнародною. Історичні передумови – URL: <https://tinyurl.com/24xbhpc3>
2. Важливість вивчення англійської мови у сучасному світі – URL: <https://buki.com.ua/blogs/vazlivist-vivcennya-angliiskoyi-movi-u-sucasnomu-sviti/>
3. 7 причин, чому варто вчити англійську мову – URL: <https://englishdrive.education/7-prichin-chomu-varto-vchiti-anglijsku-movu/>
4. Важливість англійської мови для розвитку лідерських якостей та керівництва у бізнесі – URL: <https://lvivport.com/articles/english220124.html>
5. Історія походження та розвитку англійської мови – URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-lingvainform/2539620-korotka-istoria-pohodzenna-ta-rozvitku-anglijskoi-movi.html>

LEARNING ENGLISH IN TECHNICAL INSTITUTION

Khodachok Dmytro, language advisor Muntian A. O.
Ukrainian State University of Science and Technologies

Learning English in technical institutions is crucial for students aiming to thrive in today's globalized professional landscape. Technical schools and vocational training centers recognize the importance of English proficiency in enabling students to effectively communicate and collaborate with peers, clients, and professionals worldwide.

In these institutions, English language learning is integrated into the curriculum alongside technical subjects. Students engage in various activities aimed at improving their language skills while also delving into the specifics of their chosen technical field. This integration ensures that students develop both the technical knowledge and the language skills necessary for success in their careers.

Specialized English courses are often offered to cater to the unique needs of technical students. These courses focus on technical vocabulary, writing reports and documentation, delivering presentations, and engaging in discussions related to their field of study. By honing these skills, students become proficient in communicating complex technical concepts clearly and effectively.

Language labs play a significant role in supporting English language learning in technical institutions. Equipped with multimedia resources, interactive software, and language learning tools, these labs provide students with opportunities to practice listening, speaking, reading, and writing in English. Through guided exercises and activities, students can strengthen their language skills in a supportive and immersive environment.

Practical application is emphasized in English language learning programs within technical institutions. Students are encouraged to apply their language skills in real-world scenarios relevant to their field of study. Whether through group projects, case studies, or simulations, students learn to navigate technical discussions, collaborate with peers, and communicate effectively in professional settings.

Moreover, technical English courses often focus on developing industry-specific communication skills. Students learn to write technical reports, understand engineering diagrams and drawings, and communicate with clients and colleagues in a professional manner. These skills are invaluable for success in technical careers, where clear and concise communication is essential.

Internships, workshops, and collaborations with industry partners provide students with opportunities to apply their English language skills in real-world contexts. These experiences allow students to gain practical experience, build professional networks, and further enhance their language proficiency while preparing for their future careers.

In summary, learning English in technical institutions equips students with the language skills and confidence needed to excel in the globalized world of technology and engineering. By integrating language learning into the curriculum, providing specialized courses and resources, and emphasizing practical application, technical institutions prepare students to communicate effectively and succeed in their chosen fields.

COMMUNICATION PROBLEMS IN A TEAM FROM DIFFERENT COUNTRIES

Yelnikov A.Y., Language supervisor: Muntian A.O.
Ukrainian State University of Science and Technologies

English is the key to communication within teams. It is the unifying factor for meetings, calls, and business correspondence in multicultural teams. And effective communication is key to the success of any multicultural team. However, communication can

be difficult when team members come from different cultures and use dialects of their cultures when conveying information to interlocutors. Cultural differences in communication styles can lead to misunderstandings, misinterpretations and even conflicts in the team. Therefore, it is important to understand these differences and find ways to work around them.

In a well-coordinated and experienced team, in the context of business communication, participants use only business English. The use of culturally specific speech and expression is not acceptable. Cultural differences in communication styles are the ways in which people from different cultures express themselves, interpret messages, and communicate their thoughts and feelings. For example, people from some cultures tend to use indirect speech to express their thoughts, while others prefer direct communication. Some cultures use nonverbal cues such as loud or quiet voice and facial expressions to convey messages, while others rely more on verbal cues.

While English may be the primary language of communication in a multicultural workplace, team members may have different levels of language proficiency, accents, and dialects that can affect communication. Furthermore, members of certain cultures may interpret English words and phrases differently, which can lead to confusion and misunderstanding.

To overcome this barrier, team managers use special meetings to communicate on non-work related topics and responsibilities. At so-called "tea parties" [1] people socialize on different topics, tell their life stories and share their impressions of what they have seen or experienced. The tasks of the other team members are: first, to keep the conversations going and share their stories, and second, to investigate cultural differences and explore the use of verbal expressions in different contexts. Also, in some teams, participants read about communication norms in their countries, learn their language and dialect, and even ask them about their preferred communication styles. By understanding these differences, you can adapt your communication style to better suit the needs and expectations of your team members.

[1] A "tea party" is a social gathering event held in the afternoon. For centuries, many societies have cherished drinking tea with a company at noon. Tea parties are considered for formal business meetings, social celebrations or just as afternoon refreshment. (https://en.wikipedia.org/wiki/Tea_party)

INTERNATIONAL LANGUAGE OF COMMUNICATION IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Shpilievyi M. O., Language supervisor Muntian A.O.
Ukrainian State University of Science and Technologies

The European Union (EU) is a unique political and economic entity characterized by its cultural and linguistic diversity. With 24 official languages and a population of over 450 million people, the EU presents a complex linguistic landscape that poses both challenges and opportunities for communication.

The linguistic diversity of the EU can create several challenges for communication and cooperation among member states. These challenges include:

- **Language barriers:** Language barriers can hinder communication between people from different countries, making it difficult to share information, collaborate on projects, and build mutual understanding.

- **Translation costs:** The need for translation can be costly for businesses and organizations operating in the EU. This can put them at a disadvantage compared to those operating in a single-language market.
- **Administrative complexity:** Managing multiple languages can be administratively complex for EU institutions and member states. This can lead to delays and inefficiencies in decision-making and policy implementation.

Despite the challenges of linguistic diversity, the EU has managed to function effectively thanks in part to the widespread use of English as a lingua franca. English is used for communication between EU institutions, in business and commerce, and in academic research. It is also the most widely studied foreign language in EU member states.

The use of English as a lingua franca has several benefits, including:

- **Facilitates communication:** English allows people from different countries to communicate with each other effectively, even if they do not speak each other's native languages.
- **Reduces translation costs:** The use of a common language can reduce the need for translation, which can save businesses and organizations money.
- **Promotes European unity:** The use of English can help to promote a sense of European unity and identity.

While English is likely to continue to play an important role in the EU, it is important to recognize the value of linguistic diversity. The EU has a strong commitment to promoting multilingualism, and there are a number of initiatives in place to support the teaching and learning of languages.

In the future, the EU is likely to adopt a more balanced approach to language, with English playing a central role but with other languages also being valued and supported. This will help to ensure that all EU citizens have the opportunity to participate fully in European society and culture.

ЩОДО НАВЧАЛЬНИХ НАВИЧОК СУЧАСНОГО СТУДЕНТА

Зашко Я. М., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

У сучасному світі суттєвою умовою успішного навчання та розвитку студента є володіння низкою ключових навичок. Першочерговими серед них є навички самоорганізації й управління часом. Оскільки сучасна освіта часто вимагає великого обсягу роботи і планування, вміння ефективно розподіляти час між навчанням, відпочинком та іншими справами стає критичним для досягнення успіху. Другою важливою навичкою є критичне мислення й аналіз, яка передбачає здатність студента критично аналізувати інформацію, охоплюючи вміння розуміти, оцінювати й

аргументувати думки та докази, а також виокремлювати головне в потоці інформації. Навички самостійного навчання є не менш важливим аспектом у формуванні майбутнього спеціаліста. Зі зростанням обсягу інформації та швидкістю змін у сучасному світі, студентам необхідно вміти навчатися самостійно, здобувати знання з різних джерел і використовувати численні методи навчання. Крім того, здобувач освіти повинен володіти навичками комунікації, які є ключем до успіху в будь-якій сфері життя, зокрема навчання. До них належать уміння висловлювати свої думки чітко і переконливо, слухати інших, спілкуватися ефективно в різних форматах із різними аудиторіями. Навички технологій та інформаційної грамотності також мають велике значення: різноманітні цифрові технології рухають прогрес суспільства. На завершення, важливим аспектом є креативність та інноваційність. У сучасному світі, де зміни відбуваються зі швидкістю блискавки, студентам потрібно бути відкритими для нових ідей, вміти думати нестандартно і знаходити творчі рішення проблем.

ПОЛІТИКА ЄС СТОСОВНО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Іващенко М. Д., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Сучасна політика Європейського Союзу стосовно вивчення іноземних мов зосереджується на кількох ключових напрямках, які відображають стратегічні цілі щодо багатомовності, інтеграції та освіти. Підтримка багатомовності та мультикультурності є постійним предметом уваги: ЄС активно сприяє вивченню двох іноземних мов з раннього віку, прагнучи підтримати культурне та мовне різноманіття своїх держав-членів. У вищій школі мобільність студентів та освітні обміни стали популярними не лише завдяки можливості розширити професійні знання в іншій країні, але й удосконалити розмовні навички у мовному середовищі. Тож програми, такі як Erasmus+, стимулюють студентів і викладачів вивчати іноземні мови та культури через навчання або роботу за кордоном. ЄС постійно фінансує проекти, спрямовані на розробку інноваційних методик викладання та навчання іноземних мов, а також сприяє партнерствам між освітніми закладами різних країн. Поширення цифрових інструментів та ресурсів для самостійного вивчення мов, а також інтеграція іноземних мов у цифрову освіту дали змогу збільшити кількість населення, яке прагне опанувати іноземні мови самостійно задля різних цілей: професійного розвитку, навчання за кордоном, подорожування. Не залишено без уваги та можливостей для вивчення і доросле населення: розроблено програми професійного навчання, які включають вивчення іноземних мов для підвищення кваліфікації та сприяння працевлаштуванню. Ці напрямки демонструють зобов'язання ЄС підвищувати рівень багатомовності серед своїх громадян, вважаючи мовні навички ключовими для сприяння культурному обміну, економічній інтеграції та особистісному розвитку.

ПОСТАНОВКА ОСОБИСТИХ ЦІЛЕЙ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Корж А. С., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Постановка особистих цілей і стратегій їх досягнення є важливою частиною вивчення іноземної мови. Цей процес допомагає залишатися вмотивованими, відстежувати свій прогрес і долати труднощі. Першим етапом є оцінка свого поточного рівня володіння іноземною мовою, коли слід визначити власні сильні та слабкі сторони з чотирьох компетенцій: говоріння, аудіювання, читання та письма, – ця оцінка забезпечує чітку відправну точку для постановки реалістичних цілей. На основі такої самооцінки встановлюють конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні та обмежені в часі цілі. Наприклад, метою може бути вивчення 50 нових слів, пов'язаних із повсякденним спілкуванням, за місяць або проведення 5-хвилинної розмови іноземною мовою після двох місяців практики. Після того, як визначилися з цілями, потрібно розробити стратегію, як їх досягти. Вона включає поєднання таких методів, як практика за розкладом, занурення в мовне середовище, використання додатків для вивчення мов та онлайн-курсів, мовний обмін, моніторинг прогресу. Необхідно регулярно перевіряти свій прогрес у досягненні поставлених цілей. Перевірку виконують за допомогою самооцінки, тестів, мовних додатків або зворотного зв'язку від мовних партнерів чи викладачів. Моніторинг допомагає скоригувати свої стратегії та за потреби та залишатися вмотивованими. Регулярний зворотний зв'язок може надати цінну інформацію про сфери, які потребують удосконалення, і підтвердити набуті уміння. Ставлячи особисті цілі та розробляючи стратегії їх досягнення, студенти беруть на себе відповідальність за процес вивчення мови, роблячи його більш цілеспрямованим, ефективним та приємним.

САМОСТІЙНА РОБОТА З ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСАМИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шевченко А. О., керівник доц. Мірошніченко І. Г.

Український державний університет науки і технологій

Самостійна робота з інтернет-ресурсами є суттєвою складовою процесу вивчення іноземних мов. Цей підхід передбачає використання різноманітних інтерактивних інструментів для ефективного засвоєння мовних навичок та знань. При ретельному розгляді доступних онлайн-ресурсів можна виділити декілька корисних підходів, що сприяють ефективному вивченню мови. По-перше, важливо використовувати спеціалізовані платформи, такі як Duolingo, Babbel або Rosetta Stone, які пропонують систематичні курси на різних рівнях складності. Ці ресурси надають інтерактивні завдання, спрямовані на розвиток граматики, лексики та розмовних навичок. Другим важливим аспектом є використання навчальних відео, які можна знайти на YouTube та інших платформах. Відеоканали з граматики, вимови та лексики становлять цінний додаток до основного навчального процесу. Також варто користуватися аудіоматеріалами, такими як аудіокниги, подкасти або аудіозаписи у вибраній мові. Це допомагає вдосконалити навички розуміння мови на слух, а також вимову та розмовні навички. З інтерактивними вправами на спеціалізованих веб-сайтах можна вдосконалювати граматику, лексику, читання, аудіювання та письмо. Такі ресурси створені для підтримки різних аспектів мовного навчання. Приєднання до онлайн-спільнот у соціальних мережах або на форумах дозволяє активно спілкуватися з носіями мови та іншими студентами. Це не лише покращує розмовні навички, але й надає можливість отримати корисні поради та враження від носіїв мови. Ці ресурси

становлять важливий елемент повноцінного навчального процесу і дають змогу займатися вивченням мови у будь-який час і в будь-якому місці з доступом до інтернету

THE DISADVANTAGES OF REMOTE LEARNING OF ENGLISH IN A GROUP

Bondariev V. S., research adviser Miroshnychenko I. H.

Ukrainian State University of Science and Technologies

It is important to highlight that in Ukraine, there is currently a restricted access to in-person English learning opportunities. The following research is based on the experiences of many students and references well-established facts. One of the most important disadvantages of learning English remotely is absence of teacher's straight support. For example, when you learn English with a teacher face-to-face you can always ask them about stuff you do not understand and get the immediate response. But, when you do it remotely, you do not always get to ask a competent person about something important because of different reasons, such as internet connection, lack of teacher's time, etc. The second problem to mention is concentration, because when you learn English remotely, anything can get you distracted (your phone, your pet, your family etc.). The situation with motivation is similar. Three challenges with motivation when learning English remotely include: lack of accountability without face-to-face interaction with teachers or peers, limited opportunities for immediate feedback and encouragement, difficulty in staying motivated and disciplined due to the absence of a structured learning environment. One more crucial thing to mention is speaking practice. In this case, absence of it. Because when you are sitting with some other pupils in the same building and learning English, you can always ask them, talk to them, make some jokes with them in English and it will definitely help you learn English (because practice is the most important part in every single subject you can learn). But on the other hand, when you do it remotely, you have much less opportunities to practice your English. To summarize, the analysis above shows how remote learning English can be difficult for students and has some disadvantages such as: lack of straight teacher's support, concentration and motivation, speaking practice.

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Леонова Ю.Р., керівник доц. Купцова Т. А.

Український державний університет науки і технологій

У процесі обміну науково-технічною інформацією історично склалися різноманітні жанри наукової літератури, котрі характеризуються певним змістом, призначенням, особливостями вживання мовних засобів. Відомо, що науково-технічний стиль представляє собою простір функціонування науково-технічних текстів. До характерних особливостей науково-технічного стилю відносяться: інформативність (змістовність), логічність (усталена послідовність, чіткий зв'язок між основною думкою і деталями), чіткість, об'єктивність, доступність. Слід відзначити, що деякі тексти цього стилю можуть характеризуватися вищезгаданими особливостями в тій чи іншій мірі. Але в науково-технічних текстах переважно використовуються мовні засоби, котрі задовольняють потреби даної сфери комунікації. Це, перш за все, використання науково-технічної термінології і спеціального лексичного пласту.

Крім термінів у науковій та технічній літературі часто використовується спеціальна лексика, яка також являє собою одну з специфічних рис науково-технічного стилю. Спеціальна загально технічна лексика – це слова та сполучення, які ідентифікують поняття та об'єкти у певній галузі, але які використовуються майже

виключно у даній галузі комунікації та відібрані вузьким колом спеціалістів. Англійські науково-технічні матеріали мають і специфічні граматичні особливості. Так для науково-технічного стилю характерним є визначення понять та описів реальних об'єктів шляхом акцентуації на їх властивостях. Це, в свою чергу, зумовлює широке використання простих, двоскладних речень зі складним присудком (дієслово-зв'язка та іменна частина). Наприклад: *The surface is iron*. Наступною особливістю є використання присудка як загального означення процесуальності; значення дієслів (наприклад, *to effect, to provide, to give, to involve, to obtain, to imply etc*) у реченнях науково-технічного стилю повністю залежить від іменників, що несуть основне змістове навантаження у реченні.

Таким чином, мовні особливості наукового стилю англійської мови мають свій специфічний характер, що слід враховувати при передачі на мову перекладу. Часто відбувається своєрідна стилістична адаптація, коли специфічні засоби викладу матеріалу в оригіналі замінюються мовними засобами, що відповідають вимогам даного стилю у мові перекладу. Слід зауважити, що різниця між мовами виявляється не тільки і не стільки у номенклатурі одиниць, скільки у їх відповідності, що часто є наслідком часткового чи повного неспівпадіння об'єму значень еквівалентних слів та форм.

СПЕЦИФІКА АНГЛІЙСЬКОГО ТЕРМІНУ

Гулько В.О., керівник доц. Купцова Т. А.

Український державний університет науки і технологій

Функція терміну в науково-технічному тексті забезпечує чіткі і точні значення реальних об'єктів, явищ, приладів, обладнання тощо. Термін повинен «встановити однозначність» розуміння спеціалістами інформації, що передається. Слід підкреслити, що значення термінів зі спеціальним значенням залежить як від вузької галузі призначення, так і від аналізу змісту контексту. Наприклад: значення терміну *mounting* в автомобільному транспорті «підвіска» (напр. двигуна); в сфері кінофототехнології «кріплення, монтаж», «штатив»; в інженерній галузі – «монтувалка» (телескопу), «навіска», «патрон».

Сьогодні дослідниками термінології пропонуються різні шляхи систематизації термінів, як то , наприклад, по галузевій належності. Усі галузеві словники складені за цим принципом. Коли йдеться про однослівні терміни-лексеми, які утворюються за допомогою використання засобів словотворення, словоскладення, скорочення повної форми слова, засобів префіксації та суфіксації, то можна зауважити, що у багатьох галузях були розроблені спеціальні правила утворення термінів для понять та об'єктів певного класу. Наприклад, назва різних видів спеціалізованих технічних пристроїв містить у назві елемент *-graph* (*kymograph, pantograph, zincograph*). Велика кількість спеціальних термінів утворюється сполученням декількох слів, які формують так звані фрази. Такі терміни є «згорненими» визначеннями, де до терміну, що означає родові поняття, додають поняття, які несуть конкретизуючі ознаки з метою отримати видові поняття, яке буде безпосередньо пов'язане з вихідним терміном. Наприклад, англійський термін *network* – контур; мережа; схема; ланцюг – використовується як основа для низки термінів, що уточнюють характер мережі, схеми, ланцюга: *delta network, electric network, multiport network, integrating network*. Власенко Г.М. цілком слушно вказує на те, що з певними труднощами пов'язаний переклад англійських похідних термінів, «які характеризуються багатозначністю як кореня, так і суфікса». Як приклад приводить термін *bearing* (від дієслова *to bear* – нести, підтримувати, нести навантаження) може мати відповідності: підшипник, вкладиш підшипника, опора,

опорна поверхня та ін.. «Для підбору еквівалента перекладач повинен використати широкий контекст, наявні в оригіналі ілюстрації, а також звернутися за допомогою до фахівця. Разом з тим, переклад таких термінів виявляється дуже простим, якщо вони вживаються як видове поняття разом з обмежувачами або диференційованими елементами: *ball bearing* – шарикопідшипник, *sliding bearing* – змінна опора, *antifriction bearing* – підшипник кочення, *thrust bearing* – під'ятник, *thin-shell bearing* – тонкостінний вкладиш» [1, с. 36-37].

Перелік посилань:

1. Власенко Г.М. Технічний переклад. Спецкурс. – Х.: Вид.група «Основа», 2013. – 126с.

ПІДСЕКЦІЯ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА»

**Батеженко А. О., керівник доц. Чекмарьова Н. Г.
Український державний університет науки і технологій**

Військова злість, розпочата російською федерацією проти України 24 лютого 2022 року, стала викликом для виживання, суверенітету та єдності нашої країни.

Українська освітня система опинилася у нових реаліях функціонування, а освітні управлінці стикаються з проблемами, які досі ніхто не вирішував. З першого дня війни Міністерство освіти і науки (МОН) України продовжило роботу щодо забезпечення постійного зв'язку з керівниками обласних управлінь освіти та закладами вищої освіти. У військових умовах МОН робить усе можливе, щоб забезпечити стабільність освіти та викладання, створює безпечні умови для учнів і студентів, викладачів, а також підтримує тих, хто змушений виїхати за кордон чи у безпечніші райони. Україна, продовжуватиме системне реформування освіти на всіх рівнях. Враховуючи важливість цих завдань, команда Міносвіти розробила перелік ключових пріоритетів політики у сфері освіти, своєчасне виконання яких дозволить мінімізувати втрати освіти та забезпечити сталість освіти у країні.

Зміни в організаційних умовах навчального процесу сприяли розробці новітніх дистанційних методів навчання, самостійних практичних завдань для збереження та вдосконалення рухової активності щоб надихнути українську молодь на розвиток здорового способу життя, розуміння європейських цінностей та відстоювання національних інтересів.

Фізична активність і методи релаксації можуть бути безцінним інструментом, який допоможе студентам залишатися спокійними і здоровими у цей час. Можна зробити висновок, що організація дистанційного навчання вимагає від викладачів розробки нових форм та методів роботи зі студентською молоддю.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

**Васюк Я. С., керівник ст. викл. Матлахов М. В.
Український державний університет науки і технологій**

Сучасна система фізичного виховання базується на великому комплексі наукових даних, що є передумовою для використання їх у навчально-тренувальному процесі і організації фізичного виховання. Специфіка фізичного виховання полягає в

тому, що усвідомлена інформація про необхідність занять фізичною культурою стає мотивованим спонуканням до виконання фізичних вправ, як загально розвиваючих і оздоровчих у процесі фізичного виховання, так і самостійних занять, а також занять у спортивних секціях. Наукові дослідження засвідчують що у студентські роки фізичне виховання виконує роль побудови основ світогляду та культури, які пов'язані з покращенням фізичного розвитку, фізичної підготовки, формування естетики тіла і культури рухів. В основі мотивації на цьому етапі лежить усвідомлення себе як особистості. Програма фізичного виховання у вузі передбачає форми організації занять, які можуть певною мірою компенсувати дефіцит рухової активності, що виникає в умовах насиченого навчального процесу. Однак у реальних умовах для всіх студентів функціонує в основному тільки одна форма фізичного виховання – урок фізичного виховання. Вибірково для певної категорії студентів є заняття у збірних командах з окремих видів спорту, а також оздоровчих групах і самостійні заняття. Узагальнення літературних джерел, досвіду викладачів і опитування студентів дає загальну уяву про основні мотиви і чинники, які необхідно враховувати для більш ефективної організації навчального процесу. Для цього необхідно:

1. Посилити роль кафедр фізичного виховання та спортивних клубів у просвіті та популяризації здорового способу життя.
2. Сформувати стійкий інтерес студентської молоді до занять у спортивних секціях і до фізичного виховання в цілому.
3. Модернізувати процес фізичного виховання, впроваджуючи у навчальний процес інноваційні технології і враховувати відмінності мотивації відвідування занять фізичним вихованням юнаків і дівчат.

САМОКОНТРОЛЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

**Гапонова В. М., керівник доц. Чекмарьова Н. Г.
Український державний університет науки і технологій**

Фізична культура є важливим засобом зміцнення здоров'я та підвищення розумової активності здобувачів вищої освіти. Її основу становлять регулярні заняття. Виховання у студентів навичок самостійно займатись фізичною культурою – актуальне педагогічне завдання. В умовах дистанційного навчання студенти ведуть малорухливий спосіб життя, тому такі заняття все більше набувають популярності. Самоконтроль є важливою складовою самостійних тренувань, що дозволяє вести спостереження за самопочуттям: допомагає фіксувати зміни, що відбуваються у функціональному стані організму, запобігати розвитку перевтоми тощо.

Мета дослідження: дослідити головні аспекти самоконтролю у процесі самостійних занять фізичною культурою.

1. Головні аспекти самоконтролю, на які слід звертати увагу під час самостійних занять з фізичної культури: частота серцевих скорочень (ЧСС), артеріальний тиск, частота дихання.
2. Методи та засоби вимірювання частоти пульсу (ручний та апаратний), артеріального тиску (тонометр) та частоти дихання (проба Штанге).
3. Нормативи показників головних аспектів самоконтролю студентів під час самостійних занять з фізичної культури: ЧСС у стані спокою становить 60-80 уд./хв., артеріальний тиск у стані спокою – 120/80 уд./хв., частота дихання у стані спокою – 16-20 циклів у хвилину у нетренованих людей та 8-12 циклів у хвилину у тренуваних людей.

4. Результати показників самоконтролю слід записувати до спеціального щоденника, щоб викладач міг вести спостереження за самопочуттям студента та давати поради, настанови, корегувати програму самостійних тренувань.

5. Самоконтроль є важливою частиною самостійних занять з фізичної культури здобувачів вищої освіти, адже він дозволяє фіксувати зміни, що відбуваються у функціональному стані та фізичному розвитку організму; дає можливість запобігати перевтомі й хворобливому стану, а також вчасно помітити функціональні зміни в організмі.

ВИКОРИСТАННЯ ПОПУЛЯРНИХ ОЗДОРОВЧИХ МЕТОДИК СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ НА САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

**Ніколаєв О. О., керівник ст. викл. Максимов А. В.
Український державний університет науки і технологій**

Ефект від занять оздоровчою фізичною культурою полягає у сприянні зміцнення здоров'я молоді. Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного й соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороби або фізичних вад. Організм здорової людини може адекватно змінювати свої функціональні показники й зберігати оптимальність у різних умовах, це найбільш характерний критерій норми здоров'я.

Оздоровча фізична культура (ОФК) – це складова частина культури суспільства й культури самої людини. Завдяки ОФК людина може раціонально використовувати рухову активність, аби зміцнити здоров'я, а також оптимізувати свій фізичний стан.

Студент повинен так організовувати фізичне виховання, щоб воно виконувало профілактичну та розвивальну функції. Це означає, що з допомогою фізичного виховання людина удосконалює функціональні можливості організму та виконує необхідну кількість вправ, компенсуючи недостатню кількість рухової активності сучасного життя.

Сьогодні існує багато авторських комплексів та програм фізичних вправ оздоровчої спрямованості для масового використання. Основні їх переваги – це доступність, простота реалізації та ефективність. Серед найбільш ефективних та простих вправ є контрольовані бігові навантаження, гімнастика Амосова 1000 рухів. Все більшої популярності набуває такий вид оздоровчої фізичної культури, як оздоровча аеробіка. Зараз набувають популярності такі види оздоровчої аеробіки: степ, слайд, джаз, аквааеробіка, танцювальна аеробіка (фанк-аеробіка, сіті-джем, хіп-хоп), велоаеробіка, памп-аеробіка (аеробіка з невеликою штангою), акваджогінг, стретчинг, фітнес-йога тощо. Всі ці види надзвичайно корисні для здоров'я студентів. Обираючи ту чи іншу методику занять фізичними вправами з оздоровчою спрямованістю, необхідно враховувати реальні обставини, фізичні можливості, вимоги, індивідуальний смак та інтереси.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

**Хаджинов Р.В., керівник доц. Хаджинов В.А.
Український державний університет науки і технологій**

Однією з головних стратегічних задач національної вищої освіти є виховання молоді у дусі відповідального ставлення до свого здоров'я.

У даний час значно збільшується вплив на організм студентів, як стресової ситуації у період війни у державі, так і несприятливих чинників навколишнього

середовища, що негативно впливають на стан здоров'я людей. На жаль у сучасному світі студенти стали забувати про важливість фізичних навантажень, їх замінили гаджети, смартфони, комп'ютерні ігри.

Тому значення формування здорового способу життя на сьогоднішній час збільшується і є важливою частиною державної політики. Давно підтверджено, що здорова молодь це здорова нація і запорука подальшого процвітання держави. На жаль населення України насилу можна назвати здоровим і важливу роль у цьому грає спосіб життя, що є одним з провідних факторів, які визначають ризики для здоров'я студентів. Тому навчально-виховний процес у закладах вищої освіти (ЗВО) повинен бути побудований на вирішення цієї важливої задачі і провідна роль у цьому плані відводиться предмету «Фізична культура», який є важливою складовою освітнього процесу у ЗВО. Заняття фізичною культурою сприяють формуванню у студентів дбайливого і усвідомленого ставлення до свого здоров'я, виховують потребу у здоровому способі життя, задовольняють необхідність рухової активності, гармонійного розвитку людини, збереженню і зміцненню здоров'я.

СТАН ЗДОРОВ'Я І ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ СТУДЕНТІВ БОРЦІВ

Хаджинов А.Р., керівник доц. Хаджинов В.А.

Український державний університет науки і технологій

Однією із основних ланок системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах є додаткові поза навчальні заняття з різних видів спорту. Особливе місце у них займають одноборства, серед яких популярним є греко-римська боротьба. На думку науковців організація занять з фізичного виховання студентської молоді на основі вільного вибору студентами спортивної спеціалізації є найбільш прогресивною формою занять і їх можливо розглядати як альтернативу стандартним навчальним заняттям із фізичного виховання. Заняття греко-римською боротьбою позитивно відбиваються на стані здоров'я, рості фізичної підготовленості і розвитку студентів. Студентів, які займаються у секціях з греко-римської боротьби відрізняються від своїх сокурсників більш високими показниками фізичного розвитку, супротивом організму, несприятливим впливам зовнішнього середовища. Практика проведення секційних занять у поза навчальний час свідчить, що вільний вибір видів спорту для занять фізичною культурою і спортом створює здоров'язабезпечуюче середовище при цьому заняття по інтересам підвищують їх ефективність впливу на займаючихся та поліпшують їх фізичний стан і показники рівня здоров'я.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФУТБОЛІСТІВ У ПЕРЕДІГРОВІ ТА ІГРОВІ ДНІ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мищенко П.С., керівник доц. Пічурін В.В.

Український державний університет науки і технологій

На результативність команди у сучасному футболі впливає багато чинників. Це вимагає відповідної підготовки гравців. Важливою її складовою є психологічна підготовка. У футболі психологічну підготовку поділяють на загальну психологічну підготовку і психологічну підготовку у передігрові та ігрові дні.

Завданням загальної психологічної підготовки є вдосконалення усіх сторін психіки футболістів. Мова йде, насамперед, про розвиток процесів сприйняття («відчуття м'яча», «відчуття часу», «відчуття простору»), уваги (об'єм, інтенсивність, розподіл, переключення), спостережливості, уміння швидко і правильно орієнтуватись у складній

ігровій ситуації, пам'яті, уяви, тактичного мислення, здатності керувати власними емоціями у процесі ігрової діяльності.

У даній роботі ми поставили за мету підсумувати результати наукових досліджень, у яких розглядалась така її частина як психологічна підготовка гравців у передігрові та ігрові дні. Це питання вивчали Б. М. Новиков, А. П. Дмитрієв, Ю. Л. Ханін, В. М. Шамардін та ряд інших дослідників.

Проведений аналіз робіт дозволив сформулювати наступні положення:

1. У передігрові та ігрові дні головним завданням тренера є контроль за психічним станом футболістів і, за необхідності, його корекція.
2. Науковці пов'язують несприятливий психічний стан гравців перед грою із їх суб'єктивною оцінкою значущості матчу і власною готовністю до нього.
3. Невпевненість перед грою може виникати за день до гри, після установки на гру, безпосередньо на стадіоні, в роздягальні і т. і.
4. Тренеру доцільно контролювати стан не усіх гравців, а в основному тих, хто може з тих чи інших причин хвилюватися а також ведучих гравців.
5. Під час установки на гру тренеру важливо спостерігати за реакцією не неї гравців, для яких гра із різних причин може мати особливо важливе значення. Розуміння вимог тренера чи, навпаки, не зовсім чітке уявлення своїх функцій може суттєво вплинути на психічний стан гравця.
6. Під час передігрової розминки тренеру необхідно контролювати ситуацію розминки, її активність, узгодженість і спрямованість на гру як у окремих гравців, так і у команди в цілому. Передігрова розминка повинна включати поступове психологічне налаштування на гру.
7. Важливою складовою роботи з командою є післяігровий психологічний аналіз проведеної гри з врахуванням результату і місця в турнірній таблиці. Після успішних ігор доцільно особливу увагу приділяти гравцям, які з різних причин можуть відчувати себе подавлено. Після невдалих ігор важливим є своєчасне проведення спеціальних заходів для попередження зривів у гравців і появи непевненості у власних силах. У таких випадках доцільно відволікати гравців від основної діяльності (відпочинок, виїзд усією командою за місто і т. і.).

ТЕХНІКО-ТАКТИЧНІ ПОКАЗНИКИ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФУТБОЛІСТІВ

Бондарєв В.С., керівник доц. Дутко Т.Р.

Український державний університет науки і технологій

Важливою складовою ефективних управлінських рішень щодо підготовки футболістів є вивчення їх змагальної діяльності. Звідси випливає необхідність мати кількісні і якісні показники виконання плану гри та визначення ступеня реалізації гравцями техніко-тактичних і функціональних можливостей у змаганнях. У футболі в якості інформативних показників змагальної діяльності використовуються показники, що характеризують об'єм, різнобічність і точність техніко-тактичних дій.

Однією із головних складових технічної майстерності футболістів є надійність виконання технічних прийомів. На думку авторів (В. М. Заціорський, М. А. Годик, В.М. Шамардін та ін.) вдосконалення техніки гравців повинно здійснюватись не шляхом збільшення кількості технічних прийомів, які здійснюються у процесі гри, а шляхом зменшення кількості помилок у виконанні прийомів, які найбільш необхідні гравцю на його позиції.

Вдосконалення майстерності гравців суттєвою мірою залежить від наявності об'єктивної і повної інформації про техніко-тактичні дії гравців з м'ячем. Маючи таку

інформацію тренер отримує можливість більш ефективно провести розбір гри, установку на наступну гру, спланувати індивідуальну підготовку для усунення помилок. Співвідношення не точно виконаних прийомів до їх загальної кількості (відсоток браку) характеризує техніко-тактичну підготовленість футболістів. Реєстрація і оцінка усіх дій гравців є дуже важливою складовою навчально-тренувальної роботи.

Вивчаючи структуру техніко-тактичних дій команди звертають увагу на такі показники як кількість техніко-тактичних прийомів за гру, кількість неточних дій, співвідношення коротких і середніх передач та їх точність, кількість і якість проведених єдиноборств внизу та вгору, кількість перехватів, кількість і якість ведення м'яча і обведення, кількість і якість ударів по воротах і т. ін.

ПЛАВАННЯ ЯК ВИД ОЗДОРОВЧОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Коваль Є.А., керівник ст. викл. Лутаєва Н.В.

Український державний університет науки і технологій

З часу появи на Землі людина завжди була пов'язана з водою. Саме в долинах великих річок Нилу, Тигру і Євфрату, Хуанхе і Янцзи, Інду і Гангу з'явилися людські цивілізації. Культ води існував практично в усіх народів з давніх часів. Вода, як стихія, вселяла страх, її задобрювали дарами та обожнювали. Одним із головних олімпійських богів, владикою морів у стародавніх греків був Посейдон, а приблизно з III ст. до н.е. у стародавніх римлян він став ототожнюватись з Нептуном. Наявність водних просторів в житті людей вимагала навичок поводження в цьому середовищі, оскільки вперше потрапивши у воду, людина не спроможна триматися на поверхні. З цієї причини плавання є життєвоважливим умінням для кожної людини. Плавання в наш час – унікальна форма рухової активності, яка сприяє зціленню й відновленню функцій організму, поєднуючи рухові уміння триматися на воді зі станом задоволення та розслаблення. Незалежно від мети (корекція постави, схуднення, посттравматичне відновлення) заняття в басейні або в природній водоймі є неймовірно ефективним засобом зміцнення м'язів усього тіла. Вода створює опір, що потребує від м'язів додаткових зусиль для виконання рухів. Заняття з плавання відносяться до найбільш корисних масових видів спорту, які позитивно впливають на серцево-судинну систему. Циклічні рухи, глибоке діафрагмальне дихання і зважений стан тіла сприяють притоку крові до серця та полегшують його роботу. Повернення венозної крові до серця сприяє профілактиці утворення тромбів та варикозного розширення венозних судин. Плавання позитивно впливає на дихальну систему. Систематичні заняття сприяють тренуванню дихальних м'язів, збільшенню легеневої вентиляції та життєвої ємності легень. Плавець дихає в незвичайних умовах, занурення під воду із затримкою дихання тренує стійкість організму до гіпоксії. Тренування у водному середовищі зменшують навантаження на опорно-руховий апарат, м'язову систему та сприяють запобіганню травм. Плавання широко використовують в реабілітаційних заходах в посттравматичних відновлювальних періодах. Систематичні заняття у воді підвищують силові показники практично всіх м'язових груп тіла, покращують загальну витривалість, що проявляються назовні у вигляді пропорційного м'язового корсету та скорегованої постави. Плавання сприяє зміцненню нервової системи, благотворно впливає на зняття нервового стресу та напруги. Чотирирічне дослідження, у якому брали участь понад 7000 дітей, проведене Австралійським університетом Гріффіта, показало, що діти, які навчились плавати у віці від 3 до 5 років, мають кращі успіхи у фізичному та розумовому розвитку в порівнянні з однолітками, які не мають навичок плавання. Зокрема, трьох – п'ятирічні діти, які займалися плаванням, випереджали

однолітків на 11 місяців у мовних навичках, на півроку в математиці та на два місяці – в грамотності. Отже, оздоровчий ефект від занять плаванням є настільки потужним, що будь-які порівняння з іншими видами рухової діяльності є не на користь останніх.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Фурсенко М.А., керівник ст. викл. Лутаєва Н.В.

Український державний університет науки і технологій

Сучасне суспільство все більше усвідомлює важливість фізичної активності для зміцнення здоров'я та досягнення успіхів у спортивній діяльності в подальшому. В спортивному середовищі постійно виникають дискусії щодо різниці між тренувальними програмами для чоловіків та жінок. Ця тема стає все більш актуальною, оскільки наукові дослідження демонструють, що фізіологічні та психологічні відмінності значно впливають на ефективність тренувальних програм та досягнення спортивних цілей. В спорті, де досягнення успіху часто вимагає високого рівня фізичної та психічної підготовки, розуміння гендерних відмінностей стає ключовим аспектом в тренувальному процесі. Фізичне виховання та спортивне вдосконалення жінок повинно бути організоване у відповідності з особливостями жіночого організму. Особливості, обумовлені статтю, наявні у жінок в побудові тіла та в розвитку рухового апарату. В середньому, жінки мають меншу вагу й довжину тіла, довжину кінцівок, коротший грудний і довший шийний та поперековий відділи, більш широкий таз у порівнянні з чоловіками. Вага м'язів по відношенню до маси тіла складає 35 %, жирова тканина 28 %, у чоловіків відповідно 45 % та 18 %. Сила м'язів у жінок є меншою на 10 – 30 % у порівнянні з чоловіками. Місцезнаходження загального центру тяжіння забезпечує жінкам переваги при виконанні вправ на рівновагу з опорою на нижні кінцівки. Відмінності, пов'язані зі статтю, виражаються в побудові й функціях внутрішніх органів. Важливо враховувати гормональні особливості жіночого організму, оскільки вони істотно впливають на енергетичний обмін, витривалість, силові показники та швидкість відновлення після тренувань. Середня вага серця у жінок приблизно 230 грам, у чоловіків – 366 грам, відповідно й частота серцевих скорочень у жінок є дещо більшою. Наприклад, за умови однакової з чоловіками роботи, максимальний хвилиний об'єм крові у чоловіків сягає 35 – 40 літрів, а у жінок лише 25 – 30 літрів. Менша сила м'язів і менша здатність протягом тривалого часу підтримувати зусилля обмежують працездатність жінок у виконанні силових вправ і вправ статичного характеру. Важливо пам'ятати, що гендерні відмінності не обмежуються тільки фізіологічними аспектами. Психологічні особливості також грають важливу роль у спортивній діяльності. Дослідження науковців показують, що жінки і чоловіки можуть по-разному реагувати на стресові ситуації під час тренувань і змагань, що, в свою чергу, впливає на їхню мотивацію та ефективність тренувального процесу. Аналіз гендерних відмінностей у спортивній діяльності надає розуміння щодо оптимізації тренувальних програм з метою отримання очікуваних результатів. Особливості статури жінок (широкий таз, менш підготовлений м'язовий апарат, дещо розгорнуті коліна) часто призводять до бігових травм. З фізіологічно обумовлених причин жінки більш витривалі та гнучкі, але менш сильні та швидкі. Використання значних обсягів силових вправ і вправ статичного характеру може мати несприятливі наслідки для жіночого організму. Жінки краще адаптовані до тренувань на витривалість, оскільки мають високий аеробний поріг (більш ефективно використовують жири в якості палива). Коли ми говоримо про обмеженість функціональних можливостей жіночого організму слід пам'ятати, що мова йде лише про середні дані. В залежності від індивідуальних особливостей розвитку та під

впливом систематичних занять фізичними вправами жінки можуть перевершити чоловіків як у розвитку рухових якостей, так і за рівнем загальної фізичної працездатності.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ШИРОКОГО СПЕКТРУ СОЦІАЛЬНИХ ЗАДАЧ

Терек Б.О., керівник ст. викл. Лутаєва Н.В.

Український державний університет науки і технологій

Мої власні переконання полягають у тому, що фізична активність є універсальним інструментом для вирішення більшості задач, з якими стикається людина. Під терміном «фізична активність» мається на увазі (ВООЗ, 2002) сукупність будь-яких рухів тіла різної інтенсивності, що виконуються протягом доби за рахунок роботи скелетних м'язів із витратою енергії. В класифікації фізичної активності виділяють наступні типи:

- інтегрована у повсякденну діяльність, структурована, спеціалізована;
- господарсько-побутова, рекреаційна, виробнича/професійна, спортивна;
- спонтанна – примусово незмінена, помірковано підвищена – заняття фітнесом, активне дозвілля, надзвичайно підвищена – важка праця, спортивні навантаження;
- мала – некомпенсована, середня – компенсована, висока – суперкомпенсована, надмірна – зрив компенсації, перевтома, патологія;
- аеробна (кардіо), анаеробна (силова), вправи на гнучкість, вправи на баланс.

По-перше, фізична активність, з огляду на класифікацію, присутня в життя кожної людини більшою або меншою мірою. Для підтримання процесів життєдіяльності організм людини потребує енергії. Енергія витрачається при роботі м'язів для переміщення тіла й виконання фізичних завдань. Функціонування усіх систем організму, процеси синтезу і розпаду речовин, оновлення клітин – все потребує енергетичних витрат. По-друге, фізична активність певного типу має величезний вплив на фізичний та психологічний стан людини. Вона допомагає формувати здорове тіло – відчуття сили, гнучкості, енергійності надає впевненості у власних силах, сприяє позитивному ставленню до себе. Людина, яка незадоволена власним тілом, як правило, відчуває в соціумі дискомфорт. Фізична активність може бути чудовим засобом зустріти нових друзів і розширити соціальне коло спілкування. Наприклад, участь у спортивних заходах або фітнес-групах може зблизити людей з різних сфер життя та різних вікових груп, що сприяє формуванню нових знайомств та відкриттю нових перспектив. По-третє, фізична активність має позитивний вплив на когнітивні функції мозку, покращує пам'ять, концентрацію, уважність, що сприяє результативному навчанню й продуктивній праці. Вона є інструментом для вирішення проблем із соціалізацією, формує такі важливі соціальні навички, як співпраця, комунікація, взаєморозуміння та повага до інших. Лише фізично й психологічно здорова людина має змогу побудувати адекватні міжособистісні відносини. По-четверте, збалансована постійна фізична активність, яка базується на аеробних і анаеробних вправах, вправах на гнучкість і баланс гармонізує роботу усіх органів і систем організму людини. Вона зменшує рівень стресу, тривожності, запобігає появі депресії за рахунок стимуляції ендорфінів – "гормонів щастя". Результативними видами фізичної активності, що стимулюють вироблення ендорфінів та дофаміну визнано ходьбу у швидкому темпі, біг, заняття з йоги, веслування, велосипедні прогулянки, бодібілдинг.

МИСТЕЦТВО ШАХІВ

Москвітїна А.Р., керівник ст. викл. Дорош В.А.

Український державний університет науки і технологій

Спорт – це організована за певними правилами діяльність людей, що полягає в зіставленні їхніх фізичних та інтелектуальних здібностей та виявленні переможця. За визначенням Всесвітньої асоціації спортивних федерацій основними вимогами до спорту є наявність елемента змагання, відсутність шкоди для навколишнього середовища, невикористання обладнання й інвентаря єдиного виробника, відсутність в правилах значної частки випадковості. Наведені вимоги можна віднести до шахової діяльності – шахи визнали видом спорту більше ста держав світу, вони не є олімпійським видом і для них проводяться окремі турніри. Шахи – інтелектуальний енерговитратний вид спорту. Доведено, що під час партії, яка триває дві години, гравець може спалити від 500 до 1500 кілокалорій. Висококласний шахіст повинен мати високий рівень фізичної підготовленості, інакше він не зможе проводити тренування за дошкою упродовж багатьох годин. Як одна з найпоширеніших спортивних ігор сучасності, шахи поєднують в собі елементи мистецтва (уяву), науки (логічно-точний розрахунок) і спорту. Шахове мистецтво є однією з художніх форм відображення логічного боку мислення людини.

Історія шахів налічує приблизно 1500 років. Попередницею цієї гри вважають чатурангу (буквально означає чотири роди війська) — піхота, кіннота, слони і колісники, представлені фігурами, які згодом перетворились в сучасних пішака, коня, слона і туру. Певний час церква вважала гру азартною, забороняла її, а у листі до Папи Римського католицький кардинал Пьетро Даміані називав шахи вигадкою диявола, грою непристойною, неприйнятною. У XV столітті шахи стали такими, якими ми їх знаємо зараз. У XIX столітті фігури гри та їх назви були стандартизовані і з того часу почали проводити перші міжнародні турніри. В 1886 році австрійцю Вільгельму Стейніцу вперше було присвоєно офіційне звання чемпіона світу з шахів. З того часу передача цього звання стала «спадковою», аби стати новим чемпіоном світу потрібно перемогти попереднього. Починаючи з 1948 року, чемпіонат світу проходить під егідою Міжнародної шахової федерації (ФІДЕ). ФІДЕ також присуджує звання, що фіксують рівень кваліфікації гравців (для отримання звання треба виконати відповідну встановлену норму у змаганнях)—майстер ФІДЕ, міжнародний майстер, міжнародний гросмейстер. Багато національних шахових організацій мають свої власні системи титулів. Шахи зайняли своє місце в спортивному світі і на цей день протистояння найкращих гравців мають не менший комерційний потенціал, ніж чемпіонати світу з футболу або легкої атлетики. Високий рівень фізичної підготовленості в поєднанні психологічною стійкістю дозволяє гравцям успішно протистояти змагальним стресам, емоційним напруженням та маніпуляціям суперників. Заняття шахами мають виховне значення: сприяють розвитку концентрації та утриманню уваги, вмінню долати труднощі та планувати власні дії, логічно мислити. В процесі гри в шахи проявляються особливості людської особистості, які використовують як модель для наукових досліджень в психології, педагогіці, для моделювання систем штучного інтелекту.

ДИХАЛЬНА ГІМНАСТИКА ЯК ПРОВІДНИЙ ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Положечко О.Ю., керівник ст. викл. Дорош В. А.

Український державний університет науки і технологій

Перше, що починає робити людина, як тільки з'являється на світ - це дихати. Нема нічого більш природного, ніж наше дихання. Ми не помічаємо цього, але, це ознака того, що ми живі. З точки зору сучасної науки дихання – це сукупність процесів, які забезпечують потреби організму в кисні та виділенні вуглекислого газу. Доступ кисню з атмосфери до клітин потрібен для біологічного окислення органічних речовин, внаслідок чого звільняється енергія, необхідна для життєдіяльності організму. Зупинка дихання призводить насамперед до загибелі нервових, а потім і інших клітин організму. Дихання людини включає в себе наступні процеси: зовнішнє дихання (вентиляція легень), обмін газів у легенях (між киснем в легенях і кров'ю капілярів малого кола кровообігу), транспорт газів з кров'ю, газообмін в тканинах між кров'ю капілярів великого кола кровообігу та клітинами тіла. В цілому світі люди починають розуміти як за допомогою дихання можна скорегувати власний фізичний і психологічний стан. Студентська молодь є тією категорією, яка жваво цікавиться новими і перспективними напрямками в просторі фізичної культури, нетрадиційного особистого оздоровлення, оскільки має запит на швидке відновлення власного витраченого ресурсу. Глибоке дихання, як умова для постачання додаткового кисню, допомагає скасувати багато проблем: надлишкову вагу, недостатність енергії, слабкий кровообіг. В своїх роботах по оздоровленню організму Поль Брег зауважив, що поверхнєве дихання не надає для тіла життєво необхідного кисню та призводить до раннього старіння. Лікар Мак-Ви пояснює важливість кисню наступним чином: «Кисень відіграє важливу роль в обміні речовин, покращує кровообіг, засвоєння поживних речовин, травлення та виділення. Кисень допомагає очищувати кров, не даючи їй заповнитися будівельним матеріалом клітин. Достатня кількість кисню дає можливість організму відновитися і зміцнити свою імунну систему, свій природний захист від хвороб. Крім того, це заспокоює і в той же час стимулює нашу нервову систему. Збагачення організму киснем – ключ до повноцінного життя». Існує близько двадцяти видів дихальної гімнастики, які різняться за системою дихання (вдих-видих), навантаженням і технікою виконання вправ. В основі всіх методик лежить головний принцип – максимальне насичення організму киснем. Найбільш поширеними є наступні комплекси фізичних вправ, які включають дихальну частину: бодіфлекс, оксісайз, дихальна гімнастика Стрельнікової, китайська дихальна гімнастика для схуднення Дзянь-Фей, гімнастика тибетських лам, вправи Шаталової, дихальні вправи Казудзо Ніши. Найбільш цікаві ми розглянемо більш детально. Бодіфлекс – дихальна гімнастика, яка прийшла із США, засновницею якої є американка Гріер Чайлдерс. Гімнастика базується на швидких вдихах і активних видихах, які активізують дихальні процеси, пришвидчують серцебиття. Виконання комплексу вправ в аеробному режимі протягом 15–20 хвилин призводить до спалення жирової маси без суворої дієти. Оксісайз – заняття за участю дихання, що проводяться в статичних позах. Дана гімнастика базується на певних вправах, завдяки яким кисень швидше та у більших обсягах наповнює організм і спалює зайвий жир за рахунок прискорення метаболізму. Цигун – китайська стародавня доступна оздоровча методика, яка здійснює активізацію фізіологічних функцій тіла, сприяє очищенню кровоносних судин, підвищує імунітет та нормалізує обмін речовин. Підсумовуючи вищенаведене можна зробити висновок, що в світі існує велика кількість доступних комплексів фізичних вправ, заснованих на врахуванні типу дихання, які дозволяють підтримати й навіть відновити функціональні зміни в організмі людини.

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Наумов Є.О., керівник ст. викл. Дорош В.А.

Український державний університет науки і технологій

Науково-технічний прогрес та різноманітні блага цивілізації, які витісняють природне середовище для життя людини пропонують умови, за яких більшість молодих людей обирають малорухомий спосіб життя. Наслідком подібного вибору став той факт, що на зміну здебільшого інфекційним захворюванням прийшли захворювання психосоматичні. Цей термін означає, що зміни, які відбуваються внаслідок захворювань внутрішніх органів і систем (серцево-судинної, дихальної, шлунково-кишкової), пов'язуються лікарями з тривалим емоційним напруженням, що виникає як відповідь на життєві труднощі і конфлікти. Саме внутрішнім конфліктам приписують основну роль у виникненні неврозів й психосоматичних захворювань. На фоні сучасних політичних подій і загальної соціальної напруженості продовжується тенденція зниження рівня фізичної підготовленості студентської молоді, погіршення стану здоров'я. Недостатність рухової активності призводить до ослаблення та атрофії м'язів, які виконують роль генераторів енергії та впливають на центральну нервову систему і внутрішні органи. В умовах гіпокінезії (рухової недостатності) відбувається ослаблення процесів обміну речовин і енергії, що призводить до зниження функціональних можливостей організму, прискороного розвитку процесів старіння, погіршення показників адаптації до фізичних навантажень. На тлі значного зниження особистої рухової активності стрімкими темпами зростає психоемоційна напруга. До нервово-психічного напруження та недостатньої рухової активності додаються неправильна постава, переохолодження, порушення режиму і культури харчування, куріння, вживання алкоголю, наркотиків та інші шкідливі звички. Психоемоційне навантаженням і рухова пасивність перетворює нервово-м'язовий апарат на баласт, що неспроможний повноцінно виконувати свої функції. Формування та реалізація бажання використовувати фізичні вправи у повсякденній діяльності повинно відбуватися на підставі індивідуальних особливостей і потреб кожної людини. Першочергового значення набуває формування у студентів переконання в необхідності регулярного використання різноманітних форм фізичного виховання та масового спорту. Зміст і обсяг відповідних занять визначається на підставі науково обґрунтованих норм для окремих груп населення, наявних мотивів і цінностей з урахуванням характеру професійної діяльності, навчання й побуту людини. В основу вітчизняної системи фізичного виховання покладається комплекс показників обсягу щотижневої рухової активності, рівень спеціальних знань про особливості рухової активності сучасної людини, її фізичний розвиток, стан функціональних систем організму, фізичної працездатності та рухових здібностей. Проблема, яку повинні вирішити держава і суспільство є у визначенні оптимального дозування фізичного навантаження та побудові системи раціонального режиму праці, навчання і відпочинку студентської молоді. Потребують оновлення механізми регуляції і управління фізичним вихованням у закладах вищої освіти, визначення алгоритму оздоровчих заходів для молоді.

СИЛОВІ ВПРАВИ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Зінюк К.В., керівник викл. Умеренко В.Л.

Український державний університет науки і технологій

Виховання сили здійснюється в процесі загальної фізичної підготовки з метою зміцнення здоров'я, розвитку сили усіх груп м'язів людини і спеціальної фізичної підготовки з метою вдосконалення силових здібностей тих м'язових груп, які мають пріоритетне значення для виконання змагальних або професійних вправ. Під терміном «сила» розуміють здатність людини долати зовнішній супротив або протистояти йому за рахунок м'язових зусиль. Під терміном «силові здібності» розуміють комплекс різних проявів людини у визначеній руховій діяльності, основу яких становить сила. Розвиток силових здібностей в системі фізичного виховання студентської молоді відбувається у відповідності з вирішенням наступних задач: 1. Загальний гармонійний розвиток усіх м'язових груп опорно-рухового апарату людини шляхом застосування вибіркового силових вправ. Назовні це виражається у відповідних формах статури і постави. Внутрішній ефект застосування силових вправ виявляється в забезпеченні високого рівня життєво важливих функцій організму та здійсненні необхідної рухової активності. Скелетні м'язи є не тільки органами руху, а й своєрідними периферичними серцями, які активно допомагають кровообігу, особливо венозному (Н.І.Аринчін, 1980). 2. Всебічний розвиток силових здібностей в поєднанні із засвоєнням важливих рухових дій (умінь і навичок). Задача передбачає розвиток силових здібностей всіх основних видів: власне силових, швидкісно-силових, силовій спритності, силовій витривалості. Власне силові здібності характеризуються значним м'язовим напруженням і проявляються в долаючому і статичному режимах роботи м'язів. Виховання власне силових здібностей може бути скерованим на розвиток максимальної сили (важка атлетика, гирьовий спорт, силова акробатика, легкоатлетичні метання, тощо). Швидкісно-силові здібності проявляються в рухових діях, які потребують значної сили м'язів та швидкості рухів, наприклад, при відштовхуванні в стрибках у довжину. До швидкісно-силових відносять швидку силу та вибухову силу. Дослідження А.Н.Воробйова, Ю.В.Верхошанського, Ф.К.Хетфілда та інших показали, що вправи з обтяженням забезпечують можливість більш вираженого прояву швидкісної сили м'язів. Специфічними видами силових здібностей вважають силову витривалість та силову спритність. 3. Створення умов і можливостей для подальшого вдосконалення силових здібностей в рамках занять конкретним видом спорту або професійно-прикладної фізичної підготовки. Вирішення цієї задачі дозволить задовільнити особистий інтерес у розвитку сили з урахуванням рухової обдарованості людини. В рамках елективного компоненту практичних занять з фізичного виховання студенти закладів вищої освіти мають на вибір широке коло силових вправ з арсеналу важкої атлетики, пауерліфтингу, гирьового спорту, тощо. З огляду на те, що сенситивним періодом для розвитку сили у юнаків вважається вік від 13 до 18 років, а у дівчат від 11 до 16 років, почати систематичні заняття в студентському віці означає можливість зберегти наданий природою потенціал здоров'я, зміцнити кістково-м'язовий апарат, скорегувати поставу а також стабілізувати психоемоційний стан.

САМОМАСАЖ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ТА ЗДОРОВ'Я

Лесик Є. В, керівник доц. Сологубова С. В.
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Самомасаж — це техніка, яка передбачає застосування масажних прийомів до власного тіла. Відомо, що самомасаж допомагає тонізувати ослаблені м'язи, а також позбутися перевантаження та болю [4].

Аналіз літературних джерел надав можливість розділити поняття «масаж» та «самомасаж», а також дослідити особливості застосування основних методів самомасажу та фізичних вправ без шкоди для здоров'я людини. В дослідженні А. І. Рассолова (2022) обґрунтовано специфічні методи корекції постави молодших школярів за допомогою фізичних вправ та самомасажу [1]. В роботі О. Я. Андрійчук (2011) розглянуто історичні аспекти розвитку масажу та вивчено вплив лікувального масажу на організм людини, а також його місцевий вплив при остеоартрозі колінних суглобів залежно від застосованих методів масажу. Окрім того, в роботі аналізується вплив лікувального масажу та самомасажу на об'єктивні показники (амплітуду рухів у суглобах та силу м'язів) і зміни у пацієнтів з гонартрозом у залежності від стадії захворювання, визначеної рентгенологічно. Також приводяться приклади схем та методів лікувального масажу та самомасажу, які рекомендується включати в програму реабілітації пацієнтів з гонартрозом [2]. Журнал "Масаж" ознайомлює студентів з теоретичними основами класичного масажу та надає практичні навички основних та додаткових масажних методів, а також сприяє опануванню методами проведення масажу і самомасажу для різних частин тіла [3].

Проведене дослідження підтвердило позитивний вплив самомасажу на фізичний стан та якість життя людини. За умови регулярного застосування самомасажу, можна зменшити ризик розвитку захворювань опорно-рухового апарату. Окрім того, самомасаж дуже добре допомагає зняти напругу та біль у м'язах, збільшити еластичність м'язів та сухожиль, а також зміцнити імунну систему та покращити зовнішній вигляд шкіри.

Окрім того, що самомасаж позитивно впливає на фізичний стан людини, він може значно покращити якість її життя. Самомасаж стимулює кровообіг та обмін речовин, покращує живлення органів та тканин киснем, тонізує м'язи. За рахунок цього, самомасаж сприяє покращенню сну, знижує тривожність і поліпшує настрій. Існує дуже багато технік самомасажу, серед яких можна виділити 4 основні: прогладжування, розтирання, витискування та вібрація. Вибір техніки дуже тісно пов'язаний з індивідуальними потребами кожної окремої людини. Таким чином, самомасаж є ефективним методом, який може використовуватися для поліпшення як фізичного, так і психоемоційного стану та якості життя людини.

Перелік посилань

1. Рассолов, А. І. Корекція порушень постави молодших школярів засобами фізичних вправ та самомасажу. ІДГУ, 2022; [Електронне джерело]— режим доступу: <http://dspace.idgu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1818>, станом на 29.11.2023.
2. Андрійчук, О. Я. Лікувальний масаж та самомасаж при гонартрозі. Харків: ХДАФК, 2011. – С. 123-129.
4. Корольчук А. П. Методика навчання загальному масажу та самомасажу у Вищому навчальному закладі фізичного виховання і спорту. ВДПУ, 2014. – С. 681-685.

ОСОБЛИВОСТІ ХАРЧУВАННЯ ПРИ БРОНХІАЛЬНІЙ АСМІ

Дмитрієва В. Р. керівник доц. Шиян В. М.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Бронхіальна астма (БА) – це хронічне захворювання дихальних шляхів, яке супроводжується задишкою, м'язовими спазмами, кашлем або нападами задухи. Частою причиною астми є алергія на певні продукти, різноманітні віруси та генетична спадковість. Нажаль дану хворобу неможливо повністю вилікувати, тому багато лікарів рекомендують хворим на астму дотримуватися особливої дієти. При недотриманні певних рекомендацій і правил можливі негативні наслідки: емфізема легень, легенева або серцева недостатність, пневмофіброз та інші. Якщо ж дотримуватися дієти, кількість нападів зменшується, а періоди ремісії збільшуються.

Вчені Т. В. Семко, О. А. Іваніщева, В. Д. Бабаджан, Л. Б. Амер, О. С. Єрмак та Л. А. Москаленко детально дослідили продукти, що можуть викликати алергію [1, 4]. В статті Т. В. Семко та О. А. Іваніщева розглянуто тяжкість, тривалість та причини симптомів алергії [4]. В. Д. Бабаджан, Л. Б. Амер, О. С. Єрмак та Л. А. Москаленко хворим на БА рекомендують дієту, основу на соєвому хлібі, картопляних виробах, свіжій приготуваній яловичині, овочах та фруктах і вважають, що лікування хвороби ґрунтується на методах уникання певних продуктів та приймання медичних препаратів при перших симптомах захворювання [1]. На думку Т. В. Бездітко, Г. В. Єрмоєнко, М. М. Кочуєва, Ю. О. Заїкіна та Г. А. Тимченко між показниками здорових людей та людей, хворих на БА, існують великі відмінності [2, 3].

Т. В. Бездітко та Г. В. Єрмоєнко відстежують взаємозв'язок між погіршенням стану здоров'я хворих на БА за умов малорухливого способу життя та обґрунтовують наявність в хворих проблем з функціями легень [2].

Харчова алергія притаманна людям, які вживають в їжу консерванти, барвники та різні харчові добавки, на які організм реагує алергічною реакцією, що проявляється через висипання на шкірі, діарею, закладеність носа та інше. Щоб не доводити себе до такого стану, треба зробити Алекс тест, та дізнатися, які саме продукти викликають алергію.

Висновки: Під час аналізу літературних джерел встановлено, що між харчовою алергією та бронхіальною астмою існує тісний взаємозв'язок. За наявності такого зв'язку приступи бронхіальної астми можуть бути спричинені вживанням певних продуктів. Саме тому, хворим слід звернути особливу увагу на своє харчування, а щоб покращити якість життя, притримуватись дієти, яка допоможе контролювати негативні наслідки прояву цієї хвороби.

Перелік посилань:

1. Бабаджан, В. Д., Амер, Л. Б., Єрмак, О. С., & Москаленко, Л. А. (2019). Харчова алергія, алерген компоненти, сучасні терапевтичні підходи. *Редакційна колегія*, С. 37-40.
2. Бездітко, Т. В., & Єрмоєнко, Г. В. (2022). Особливості вуглеводного обміну у хворих на бронхіальну астму з ожирінням. *Медичні перспективи = Medicni perspektivi (Medical perspectives)*, 27(1), С. 92-96.
3. Кочуєва, М. М., Заїкіна, Ю. О., & Тимченко, Г. А. (2021). Клініко-лабораторні особливості хворих на бронхіальну астму на тлі ожиріння. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень*, С. 132-133.
4. Семко, Т. В., & Іваніщева, О. А. (2020). Харчова алергія. *Іновації в технології та обладнанні готельно-ресторанних, харчових і*, С. 217-219.

ВПЛИВ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗМУ НА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК І ФІЗИЧНУ ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ

Панков М.О, керівник доц. Шиян О.В.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Вік є одним із важливих факторів, що впливає на фізичний розвиток і підготовленість людини. Щоб підтримувати оптимальне здоров'я та фізичну форму протягом усього життя, важливо розуміти, як вік впливає на ці аспекти. У Постанові Кабінету Міністрів України №80 від 15 січня 1996 р., розкрито положення та зміст державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості дітей, учнівської та студентської молоді, осіб зрілого віку, військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України. Умови виконання державних тестів і нормативи оцінювання індивідуальних результатів тестування, шкала оцінювання результатів тестування та форма зведеного протоколу виконання державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України [1]. У своїй статті М. Носко 2003р. показує, що мотиваційно-ціннісні переживання і прагнення до досягнення фізичної досконалості є внутрішніми, відставленими мотивами, які сприяють узгодженню фізичної культури з існуючим.[2]. У книзі Є.Н. Приступи “Традиції національної фізичної культури” розглядаються літературні, соціальні та філософські проблеми становлення і розвитку української суспільної фізичної культури. На основі вивчення численних літературних джерел автори роблять першу спробу відродити українську суспільну систему психофізичного виховання. Автори дають методичні рекомендації щодо використання засобів народної системи тіловиховання [3]. Дитинство характеризується інтенсивним ростом і розвитком, підлітковий вік - збільшенням м'язової маси і зміною складу тіла, дорослий вік - зниженням функціональних можливостей і зміною складу тіла, а похилий вік характеризується зниженням сили і гнучкості. Фізичні зміни, які відбуваються в організмі, коли ми ростемо, включають зміни у функціональних системах організму, ріст і розвиток м'язів, зміни складу тіла та зміни психологічного стану. Ці зміни впливають на фізичну активність і зовнішній вигляд. Соціальне середовище також впливає на фізичний розвиток. Наприклад, доступ до спортивних споруд і програм для різних вікових груп може впливати на рівень фізичної активності. При розробці індивідуальних тренувань важливо враховувати вікові особливості.

Висновок: Вік відіграє вирішальну роль у визначенні фізичного розвитку людини. Створюючи персоналізовані програми вправ і плани тренувань, важливо враховувати вікові фактори. Фізичний розвиток, психічний стан, зміни у функціональних системах організму і соціальному середовищі є важливими факторами, що визначають фізичну активність на різних етапах життя.

Список літератури:

1. Державні тести і нормативні оцінки фізичної підготовленості населення України / за ред. М. Д. Зубалія. – 2-е вид., перераб. і доп. – К., 1997. [Електронне джерело]–режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/3440>
2. Носко М. О. Теоретичні та методичні основи формування рухової функції у молоді під час занять ФК та С: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09. К., 2003. С. 12-15.
3. Приступа Є. Н. Традиції національної фізичної культури / Є. Н. Приступа, В. С. Пилат. – Л., 1991. – 120 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Іванюк Д.О., керівник доц. Марусич О. Г

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Фізична та рухова активність, спорт та здоровий спосіб життя є передовим елементом якісного життя для будь-якої людини не залежно від її віку або статі. Одне з основних завдань сучасного суспільства – це збереження та покращення психічного і фізичного здоров'я підростаючого покоління, у тому числі, це завдання лежить і на системі освіти [1]. На жаль, на думку дорослих людей (і педагогів в тому числі), студентів не займають ніякі життєві і соціальні проблеми. Однак це геть не так. Навпаки, із приходом гаджетів і систем, які «полегшують» життя, занепад людини, а особливо дитини чи підлітка, в стан психічного розладу і напруги стає більш легким. Саме тому, дуже важливо уважно відноситись до фізичного та психоемоційного стану студента, а також до інформації, яку він передає викладачеві з приводу свого самопочуття. В іншому випадку, вправи, які зазвичай приносять користь і укріплюють здоров'я стають його кривдниками [2].

Основне значення рухової активності полягає в підвищенні стійкості організму до дії цілого переліку подразників. Відомо, що фізичні вправи сприяють нормалізації психоемоційного стану. Однак, чи сприяє цьому підхід педагога? Не дивлячись на загальноприйнятту систему оцінювання студентів, необхідно прислуховуватись до них під час занять та намагатись надавати індивідуальний підхід [3].

Фізичне виховання є ключовою складовою розвитку особистості, яка пов'язана з різними аспектами: психологічним, педагогічним та медико-біологічним.

1. Психологічний аспект фізичного виховання охоплює різноманітні питання, такі як мотивація, самооцінка, взаємодія з оточуючими тощо.

2. Педагогічний аспект у сфері фізичного виховання повинен враховувати індивідуальні особливості кожного студента, їх рівень фізичної підготовленості та інтереси.

3. Медико-біологічні аспекти включають в себе здоров'я та фізичні можливості (під час організації занять необхідно враховувати медичні обмеження студентів).

Загалом, успішне фізичне виховання потребує інтегрованого підходу, який враховує всі аспекти: психологічні, педагогічні та медико-біологічні. Тільки такий підхід може забезпечити повноцінний розвиток особистості через фізичну активність [4].

Перелік посилань:

1. Чернявська Л. І., Криницька І. Я., Мялюк О. П. Стан здоров'я студентів, проблеми та шляхи їх вирішення. Медсестринство. 2017. (1). С. 24–27.

2. Калашник О. С. Стимулювання активності студентів до спортивної діяльності // Актуальні проблеми теорії і методики фізичного виховання. Львів. 2011. С. 69 - 75.

3. Тимошенко О. В. Соціальні проблеми та завдання фізичного виховання у ВНЗ // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. 15: Теорія та методика навчання: ФКіС. К. 2005. Вип. 2. С. 3–10.

4. Ткаченко Ю.А. Від туризму до здоров'я // Здоров'я та фізична культура. 2006. №26. С. 5–7.

Наукове видання

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ
“МОЛОДА АКАДЕМІЯ - 24”
23-24 травня 2024 року

ЗБІРНИК ТЕЗ

Том 3

Відповідальний редактор Л.З.Мартінова
Комп'ютерна верстка Л.З.Мартінова
Дизайн обкладинки Л.З.Мартінова

Видавець: Український державний університет науки і технологій.
вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, ауд. 263 (наукова бібліотека)
м. Дніпро, 49010
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №7709 від 14.12.2022